



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
Εθνικόν και Καποδιστριακόν  
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ  
ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ  
ΣΠΟΥΔΩΝ  
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2016-2017

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**  
Της Μαρίας Χρήστου Τυρίδη  
Α.Μ.: 7340010816020

**Τα Δικονομικά Ζητήματα του Ν. 3869/2010**

**Επιβλέποντες:**

Γεώργιος Ορφανίδης  
Γεώργιος Τσικρικάς  
Ιωάννης Δεληκωστόπουλος

Αθήνα, Ιανουάριος 2018

Copyright © [Όνοματεπώνυμο, χρονολογία]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

## ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

[Οι αριθμοί παραπέμπουν στις σελίδες του κειμένου]

### **ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ**

### **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....1**

### **Α' Κεφάλαιο Ι Ζητήματα συνταγματικότητας της κατ' άρθρο 4 του ν.3869/2010 προδικασίας υπαγωγής στις διατάξεις του.....4**

1.Συνοπτική παράθεση του μηχανισμού ρύθμισης των οφειλών και απαλλαγής από αυτά.....4

2.Η έναρξη της διαδικασίας υπαγωγής στην ρύθμιση του ν.3869/2010.....6

2.1.Οι προϋποθέσεις κατάθεσης της αίτησης κατά το άρθρο 4 §§ 1 και 2 του ν.3869/2010.....6

2.2.Ο τυπικός έλεγχος της αίτησης κατά την διάταξη του άρθρου 4 § 3 και 4 του ν.3869/2010.....12

3.Οι επιμέρους συνταγματικοί κανόνες στους οποίους προσκρούει η προδικασία της κατάθεσης της αίτησης κατ' άρθρο 4 του ν.3869/2010.....17

3.1.Η κατά περιεχόμενο παραβίαση.....17

3.1.1.Η αρχή του νόμιμου δικαστή [κατά τα άρθρα 8§1, 87§1 Συντ., 109 ΚΠολΔ., 6§1 ΕΣΔΑ].....17

3.1.2.Η αρχή της διάκρισης των εξουσιών [κατά το άρθρο 26 Συντ.].....21

3.1.3.Η αρχή της δημοσιότητας και της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας των δικαστικών αποφάσεων [άρθρο 93 § 2 και 3 Συντ., 113 ΚΠολΔ.].....23

3.1.4.Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας και ακρόασης [άρθρο 20§1 και 2 Συντ., 6§1 ΕΣΔΑ].....24

3.1.5.Προτεινόμενη επαναφορά στην συνταγματική νομιμότητα του περιεχομένου της ρύθμισης.....28

3.2.Η παραβίαση εκ του τρόπου θεσμοθετήσεως της με αριθμό 7534/2015 ΚΥΑ.....31

3.2.1.Η παραβίαση υπό το φώς της κατ' άρθρο 43 παρ. 2 Συντ. ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησης.....32

3.2.2.Η παραβίαση υπό το φώς της γενικής νομοθετικής εξουσιοδότησης κατ' άρθρο 43 παρ. 4 Συντ.....36

<b>Β' Κεφάλαιο Ι Η διεύρυνση των υποκειμενικών ορίων δια της συμμετοχής τρίτων προσώπων στις δίκες του ν.3869/2010.....</b>	<b>39</b>
1. Η κτήση της ιδιότητας του διαδίκου στις δίκες του ν.3869/2010.....	39
1.1. Η φύση της διαδικασίας ως μη γνήσιας υποθέσεως εκουσίας δικαιοδοσίας.....	39
1.2. Η ιδιότητα του διαδίκου στην εκουσία δικαιοδοσία.....	43
1.3. Η επίδοση της αίτησης του ν.3869/2010.....	46
1.4. Παράλειψη επίδοσης σε καθ' ού πιστωτή.....	50
2. Η άσκηση της παρέμβασης των πιστωτών ή εγγυητών στις υποθέσεις του ν.3869/2010.....	53
2.1. Η παρέμβαση στην εκουσία δικαιοδοσία.....	53
2.2. Η δυνατότητα άσκησης κύριας παρέμβασης των πιστωτών στις υποθέσεις του ν.3869/2010.....	57
2.2.1. Το έννομο συμφέρον για την άσκηση κύριας παρέμβασης.....	58
2.2.2. Η άσκηση πρόσθετης παρέμβασης.....	61
2.3. Περαιτέρω προβληματισμοί ως προς τους κυρίως παρεμβαίνοντες πιστωτές.....	61
2.4. Άλλοι τρόποι συμμετοχής των πιστωτών στη δίκη.....	63
2.5. Η φύση της ομοδικίας μεταξύ των συμμετεχόντων πιστωτών.....	64
2.5.1. Ζητήματα παθητικής νομιμοποίησης σε περίπτωση εκχώρησης απαιτήσεων και καθολικής ή ειδικής διαδοχής.....	66
2.5.1.1. Παθητική νομιμοποίηση επί εκχώρησης απαιτήσεων και επί ειδικής διαδοχής πιστωτικών ιδρυμάτων.....	67
2.5.1.2. Παθητική νομιμοποίηση επί καθολικής διαδοχής πιστωτικών ιδρυμάτων.....	69
2.5.1.3. Η παθητική νομιμοποίηση επί θέσης πιστωτικού ιδρύματος σε ειδική εκκαθάριση.....	70

<b>Γ' Κεφάλαιο 1 Εκτελεστότητα της απόφασης δικαστικής ρύθμισης των χρεών και του πρακτικού συμβιβασμού.....</b>	<b>73</b>
1. Η έννοια της εκτελεστότητας.....	73
2. Η εκτελεστότητα στην εκουσία δικαιοδοσία.....	73
3. Η εκτελεστότητα στο πλαίσιο του ν.3869/2010.....	75
3.1. Η εκτελεστότητα της απόφασης δικαστικής ρύθμισης των οφειλών.....	75
3.2. Η εκτελεστότητα του πρακτικού συμβιβασμού.....	78
3.2.1. Η εκτελεστότητα του πρακτικού συμβιβασμού στο πλαίσιο του προδικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 2 του ν.3869/2010 (με διαμεσολάβηση).....	79
3.2.2. Η εκτελεστότητα του πρακτικού συμβιβασμού στο πλαίσιο του προδικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 5 παρ. 1 και 2 και του δικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 7 του ν.3869/2010.....	81
<b>Δ' Κεφάλαιο 1 Εναλλακτικές μορφές επίλυσης της διαφοράς στις υποθέσεις του ν.3869/2010.....</b>	<b>83</b>
1. Γενικές παρατηρήσεις.....	83
2. Ειδικότερα οι μορφές συμβιβαστικής επίλυσης που προβλέπονται ρητά στον ν.3869/2010.....	85
2.1. Ο προδικαστικός (εξωδικαστικός) συμβιβασμός με διαμεσολάβηση.....	85
2.1.1. Η διαδικασία του συμβιβασμού με διαμεσολάβηση.....	86
2.1.1.1. Ο θεσμός της διαμεσολάβησης κατά τον ν.3898/2010.....	86
2.1.1.2. Η διαμεσολάβηση του ν.3898/2010 προσαρμοζόμενη στις ανάγκες του ν.3869/2010.....	89
2.1.2. Οι έννομες συνέπειες της διαδικασίας.....	91
2.2. Ο (προ) δικαστικός συμβιβασμός του άρθρου 5 παρ. 1 και 2 και του άρθρου 7 του ν.3869/2010.....	92
2.2.1. Γενικές παρατηρήσεις.....	92
2.2.2. Συνέπειες από την επίδοση της αίτησης ως προς την προσπάθεια (προ)δικαστικού και δικαστικού συμβιβασμού.....	94
2.2.3. Η συμφωνία με το προτεινόμενο σχέδιο διευθέτησης.....	96
2.2.3.1. Ο δικαστικός συμβιβασμός του άρθρου 293 ΚΠολΔ.....	97

2.2.4. Η πράξη της επικύρωσης.....	99
2.2.5. Οι έννομες συνέπειες του (προ)δικαστικού και δικαστικού συμβιβασμού.....	101
2.2.5.1. Υποκειμενικά όρια των εννόμων συνεπειών του συμβιβασμού.....	102
2.2.6. Προσβολή του συμβιβασμού.....	103
2.2.6.1. Προσβολή του ομόφωνου συμβιβασμού.....	103
2.2.6.2. Προσβολή του πλασματικού συμβιβασμού.....	104
2.2.6.2.1. Συνέπειες της ανατροπής του συμβιβασμού.....	105
3. Μορφές εναλλακτικής επίλυσης διαφορών που δεν προβλέπονται ρητά στον ν.3869/2010.....	106
3.1. Η δικαστική μεσολάβηση.....	106
3.2. Η διαιτησία.....	108
<b>Ε' Κεφάλαιο Ι Ρευστοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη.....</b>	<b>109</b>
1. Γενικές παρατηρήσεις.....	109
2. Έννοια ρευστοποιήσιμης περιουσίας.....	110
3. Ειδικότερα η απόφαση ρευστοποίησης.....	111
4. Ο εκκαθαριστής.....	113
5. Η διαδικασία ρευστοποίησης.....	113
<b>ΣΤ' Κεφάλαιο Ι Ερμηνευτικά κενά του ν.3869/2010 που καλύπτονται από τον Πτωχευτικό Κώδικα.....</b>	<b>115</b>
1. Γενικές παρατηρήσεις.....	115
2. Ενδεικτική παράθεση των επιμέρους διατάξεων από τον ΠτΚ που τυγχάνουν εφαρμογής στο πλαίσιο του ν.3869/2010.....	116
<b>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....</b>	<b>119</b>
<b>ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....</b>	<b>I</b>
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....</b>	<b>X</b>
<b>ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ-ΜΕΛΕΤΕΣ.....</b>	<b>XI</b>
<b>ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....</b>	<b>XIII</b>



## ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι η προσέγγιση του ν. 3869/2010 (ΦΕΚ Α' 130/3-8-2010) περί «Ρυθμίσεως των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις»<sup>1</sup>, όπως αυτός έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα<sup>2</sup>, υπό το φώς των δικονομικών διατάξεων που διέπουν την εφαρμογή του, και ειδικότερα η ανάδειξη των σημαντικότερων ερμηνευτικών ζητημάτων εξ απόψεως δικονομικού δικαίου που απασχολούν την θεωρία και την νομολογία κατά την πρακτική εφαρμογή του. Τούτη η προσέγγιση καθίσταται χρήσιμη, δεδομένου ότι ο νεοπαγής νόμος εφαρμόζεται μόλις από επταετίας<sup>3</sup>, η δε εφαρμογή του σε μεγάλο εύρος υποθέσεων – όπως συμβαίνει με κάθε νόμο που έχει τέτοια χαρακτηριστικά - έχει πυροδοτήσει ποικίλα ερμηνευτικά ζητήματα τόσο ως προς τις ουσιαστικού όσο και ως προς τις δικονομικού δικαίου διατάξεις του, κυρίως για τον λόγο ότι η εφαρμογή στην πράξη του ν.3869/2010 κατέδειξε κρίσιμες αδυναμίες του, τις οποίες ενδεχομένως να μην μπορούσε να προβλέψει ο νομοθέτης του.

Ο ν.3869/2010 συνιστά την ιστορικά πρώτη προσπάθεια του Έλληνα νομοθέτη να διαμορφώσει στην ελληνική έννομη τάξη ένα θεσμικό πλαίσιο για την διαχείριση της αστικής αφερεγγυότητας κατά τα πρότυπα αλλοδαπών<sup>4</sup> εννόμων τάξεων<sup>5</sup>, με απώτερο σκοπό όχι την

---

<sup>1</sup> Κοινώς γνωστού ως «νόμου Κατσέλη». Οφείλει το όνομά του στην κα Λούκα Κατσέλη, η οποία διετέλεσε Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης από 07.09.2010 έως 17.06.2011 και ήταν η εμπνεύστρια του νομοσχεδίου για την ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων που μετέπειτα ψηφίστηκε ως νόμος του κράτους.

<sup>2</sup> Ο νόμος 3869/2010 έχει τροποποιηθεί με το άρθρο 85 του ν.3996/2011 («Αναμόρφωση του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 170/05-08-2011), με τα άρθρα 11 επ. του ν.4161/2013 («Πρόγραμμα διευκόλυνσης για ενήμερους δανειολήπτες, τροποποιήσεις στο ν. 3869/2010 και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 143/14-06-2013), με τα άρθρα 1-4 του Κεφαλαίου Α' υποπαραγράφου Α4 της παραγράφου Α' του Μέρους Β' του ν. 4336/2015 [«Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης», ΦΕΚ 94 Α'/14-08-2015], με το άρθρο 14 του Κεφαλαίου Β' του ν. 4346/2016 («Επείγουσες ρυθμίσεις για την εφαρμογή της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 152/Α/20-11-2015) και με το άρθρο 3 του ν. 4366/2016 [«Ρυθμίσεις θεμάτων περί ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων δανείων – Τροποποιήσεις διατάξεων του ν. 4336/2015 (Α' 94), του ν. 3869/2010 (Α 130) και του ν. 4354/2015 (Α 176) (ΦΕΚ Α'18/15-2-2016)»]. Έχει δε συμπληρωθεί και ερμηνευθεί δυνάμει πληθώρας ερμηνευτικών εγκυκλίων και Υπουργικών Αποφάσεων, όπως ενδεικτικά Εγκ. 3/2016 (ΕΓΚ.ΟΑΕΕ 3/16:Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων), ΥΑ Ζ1-//2014 (Παράταση δυνατότητας υπαγωγής στο πρόγραμμα διευκόλυνσης άρ.10 παρ.2 Ν. 4161/13 ενήμερων δανειοληπτών,κλπ), Εγκ. 133//2015 (ΕΓΚ.ΓΕΝ.ΓΡΑΜ.ΕΜΠ.κ ΠΡ.ΚΑΤ 22/12/15:Ερμ. Εγκ. Ν.3869/2010, σχετ. με την κατάθεση αιτήσεων στα Ειρηνοδικεία), ΕΓΚ 7698/2015 (ΕΓΚ. ΥΠ.ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ 20/8/15: Ερμην.Εγκ. ν. 3869/2010 «Ρύθμ. οφειλών υπερχρεωμένων φπ κ' άλλες διατάξεις) κλπ.

<sup>3</sup> Τέθηκε σε ισχύ από την 01<sup>η</sup>.09.2010.

<sup>4</sup> Σημειώνεται ότι παρόμοιας υφής διατάξεις βρίσκονται σε εφαρμογή σε Καναδά, Ιαπωνία, Μεγάλη Βρετανία και Δανία ήδη από το 1982, σε Ελβετία, Νορβηγία, Σουηδία και Αυστρία από το 1994, στην Ολλανδία από το 1998, στο Βέλγιο από το 1999, στην Γαλλία από το 2003, στην Πορτογαλία από το 2004 και σε Ιταλία και Τσεχία από το 2008, ενώ πρωτοπόρο κράτος στο οποίο θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά η δυνατότητα πτώχευσης φυσικών προσώπων είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, όπου ισχύει ήδη από το 1978 το 13<sup>ο</sup> Κεφάλαιο του



συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, όπως παρατηρείται στο πνεύμα των διατάξεων του Πτωχευτικού Κώδικα (ν. 3588/2007) αλλά την δικαστική αναπροσαρμογή των οφειλών των ιδιωτών σε βιώσιμο επίπεδο, ώστε να επανέλθουν αυτοί (οι υπερχρεωμένοι ιδιώτες) στην ενεργό συναλλακτική και κοινωνική ζωή. Είναι κρίσιμο για τον σκοπό ορθής ερμηνείας των διατάξεων του εν θέματι νόμου, να μην λησμονείται το πνεύμα του νομοθέτη, όπως αυτό αποτυπώνεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3869/2010, καθώς με βάση αυτό επιτυγχάνεται στοχευμένη ερμηνεία των διατάξεων του και κάλυψη των ενδεχόμενων κενών του. Όπως λοιπόν χαρακτηριστικά αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση<sup>6</sup> του ν. 3869/2010, «*Η εισοδηματική στενότητα, τα υψηλά επιτόκια στο χώρο ιδίως της καταναλωτικής πίστης, οι επιθετικές πρακτικές προώθησης των πιστώσεων, ατυχείς προγραμματισμοί, απρόβλεπτα γεγονότα στη ζωή των δανειοληπτών (απώλεια εργασίας κ.α.), αποτέλεσαν παράγοντες που, δρώντας υπό την απουσία θεσμών συμβουλευτικής υποστήριξης των καταναλωτών σε θέματα υπερχρέωσης, συνέβαλαν ανενόχλητα στην αυξανόμενη υπερχρέωση νοικοκυριών που, αδυνατώντας εν συνεχεία να αποπληρώσουν τα χρέη τους, υπέστησαν και υφίστανται, τις αλυσιδωτά επερχόμενες καταστροφικές συνέπειές της. Σημαντικό μέρος των πολιτών έχει οδηγηθεί σήμερα στη περιθωριοποίηση, καθώς, μη διαθέτοντας σοβαρή αγοραστική δύναμη και δυνατότητα απεγκλωβισμού από την υπερχρέωση, δεν είναι σε θέση να σχεδιάσει τη συμμετοχή του στην οικονομική και κοινωνική ζωή. Η υπερχρέωση αναδεικνύεται πλέον ως ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα και στη χώρα μας και ως σύγχρονο κοινωνικό κράτος δικαίου έχουμε καθήκον να αντιμετωπίσουμε. Κανείς δεν μπορεί πια να αγνοεί την αδήριτη ανάγκη να δοθεί η πραγματική δυνατότητα στους υπερχρεωμένους καταναλωτές και επαγγελματίες να πραγματοποιήσουν πλέον ένα νέο οικονομικό ξεκίνημα στη ζωή τους».*

Ουσιαστικά λοιπόν, με την νομοθετική αυτή ρύθμιση επιδιώκεται η θεσμοθέτηση των προϋποθέσεων για έναν ρεαλιστικό διακανονισμό των οφειλών που ταλανίζουν τους υπερχρεωμένους οφειλέτες, ώστε να διέλθουν από το οικονομικό αδιέξοδο και να επιτευχθεί η οικονομική εξυγίανσή τους διαμέσω της επανάκτησης της αγοραστικής τους δύναμης, γεγονός που θα τονώσει την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα τόσο των ιδίων όσο και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Τούτο πυροδοτήθηκε από την έλευση της οικονομικής κρίσης στην χώρα μας, η οποία δημιούργησε την επιτακτική ανάγκη ρυθμιστικής παρέμβασης του νομοθέτη προκειμένου να δημιουργηθεί ένα πλέγμα προστασίας των υπερχρεωμένων πολιτών.

---

Bankruptcy Reform Act.[Πρβλ. Γ. Καλουτά/ Thorsten Tepassee, Η ρύθμιση των υπερχρεωμένων νοικοκυριών σε Ελλάδα και Γερμανία, ΕφΑΔ 12/2010,σελ. 1310 επ.]

<sup>5</sup> Πρβλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, «Εφαρμογή του ν. 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα», 2016, 3<sup>η</sup> Έκδοση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. XI, Πρόλογος πρώτης έκδοσης.

<sup>6</sup> Βλ. Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», σελ. 1.

Ωσαύτως η μέριμνα του νομοθέτη να θεσμοθετήσει την δυνατότητα ρύθμισης για το φυσικό πρόσωπο των χρεών του με ολική ή εν μέρει απαλλαγή από αυτά, πηγάζει ευθέως από το ίδιο το κοινωνικό κράτος δικαίου, το οποίο επιτάσσει να μην εγκαταλειφθεί άνευ προοπτικής ο πολίτης στο αδιέξοδο της υπερχρέωσής του, γεγονός που θα επιφέρει έτι περαιτέρω βλάβη και των πιστωτικών ιδρυμάτων ή κάθε είδους φορέων που διατηρούν δύναμνη να υπαχθεί στις διατάξεις του ν.3869/2010 απαίτηση έναντι του οφειλέτη. Περαιτέρω, η παρατηρείται ομολογουμένως μία επιείκεια του ν.3869/2010 συγκριτικά με τις διατάξεις του πτωχευτικού δικαίου, η οποία οφείλεται στους εξής λόγους: α) στην «ασυμμετρία» μεταξύ καταναλωτή και πιστωτικών ιδρυμάτων, με την έννοια της μειονεξίας του πρώτου στο ζήτημα της πληροφόρησης και της διαπραγματευτικής ισχύος, β) στην ηθική απαξία αλλά και την κοινωνική επικινδυνότητα της μη πληρωμής του χρέους του καταναλωτή, η οποία συνήθως δεν έχει την ίδια βαρύτητα με την υπερημερία του εμπόρου και γ) στο ότι η αφερεγγυότητα του καταναλωτή συνδυάζεται με την τραγική εικόνα της οικονομικής εξαθλίωσης, που προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ανατροφοδοτεί την κρίση<sup>7</sup>.

Στο ίδιο πνεύμα με τον ν. 3869/2010 έχουν προβλεφθεί και στο παρελθόν ειδικές νομοθετικές διατάξεις για την προστασία των υπερχρεωμένων δανειοληπτών, όπως για παράδειγμα η αναστολή των πλειστηριασμών για την ικανοποίηση απαιτήσεων πιστωτικών ιδρυμάτων και εταιρειών παροχής πιστώσεων που δεν υπερβαίνουν το ποσό των διακοσίων χιλιάδων Ευρώ (€200.000,00) δυνάμει της από 16.9.2009 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου περί «Ρύθμισης θεμάτων Φ.Π.Α., επισφαλών απαιτήσεων, ληξιπρόθεσμων χρεών προς το Δημόσιο, αναπροσαρμογή ποσού οφειλών προς ασφαλιστικά ταμεία και αναστολή πλειστηριασμών από πιστωτικά ιδρύματα» (ΦΕΚ Α' 181/2009), όπως αυτή κυρώθηκε με τον ν. 3814/2010 (ΦΕΚ Α' 3/12-01-2010), καθώς και ο ν. 3816/2010 (ΦΕΚ 6 Α/26-1-2010) περί «Ρύθμισης επιχειρηματικών και επαγγελματικών οφειλών προς τα πιστωτικά ιδρύματα, διατάξεις για την επεξεργασία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς και άλλες διατάξεις».

---

<sup>7</sup> Βλ. *Ε. Περάκη*, «Η διαδικασία του ν.3869/2010 για την ρύθμιση των οφειλών φυσικών προσώπων ως συλλογική διαδικασία», Προδημοσίευση από τον υπό έκδοση τιμητικό τόμο του ομότιμου καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ν. Ρόκα, ΔΕΕ 2011, σελ. 400 επ.

**Α' Κεφάλαιο 1 Ζητήματα συνταγματικότητας της κατ' άρθρο 4 του ν.3869/2010 διαδικασίας υπαγωγής στις διατάξεις του**

**1. Συνοπτική παράθεση του μηχανισμού ρύθμισης των οφειλών και απαλλαγής από αυτά**

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 1 του ν. 3869/2010, φυσικά πρόσωπα που στερούνται πτωχευτικής ικανότητας και έχουν περιέλθει χωρίς δόλο σε μόνιμη και γενική αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών τους, δικαιούνται να επιδιώξουν την ρύθμιση των οφειλών τους, καθώς και την απαλλαγή τους από τυχόν υπόλοιπα αυτών, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες στον νόμο διαδικασίες. Θεμελιώδες γνώρισμα του νόμου είναι ότι δεν καταλαμβάνει τους οφειλέτες που έχουν την εμπορική ιδιότητα, ένεκα της υπαγωγής τους στις διατάξεις του Πτωχευτικού Δικαίου. Στην παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3869/2010 ορίζεται ότι οι οφειλέτες δύνανται να υπαγάγουν στις διατάξεις του νόμου και τις ληξιπρόθεσμες οφειλές τους προς την Φορολογική Διοίκηση, τους Ο.Τ.Α. και τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης, ενώ σύμφωνα με την παρ. 4 του ως άνω άρθρου ρητά εξαιρούνται και δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου οι οφειλές που έχουν αναληφθεί ή βεβαιωθεί το τελευταίο έτος πριν την κατάθεση της αίτησης είτε δημιουργήθηκαν από αδίκημα τελεσθέν εκ δόλου ή βαρειάς αμέλειας ή που συνίστανται σε διοικητικά πρόστιμα ή χρηματικές ποινές ή τέλος αφορούν στην υποχρέωση διατροφής συζύγου ή ανηλίκου τέκνου. Η έναρξη της διαδικασίας υπαγωγής στην ρύθμιση του ν.3869/2010 επαφίεται στην αποκλειστική βούληση του οφειλέτη, αποκλειόμενης της άσκησης της αιτήσεως του άρθρου 4 παρ. 1 του ν.3869/2010 πλαγιαστικώς από πιστωτή του οφειλέτη. Μάλιστα ο ενδιαφερόμενος οφειλέτης έχει την ευχέρεια<sup>8</sup>, προτού υποβάλλει την αίτηση του άρθρου 4 παρ. 1 του νόμου, να επιχειρήσει εξωδικαστικό συμβιβασμό με τους πιστωτές του κατά την διάταξη του άρθρου 2 του ν. 3869/2010 (διαδικασία προδικαστικού συμβιβασμού με διαμεσολάβηση) και εάν αυτή αποτύχει έχει το δικαίωμα (και όχι την υποχρέωση, όπως ίσχυε υπό την αρχική μορφή του ν.3869/2010) να προχωρήσει στην δικαστική επιδίωξη της ρύθμισης και ενδεχομένως απαλλαγής από τα χρέη του. Σημειώνεται ότι η απαλλαγή από τα υπόλοιπα των χρεών δεν προβάλλεται νόμιμα με την αίτηση του άρθρου 4 και απορρίπτεται το πρώτον ως προώρως ασκηθείσα (69 ΚΠολΔ), αφού κατά την ρητή διάταξη του άρθρου 11 του ν.3869/2010, μόνο μετά το πέρας της εκτελέσεως των υποχρεώσεων του οφειλέτη δύναται να πιστοποιηθεί η απαλλαγή και δεν επιτρέπεται να γίνει τούτο προληπτικά, δηλαδή σε χρόνο που δεν έχει εισέτι ολοκληρωθεί η ρύθμιση, αφού άλλωστε

<sup>8</sup> Υπό την προϊσχύουσα μορφή της διατάξεως αυτής, το στάδιο του προδικαστικού συμβιβασμού ήταν υποχρεωτικό και δεσμευτικό υπό την έννοια της θεσμοθέτησής του ως προϋπόθεσης του παραδεκτού της άσκησης της αίτησης του άρθρου 4 παρ. 1 του ν. 3869/2010. Ωστόσο, δυνάμει της παρ. 2 του άρθρου 11 του ν. 4161/2013, το στάδιο αυτό κατέστη προαιρετικό και επαφίεται στην βούληση του ενδιαφερόμενου πολίτη το αν θα το επιλέξει ή αν θα προσφύγει απευθείας ενώπιον του κατά τόπον αρμόδιου Ειρηνοδικείου.

κατά τον χρόνο εκδόσεως της απόφασης δεν έχει αποκρυσταλλωθεί ούτε το τελικό υπόλοιπο των οφειλών ούτε και το οριστικό ποσό των καταβολών, διότι μέχρι πέρατος των καταβολών, η απόφαση που ρυθμίζει τις οφειλές υπόκειται σε μεταρρύθμιση και επανακαθορισμό των δόσεων, αναλόγως των αυξομειώσεων των εισοδημάτων και της περιουσίας του αιτούντος. Τέλος για να πιστοποιηθεί η απαλλαγή, απαιτείται ο οφειλέτης να έχει εκτελέσει «κανονικά» τις υποχρεώσεις του, δηλαδή εκτός από την σύννομη καταβολή των δόσεων που πρέπει να έχει προηγηθεί, ο οφειλέτης μέχρι πέρατος του χρόνου ρύθμισης θα πρέπει να έχει επιδείξει καλόπιστη στάση, δηλαδή να μην εμποδίζει τους πιστωτές να έχουν πρόσβαση στα στοιχεία που απεικονίζουν την οικονομική του κατάσταση και τα τρέχοντα εισοδήματά του, να μην προβαίνει από δόλο ή βαρεία αμέλεια σε ανειλικρινή δήλωση για τα περιουσιακά στοιχεία και εισοδήματά του ή με τους ίδιους όρους να μην συμπεριλάβει κάποιον πιστωτή στην κατάσταση πιστωτών<sup>9</sup>.

Αρμόδιο δικαστήριο, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 3 του εν θέματι νόμου, για την εκδίκαση της αίτησης υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010 είναι το Ειρηνοδικείο στην περιφέρεια του οποίου ο οφειλέτης έχει την κατοικία άλλως την συνήθη διαμονή του, το οποίο δικάζει με την διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας. Η διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας επελέγη ένεκα της- απαραίτητης για τις εν θέματι διαφορές- ευελιξίας που προσφέρει, ήτοι επειδή επιτρέπει στο δικαστήριο την αυτεπάγγελτη έρευνα των γεγονότων και την διαταγή κάθε πρόσφορου μέτρου και απόδειξης, ώστε να σχηματίσει πλήρη δικανική πεποίθηση ως προς την συνδρομή των προϋποθέσεων του νόμου<sup>10</sup>. Αμέσως μετά την - κατά την διάταξη του άρθρου 4 του νόμου -κατάθεση της αίτησης υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010, η γραμματεία του καθ' ύλην και κατά τόπο αρμόδιου δικαστηρίου χορηγεί στον αιτούντα δύο διαφορετικές δικασίμους. Η πρώτη δικάσιμος προσδιορίζεται υποχρεωτικά εντός δύο (2) μηνών από την ολοκλήρωση της κατάθεσης της αιτήσεως και δίδεται είτε για την επικύρωση του ενδεχόμενου προδικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 5 του ν.3869/2010, είτε για την συζήτηση του αιτήματος χορηγήσεως προσωρινής διαταγής περί μη μεταβολής της πραγματικής και νομικής κατάστασης της περιουσίας του οφειλέτη ή/και καθορισμού μηνιαίων καταβολών για την αναστολή των καταδιωκτικών μέτρων εναντίον του οφειλέτη από τους περιλαμβανόμενους στην ένδικη αίτηση πιστωτές. Η δεύτερη δικάσιμος δίδεται προκειμένου να προσδιορισθεί, το αργότερο εντός έξι (6) μηνών από την κατάθεση της αιτήσεως, η κύρια συζήτηση της. Μετά την κατάθεση της αιτήσεως, ο οφειλέτης κατά την ρητή διάταξη του άρθρου 4 § 5 εδαφ. β' του ν.3869/2010, υποχρεούται να κοινοποιήσει επικυρωμένο αντίγραφο εκ του κατατεθέντος πρωτοτύπου αυτής προς όλους τους πιστωτές στους οποίους απευθύνεται η αίτηση καθώς και

<sup>9</sup> ΕπΛαμ 16/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>10</sup> Πρβλ. Γ. Καλουτά, ο.π., ΕφΑΔ 2010, σελ. 1313.

προς τους εγγυητές που έχουν συμβληθεί ως τέτοιοι στις προς υπαγωγή στον ν.3869/2010 δανειακές συμβάσεις του αιτούντος. Εντός ενός (1) μηνός από την κατάθεση της αιτήσεως, οι πιστωτές έχουν την δυνατότητα, εφόσον το επιθυμούν, να καταθέσουν στον σχηματισθέντα φάκελο της υποθέσεως, τις απόψεις τους επί του προτεινόμενου σχεδίου ρύθμισης των χρεών του οφειλέτη.

Το δικαστήριο εφόσον δεχθεί ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου, ορίζει μηνιαίες καταβολές κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 8 του ν.3869/2010 και κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 9 του ν.3869/2010, σε περίπτωση που συντρέχουν οι προϋποθέσεις διάσωσης της κύριας κατοικίας του οφειλέτη από την ρευστοποίηση της υπόλοιπης περιουσίας του, η οποία τίθεται στην διάθεση των πιστωτών με την έννοια ότι κατανέμεται σε αυτούς το προϊόν που προκύπτει από την εκποίηση της από εκκαθαριστή που διορίζεται με την απόφαση ρύθμισης των χρεών του οφειλέτη. Τέλος, υπό την προϋπόθεση ότι ο οφειλέτης θα συμμορφωθεί με την απόφαση του δικαστηρίου, ήτοι εφόσον καταβάλει τις ορισθείσες μηνιαίες δόσεις στους πιστωτές, τότε επέρχεται απαλλαγή του από τα τυχόν υπόλοιπα των χρεών του, η οποία πιστοποιείται με δικαστική απόφαση κατά το άρθρο 11 § 1 του ν.3869/2010. Στην αντίθετη περίπτωση ήτοι αν δεν συμμορφωθεί με τις ορισθείσες μηνιαίες καταβολές, καθυστερώντας αυτές για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών ή δυστροπώντας επανειλημμένα στην τήρηση της ρύθμισης, το δικαστήριο τον κηρύσσει έκπτωτο της ρύθμισης και οι οφειλές επανέρχονται στο ύψος στο οποίο θα βρίσκονταν αν δεν είχε υποβληθεί η αίτηση υπαγωγής στον ν.3869/2010.

Εκ των ανωτέρω εκτιθέμενων, το ζήτημα που θα μας απασχολήσει στην παρούσα ενότητα αφορά τα συνταγματικά όρια των προϋποθέσεων που θέτει ο νομοθέτης αναφορικά με την ολοκλήρωση της διαδικασίας κατάθεσης της αίτησης της παρ. 1 του άρθρου 4 του ν.3869/2010.

## **2. Η έναρξη της διαδικασίας υπαγωγής στην ρύθμιση του ν.3869/2010**

### **2.1. Οι προϋποθέσεις κατάθεσης της αίτησης κατά το άρθρο 4 §§ 1 και 2 του ν.3869/2010**

Η διάταξη του άρθρου 4 του νόμου χαρακτηρίζεται στην θεωρία ως βασική για τον λόγο ότι ρυθμίζει τα κρίσιμα ζητήματα για την έναρξη της διαδικασίας υπαγωγής στις διατάξεις του ν. 3869/2010 ή ορθότερα για την έναρξη της εκκρεμοδικίας. Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο της ως άνω διατάξεως του άρθρου 4 του ν.3869/2010, ο νομοθέτης καθόρισε τα ουσιώδη στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει το δικόγραφο της αίτησης ώστε να πληρούνται οι προϋποθέσεις του ορισμένου αυτής, μη αρκούντων των προϋποθέσεων που προβλέπουν οι διατάξεις των άρθρων 118, 216 και 747 § 2 ΚΠολΔ. Ειδικότερα, η αίτηση του οφειλέτη πρέπει

να περιλαμβάνει τα εξής ουσιώδη στοιχεία: α) κατάσταση της περιουσίας του οφειλέτη και του συζύγου του καθώς και των πάσης φύσεως εισοδημάτων αυτών, β) κατάσταση των πιστωτών και των απαιτήσεών τους<sup>11</sup> κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα, αναλυόμενες σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 παρ. 4 και 4<sup>α</sup> του ν.3869/2010, γ) τυχόν μεταβιβάσεις εμπράγματων δικαιωμάτων του επί ακινήτων, στις οποίες ο οφειλέτης προέβη την τελευταία τριετία πριν από την κατάθεση της αίτησης, δ) τυχόν αίτημα για διαγραφή των χρεών του κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 5 του νόμου ή σχέδιο για την διευθέτηση των οφειλών του, που λαμβάνει υπόψη με εύλογο τρόπο και συσχέτιση τα συμφέροντα των πιστωτών, την περιουσία, τα εισοδήματα και τις δαπάνες διαβίωσης του ιδίου και της οικογένειάς του και την προστασία της κύριας κατοικίας του σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 9 παρ. 2 του ν.3869/2010. Η διάταξη αυτή φυσικά δεν αντικαθιστά αλλά συμπληρώνει τις διατάξεις των άρθρων 118, 216 και 747 § 2 ΚΠολΔ, με την έννοια ότι η αίτηση του οφειλέτη δεν αρκεί να φέρει τα στοιχεία που ορίζουν οι ως άνω διατάξεις του ΚΠολΔ αλλά πρέπει για την πλήρωση της προϋπόθεσης του ορισμένου αυτής να περιέχει και τα στοιχεία που ορίζει η πρώτη παράγραφος του άρθρου 4 του ν.3869/2010. Μάλιστα σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 εδαφ. τελευταίο του ν. 3869/2010, προβλέπεται ότι ο τύπος της αίτησης με τυποποιημένα υποδείγματα και τα απαιτούμενα συνοδευτικά έγγραφα και δικαιολογητικά θα προσδιοριστεί με Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας, Ναυτιλίας και Τουρισμού, Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Πράγματι, στις 20.08.2015 εξεδόθη κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 4 παρ. 1 εδαφ. τελευταίο του ν. 3869/2010, η υπ' αριθμ. 7534/2015 ΚΥΑ των ως άνω Υπουργών, δυνάμει της οποίας καθορίστηκαν τα υποδείγματα τυποποιημένης αίτησης καθώς και τα έγγραφα που θα πρέπει να συνοδεύουν την αίτηση κατά την κατάθεσή της, όπως θα αναφερθεί κατωτέρω. Η δεσμευτικότητα ή μη της εν λόγω υπουργικής απόφασης ως προς την μορφή και το περιεχόμενο του δικογράφου της αίτησης ή ο απλά διευκρινιστικός της ρόλος πυροδότησαν ενδιαφέρον ερμηνευτικό ζήτημα το οποίο θα αναλύσουμε σε επόμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου αναφορικά με την συμβατότητα του άρθρου 4 του ν.3869/2010 με τις συνταγματικές επιταγές.

Αναφορικά με τα συνοδευτικά της αίτησης έγγραφα, ο ν. 3869/2010 υπό την μορφή του πριν την τροποποίησή με τον ν. 4161/2013 προέβλεπε ως υποχρεωτική για την πλήρωση της προϋπόθεσης του παραδεκτού της ασκήσεως της αίτησης, την προσκόμιση ορισμένων εγγράφων

---

<sup>11</sup> Η μη αναφορά της απαίτησης ενός πιστωτή έχει ως συνέπεια την απόρριψη του δικογράφου ως αόριστου, ελέγχεται δε ακόμα και στον δεύτερο βαθμό αυτεπαγγέλτως, βλ. σχ. ΜΠρΞανθ 42/2013 που με το ίδιο σκεπτικό ναι μεν έκανε τυπικά και κατ' ουσίαν δεκτή την έφεση αλλά απέρριψε αίτηση λόγω μη αναφοράς της απαίτησης ενός εκ των πιστωτών.

καθώς και μίας υπεύθυνης δήλωσης του οφειλέτη περί της ορθότητας του περιεχομένου της αιτήσεώς του, τα οποία είχε την δυνατότητα να προσκομίσει αν όχι κατά την κατάθεση της αίτησης ενώπιον του αρμόδιου Ειρηνοδικείου τότε τουλάχιστον το αργότερο εντός ενός μήνα από την κατάθεση της. Στη συνέχεια, δυνάμει των τροποποιήσεων που επέφερε ο ν. 4161/2013 στο άρθρο 4 του ν.3869/2010, η προσκόμιση των ανωτέρω εγγράφων κατά την κατάθεση έγινε προαιρετική και έπαυσε, κατά την γραμματική διατύπωση της διατάξεως, να αποτελεί όρο του παραδεκτού της ασκήσεως της αίτησης αλλά ο μοναδικός δικαιολογητικός λόγος της ήταν η διευκόλυνση του προδικαστικού συμβιβασμού με την έννοια ότι παρέχονταν εις γνώση των πιστωτών οι απαραίτητες πληροφορίες για την οικονομική και προσωπική κατάσταση του οφειλέτη, ώστε να αποκτήσουν σαφή εικόνα για αυτήν, προτού επιχειρηματολογήσουν ως προς την αποδοχή ή μη του προτεινόμενου σχεδίου διευθέτησης των οφειλών του. Ωστόσο, η διάταξη του άρθρου 4 του ν.3869/2010, όπως τροποποιήθηκε με τον ν.4336/2015, επανέφερε την υποχρεωτικότητα της κατάθεσης των συνοδευτικών εγγράφων ταυτόχρονα με την κατάθεση της αιτήσεως, ως προϋπόθεση του παραδεκτού της ασκήσεώς της. Σύμφωνα με την δεύτερη παράγραφο του άρθρου 4 του ν.3869/2010, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, σε συνδυασμό με την κατά νομοθετική εξουσιοδότηση εκδοθείσα υπ' αριθμ. 7534/2015 ΚΥΑ, ο νομοθέτης θέσπισε την υποχρέωση του ενδιαφερόμενου οφειλέτη να καταθέσει ταυτόχρονα με το δικόγραφο της αιτήσεώς του και τα αθροιστικώς απαριθμούμενα στις ανωτέρω διατάξεις έγγραφα, ως προϋπόθεση όχι μόνο της παραδεκτής ασκήσεως της αίτησης υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010, πράγμα που κατ' ορθή ερμηνεία εναπόκειται στην κρίση του δικαστή, αλλά ουσιαστικά ως προϋπόθεση της πραγματικής ασκήσεως της με την έννοια ότι στην αντίθετη περίπτωση η γραμματεία του αρμόδιου Ειρηνοδικείου δεν χορηγεί καν ημερομηνία δικασίμου στον αιτούντα, με αποτέλεσμα η αίτηση να λογίζεται στην ουσία ως μηδέποτε ασκηθείσα. Σημειωτέον ότι καίτοι δεν ορίζεται ρητά στην διάταξη του άρθρου 4 παρ. 3 του νόμου ότι η προσκομιδή των συνοδευτικών εγγράφων συνιστά όρο του παραδεκτού της, αυτό συνάγεται ερμηνευτικά από το όλο πνεύμα του άρθρου 4 του ν.3869/2010, και ειδικότερα από την ρύθμιση ότι εάν εντός της ορισθείσας προθεσμίας δεν καλυφθούν από τον οφειλέτη οι υποδειχθείσες ελλείψεις, τότε ο φάκελός του τίθεται στο αρχείο και δεν μπορεί να προχωρήσει η συζήτηση της υπόθεσης. Επιβάλλεται δηλαδή στον οφειλέτη η υποχρέωση να προσκομίσει προαποδεικτικά μαζί με την αίτηση όλα τα έγγραφα της αποδεικτικής διαδικασίας, ως όρο του παραδεκτού της άσκησης της αίτησης αλλά και ως όρο για τον προσδιορισμό δικασίμου. Στην θεωρία<sup>12</sup> παρατηρήθηκε προβληματισμός ως προς την γραμματική ερμηνεία του πρώτου

---

<sup>12</sup> Πρβλ. Α. Κρητικό, «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», δ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ. 159.

εδαφίου του άρθρου 4 παρ. 3 του ν.3869/2010 και ειδικότερα ως προς το εάν η φράση "*..ως προϋπόθεση για το παραδεκτό της συζήτησης της αίτησης*" αναφέρεται σε όλα τα συνοδευτικά έγγραφα ή στα τέλη που οφείλει να καταβάλει ο αιτών. Με άλλα λόγια ο προβληματισμός έγκειται στο εάν όλα τα συνοδευτικά έγγραφα είναι απαραίτητα για το παραδεκτό της συζήτησης της αίτησης ή η φράση *«παραδεκτό της συζήτησης»* χαρακτηρίζει τα καθορισμένα τέλη (π.χ. προείσπραξη δικηγορικής αμοιβής, μεγαρόσημα) που πρέπει να καταβάλει ο αιτών επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης. Κατά μία γνώμη στην θεωρία<sup>13</sup>, ο νομοθέτης ήθελε να συνδέσει την φράση *«παραδεκτό της συζήτησης»* με τα τέλη, έτσι ώστε εάν αυτά δεν καταβληθούν να θεωρείται απαράδεκτη η συζήτηση της αίτησης. Κατά την γνώμη της γράφουσας, θα πρέπει να ερευνηθεί το πνεύμα του νομοθέτη σε όλο το φάσμα της διάταξης του άρθρου 4 του ν.3869/2010. Υπό την έννοια αυτή, ο νομοθέτης κάνει απόλυτα σαφές το πόσο σημαντική είναι η προσκομιδή των συνοδευτικών εγγράφων, επιφυλάσσοντας την αυστηρότατη κύρωση της μη χορήγησης δικασίμου και της αρχειοθέτησης του φακέλου. Έτσι εάν πράγματι ο νομοθέτης ήθελε το παραδεκτό της συζήτησης να εξαρτάται από την προσκομιδή των συνοδευτικών εγγράφων κατά την κατάθεση της αίτησης, θα το εξέφραζε ρητά, όπως το είχε πράξει πριν την τροποποίηση του άρθρου 4 παρ. 1 του ν.3869/2010 από τον ν.4335/2015 όπου ανέφερε ρητώς ότι *«Η αίτηση... προς διευκόλυνση του προδικαστικού συμβιβασμού και όχι ως στοιχείο του παραδεκτού, συνοδεύεται από...»*. Άλλωστε η κύρωση που προβλέπει για την μη προσκομιδή των συνοδευτικών εγγράφων καθιστά άνευ αντικειμένου την κύρωση του απαραδέκτου της συζήτησης, δεδομένου ότι η μη χορήγηση δικασίμου και η εναπόθεση του φακέλου της υπόθεσης στο αρχείο κατά λογική ακολουθία δεν μπορεί να οδηγήσει ποτέ σε συζήτηση της υπόθεσης. Επομένως, παρά την κακή διατύπωση της διάταξης, η φράση της τρίτης παραγράφου του άρθρου 4 του ν.3869/2010 περί παραδεκτού της συζήτησης χρησιμοποιήθηκε για να χαρακτηρίσει τα απαιτούμενα τέλη που πρέπει να καταβάλει ο αιτών (προείσπραξη δικηγορικής αμοιβής, μεγαρόσημα). Ας μην λησμονούμε ότι προς την ίδια κατεύθυνση μας οδηγεί και η έκφραση που χρησιμοποιεί ο νομοθέτης στην επόμενη παράγραφο του άρθρου 4 όπου αναφέρει στο πρώτο εδάφιο αυτής ότι *«... ή την καταβολή των απαραίτητων για την συζήτηση της αίτησης τελών...»*.

Ειδικότερα σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 4 του νόμου ορίζεται ότι *«η αίτηση της παραγράφου 1 πρέπει να συνοδεύεται από : α) τα έγγραφα που ο οφειλέτης έχει στην διάθεσή του και αφορούν στην περιουσία και τα εισοδήματά του ιδίου και του συζύγου, στα κάθε φύσης εισοδήματά του, στους πιστωτές του και τις απαιτήσεις τους, β) έγγραφη υπεύθυνη δήλωση*

---

<sup>13</sup> Πρβλ, Α. Κρητικό, ο.π., σελ. 159.



του οφειλέτη όσον αφορά την ορθότητα του περιεχομένου της αιτήσεως της παραγράφου 1.».

Όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω, κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του ν.3869/2010 εξεδόθη η ΚΥΑ με αριθμό Ζ1-1398/10 και στην συνέχεια η τροποποιητική αυτής ΚΥΑ 7534/15, η οποία εκτός του υποδείγματος του δικογράφου της αίτησης απαριθμεί αθροιστικά και ποιά ακριβώς είναι τα συνοδευτικά της αίτησης δικαιολογητικά που πρέπει να κατατεθούν μαζί με αυτήν στην γραμματεία του αρμόδιου Ειρηνοδικείου προκειμένου να ολοκληρωθεί η κατάθεση της αίτησης και να προσδιορισθεί δικάσιμος για την συζήτηση του αιτήματος χορήγησης προσωρινής διαταγής καθώς και δικάσιμος για την κύρια συζήτηση της υπόθεσης. Δυνάμει της πρώτης παραγράφου της ΚΥΑ 7534/15, οι κατατεθειμένες από την 19-8-2015 και εντεύθεν αιτήσεις πρέπει να συνοδεύονται από τα εξής έγγραφα του αιτούντος : α) αντίγραφο του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας, β) πρόσφατο πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, γ) δηλώσεις εισοδήματος (Ε1) των τελευταίων τριών οικονομικών ετών, δ) εκκαθαριστικά σημειώματα των τελευταίων τριών οικονομικών ετών, ε) πρόσφατη δήλωση ακίνητης περιουσίας (Ε9), στ) τυχόν καταστάσεις μισθοδοσίας ή εκκαθαριστικούς λογαριασμούς συντάξεων ή βεβαίωση ανεργίας του ΟΑΕΔ, ζ) τυχόν αντίγραφα αδειών κυκλοφορίας τροχοφόρων, η) βεβαιώσεις οφειλών των πιστωτών, θ) αντίγραφα των δανειακών συμβάσεων, ι) τυχόν καταγγελίες των δανειακών συμβάσεων, ια) τίτλους ιδιοκτησίας των ακινήτων της περιουσίας του οφειλέτη, ιβ) αντίγραφο του ποινικού μητρώου γενικής χρήσης (κατ' άρθρο 575 ΚΠΔ) από το οποίο να προκύπτει η μη καταδίκη του αιτούντος για οικονομικό ή φορολογικό αδίκημα σε βαθμό κακουργήματος, ιγ) σε περίπτωση προηγούμενης άσκησης εμπορικής δραστηριότητας, βεβαίωση διακοπής εργασιών από την αρμόδια Δ.Ο.Υ. (προκειμένου να διαπιστώνεται η έλλειψη πτωχευτικής ικανότητας του αιτούντος), ιδ) υπεύθυνη δήλωση για την πληρότητα και την ορθότητα των καταστάσεων περιουσίας και μεταβιβάσεων, ιε) φύλλο υπολογισμού αντικειμενικής αξίας της κύριας κατοικίας του οφειλέτη και ιστ) λοιπά έγγραφα κατά την κρίση του οφειλέτη. Μάλιστα σε περίπτωση που ο αιτών είναι έγγαμος, οφείλει να προσκομίσει τα παραπάνω έγγραφα και για τον/την σύζυγο, όπως και για τα ανήλικα τέκνα σε περίπτωση που αυτά διαθέτουν περιουσία. Ως προς τον/την σύζυγο η ρύθμιση εδράζει την αιτιολογία της στο ότι και τα εισοδήματα του συζύγου διατίθενται μέσω της συνεισφοράς κατά τις οικείες διατάξεις του οικογενειακού δικαίου, για την αντιμετώπιση των αναγκών της οικογένειας του οφειλέτη. Ωστόσο ως προς την ίδια υποχρέωση και για τα ανήλικα τέκνα που διαθέτουν περιουσία, πέραν του ότι κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται στον νόμο παρά μόνο στην κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσα ΚΥΑ – για την νομιμότητα της νομοθετικής αυτής εξουσιοδότησης γίνεται λόγος παρακάτω – δεν εντοπίζεται ο λόγος ή η σκοπιμότητα μίας τέτοιας ρύθμισης αφ' ης στιγμής μάλιστα το ανήλικο τέκνο δεν έχει υποχρέωση συνεισφοράς

στις οικογενειακές δαπάνες και η δική του προσωπική περιουσία σε καμία περίπτωση δεν δύναται να λογισθεί ως περιουσία και του αιτούντος γονέα του.

Οι ως άνω διατάξεις είναι σίγουρα πρωτοφανείς για τα δεδομένα της ελληνικής νομοθεσίας, καθώς σε καμία άλλη διαδικασία της πολιτικής δικαιοδοσίας δεν προβλέπεται τέτοια υποχρέωση κατά την κατάθεση του δικογράφου αλλά αντίθετα όλα τα αποδεικτικά έγγραφα προσκομίζονται κατά την συζήτηση της υπόθεσης ενώ το περιεχόμενο του δικογράφου δεν κρίνεται – έστω και τυπικά -κατά την κατάθεση από τον γραμματέα αλλά από τον δικαστή μετά την συζήτηση της υπόθεσης. Η σκέψη ότι και στην διαδικασία έκδοσης διαταγής πληρωμής ή/και απόδοσης μισθίου, η γραμματεία έχει ιδιαίτερα ενεργό ρόλο και απαιτείται η υποβολή των αποδεικτικών εγγράφων κατά την κατάθεση του δικογράφου, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να δικαιολογήσει την προβληματικότητα του άρθρου 4 του ν.3869/2010 αναφορικά με την συνταγματικότητα του. Τούτο διότι η διαταγή πληρωμής ή/και απόδοσης μισθίου είναι πράξη του δικαστή - κατά μία άποψη συνιστά δικαστική απόφαση- που εκδίδεται χωρίς ακροαματική διαδικασία, χωρίς να διατυπώνεται καν η θέση της αντίδικης πλευράς<sup>14</sup>, με δυνατότητα όμως προσβολής της με ένδικα βοηθήματα. Αντίθετα, η κατά το άρθρο 4 του ν.3869/2010 απόφαση περί μη χορήγησης δικασίμου και τοποθέτησης της υπόθεσης στο αρχείο, συνιστά απρόσβλητη πράξη του διοικητικού οργάνου, ήτοι του γραμματέα, και όχι του δικαστή και τα συνοδευτικά έγγραφα χρησιμεύουν στην αντίδικη πλευρά για χρήση τους κατά την ακροαματική διαδικασία. Μάλιστα ακόμα περισσότερο άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι τα συνοδευτικά της αίτησης έγγραφα δεν αποτελούν μόνο αποδεικτικά του περιεχομένου της έγγραφα αλλά είναι δυνατόν και να στηρίξουν και να αποδείξουν τις ενστάσεις που προβάλλουν συνηθέστερα οι αντίδικοι πιστωτές, ήτοι την ένσταση δόλιας περιέλευσης σε μόνιμη και γενική αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων οφειλών, την ένσταση καταχρηστικότητας κλπ. Επομένως γεννάται η εξής εύλογη απορία: Ποιόν ακριβώς σκοπό υπηρετεί η υποχρέωση αυτή του οφειλέτη, η οποία τίθεται υπό την αυστηρότατη ποινή της μη χορήγησης δικασίμου; Ως απάντηση θα μπορούσε να λεχθεί ότι στην προϊσχύουσα μορφή της διάταξης του άρθρου 4 παρ. 1 του ν.3869/2010, ήτοι προτού αυτή τροποποιηθεί με τον ν.4335/2015, ο νομοθέτης εξέφρασε ξεκάθαρα ότι δικαιολογητικός λόγος της υποβολής των συνοδευτικών εγγράφων κατά την κατάθεση της αίτησης ήταν η διευκόλυνση του προδικαστικού συμβιβασμού, ήτοι η επαρκής ενημέρωση των πιστωτών αναφορικά με την οικονομική και προσωπική κατάσταση του οφειλέτη ώστε σε περίπτωση εύρεσης συμβιβαστικής λύσης πριν την συζήτηση της υπόθεσης, να δύνανται οι πιστωτές να επιχειρηματολογήσουν επί του σχεδίου ρύθμισης των οφειλών χωρίς

---

<sup>14</sup> Στην ουσία ο αντίδικος θα ακουστεί για πρώτη φορά με την άσκηση ανακοπής ή/και αναστολής εκτέλεσης κατά της διαταγής.

να χρειάζεται να αναμένουν την εκδίκαση της υπόθεσης όπου θα ελάμβανε χώρα η προσκομιδή από τον οφειλέτη των αποδεικτικών του εγγράφων.

Έτσι και στην θεωρία<sup>15</sup> εκφράστηκε η άποψη ότι το αληθές πνεύμα της διάταξης περί των συνοδευτικών εγγράφων είναι ότι εάν αυτά ελλείπουν τότε δεν μπορεί να προχωρήσει η διαδικασία της επικύρωσης ενδεχόμενου προδικαστικού συμβιβασμού, καθώς η μη έγκαιρη προσκομιδή τους στερεί από τους πιστωτές το δικαίωμα να πληροφορηθούν για την οικονομική και προσωπική κατάσταση του οφειλέτη ώστε να αποφασίσουν επί του προδικαστικού συμβιβασμού ανάλογα με τα πραγματικά στοιχεία που αυτός θα εμφανίσει. Μάλιστα η ίδια άποψη υποστηρίζει ακόμα μία εξήγηση περί του δικαιολογητικού λόγου της νέας ρύθμισης για τα συνοδευτικά έγγραφα, ήτοι ότι η έγκαιρη προσκομιδή των συνοδευτικών εγγράφων κατά την κατάθεση της αίτησης συμβάλλει στον περιορισμό της απόρριψης των αιτήσεων ως απαράδεκτων ένεκα ελλείψεως των σχετικών εγγράφων, πράγμα που είχε παρατηρηθεί έντονα στην νομολογία. Και πάλι όμως ο νομοθέτης δεν παρέχει επαρκή δικαιολόγηση της επιλογής του αυτής.

## **2.2. Ο τυπικός έλεγχος της αίτησης κατά την διάταξη του άρθρου 4 § 3 και 4 του ν.3869/2010**

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 4 § 3 του ν. 3869/2010 ορίζεται ότι : *«Με την παραλαβή και πρωτοκόλληση της αίτησης και των εγγράφων της παραγράφου 2, η γραμματεία του ειρηνοδικείου, προβαίνει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση και το αργότερο εντός δύο (2) εργασίμων ημερών από την παραλαβή της στον τυπικό έλεγχο αυτής, όσον αφορά την πληρότητα του περιεχόμενου της και των εγγράφων που τη συνοδεύουν και την καταβολή από τον αιτούντα κάθε τέλους που προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία ως προϋπόθεση για το παραδεκτό της συζήτησης της αίτησης. Με την κατάθεση της αίτησης ανοίγει στο αρμόδιο δικαστήριο φάκελος του οφειλέτη στον οποίο τοποθετούνται με μέριμνα της γραμματείας όλα τα έγγραφα και στοιχεία που αφορούν στην αίτησή του»*, σύμφωνα δε με την διάταξη του άρθρου 4 § 4 του ν.3869/2010, ορίζεται ότι : *«Εφόσον από τον ανωτέρω έλεγχο δεν διαπιστώθηκε οποιαδήποτε έλλειψη όσον αφορά το περιεχόμενο της αίτησης, τα συνοδευτικά αυτής έγγραφα ή την καταβολή των απαραίτητων για τη συζήτηση της αίτησης τελών, όπως αυτά προσδιορίζονται στις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου, η αίτηση του οφειλέτη εισάγεται άμεσα προς προσδιορισμό δικασίμου για την συζήτηση της κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου 13 του παρόντος νόμου. Εφόσον κατά τον ανωτέρω έλεγχο διαπιστώθηκε ότι η αίτηση, τα προσκομισθέντα έγγραφα και*

---

<sup>15</sup> Πρβλ. Α. Κρητικό, ο.π., 2016, σελ. 159 επ.

δικαιολογητικά δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου ή δεν είναι ακριβή και πλήρη, η γραμματεία του δικαστηρίου προσκαλεί τον αιτούντα, είτε εγγράφως είτε μέσω τηλεομοιοτυπίας ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου να προβεί στις αναγκαίες διευκρινίσεις, διορθώσεις ή συμπληρώσεις της αίτησης, των δικαιολογητικών και των συνοδευτικών εγγράφων, εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την λήψη της σχετικής πρόσκλησης, μετά την άπρακτη παρέλευση της οποίας ο φάκελος της αίτησης τίθεται στο αρχείο. Η ανωτέρω προθεσμία δύναται να παραταθεί «μέχρι δύο (2) μήνες<sup>16</sup>» εφόσον αυτό επιβάλλεται από τις συνθήκες και το είδος των στοιχείων που πρέπει να συμπληρωθούν. Μέχρις ότου συμπληρωθούν οι ελλείψεις που επισημάνθηκαν από την γραμματεία του δικαστηρίου δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία της κατάθεσης της αίτησης και δεν είναι δυνατός ο προσδιορισμός δικασίμου για την συζήτησή της.

Με τις ανωτέρω διατάξεις προβλέπεται ένα προστάδιο πρωτοκόλλησης<sup>17</sup> αρχικά της αίτησης και τυπικού ελέγχου αυτής από την γραμματεία του αρμόδιου Ειρηνοδικείου. Με βεβαιότητα, η ρύθμιση αυτή συνιστά καινοτομία στα έως σήμερα εφαρμοζόμενα κατά την κατάθεση δικογράφων της πολιτικής δικαιοδοσίας. Τούτο διότι ανατίθεται στην γραμματεία του αρμόδιου Ειρηνοδικείου να προβεί στον τυπικό έλεγχο της πληρότητας της κατατιθέμενης αιτήσεως και των συνοδευτικών αυτής εγγράφων, χορηγώντας της παράλληλα την εξουσία να κρίνει επί ζητημάτων που εκφεύγουν του γνωστικού αντικειμένου ενός απλού υπαλλήλου της γραμματείας, διότι στις περισσότερες περιπτώσεις οι δικαστικοί υπάλληλοι δεν διαθέτουν νομικές γνώσεις. Δηλαδή ο γραμματέας καλείται να ελέγξει το κατά πόσο η αίτηση του οφειλέτη έχει το αναγκαίο κατά την διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 του ν.3869/2010 περιεχόμενο, δηλαδή αν έχει χρησιμοποιηθεί ο τύπος της αίτησης που καθορίζει το υπόδειγμα της ΚΥΑ 7534/15, αν η αίτηση αναφέρει την περιουσιακή κατάσταση και τα πάσης φύσεως εισοδήματα του αιτούντος και του/της συζύγου, αν αναφέρει τους πιστωτές και τις απαιτήσεις τους κατά κεφάλαιο, τόκους

---

<sup>16</sup> Το χρονικό διάστημα των δύο μηνών καθορίστηκε με την παρ. 4 του άρθρου 3 του ν.4366/15-2-2016 (ΦΕΚ Α18).

<sup>17</sup> Η κατάθεση πραγματοποιείται νομότυπα με την πρωτοκόλληση της αίτησης, όμως για την ολοκλήρωση της τελεί υπό την αίρεση της διενέργειας του τυπικού ελέγχου. Άρα με την περαίωση του τυπικού ελέγχου ολοκληρώνεται αναδρομικά από τον χρόνο της πρωτοκόλλησης η διαδικασία της κατάθεσης και επέρχονται οι συνέπειες του νόμου που συνοδεύονται με την άσκηση της αίτησης. Έτσι όταν περί τα τέλη του έτους 2015 κατατέθηκαν χιλιάδες αιτήσεις ενόψει της επικείμενης έναρξης ισχύος του ν.3869/2010 υπό τις τροποποιήσεις που επέφεραν οι ν.4335/2015 και 4346/2015, δεδομένης και της υπερφόρτωσης της γραμματείας των Ειρηνοδικείων (ειδικότερα στο Ειρηνοδικείο της Αθήνας είχε παρατηρηθεί το φαινόμενο να σχηματίζονται ουρές για κατάθεση έξωθεν της γραμματείας από τα ξημερώματα), η περαίωση του τυπικού ελέγχου πραγματοποιήθηκε εντός του έτους 2016. Αυτό φυσικά δεν σήμαινε σε καμία περίπτωση ότι οι αιτήσεις αυτές διέπονταν από την νέα μορφή του νόμου καθώς όπως προελέχθη οι συνέπειες της κατάθεσης (π.χ. αναστολή των καταδικαστικών μέτρων κατά των οφειλετών) επέρχονται αναδρομικά από τον χρόνο κατάθεσης. Δεν μπορεί όμως να ισχύσει το ίδιο και για τις υπόλοιπες δικονομικές συνέπειες της κατάθεσης, όπως π.χ. η έναρξη της προθεσμίας επίδοσης, οι οποίες επέρχονται κατά τον χρόνο ολοκλήρωσης του τυπικού ελέγχου, ότε προσδιορίζεται και η δικασίμος. (βλ. σχ. Γ. Κομπολίτη, «Επεξεργασία φακέλου αιτήσεων για υπαγωγή στις διατάξεις του ν.3869/2010 – Η δικαστική απόφαση ρύθμισης των χρεών», Εισήγηση σε σεμινάριο της ΕΣΔΙ, 10.12.2016, άνευ αριθμησης σελίδων κειμένου)

και έξοδα, αν αναφέρει τυχόν μεταβιβάσεις εμπράγματων δικαιωμάτων στις οποίες προέβη ο οφειλέτης την τελευταία τριετία πριν την κατάθεση της αίτησης, αν περιέχει η αίτηση αίτημα για διαγραφή οφειλών ή σχέδιο διευθέτησης αυτών και τέλος αν μαζί με την αίτηση συνυποβάλλονται τα έγγραφα που αναφέρονται στην πρώτη παράγραφο της ΚΥΑ 7534/15.

Ομολογουμένως, στα θετικά της ρυθμίσεως αυτής δεν μπορεί να μην προσμετρηθεί το γεγονός της καλύτερης προετοιμασίας του φακέλου της υπόθεσης, καθώς ο Ειρηνοδίκης έχει ήδη στην διάθεσή του πριν την συζήτηση της υπόθεσης (τόσο πριν την συζήτηση του αιτήματος χορήγησης προσωρινής διαταγής όσο και πριν την κύρια συζήτηση) όλα τα κρίσιμα αποδεικτικά των ισχυρισμών του αιτούντος έγγραφα ώστε αποκτά με τον τρόπο αυτό πλήρη και σαφή εικόνα της προσωπικής και οικονομικής κατάστασης του οφειλέτη και των απαιτήσεων των πιστωτών, αλλά και του κατά πόσον παρουσιάζει μία τάση εκποίησης περιουσιακών στοιχείων ο οφειλέτης την στιγμή που επικαλείται δυσχέρεια στην εξυπηρέτηση των οφειλών του<sup>18</sup>. Είναι αναμφίβολο ότι αυτή η προετοιμασία της συζήτησης στο ακροατήριο, την καθιστά περισσότερο γόνιμη καθώς ο δικαστής γνωρίζει από πριν ποια σημεία της αίτησης χρειάζονται διευκρίνιση ή/και συμπλήρωση κατά την ακροαματική διαδικασία και έτσι θα διευθύνει στοχευμένα την συζήτηση, προς τον σκοπό διευκρίνισης ή/και συμπλήρωσης των απαραίτητων σημείων. Ακόμα ένα αναμφίβολο πλεονέκτημα της ρύθμισης είναι ότι η πληρότητα του φακέλου κατά την κατάθεση, περιορίζει πρώτον τις διατασσόμενες από το δικαστήριο επαναλήψεις της συζητήσεως προκειμένου να προσκομισθούν μη προσκομισθέντα έγγραφα και να συμπληρωθούν ελλείψεις του περιεχομένου της αιτήσεως και δεύτερον την έκδοση απορριπτικών λόγω αοριστίας αποφάσεων<sup>19</sup> ή ακόμα και λόγω απαραδέκτου. Με τον τρόπο αυτό αποσυμπιέζεται ο φόρτος εργασίας των δικαστηρίων, αφού δεν προλαβαίνουν καν να εισαχθούν προς συζήτηση αιτήσεις που θα απορρίπτονταν ως απαράδεκτες ένεκα μη τηρήσεως της προδικασίας. Τέλος, ακόμα μία θετική συνέπεια της ρύθμισης είναι η χορήγηση της δυνατότητας προς τα πιστωτικά ιδρύματα να πληροφορούνται εγκαίρως αναφορικά με την προσωπική και οικονομική κατάσταση του οφειλέτη και έτσι στο σύντομο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την κατάθεση της αίτησης μέχρι την συζήτηση του αιτήματος χορήγησης προσωρινής διαταγής περί αναστολής των καταδικωκτικών μέτρων, να είναι σε θέση να αντικρούσουν την αίτηση με επιχειρήματα βασισμένα σε ρεαλιστικά στοιχεία απορρέοντα από τα προσκομισθέντα έγγραφα ή να επιχειρηματολογήσουν επί του πιθανού σχεδίου διευθέτησης των οφειλών. Συναφώς, ας μην λησμονούμε ότι τα πιστωτικά ιδρύματα χειρίζονται ετησίως -

---

<sup>18</sup> Πρβλ. Δ. Μακρή, «Κατ' άρθρο ερμηνεία του ν.3869/2010», εκδ. Τσίμος, 2010, σελ. 82 και ΕιρΑθ 57/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΑθ 271/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>19</sup> Πρβλ. Α. Κρητικό, ο.π., σελ. 162.

χωρίς υπερβολή –εκατομμύρια αιτήσεων υπαγωγής στις διατάξεις του ν. 3869/2010, και είναι φύσει αδύνατον να αποκτήσουν ίδια γνώση και απτές αποδείξεις για το επίπεδο διαβίωσης έκαστου οφειλέτη και το εν γένει ιστορικό της υπερχρέωσής του, ώστε να επιχειρηματολογήσουν με βάσιμα επιχειρήματα κατά της αίτησης και του σχεδίου διευθέτησης των οφειλών κατά την συζήτηση της υπόθεσης. Επομένως, θα τολμούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι διασφαλίζεται η δικονομική αρχή της ισότητας των όπλων, ως έκφανση της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της ισότητας κατά το άρθρο 4 του Συντάγματος.

Στα μειονεκτήματα της ρύθμισης περιλαμβάνεται πρώτα απ' όλα η κύρωση από το αρνητικό αποτέλεσμα του ελέγχου που διεξάγει η γραμματεία. Δηλαδή εάν ο έλεγχος έχει αρνητικό αποτέλεσμα, ήτοι εάν ο γραμματέας διαπιστώσει κάποια έλλειψη εν σχέσει με τις οριζόμενες στον νόμο προϋποθέσεις, τότε καταρχήν χορηγεί εγγράφως στον οφειλέτη δεκαπενθήμερη προθεσμία συμπλήρωσης ή διόρθωσης ή διευκρίνισης της αίτησης, των δικαιολογητικών και των συνοδευτικών εγγράφων, η οποία δύναται να παραταθεί για δύο μήνες, εφόσον τούτο επιβάλλεται από τις ιδιαίτερες συνθήκες και το είδος των στοιχείων που πρέπει να συμπληρωθούν. Ωστόσο, εάν εκπνεύσει και αυτή η προθεσμία και ο γραμματέας κρίνει ότι δεν έχει καλυφθεί η διαπιστωθείσα έλλειψη, ο φάκελος της υπόθεσης τίθεται στο αρχείο και δεν χορηγείται καμία δικάσιμος, μη επερχόμενης ουδεμίας συνέπειας από την άσκηση της αιτήσεως. Η «κύρωση» αυτή θυμίζει τρόπον τινά την ρύθμιση της ποινικής δικονομίας, και ειδικότερα το άρθρο 43 ΚΠΔ, με την κρίσιμη όμως διαφορά ότι την θέση της μήνυσης στο αρχείο την αποφασίζει ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, υποβάλλοντας την ταυτόχρονα και στον εισαγγελέα εφετών, μη αποκλειόμενης μάλιστα της δυνατότητας ανάσυρσης της υπόθεσης από το αρχείο κατά την παράγραφο 5 του άρθρου 43 ΚΠΔ. Αντίθετα στην περίπτωση του άρθρου 4 παρ. 3 και 4 του ν.3869/2010, δεν είναι ο δικαστής αρμόδιος να αποφασίσει το εάν θα τεθεί ο φάκελος στο αρχείο αλλά γραμματέας, μη προβλεπόμενης φυσικά της ανάσυρσης του φακέλου από το αρχείο αλλά δεν αποκλείεται φυσικά η εκ νέου άσκηση της αιτήσεως. Επιπρόσθετα, η ρύθμιση παρουσιάζει κενό ως προς την χορήγηση στον οφειλέτη της δυνατότητας να εναντιωθεί στην απόφαση του γραμματέα που έθεσε την υπόθεση του στο αρχείο. Δεν νοείται να υπάρχει στον νόμο τέτοια δυσμενής κύρωση σε βάρος του ενδιαφερόμενου διαδίκου και να μην προβλέπεται παράλληλα το δικαίωμα εναντίωσης σε αυτήν. Φυσικά, το γεγονός ότι ο οφειλέτης διατηρεί την δυνατότητα να ασκήσει εκ νέου την αίτησή του, δεν παρέχει επαρκή κάλυψη του κενού, αν αναλογιστούμε για παράδειγμα ότι με τον τρόπο αυτό ο οφειλέτης θα απωλέσει τις εκ του νόμου ευεργετικές συνέπειες της άσκησης της αιτήσεως – με κυριότερη εκείνη του κινδύνου να υποστεί την αναγκαστική είσπραξη των απαιτήσεων των πιστωτών μέσω των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης - τις οποίες θα μπορεί να απολαύσει μόνο υπό την προϋπόθεση της

νομότυπης επανασκήσεώς της, χωρίς να είναι αμελητέο το γεγονός ότι θα υποστεί την καταβολή διπλών εξόδων για την διαδικασία της κατάθεσης καίτοι πρόκειται για ήδη ευπαθή οικονομικά διάδικο.

Είναι άξιο να αναφερθεί<sup>20</sup>, σε επίπεδο συγκριτικού δικαίου, ότι στον αντίστοιχο γερμανικό νόμο<sup>21</sup> ορίζεται ότι σε περίπτωση ελλείψεων στην αίτηση του οφειλέτη, στις δηλώσεις που πρέπει αυτός να υποβάλει και στα συνοδευτικά έγγραφα, ο οφειλέτης καλείται από το Ειρηνοδικείο και όχι από τον ασκούντα δικαστικά καθήκοντα δικαστικό υπάλληλο, να τα συμπληρώσει εντός της τασσόμενης προθεσμίας ενός μηνός, με την άπρακτη πάροδο της οποίας η αίτηση θεωρείται ανακληθείσα. Από την διάταξη αυτή συνάγεται ότι η αίτηση θεωρείται κανονικά ασκηθείσα ακόμα και αν υπάρχουν ελλείψεις και το αποτέλεσμα του λεγόμενου τυπικού ελέγχου είναι αρνητικό. Επομένως ο οφειλέτης μέχρι την ανάκληση της αιτήσεως του λόγω ελλείψεων, απολαύει των ευεργετικών συνεπειών από την άσκησή της. Πράγματι θα μπορούσε και ο έλληνας νομοθέτης να προβλέψει το ίδιο έτσι ώστε ο οφειλέτης να ωφεληθεί τις εκ του νόμου επερχόμενες ευεργετικές συνέπειες από την άσκηση της αιτήσεώς του, με κυριότερη εκείνη της αναστολής των καταδιωκτικών μέτρων σε βάρος του και την απαγόρευση νομικής και πραγματικής μεταβολής της περιουσίας του. Η προβλεπόμενη κύρωση της μη χορήγησης δικασίμου και τελικά της θεώρησης της αιτήσεως ως μη ασκηθείσας – αφού αν λογιζόταν ως ασκηθείσα, δεν μπορούσε παρά να είναι ανακλητέα σε περίπτωση αρνητικού ελέγχου και όχι μη δικαιούμενη χορήγησης δικασίμου – σε συνδυασμό με την εναπόθεση του ελέγχου της πληρότητας της αίτησης και των συνοδευτικών εγγράφων σε δικαστικό υπάλληλο και όχι δικαστικό λειτουργό, αποτελούν κρίσιμη διαφορά του ν.3869/2010 με τον αντίστοιχο γερμανικό και χρήζουν σίγουρα τροποποιήσεως.

Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι η αρμοδιότητα για την κρίση περί της πληρότητας της αιτήσεως – έστω και τυπικής – και των συνοδευτικών δικαιολογητικών, ανατίθεται στους γραμματείς των Ειρηνοδικείων και όχι σε δικαστικό λειτουργό, όπως και το γεγονός ότι ο νόμος δεν προβλέπει κάποιο έννομο βοήθημα για την άμυνα του οφειλέτη κατά της τοποθέτησης της αιτήσεώς του στο αρχείο, αποτελούν δύο ακανθώδη ζητήματα του νόμου, τα οποία γεννούν προβληματισμό αναφορικά με την συμβατότητά τους με το Σύνταγμα. Άλλωστε δεν πρέπει να λησμονούμε ότι σε κανένα άλλο ένδικο βοήθημα της πολιτικής δικαιοδοσίας δεν επιφυλάσσει ο νομοθέτης τέτοια αυστηρή και αμφίβολης συνταγματικής περιωπής διάταξη, αφού με την κατάθεση και επίδοση οιασδήποτε ενδίκου βοηθήματος της πολιτικής δικαιοδοσίας επέρχονται

---

<sup>20</sup> Πρβλ. Α. Κρητικό, ο.π., σελ. 165 επ.

<sup>21</sup> Στο άρθρο 305 παρ. 3 του γερμανικού InsG.

απευθείας οι συνέπειες των άρθρων 221 επ. ΚΠολΔ και φυσικά για το παραδεκτό του ή μη αποφασίζει ο αρμόδιος δικαστής δια εκδόσεως αποφάσεως και όχι ο δικαστικός υπάλληλος.

### **3. Οι επιμέρους συνταγματικοί κανόνες στους οποίους προσκρούει η προδικασία της κατάθεσης της αίτησης κατ' άρθρο 4 του ν.3869/2010**

#### **3.1. Η κατά περιεχόμενο παραβίαση**

##### **3.1.1. Η αρχή του νόμιμου δικαστή [κατά τα άρθρα 8§1, 87§1 Συντ., 109 ΚΠολΔ, 6§1 ΕΣΔΑ]**

Η αρχή του νόμιμου δικαστή καθιερώθηκε ήδη από τα Συντάγματα του Άστρους του 1823 και της Τροιζήνας του 1827. Με την σημερινή της μορφή όμως θεσπίστηκε για πρώτη φορά στο άρθρο 89 του Συντάγματος του 1844. Ήδη σήμερα η αρχή του νόμιμου ή αλλιώς φυσικού δικαστή, η οποία συνιστά θεμελιακό θεσμό του κράτους δικαίου και διακηρύσσεται πανηγυρικός από το Σύνταγμα, αποτυπώνεται στο άρθρο 8 παρ. 1 του Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο *«Κανένας δεν στερείται χωρίς την θέλησή του τον δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος. Δικαστικές επιτροπές και έκτακτα δικαστήρια, με οποιοδήποτε όνομα, δεν επιτρέπεται να συσταθούν»*, καθώς και στο άρθρο 109 ΚΠολΔ σύμφωνα με το οποίο *«1. Δεν επιτρέπεται να αφαιρεθεί από κανέναν, χωρίς την θέλησή του, ο δικαστής που ορίζει ο νόμος γι' αυτόν. 2. Το αρμόδιο δικαστήριο δεν μπορεί να μεταβιβάσει την δικαιοδοσία του, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Μόνο ειδικές διαδικαστικές πράξεις μπορούν να ανατεθούν και σε άλλα δικαστήρια ή δικαστές, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.»*. Προς την ίδια κατεύθυνση το άρθρο 87 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζει ότι *«Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία»*. Ως δικαστής νοούνται τόσο τα δικαστήρια, ως όργανα της πολιτείας, όσο και τα φυσικά πρόσωπα των δικαστών που τα συνθέτουν. Όπως ορθά τονίζει το Συμβούλιο της Επικρατείας<sup>22</sup> *«η αρχή του φυσικού (νόμιμου) δικαστή δεν αποτελεί μόνο ατομικό δικαίωμα αλλά και θεσμική εγγύηση λειτουργίας των Δικαστηρίων»*. Με άλλα λόγια τα δικαστήρια και οι δικαστές που είναι αρμόδιοι για να απονείμουν δικαιοσύνη, ορίζονται από τον νόμο με την ουσιαστική έννοια του όρου, ήτοι με κανονιστική πράξη της διοίκησης δυνάμει νομοθετικής εξουσιοδότησης. Μάλιστα η διατύπωση του άρθρου 8 του Συντάγματος δεν επιτρέπει αποκλίσεις *ad personam* ή *in concreto* από τους γενικούς κανόνες της αρμοδιότητας<sup>23</sup>. Με την έννοια αυτή, δεν επιτρέπεται απόκλιση από τον κανόνα ότι ο δικαστής του Ειρηνοδικείου είναι αρμόδιος για να κρίνει το εάν είναι άξιο

<sup>22</sup> Πρβλ. ΣτΕ 2152/93, Ολ., ΤοΣ 1994, σελ. 117.

<sup>23</sup> Πρβλ. Π. Λαγτόγλου, «Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα», β' αναθεωρημένη έκδοση 2005, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, τόμος Β', σελ.1433.



δικαστικής προστασίας το δικαίωμα του υπερχρεωμένου οφειλέτη προς δικαστική ρύθμιση των οφειλών του ή απαλλαγή από αυτά.

Ο νόμιμος δικαστής είναι εκείνος που με εγγυήσεις ανεξαρτησίας, αμεροληψίας και ουδετερότητας, έχει ορισθεί με αφηρημένα και αντικειμενικά μέτρα από διάταξη νόμου ή κανονισμού εσωτερικής λειτουργίας του δικαστηρίου, ο οποίος έχει εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση νόμου, θεσπισμένου σε ανύποπτο χρόνο, πριν από την έναρξη ή την πιθανολόγηση μελλοντικής έναρξης της εκκρεμοδικίας συγκεκριμένης διαφοράς, προκειμένου να δικάσει στο πλαίσιο δίκαιης διαδικασίας, δηλαδή διαδικασίας απαλλαγμένης από υστερόβουλες μεθοδεύσεις, που αίρουν ή προκαλούν την υπόνοια ότι αίρουν την ανεξαρτησία και αμεροληψία του δικαστή<sup>24</sup>. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει το αναφαίρετο δικαίωμα του νόμιμου δικαστή ώστε η δικαιοσύνη να απονέμεται από δικαστές που υπόκεινται στο Σύνταγμα και τους νόμους. Επίσης για να κατοχυρωθεί το δικαίωμα αυτό, ο δικαστής πρέπει να μετέχει στην σύνθεση του δικαστηρίου που δικάζει ορισμένη διαφορά, με βάση προκαθορισμένα γενικά και απρόσωπα κριτήρια, και μάλιστα ο διορισμός του να έχει γίνει πριν την έναρξη της εκκρεμοδικίας, δίχως να επιτρέπεται η αντικατάστασή του κατά την διάρκεια της δίκης. Μάλιστα σύμφωνα με την θεωρία<sup>25</sup>, η συγκρότηση της συνθέσεως ενός δικαστηρίου με απόφαση του προέδρου ή του προϊσταμένου εν όψει και εν γνώσει των προς συζήτηση υποθέσεων είναι ασυμβίβαστη με το Σύνταγμα.

Σύμφωνα με την νομολογία της Ολομέλειας του ΣτΕ<sup>26</sup>, έχει κριθεί ότι δεν είναι συνταγματικώς ανεκτό κατά τις διατάξεις των άρθρων 8,87 και 20 του Συντάγματος, να απαγορεύεται εκ των προτέρων η υπαγωγή κάποιου πολίτη στην δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων και η παραπομπή του σε άλλο δικαιοδοτικό όργανο. Επιπρόσθετα έχει κριθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας<sup>27</sup> αλλά και από τον Άρειο Πάγο<sup>28</sup> ότι είναι αντίθετος με το

<sup>24</sup> Βλ. Κ. Μπέη-Κ. Καλαβρό-Σ. Σταματόπουλο, «Δικονομία των ιδιωτικών διαφορών», γενικό μέρος, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1999, σελ. 188.

<sup>25</sup> Βλ. Π. Δ. Δαγτόγλου, ο.π., σελ. 1433.

<sup>26</sup> Βλ. ΣτΕ Ολ 189/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, η οποία κρίνει χαρακτηριστικά «το δικαίωμα του ατόμου προς παροχήν εννόμου προστασίας υπό των δικαστηρίων, προκύπτει, ότι η απονομή της Δικαιοσύνης ανατίθεται, αποκλειστικώς, εις τακτικά δικαστήρια, τα οποία συγκροτούνται, από τακτικούς δικαστές, απολαύοντας λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας και τα οποία, λειτουργούν, υπό τας εγγυήσεις, αι οποίαι θεσπίζονται, κατά τα ειδικότερον οριζόμενα, εις τας διατάξεις του άρθρου 93 του Συντάγματος, δηλαδή, συνεδριάζουν δημοσίως, αι αποφάσεις των είναι ειδικώς και εμπειριστατωμένως αιτιολογημένα και απαγγέλλονται εν δημοσία συνεδριάσει. Επομένως, δεν είναι ανεκτή, από την ελληνικήν έννομον τάξιν, η ύπαρξις οιουδήποτε άλλου δικαστηρίου και η υπαγωγή εις αυτό, λόγω της ασκήσεως συγκεκριμένου λειτουργήματος ή επαγγέλματος, ορισμένης κατηγορίας πολιτών (Βλ. Σ.τ.Ε. Ολομ. 825/1988)».

<sup>27</sup> Βλ. ΣτΕ 3839/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, στην οποία επί υποθέσεως εφέσεως κατά ακυρωτικού ελέγχου απόφασης Νομάρχη περί καθορισμού συντελεστών δόμησης στην περιοχή Φούρκα Χαλκιδικής και χορήγησης σχετικής οικοδομικής άδειας, κρίθηκε ότι «...Επειδή, περαιτέρω, ο παρεμπόμπων έλεγχος των κανονιστικών πράξεων, ο οποίος αποτελεί θεμελιώδη αρχή του δικαίου των διοικητικών διαφορών, απορρέουσα από το κατοχυρούμενο στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος ατομικό δικαίωμα της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, δεν υπόκειται σε κανενός είδους περιορισμό. Τούτο δε διότι σκοπός της αρχής του παρεμπόμπωντος ελέγχου του απρόσωπου και αφηρημένου κανόνα δικαίου, του οποίου τα αποτελέσματα δεν εξαντλούνται σε ατομική περίπτωση, αλλά που προορίζεται να εφαρμοστεί σε πολλές μελλοντικές περιπτώσεις, είναι η δυνατότητα έμμεσης προσβολής του κανόνα αυτού από

Σύνταγμα ο νομοθετικός περιορισμός της δικαστικής ευχέρειας του δικαστή να κρίνει<sup>29</sup>. Έτι περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις της διοικητικής δικονομίας και ειδικότερα σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 203 ΚΔΔ περί της προδικασίας για την χορήγηση αναστολής στην εκτέλεση των διοικητικών πράξεων, προβλέπεται ότι ο αιτών την αναστολή υποχρεούται με ποινή το απαράδεκτο της ασκήσεώς της, να συνυποβάλει ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου μαζί με την κατατιθέμενη αίτηση, κατάσταση με την οποία δηλώνει το παγκόσμιο εισόδημά του από κάθε πηγή και την περιουσιακή του κατάσταση στην Ελλάδα και οπουδήποτε στην αλλοδαπή. Η πληρότητα των εγγράφων αυτών καθώς και το παραδεκτό της αίτησης, δεν κρίνονται από τον γραμματέα του Διοικητικού Πρωτοδικείου και δεν αξιολογούνται από αυτόν ούτε του παρέχεται το δικαίωμα αρχειοθέτησης της υπόθεσης. Αντιθέτως, τα ζητήματα αυτά κρίνονται αποκλειστικώς από το δικαστήριο κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, με έκδοση δικαστικής απόφασης και όχι με διοικητική πράξη αρχειοθέτησης που προβλέπεται στο άρθρο 4 παρ. 4 του ν.3869/2010.

Ας μην λησμονούμε στο σημείο τούτο και την ευρωπαϊκή επισφράγιση των ως άνω συνταγματικών επιταγών, και ειδικότερα το άρθρο 6 παρ. 1 εδαφ. α' της Ε.Σ.Δ.Α. σύμφωνα με το οποίο «1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικάως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας, υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως». Δια των προαναφερθεισών διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., κατοχυρώνεται, το δικαίωμα του ατόμου, όπως τύχει «δικαίας δίκης», υπό την έννοια ότι, τούτο, δικαιούται, όπως η υπόθεσή του εξετασθεί από «δικαστήριο», το οποίον, πρέπει να λειτουργεί, υπό τις εγγυήσεις της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας, όταν αυτό αποφαινεται είτε επί των «αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως», στις οποίες εμπίπτουν και υποθέσεις δικαστικής ρύθμισης των οφειλών φυσικών προσώπων με έλλειψη πτωχευτικής ικανότητας, κατά τις διατάξεις του ν.3869/2010. Ως «δικαστήριο» δε, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην προαναφερθείσα διάταξη, νοείται το όργανο εκείνο, το οποίον

---

*πρόσωπα, τα οποία, κατά το χρόνο εκδόσεως της κανονιστικής πράξεως και εντός της προθεσμίας προσβολής της με αίτηση ακυρώσεως, δεν είχαν τις νόμιμες προϋποθέσεις (τον αναγκαίο δεσμό με την πράξη) να την προσβάλουν ευθέως..... Εξ άλλου η δικαστική προστασία του έχοντος έννομο συμφέρον να προβάλει ως λόγο ακυρώσεως της ατομικής πράξεως την παρανομία της κανονιστικής, στην οποία στηρίζεται, δεν εξαρτάται από το τυχαίο γεγονός της εκδόσεως ατομικής πράξεως που θα μπορούσε να προσβάλει εντός του ανωτέρω χρονικού διαστήματος, γεγονός που συμβαίνει ιδίως στην περίπτωση των οικοδομικών αδειών, οι οποίες εκδίδονται κατ' αρχήν κατά νόμον μετά την έκδοση των πράξεων εφαρμογής των σχεδίων πόλεων, ήτοι μετά την πάροδο ικανού χρόνου από τη δημοσίευση των οικείων κανονιστικών πράξεων. Ο έλεγχος, τέλος, αυτός δεν μπορεί να περιορισθεί με νόμο, διότι αυτός θα αντέκειτο στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος.»*

<sup>28</sup> Βλ. ΑΠ 12/2010 ΧρΙΔ 2011, σελ. 272.

<sup>29</sup> Πρβλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 273.

αποφαίνεται επί των υπαγομένων στην αρμοδιότητά του υποθέσεων, επί τη βάσει της κειμένης νομοθεσίας και μετά την τήρηση ορισμένης διαδικασίας, η οποία πρέπει να τελεί υπό ορισμένες εγγυήσεις. Οι εγγυήσεις αυτές, συνίστανται, αφενός μεν στην δημοσιότητα των συνεδριάσεών του, αφετέρου δε στην δημοσίευση αποφάσεών του κατά τα ειδικότερα οριζόμενα, στην ως άνω διάταξη της Ε.Σ.Δ.Α. Οι διαδικαστικές, δε αυτές, εγγυήσεις, αποτελούν, ως εκ του θεμελιώδους χαρακτήρα τους, ουσιώδη, στοιχεία της έννοιας της «δίκαιης δίκης», την οποία, κατοχυρώνει, υπέρ του ατόμου, η διάταξη αυτή της ΕΣΔΑ. Περαιτέρω, ακόμη και σε περίπτωση, κατά την οποία ήθελε διαπιστωθεί ότι, το όργανο, το οποίον είναι επιφορτισμένο με την επιτέλεση του ως άνω έργου, δεν ανταποκρίνεται στις τασσόμενες από την προαναφερθείσα διάταξη της ΕΣΔΑ απαιτήσεις, ώστε να είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι, τούτο, συνιστά, «δικαστήριο», κατά την έννοια αυτής, είναι, εντούτοις, δυνατόν να θεωρηθεί, ότι δεν παραβιάζεται η προαναφερθείσα διάταξη της ΕΣΔΑ, εφόσον, προβλέπεται ότι, οι αποφάσεις του, υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο, από δικαστικό όργανο πλήρους δικαιοδοσίας, δηλαδή από Δικαστήριο, το οποίον, αποφαίνεται, όχι μόνον, επί του νομικού, αλλά και του πραγματικού μέρους των υποθέσεων και το οποίον λειτουργεί υπό τις διαγραφόμενες από την προαναφερθείσα διάταξη της ΕΣΔΑ εγγυήσεις<sup>30</sup>.

Ο δικαστικός γραμματέας είναι δημόσιος υπάλληλος που υπηρετεί στην γραμματεία του δικαστηρίου και έχει ως έργο να συντάσσει τα πρακτικά και τις εκθέσεις για την πιστοποίηση των διαδικαστικών πράξεων, να εκδίδει τα αντίγραφα ή αποσπάσματα, καθώς και τα προβλεπόμενα πιστοποιητικά, όπως επίσης να τηρεί και να ενημερώνει τα βιβλία και να φυλάσσει το αρχείο. Όπως κάθε δημόσιος υπάλληλος, έτσι και ο δικαστικός γραμματέας έχει υπηρεσιακό καθήκον να εκτελεί τις εντολές των προϊσταμένων του, ήτοι του προέδρου του εκάστοτε δικαστηρίου<sup>31</sup>. Γενικά ο δικαστικός γραμματέας είναι αρμόδιος για τις διαδικαστικές πράξεις του δικαστηρίου, ήτοι για τις πράξεις που επιδρούν άμεσα στην διαδικασία της δίκης και υπηρετούν την εσωτερική και εξωτερική πρόοδο της διαδικασίας.

Με αυτή την σκέψη, ο γραμματέας του Ειρηνοδικείου αλλά και ο προϊστάμενος της γραμματείας του Ειρηνοδικείου, δεν έχουν την ιδιότητα του δικαστή, ούτε τις συνταγματικές εγγυήσεις της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, αμεροληψίας και ουδετερότητας. Επομένως δεν έχουν τα συνταγματικώς επιβαλλόμενα προσόντα για να κρίνουν το παραδεκτό της αίτησης υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010, το δικαίωμα χορήγησης δικασίμου και πρωτίστως είναι πρόδηλα αντίθετο με τις κατά τα ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις να καθορίσουν ποιος πολίτης θα απολαύσει του δικαιώματος δικαστικής προστασίας. Περαιτέρω,

<sup>30</sup> Βλ. *Ε.Δ.Δ.Α.* υπόθεση *Albert et LeCompte* κατά Βελγίου, 10.2.1983, υπόθεση *Chevrol* κατά Γαλλίας, 13.2.2003

<sup>31</sup> Βλ. *Κ. Μπέη-Κ. Καλαβρό-Σ. Σταματόπουλο*, ο.π., σελ. 221.

ακολουθώντας την ως άνω σκέψη περί νομιμότητας και συμφωνίας με το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ της πράξης του γραμματέα να αρχειοθετεί την υπόθεση και να μην χορηγεί δικάσιμο, αυτό θα ήταν ορθή σκέψη μόνο υπό την προϋπόθεση ότι η ελληνική έννομη τάξη προέβλεπε τον δικαστικό έλεγχο των πράξεων των γραμματέων. Στην προκειμένη περίπτωση όμως ο ν.3869/2010 ουδόλως περιέχει τέτοια πρόβλεψη περί ελέγχου της πράξης αρχειοθέτησης του γραμματέα από τον Ειρηνοδίκη, φανερώνοντας πρόδηλη αντίθεση με τις ανωτέρω εκτιθέμενες συνταγματικές διατάξεις και την ΕΣΔΑ. Συμπερασματικά, προκειμένου να μην προκύπτει ζήτημα αντισυνταγματικότητας, το απαράδεκτο της αίτησης που δεν συνοδεύεται από τα προβλεπόμενα έγγραφα και η απόρριψη του αιτήματος δικαστικής προστασίας ανήκει στην αδιαμφισβήτητη και αποκλειστική εξουσία του Δικαστή και όχι της Γραμματείας.

### **3.1.2. Η αρχή της διάκρισης των εξουσιών [κατά το άρθρο 26 Συντ.]**

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 26 Σ «*Η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια, οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού.*». Ως οργανωτική αρχή του πολιτεύματος, η διάκριση των εξουσιών απαντάται σε όλα τα ελληνικά Συντάγματα. Στο Σύνταγμα δε της Τροιζήνας του 1827, το οποίο είχε ως πρότυπο του το Σύνταγμα των Η.Π.Α., περιέχεται ρητή μνεία της αρχής της διάκρισης των εξουσιών και μάλιστα υπό την ορολογία «*διαίρεται*», η οποία παραπέμπει στην αριστοτελική «*διαίρεσιν των αρχών*»<sup>32</sup>. Από την επισκόπηση των θεωρητικών μελετών αναφορικά με την ανωτέρω διάκριση των εξουσιών συνάγεται μεταξύ άλλων ότι ενώ η νομοθετική και εκτελεστική εξουσία τελούν σε σχέση λειτουργικής σύμπραξης και ενίοτε λειτουργικής αλληλεξάρτησης, η δικαστική εξουσία ένεκα του ιδιάζοντος χαρακτήρα της επιβάλλει την λειτουργική της απομόνωση από τις άλλες δύο μορφές εξουσιών<sup>33</sup>. Επομένως τα διοικητικά μέτρα διατάσσονται στο πλαίσιο της εκτελεστικής λειτουργίας του κράτους και έτσι η εκτελεστική εξουσία ασκείται με τις διοικητικές πράξεις. Η δικαιοδοτική λειτουργία ασκείται με την έκδοση δικαστικών αποφάσεων. Τούτο σημαίνει ότι η δικαστική εξουσία είναι ανεξάρτητη από την εκτελεστική. Με άλλα λόγια, ο γραμματέας του Ειρηνοδικείου που είναι διοικητικό-εκτελεστικό όργανο και ως τέτοιο λειτουργεί, εκτελεί διοικητικές πράξεις, ουχί δικαστικές αποφάσεις. Το αίτημα προς προσδιορισμό δικασίμου της αίτησης για την υπαγωγή στις διατάξεις του ν.3869/2010 όπως και αυτή καθαυτή η πράξη

<sup>32</sup> Βλ. Κ. Μαυριά, «Συνταγματικό Δίκαιο», τέταρτη έκδοση επαυξημένη, 2005, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 349.

<sup>33</sup> Πρβλ. Κώστα Γ. Μαυριά, ο.π., σελ.351 επ., ο οποίος παραπέμπει σε Δ. Τσάτσο, «Συνταγματικό Δίκαιο», τόμος Β', σελ. 145-146.

κατάθεσης και ορισμού δικασίμου αλλά και η αρχειοθέτηση της υπόθεσης, που εκτελεί ο γραμματέας είναι εκτελεστή διοικητική πράξη. Αποτελεί δηλαδή μονομερή έκφραση βούλησης οργάνου της διοίκησης κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας, διαπλαστικού χαρακτήρα, με την οποία ρυθμίζεται ένα θέμα και από την οποία επέρχονται έννομες συνέπειες στον διοικούμενο<sup>34</sup>.

Υπό το φώς της αρχής της διάκρισης των εξουσιών σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παρ. 4 του ν.3869/2010, είναι εμφανής η εκ του νόμου προβλεπόμενη παρέμβαση της διοίκησης στην δικαστική εξουσία, αφ' ής στιγμής το όργανο της διοίκησης, ήτοι ο δικαστικός γραμματέας, παρεμβαίνει στο έργο της δικαστικής εξουσίας αποφασίζοντας οριστικά και αμετάκλητα ποιές αιτήσεις του ν.3869/2010 θα λάβουν δικάσιμο και θα τύχουν δικαστικής ακρόασης. Οι δικαστικοί υπάλληλοι της γραμματείας του Ειρηνοδικείου ως δημόσιοι υπάλληλοι, σε καμία περίπτωση δεν είναι δικαστικοί λειτουργοί και κατ' επέκταση δε διέπονται από τα εχέγγυα ανεξαρτησίας και αμεροληψίας που διακρίνει τους τελευταίους σύμφωνα με τις θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές. Όπως υποστηρίζεται «*δεν είναι συνταγματικώς ανεκτό η γραμματεία ενός δικαστηρίου, εν είδει δικαστή, να κρίνει ποιος δε θα λάβει ούτε την ίδια τη δικάσιμο εκδίκασης της αίτησής του, δηλαδή σε ποιόν θα αρνηθεί η πολιτεία τη δικαστική κρίση, ακόμα και επί του απαράδεκτου ή παραδεκτού της αίτησής του περί δικαστικής προστασίας*<sup>35</sup>».

Ο αριθμός των δικογράφων που θα εισαχθούν προς συζήτηση και άρα θα τύχουν δικαστικής προστασίας καθώς και το παραδεκτό αυτών, θα έπρεπε κανονικά να ανήκει στην απόλυτη και με συνταγματικά εχέγγυα κρίση του αρμόδιου Ειρηνοδίκη<sup>36</sup>. Ο εκ των προτέρων περιορισμός των πολιτών στην παροχή έννομης προστασίας με παραπομπή στην κρίση κάποιου μη δικαιοδοτικού οργάνου, όπως είναι εν προκειμένω οι δικαστικοί γραμματείς των Ειρηνοδικείων, οι οποίοι δεν είναι εντεταγμένοι στη δικαστική οργάνωση του Κράτους, έχει κριθεί και στο παρελθόν σε αντίστοιχες περιπτώσεις από τα ανώτερα δικαστήρια της χώρας αντισυνταγματική, δεδομένου ότι εμποδίζει την ελεύθερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη<sup>37</sup>.

<sup>34</sup> Πρβλ. *Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά*, ο.π., σελ. 273.

<sup>35</sup> Βλ. *Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά*, «Εφαρμογή του Ν. 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα», τρίτη έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 272-273.

<sup>36</sup> Πρβλ. *Ι. Βενιέρη /Θ. Κατσά*, ο.π., σελ. 273-274, *Α. Κρητικό*, ο.π., σελ. 165-166, *Ε. Τζαννίνη*, «Υπερχρεωμένοι οφειλέτες: από τις οφειλές προς τις τράπεζες στις οφειλές προς το δημόσιο, Από το Ν. 3869/2010 στο Ν. 4346/2015», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016, σελ. 79-81.

<sup>37</sup> ΣτΕ Ολ 189/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, το οποίο αποφάνθηκε ότι «*τα πειθαρχικά συμβούλια δικηγόρων, δεν συνιστούν δικαστήρια και δεν αποτελούν όργανα, εντεταγμένα εις την δικαστικήν οργάνωσιν του Κράτους ... αλλ' αποτελούν πειθαρχικά όργανα της Διοικήσεως, αι αποφάσεις των οποίων, υπόκεινται εις δικαστικόν έλεγχον. Το άρθρον 78 παρ. 3 του Κωδικός περί Δικηγόρων, δια του οποίου αποκλείεται, κατά την αδιάστικτον διατύπωσίν του, η άσκησις του συνταγματικώς κατοχυρωμένου ενδίκου βοηθήματος της αιτήσεως ακυρώσεως κατά όλων, αδιακρίτως, των αποφάσεων των Πειθαρχικών Συμβουλίων των Δικηγόρων, αντίκειται εις τα άρθρα 20 παρ. 1 και 95 παρ. 1 του Συντάγματος*». Βλ. επίσης ΣτΕ 3839/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ και ΑΠ Ολ 12/2010, ΧρΙΔ, 2011, σελ. 272. Το ίδιο είχε κριθεί και στην περίπτωση κατάθεσης αίτησης αναστολής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου κατά το άρθρο 203 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (Ν. 2717/1999) το οποίο επιβάλλει την προσκόμιση μαζί με την αίτηση

Αντισυνταγματικά λοιπόν, ο ν.3869/2010 κατά την γραμματική διατύπωση του άρθρου 4 παρ. 4, επαφίει στην κρίση του γραμματέα το εάν θα δώσει δικάσιμο ή αν θα αρχειοθετήσει την υπόθεση μετά από έλεγχο των συνοδευτικών αυτής εγγράφων διότι η αρμοδιότητα αυτή δεν ανήκει στην διοικητική αλλά στην δικαστική εξουσία. Ίσως θα ήταν χρήσιμη στην περίπτωση αυτή, μια διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 4 παρ. 3 και 4 του ν.3869/2010 με ταυτόχρονη συσταλτική ερμηνεία του αναφορικά με τις εξουσίες των δικαστικών γραμματέων, με την έννοια ότι θα πρέπει αν όχι να αποφασίζεται έστω να εγκρίνεται η αρχειοθέτηση της υπόθεσης από τον Ειρηνοδίκη, με έγγραφη πράξη του, έτσι ώστε να εξοπλίζεται η αρχειοθέτηση αυτή με δεσμευτική αυθεντικότητα. Σε αντίθετη περίπτωση, υποστηρίζεται ότι τα εμπλεκόμενα πρόσωπα, που προβαίνουν στην αρχειοθέτηση των αιτήσεων χωρίς να αποδίδουν σχετική δικάσιμο, θα πρέπει να ενέχουν ποινική και πειθαρχική ευθύνη λόγω παράβασης καθήκοντος<sup>38</sup>. Όσο παραμένουμε προσκολλημένοι στο γράμμα και το πνεύμα των ανωτέρω διατάξεων θα παραμένει βέβαιη η πρόσκρουση των ως άνω διατάξεων με την συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της διάκρισης των εξουσιών.

### **3.1.3. Η αρχή της δημοσιότητας και της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας των δικαστικών αποφάσεων [άρθρο 93 § 2 και 3 Συντ., 113 ΚΠολΔ]**

Σύμφωνα με το άρθρο 93 παρ. 2 και 3 του Συντάγματος ορίζεται ότι «2.Οι συνεδριάσεις κάθε δικαστηρίου είναι δημόσιες, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει με απόφαση του ότι η δημοσιότητα πρόκειται να είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων. 3. Κάθε δικαστική απόφαση πρέπει να είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένη και απαγγέλλεται σε δημόσια συνεδρίαση....», σύμφωνα δε με το άρθρο 113 παρ. 1 ΚΠολΔ ορίζεται ότι «Οι συνεδριάσεις όλων των πολιτικών δικαστηρίων γίνονται δημόσια. Η διάσκεψη για την έκδοση απόφασης γίνεται μυστικά...». Πέραν τούτου και η ίδια η ΕΣΔΑ στο άρθρο 6 ορίζει ρητά ότι «παν πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως, δημοσία .....». Ο πολίτης λοιπόν, απολαύει του δικαιώματος φανερός-δημόσιας απαγγελίας των δικαστικών αποφάσεων, οι οποίες πρέπει να αιτιολογούν με εμπειριστατωμένο τρόπο και σύμφωνα με τον δικανικό συλλογισμό, το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν. Δυνάμει της αρχής της δημοσιότητας και της αρχής της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας των αποφάσεων, εξασφαλίζεται η διαφάνεια της δικαιοδοτικής διαδικασίας και ενισχύεται η εμπιστοσύνη του πολίτη στην αντικειμενικότητα της δικαιοσύνης, παράλληλα δε αυξάνεται και το αίσθημα ευθύνης των δικαστών.

---

ενός αριθμού συνοδευτικών εγγράφων. Σχετικά μ' αυτό το ζήτημα βλ. ΔΕφΑθ 62/2014 και ΔΕφΑθ 140/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>38</sup> Πρβλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π. (τρίτη έκδοση), σελ. 276.

Από την επισκόπηση της ρύθμισης των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 4 του ν.3869/2010, παρατηρούμε καταρχήν ότι δεν είναι εφαρμοστέα η αρχή της δημοσιότητας διότι η κρίση του γραμματέα του Ειρηνοδικείου περί της πληρότητας του φακέλου και της αρχειοθετήσεώς του, είναι διαδικαστική πράξη του δικαστηρίου και όχι δικαστική απόφαση. Οι ανωτέρω αρχές λοιπόν, εξετάζονται υπό το πρίσμα της διασταλτικής ερμηνείας της ρύθμισης για τον έλεγχο της πληρότητας των συνοδευτικών εγγράφων και την αρχειοθέτησή του φακέλου της υπόθεσης, ήτοι με το σκεπτικό ότι κατά την ερμηνεία αυτή, ο Ειρηνοδίκης θα πρέπει με πράξη του να αποφασίζει ότι δεν είναι πλήρη τα συνοδευτικά έγγραφα και ότι πρέπει να μην χορηγηθεί δικάσιμος για την αίτηση αλλά να τεθεί αυτή στο αρχείο. Για να είναι συνταγματική ακόμα και αυτή η ερμηνεία, η κρίση του Ειρηνοδίκη θα πρέπει να έχει την φύση της απόφασης και όχι απλά διαπιστωτικής πράξης, έτσι ώστε να τέμνεται οριστικά το ζήτημα του παραδεκτού ή μη της αίτησης και των συνοδευτικών εγγράφων. Περαιτέρω θα πρέπει να διεξάγεται δημόσια συνεδρίαση και να απαγγέλλεται κατά την συνεδρίαση αυτή, και τέλος να είναι ειδικώς και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένη. Έτσι δηλαδή, ο Ειρηνοδίκης για να είναι συνταγματικώς αποδεκτή η ρύθμιση του άρθρου 4 παρ. 3 και 4 του ν.3869/2010, θα εκδίδει σε δημόσια συνεδρίαση πλήρη απόφαση, με δικανικό συλλογισμό που θα καταλήγει στο συμπέρασμα αν θα επιτρέψει ή θα αποκλείσει την δικαστική προστασία και την έναρξη της διαδικασίας υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010.

### **3.1.4. Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας και ακρόασης [άρθρο 20§1 και 2 Συντ., 6§1 ΕΣΔΑ]**

Σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος «1.Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει. 2. Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερόμενου ισχύει για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή των συμφερόντων του.». Παράλληλα δε σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. «1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως, δημόσια και εντός λογικής προθεσμίας, υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως.».

Οι διατάξεις αυτές κατοχυρώνουν το θεμελιώδες δικονομικό δικαίωμα της προσφυγής στα δικαστήρια, της αξιώσεως δηλαδή να κινηθεί η δικαστική διαδικασία αντικειμενικής απονομής δικαιοσύνης καθώς και το δικαίωμα να διατυπώσει ο ενδιαφερόμενος τις απόψεις του για το

επίδικο ζήτημα προτού εκδοθεί η απόφαση. Η κατοχύρωση αυτή παρέχεται απευθείας από το Σύνταγμα, επομένως η εφαρμογή της δεν εξαρτάται από την έκδοση νόμου. Η εφαρμογή αυτή βέβαια οριοθετείται από τους δικονομικούς κανόνες, με την έννοια ότι αυτοί χαράσσουν τα διαδικαστικά πλαίσια της προσφυγής στην δικαιοσύνη και προσδιορίζουν – χωρίς να περιορίζουν – τον τρόπο άσκησης του δικαιώματος αυτού. Οι δικονομικοί αυτοί κανόνες επιτρέπεται να θέτουν περιορισμούς στην άσκηση των ενδίκων βοηθημάτων, στο μέτρο που συναρτώνται με την διεξαγωγή της δίκης και την εν γένει εύρυθμη λειτουργία του δικαιοδοτικού έργου, χωρίς ωστόσο να είναι συνταγματικώς επιτρεπτό να δυσχεραίνουν την άσκηση του δικαιώματος παροχής έννομης προστασίας, πολλώ δε μάλλον να οδηγούν σε κατάργησή του. Τούτο επιτάσσεται ρητώς και από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ και έχει βρει πρακτική εφαρμογή στην νομολογία του ΕΔΔΑ. Ενδεικτικά αναφέρεται η από 27.07.2006 απόφαση του εν λόγω δικαστηρίου στην υπόθεση Ευσταθίου κατά Ελλάδα<sup>39</sup> καθώς και η από 14.12.2006 απόφαση του ίδιου δικαστηρίου στην υπόθεση Γιαννούσης κατά Ελλάδα<sup>40</sup>, με τις οποίες κρίθηκε ειδικότερα ότι *«οι περιορισμοί δεν μπορούν να παρεμποδίζουν την ελευθερία πρόσβασης ενός αιτούντος κατά τέτοιο τρόπο ή σε τέτοιο βαθμό ώστε το δικαίωμα σε δικαστήριο να βλάπτεται ουσιαδώς. Εν τέλει, οι περιορισμοί δεν είναι σύμφωνοι με το άρθρο 6 παρ. 1 (της ΕΣΔΑ) παρά μόνο εάν εξυπηρετούν δικαιολογημένο σκοπό και αν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας ανάμεσα στα χρησιμοποιούμενα μέσα και τον επιδιωκόμενο σκοπό. Πράγματι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο παραβιάζεται όταν η εθνική ρύθμιση δεν εξυπηρετεί πλέον τους σκοπούς της ασφάλειας δικαίου και της χρηστής απονομής της δικαιοσύνης αλλά αποτελεί ένα είδος εμποδίου για τον αιτούντα ως προς το να κριθεί στην ουσία της η διαφορά από το αρμόδιο δικαστήριο.... Η ρύθμιση σχετικά με τα τυπικά στοιχεία που απαιτούνται για την άσκηση ενός (ενδίκου) βοηθήματος αποβλέπει να εξασφαλίσει την χρηστή απονομή της δικαιοσύνης και ιδιαίτερα τον σεβασμό της αρχής της ασφάλειας δικαίου..... Μέχρι σήμερα διαπιστώνεται σε πολλές περιπτώσεις ότι η εφαρμογή από τα εθνικά δικαστήρια των τυπικών προϋποθέσεων που απαιτούνται για την άσκηση ενός ενδίκου βοηθήματος είναι δυνατό να οδηγήσει σε παραβίαση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο. Αυτό συμβαίνει όταν η υπερβολικά προσηλωμένη στους τύπους ερμηνεία της (τυπικής) νομιμότητας από το δικαστήριο εμποδίζει εκ των πραγμάτων την εξέταση ως προς την ουσία του βοηθήματος που άσκησε ο ενδιαφερόμενος.»* Με το σκεπτικό αυτό η εξάρτηση του παραδεκτού της αίτησης από την προσκομιδή όλων των αποδεικτικών εγγράφων, τα οποία κατά τον ΚΠολΔ σε όλες τις υπόλοιπες διαδικασίες προσκομίζονται όχι

<sup>39</sup> Βλ. ΝοB 2006, σελ. 1170 επ. με παρατ. Χειρδάρη.

<sup>40</sup> Βλ. ΝοB 2007, σελ. 516 επ., υπ' αριθμ. 26 σκέψη.



στην προδικασία αλλά στην συζήτηση<sup>41</sup>, συνιστά τόσο αυστηρή προϋπόθεση που οδηγεί ευλόγως στο συμπέρασμα ότι τελικά η παροχή έννομης προστασίας εξαντλείται στην διερεύνηση δικονομικών μόνο όρων του παραδεκτού της και όχι ουσιαστικών, κατά ευθεία παράβαση των ως άνω εκτιθέμενων συνταγματικών επιταγών<sup>42</sup>. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, στόχος της δίκης είναι η έκδοση απόφασης επί της ουσίας και όχι η προσήλωση στις διαδικαστικές προϋποθέσεις που σκοπό έχουν να εξασφαλίσουν την ομαλή και απρόσκοπτη ροή της διαδικασίας και να αποτελούν εγγυήσεις ορθής δικαστικής απόφασης<sup>43</sup>.

Περιεχόμενο της δικαστικής προστασίας είναι η κατοχύρωση ή αποκατάσταση του θιγόμενου δικαιώματος ή συμφέροντος σε πλήρη έκταση και αποτελεσματικό βαθμό. Μάλιστα πλήρης είναι η δικαστική προστασία όταν δεν αποκλείει καμία διαφορά από την υπαγωγή της σε αυτήν. Περαιτέρω, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να παρέχεται σε χρόνο και με τρόπο που πράγματι εξασφαλίζουν την απονομή δικαιοσύνης. Έτσι η παροχή της καθ' υπέρβαση του εύλογου χρόνου συνιστά ουσιαστικά αρνησιδικία<sup>44</sup>.

Η συνταγματικά κατοχυρωμένη δικαστική προστασία παρέχεται κατά την ρητή συνταγματική επιταγή από τα δικαστήρια. Ως δικαστήρια δε ορίζονται στο άρθρο 87 παρ. 1 του Συντάγματος εκείνα που συγκροτούνται από τακτικούς δικαστές που απολαύουν λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας.

Στον πυρήνα του δικαιώματος δικαστικής προστασίας ανήκει το δικαίωμα για έκδοση δικαστικής απόφασης που να αναφέρεται στην ουσία της υπόθεσης καθώς και η αξίωση για διάγνωση της διαφοράς<sup>45</sup> ή αξίωση για αυθεντική διάγνωση των εννόμων συνεπειών της διαφοράς. Ακόμα και η απόρριψη του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου ως απαραδέκτου, άνευ εξετάσεως της ουσίας της υπόθεσης, συνιστά ικανοποίηση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας. Με το ίδιο σκεπτικό, η οριστική απόρριψη της αίτησης ως απαραδέκτης δυνάμει δικαστικής απόφασης, διαθέτει συνταγματική νομιμότητα. Όμως, η αρχειοθέτηση του φακέλου και η άρνηση χορήγησης δικασίμου με προφορική πράξη του γραμματέα όχι μόνο δεν τέμνει

<sup>41</sup> Βλ. άρθρα 237 παρ. 1 εδαφ. α', 741, 759 ΚΠολΔ.

<sup>42</sup> Άξια αναφοράς είναι και πάλι η από 27.07.2006 απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Ευσταθίου κατά Ελλάδος, ο.π., στην οποία ο Χειρδάρης στις παρατηρήσεις του επί αυτής σημειώνει emphaticά ότι «..δεν είναι δυνατόν η ενδεχομένως προβληματική άσκηση ενός δικαιώματος, έστω και εξ υπαιτιότητας του ασκούντος αυτό, να έχει ως αποτέλεσμα την κατάλυση και την ακύρωσή του. Το κράτος και τα Δικαστήρια πρέπει να παρέχουν την δυνατότητα στον πολίτη να μπορεί να ακούγεται ουσιαστικά από τα αρμόδια Δικαστήρια εξασφαλίζοντάς του πρόσβαση όχι σε μία τυπική παρουσία αλλά στην έκθεση ενώπιον των Δικαστηρίων των ουσιαστικών του επιχειρημάτων..».

<sup>43</sup> Πρβλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 280 επ., ο οποίος παραπέμπει με την υπ' αριθμ. 1430 υποσημείωση σε ΠΠρΘεσ 15203/2014 ΔΕΕ 2014 σελ.881 με παραπομπή σε ΣτΕ Ολ. 601/2012 ΝοΒ 2012 σελ. 376, ΣτΕ Ολ. 3087/2011, ΟλΕλΣυν 2006/2008, ΑΠ 293/2014, ΑΠ 1164/2009, ΑΠ 205/2006 κλπ.

<sup>44</sup> Πρβλ. Π. Δ. Δαγτόγλου, ο.π., σελ. 1417.

<sup>45</sup> Βλ. Ι.Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 275, ο οποίος με την με αριθμό 1412 υποσημείωση παραπέμπει σε Χρυσόγωνα, σ. 414 με παραπομπή σε ΔΕΚ C-236/1995 ΕΕΕυρΔ 1997 σ.466 και Νίκα, «Πολιτική Δικονομία», τόμος Ι, σελ. 24.

οριστικά την διαφορά αλλά εμποδίζει να κριθεί η υπόθεση από το δικαστήριο. Ακόμα και στην περίπτωση που ανατίθετο αυτό το έργο στον Ειρηνοδίκη, τότε για να είναι συνταγματικώς επιτρεπτή η αρχειοθέτηση της υπόθεσης και να μην συνιστά αρνησιδικία, θα έπρεπε να πληροί τις προϋποθέσεις της αρχής της δημοσιότητας και της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας. Περαιτέρω, θα πρέπει ο Ειρηνοδίκης να επιτρέψει στον αιτούντα να ασκήσει πλήρως το δικαίωμα ακρόασης και παράστασης ενώπιόν του, επιτρέποντάς του να προσκομίσει πλήρη φάκελο και να διατυπώσει ισχυρισμούς, εισερχόμενος έτσι στην ουσία της υπόθεσης και μη περιοριζόμενος στον τυπικό έλεγχο<sup>46</sup>. Επομένως, η εκ του νόμου προβλεπόμενη συνέπεια από την ανάθεση στην γραμματεία της αρμοδιότητας του ελέγχου της πληρότητας της αιτήσεως υπαγωγής στον ν.3869/2010 και των συνοδευτικών αυτής εγγράφων, παραβιάζει ευθέως το δικαίωμα δικαστικής προστασίας καθώς συνιστά αρνησιδικία. Το έργο αυτό είναι αρμοδιότητα του δικαστή, ο οποίος είναι επιφορτισμένος εκ του Συντάγματος, με το καθήκον απονομής δικαιοσύνης ενώ το έργο των γραμματέων δεν είναι δικαιοδοτικό αλλά πρόδηλα εκτελούν τις διαδικαστικές πράξεις υποκείμενοι σε συγκεκριμένους κανόνες καθώς και στον Προϊστάμενό τους. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι η χώρα μας έχει καταδικασθεί ουκ ολίγες φορές για παραβίαση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας ένεκα αρνησιδικίας<sup>47</sup>. Και συνιστά αναμφίβολα αρνησιδικία η ανάθεση του ελέγχου της αίτησης και των συνοδευτικών της εγγράφων στον γραμματέα, δεδομένου ότι αποκλείεται ο ενδιαφερόμενος πολίτης από την δικαστική δικαιοδοσία ανάλογα με την διακριτική ευχέρεια του εκάστοτε γραμματέα.

Παράλληλα η διασφάλιση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας στο πλαίσιο της δίκαιης δίκης, επιβάλλει την εξασφάλιση της ισότητας των διαδίκων και της ισότητας των όπλων στις εκατέρωθεν πλευρές, ως ειδικότερη έκφραση της συνταγματικής αρχής της ισότητας<sup>48</sup> (άρθρο 4 Συντάγματος). Τούτο σημαίνει μεταξύ άλλων ότι οι διάδικοι απολαύουν ίσης μεταχείρισης από το δικαστήριο και κατανέμονται σε αυτούς ισότιμα τα δικονομικά δικαιώματα και οι δικονομικές υποχρεώσεις, ανεξάρτητα από την ιδιότητά τους ως επιτιθέμενων ή αμυνόμενων. Μάλιστα, όπως παρατηρείται στην θεωρία<sup>49</sup>, η αρχή της ισότητας των διαδίκων αποτελεί την ψυχή της δικαιοσύνης, τον ακρογωνιαίο λίθο του κράτους δικαίου και η νομολογία σεβόμενη την αρχή αυτή τα τελευταία χρόνια προχωρά σταδιακά στην κατεδάφιση των ποικιλώνυμων δικονομικών προνομίων του Δημοσίου και των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, επεκτείνοντας τα ενίοτε και υπέρ των ιδιωτών διαδίκων. Στο ίδιο πνεύμα το Δικαστήριο του

<sup>46</sup> Πρβλ. *I.Βενιέρη/Θ. Κατσά*, ο.π., σελ. 276.

<sup>47</sup> Βλ. απόφαση *ΕΔΔΑ* στην υπόθεση Γιαννούσης κατά Ελλάδος, 14.12.2006, και ιδιαίτερα σκέψη υπ' αριθμ. 26, ΝοB 2007, σελ. 516 επ.

<sup>48</sup> Η αρχή της ισότητας προβλέπεται και στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, όπως και στο άρθρο 14 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα του έτους 1996.

<sup>49</sup> Πρβλ. *N. Νίκα*, ο.π., σελ. 261 επ.

Στρασβούργου έχει ερμηνεύσει αυθεντικά την αρχή της ισότητας, αποφαινόμενο ότι έκφραση της αρχής της ισότητας συνιστά και η εξασφάλιση της δυνατότητας του διαδίκου να παρουσιάζει την υπόθεση του κατά τρόπο που δεν επέρχεται σε μειονεκτικότερη θέση ένεκα της ιδιότητάς του ως ενάγοντος<sup>50</sup>. Είναι φανερό ότι η αρχή της ισότητας και κατ' επέκταση το δικαίωμα δικαστικής προστασίας, παραβιάζονται κατάφωρα από την υπ' αριθμ. 7534/2015 Υπουργική Απόφαση, στο μέτρο που επιβάλλουν υπέρμετρο βάρος στον αιτούντα να προσκομίσει κατά την κατάθεση του δικογράφου του άπαντα εκείνα τα έγγραφα που χρησιμεύουν στην αποδεικτική διαδικασία και κυρίως διευκολύνουν την θέση των πιστωτών, δεδομένου ότι χρησιμεύουν προς απόδειξη και των δικών τους ισχυρισμών και τους απαλλάσσουν από την υποχρέωση να προσκομίσουν οι ίδιοι αποδεικτικά μέσα για την ανταπόδειξη της αίτησης<sup>51</sup>.

### **3.1.5. Προτεινόμενη επαναφορά στην συνταγματική νομιμότητα του περιεχομένου της ρύθμισης**

Προκειμένου να διασφαλιστεί η συνταγματική νομιμότητα του ελέγχου της αίτησης και των συνοδευτικών αυτής εγγράφων, η θεωρία<sup>52</sup> προτείνει την επάνοδο στην ρύθμιση του προϊσχύοντος δικαίου, ήτοι στην μορφή που είχε το άρθρο 4 του ν.3869/2010 προ της τελευταίας τροποποίησής του. Ειδικότερα, για να μην παραβιάζονται οι ανωτέρω εκτιθέμενες συνταγματικές επιταγές, είναι ορθή η τελολογική συστολή των καθηκόντων της γραμματείας.

---

<sup>50</sup> Πρβλ. και την ενδιαφέρουσα ΑΠ 555/2002 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ), σύμφωνα με την οποία ερμηνεύθηκε η αρχή της ισότητας εξ αφορμής της αυτεπάγγελτης λήψης υπόψιν ενστάσεως παραγραφής που εϋνοεί τον ένα διάδικο και συγκεκριμένα ν.π.δ.δ. δυνάμει του άρθρου 52 εδαφ. γ' του ν.δ. 496/1974, κρίνοντας ότι κατά τον ορισμό του τρόπου της ενώπιον των δικαστηρίων διεξαγωγής της πολιτικής δίκης, τα της ασκήσεως από τους διαδίκους και της λήψεως υπόψη από το δικαστήριο των μέσων αμύνης και επιθέσεως ρυθμίζονται κατά όμοιο τρόπο για όλους τους αντιδικούντες διαδίκους, όπως άλλωστε ορίζει και το άρθρο 110 παρ. 1 ΚΠολΔ, μη εισάγοντας ευνοϊκή για τον ένα μόνο από αυτούς μεταχείριση. Στην συνέχεια δε έκρινε ότι από την καθιερούμενη δια του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ αρχή της δίκαιης δίκης, απορρέει η επιβαλλομένη στον νομοθέτη υποχρέωση της ίσης μεταχείρισης των αντιδικούντων διαδίκων ως προς την άσκηση από αυτούς και την λήψη υπόψη από το δικαστήριο των ως άνω μέσων. Αντίθετη από το νομοθέτη ρύθμιση έχει ως συνέπεια το ανίσχυρο της ευνοϊκής για τον ένα των αντιδικούντων διαδίκων ρυθμίσεως και το ανεφάρμοστο αυτής.

<sup>51</sup> Ωστόσο στο σημείο τούτο δεν πρέπει να λησμονούμε ότι τα πιστωτικά ιδρύματα θα ήταν αδύνατο να προσκομίσουν στο δικαστήριο αποδεικτικά έγγραφα που αφορούν την προσωπική και περιουσιακή κατάσταση του αιτούντος, στο μέτρο που τέτοια έγγραφα προστατεύονται από το απόρρητο και δεν θα επιτρεπόταν να τους χορηγηθούν. Εάν θεσπιζόταν τέτοια υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου να ανταποδείξουν τους ισχυρισμούς τους, τότε θα υφίστατο πρόδηλη παραβίαση της αρχής της ισότητας των όπλων σε βάρος των πιστωτικών ιδρυμάτων, λαμβανομένου μάλιστα υπόψιν και του γεγονότος ότι φέρουν ήδη το βάρος απόδειξης των ενστάσεών τους περί δόλιας περιέλευσης του οφειλέτη σε αδυναμία πληρωμών κλπ. Πράγματι, θα μπορούσαμε ενδεχομένως να ισχυρισθούμε ότι ο νομοθέτης έχοντας εκ προοιμίου διαγνώσει ότι οι πιστωτές φέρουν το βάρος απόδειξης των ενστάσεων τους, στερούμενοι αντικειμενικά της δυνατότητας να αναζητήσουν και να προσκομίσουν έγγραφα αποδεικνύοντα την προσωπική και περιουσιακή κατάσταση του οφειλέτη, θέλησε να εξισορροπήσει την κατάσταση αυτή προς τον σκοπό συμμόρφωσης με την αρχή της ισότητας των όπλων, επιβάλλοντας έτσι στον αιτούντα να προσκομίζει άπαντα τα αποδεικτικά του έγγραφα κατά την κατάθεση της αίτησης. Ας μην λησμονούμε όμως ότι η επιβολή αυτού του όρου για το παραδεκτό της ασκήσεως της αίτησης και την χορήγηση δικασίμου, είναι τόσο αυστηρή που ματαιώνει εκ νέου την αρχή της ισότητας των όπλων, παραβιάζοντας φανερά το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα δικαστικής προστασίας υπό αυτήν την εκδοχή του.

<sup>52</sup> Πρβλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 276.

Τούτο σημαίνει ότι η γραμματεία οφείλει να παραλαμβάνει την αίτηση με τα συνοδευτικά αυτής έγγραφα, να ολοκληρώνει την κατάθεσή της χορηγώντας δικάσιμο, και από το σημείο αυτό να κρίνει πλέον ο Ειρηνοδίκης με την οριστική απόφασή του, η οποία θα περιέχει ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, αν η αίτηση είναι πλήρης, αν τα συνοδευτικά αυτής έγγραφα είναι ακριβή, αληθινά ή επαρκή και εν τέλει αν είναι σύννομη η δικαστική ρύθμιση των οφειλών του αιτούντος. Με τον τρόπο αυτό η διαδικασία της κατάθεσης δεν θα σταματά και το συγγνωστό και σύννομο της μη προσκόμισης των απαραίτητων εγγράφων θα κρίνεται από τον δικάζοντα Ειρηνοδίκη<sup>53</sup>. Αλλωστε όπως προτείνει η θεωρία<sup>54</sup>, η νομική κάλυψη της γραμματείας ως προς την αδυναμία προσκόμισης των απαραίτητων εγγράφων παρέχεται επαρκώς με μία υπεύθυνη δήλωση του οφειλέτη, βάσει της οποίας θα πιστοποιεί την ανάληψη εκ μέρους του της ευθύνης ότι δεν μπορούσε να προσκομίσει κατά την κατάθεση όλα τα δικαιολογητικά που επιβάλλει ο νόμος, γεγονός για το οποίο βαρύνεται ο ίδιος και όχι ο υπάλληλος της γραμματείας. Η αιτία της μη έγκαιρης προσκομιδής δεν χρειάζεται να αναφέρεται στην υπεύθυνη δήλωση αλλά αρκεί να αναπτύσσεται στις προτάσεις του αιτούντος κατά την συζήτηση και να αξιολογείται η βασιμότητά της από τον δικάζοντα Ειρηνοδίκη. Η πρόταση αυτή συμβαδίζει και με το άρθρο 152 ΚΠολΔ περί ανωτέρας βίας και σχετικής αδυναμίας τήρησης δικονομικών προθεσμιών. Επιπρόσθετα, ήδη υπό την αρχική μορφή του ν.3869/2010 η νομολογία<sup>55</sup> έκρινε σκόπιμη την αναλογική εφαρμογή της γενικής διάταξης του άρθρου 254 ΚΠολΔ, περί αυτεπάγγελτης επαναλήψεως της συζήτησης ακόμα και όταν αυτή έχει κηρυχθεί περατωμένη, για να συμπληρωθούν κενά ή αμφίβολα σημεία που χρειάζονται συμπλήρωση ή επεξήγηση. Και με αυτόν τον τρόπο λοιπόν δίδεται η δυνατότητα αποφυγής του αυστηρού ελέγχου των συνοδευτικών εγγράφων από τη γραμματεία, αφού το δικαστήριο αργότερα κατά την συζήτηση ή και μετά από αυτήν μπορεί να διαπιστώνει και να ζητάει από τον οφειλέτη στοιχεία που δεν έχει προσκομίσει.

Τέλος νόμιμο έρεισμα στην προσκόμιση των αποδεικτικών εγγράφων όχι αποκλειστικά κατά την κατάθεση της αίτησης αλλά και μέχρι την συζήτηση στο ακροατήριο, βρίσκεται στις διατάξεις των άρθρων 227 ΚΠολΔ, η οποία κατά πάγια νομολογία<sup>56</sup> εφαρμόζεται και για την

---

<sup>53</sup> Πρβλ. Γ. Κομπολίτη, Αοριστία κατά το άρθρο 4 παρ. 1 αιτήσεως του οφειλέτη περί υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3869/2010, Εισηγήση στο σεμινάριο Ειρηνοδικών Εθνικής Σχολής Δικαστών 3-4/11/2015, άνευ αριθμησης σελίδων κειμένου.

<sup>54</sup> Πρβλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 262 επ.

<sup>55</sup> Πρβλ. ΕιρΑθ 165/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΑθ 57/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, οι οποίες διέταξαν την επανάληψη της συζήτησης για να προσκομισθούν οι υπεύθυνες δηλώσεις που απαιτεί το άρθρο 4 παρ. 2 του ν.3869/2010, αντιθ. ΕιρΑθ 271/2012 που απέρριψε την αίτηση ως απαράδεκτη γιατί δεν συμπληρώθηκε η υπεύθυνη δήλωση αν και ζητήθηκε ρητά αυτό και στο ακροατήριο.

<sup>56</sup> Βλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., με παραπομπή σε Μακρίδου σε Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα που παραπέμπουν σε ΕφΑθ 1442/1989 Δίκη 1989 σελ. 287 για πιστοποιητικό εφόρου σε μισθωτική δίκη, ΕφΑθ 14698/1987 ΕλλΔνη 1988 σελ. 701 για αποδεικτικό επίδοσης αγωγής, ΕφΠειρ 1500/1981 ΑρχΝ 1983 σελ. 62 για πιστοποιητικό εγγραφής αγωγής

συμπλήρωση τυπικών προϋποθέσεων του παραδεκτού, και 236 ΚΠολΔ, με αποτέλεσμα να αποφεύγεται η προσκόλληση του δικαστηρίου στην τυπολατρεία που αγγίζει τα όρια της αρνησιδικίας<sup>57</sup>. Με το ίδιο σκεπτικό, δεν πρέπει να λησμονούμε ότι για την διαδικασία υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010 εφαρμόζεται η χαλαρότερη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, ήτοι δεν εφαρμόζεται η αυστηρή συζητητική αρχή αλλά το ανακριτικό σύστημα κατ' άρθρο 744 ΚΠολΔ. Ωσαύτως αντλείται από την αρχή αυτή επιχείρημα περί επανόδου της διάταξης του άρθρου 4 του ν.3869/2010 στην συνταγματική νομιμότητα, καθώς το δικαστήριο δεν περιορίζεται σε ο,τι εισφέρει στην δίκη ο αιτών αλλά έχει απόλυτη εξουσία αναζήτησης και συγκέντρωσης του απαραίτητου αποδεικτικού υλικού.

Στο ίδιο πνεύμα εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 133969/2015 διευκρινιστική εγκύκλιος του Υπουργείου Ανάπτυξης, δυνάμει της οποίας προβλέπεται ότι «...Σε κάθε περίπτωση, εφόσον δεν προσκομίζονται όλα τα απαιτούμενα έγγραφα για λόγο που δεν ανάγεται στη σφαίρα επιρροής και στην ευθύνη του αιτούντος, πρέπει να χορηγηθεί δικάσιμος από τις γραμματείες των Ειρηνοδικείων και ο αιτών να προσκομίζει τα απαραίτητα έγγραφα σε αυτή (είτε αυτή αφορά τη συζήτηση του αιτήματος για χορήγηση προσωρινής διαταγής είτε την κύρια συζήτηση της αιτήσεως), και συνακόλουθα να κρίνεται η αδυναμία προσκόμισής τους από τον δικάζοντα Ειρηνοδίκη». Από την εν λόγω ερμηνευτική εγκύκλιο, ευλόγως παρατηρεί κανείς ότι οι αρμόδιοι φορείς, αναγνώρισαν ήδη την προβληματική λειτουργία του άρθρου 4 του ν. 3869/2010 και έκριναν κατά συστατική ερμηνεία ότι πρέπει να χορηγείται δικάσιμος, ακόμα και αν δεν έχουν προσκομισθεί όλα τα συνοδευτικά έγγραφα, το δε αναιτιολόγητο της μη έγκαιρης προσκομιδής των συνοδευτικών εγγράφων θα ελεγχθεί στην ουσία του από τον δικαστή κατά την συζήτηση της υπόθεσης.

Καθοριστικό ρόλο στην έκδοση της εγκυκλίου αυτής διαδραμάτισε η αρχή που έχει υιοθετήσει παγίως η νομολογία<sup>58</sup> ότι ουδείς υποχρεούται στα αδύνατα, ειδικά όταν αυτό συναρτάται προς την άσκηση του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος δικαστικής προστασίας<sup>59</sup>. Επιπρόσθετα, αν αναλογιστούμε ότι ορισμένα εκ των συνοδευτικών της αίτησης εγγράφων βρίσκονται εις χείρας του συζύγου, των πιστωτικών ιδρυμάτων (π.χ. βεβαιώσεις

---

δικεδίκησης σε Υποθηκοφυλακείο, ΕιρΠιερ 106/1975 ΕΕΝ 1975 σελ. 500 για μη υπογραφή των προτάσεων, ΜΠρΡοδ 15/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ για αποδεικτικό επίδοσης, ΠΠρΑθ 1118/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ για δικαστικό πληρεξούσιο, ΑΠ 341/2015 ΤΝΠ ΔΣΑ για εκπρόθεσμη κατάθεση παραβόλου σε ένδικο μέσω δηλαδή με τις προτάσεις, χωρίς να προκύπτει λόγος ανυπόστατου ένδικου μέσου λόγω μη κατάθεσης του παραβόλου κατ' άρθρο 495 ΚΠολΔ μαζί με το κύριο δικόγραφο την στιγμή της κατάθεσης.

<sup>57</sup> Για την οποία αρνησιδικία η Ελλάδα έχει καταδικασθεί πλειστάκις από το ΕΔΔΑ.

<sup>58</sup> ΑΠ 288/2000 ΔΕΕ 2000 σελ. 743, ΣτΕ 1059/2006 ΔΔικ 2008 σελ. 461, ΣτΕ 872/2005 ΔΔικ 2006 σελ. 1258, ΕφΑθ 9738/1998 ΕλλΔνη 1999 σελ. 200, ΑΠ 1732/2010 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 341/2015 ΤΝΠ ΔΣΑ.

<sup>59</sup> Πρβλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 261.

οφειλών) ή τρίτων (π.χ. τίτλοι ακινήτων στον συμβολαιογράφο), ο ενδιαφερόμενος δεν θα έπρεπε να εμποδίζεται στην έγκαιρη πραγμάτωση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας του ένεκα του ότι δεν έχει κατορθώσει ακόμα να συγκεντρώσει τα έγγραφα αυτά με ορθή επίκληση της αρχή της ηθικής αδυναμίας προσκόμισης εγγράφου ενώπιον του δικαστηρίου. Κατά πάγια νομολογία<sup>60</sup> τέτοια συνθήκη υφίσταται σε περιπτώσεις σχέσεων φιλίας, συγγένειας, εταιρικής ή συναδελφικής συνεργασίας, υπηρεσιακής ή οικονομικής εξάρτησης κλπ, όπου η απαίτηση λήψης αποδεικτικού εγγράφου θα παρίστατο ως αδικαιολόγητη κατά τις κρατούσες συναλλακτικές αντιλήψεις. Με την σκέψη αυτή υπάρχει για παράδειγμα ο προβληματισμός για το πώς θα λάβει εις χείρας του ο ενδιαφερόμενος τα συνοδευτικά της αίτησης έγγραφα του/της συζύγου εφόσον βρίσκονται σε διάσταση και οι σχέσεις τους είναι χειριστες έχοντας αποξενωθεί συναισθηματικά και φυσικά. Από την άλλη πλευρά όμως ευλόγως μπορεί να διατυπωθεί και η άποψη ότι ο μέσος συνετός και επιμελής πολίτης θα έχει μεριμνήσει να βρίσκονται στο προσωπικό του αρχείο έγγραφα κρίσιμα για την προσωπική και οικογενειακή του κατάσταση όπως για παράδειγμα τους τίτλους κτήσης της ακίνητης περιουσίας του, φορολογικά του έγγραφα, πιστοποιητικά ληξιαρχικών πράξεων, αντίγραφα των δανειακών συμβάσεων κλπ. Επομένως με την σκέψη αυτή δεν είναι τελικά και τόσο αδύνατη η προσκόμιση των εγγράφων αυτών κατά την κατάθεση της αίτησης.

### **3.2. Η παραβίαση εκ του τρόπου θεσμοθετήσεως της με αριθμό 7534/2015 ΚΥΑ**

Στις ανωτέρω ενότητες έγινε αναφορά στις συνταγματικές διατάξεις που παραβιάζει κατά το περιεχόμενό της η ανάθεση της αρμοδιότητας του ελέγχου της αίτησης και των συνοδευτικών εγγράφων, στους υπαλλήλους της γραμματείας του Ειρηνοδικείου και ο εν γένει συνταγματικός ή μη χαρακτήρας της προδικασίας για την υπαγωγή στις διατάξεις του ν.3869/2010. Είναι άξια αναφοράς η εξέταση της συνταγματικότητας της ρύθμισης αυτής και υπό το φώς της νομιμότητας του τρόπου με τον οποίο θεσμοθετήθηκε. Πιο συγκεκριμένα, εκείνο που θα μας απασχολήσει στην παρούσα ενότητα είναι ο έλεγχος της συνταγματικότητας του τρόπου εκδόσεως και η δεσμευτική ή συμβουλευτική/κατευθυντήρια φύση της με αριθμό 7534/20.08.2015 ΚΥΑ, η οποία εξεδόθη κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 4 παρ. 1 του ν. 3869/2010 και απαριθμεί τα έγγραφα που πρέπει να υποβληθούν μαζί με το δικόγραφο της αίτησης υπαγωγής στον ν.3869/2010, τα οποία ελέγχει η γραμματεία ώστε να αποφασίσει εάν θα χορηγήσει δικάσιμο ή αν θα θέσει αμετάκλητα την υπόθεση στο αρχείο.

---

<sup>60</sup> ΑΠ 1383/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1402/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑθ 2061/2010 ΕφΑΔ 2012 σελ. 165, ΕφΠατρ. 778/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

### **3.2.1. Η παραβίαση υπό το φώς της κατ' άρθρο 43 παρ. 2 Συντ. ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησης**

Καταρχήν η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη βουλή, η οποία ψηφίζει τους νόμους και ακολούθως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας τους εκδίδει και τους δημοσιεύει. Παράλληλα όμως, το ίδιο το Σύνταγμα προβλέπει και τη δυνατότητα κάποιων αποκλίσεων από τη νομοθετική αρμοδιότητα της βουλής. Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος *«Υστερα από πρόταση του αρμόδιου Υπουργού επιτρέπεται η έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων, με ειδική εξουσιοδότηση νόμου και μέσα στα όρια της. Εξουσιοδότηση για έκδοση κανονιστικών πράξεων από άλλα όργανα της διοίκησης επιτρέπεται προκειμένου να ρυθμισθούν ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό.»*. Η ανάγκη θεσπίσεως της διάταξης αυτής από τον συνταγματικό νομοθέτη προέκυψε από την ραγδαία διόγκωση των κρατικών δραστηριοτήτων, που επέφερε η συνεχώς αυξανόμενη παρέμβαση του κράτους σε πολλούς τομείς της κοινωνικής, οικονομικής ζωής και η οποία πρέπει να γίνεται έγκαιρα και αποτελεσματικά. Παράλληλα ο τεχνικός χαρακτήρας πολλών θεμάτων που πρέπει να ρυθμιστούν με κανόνες δικαίου, οδηγεί από τη φύση των θεμάτων αυτών, που για την επίλυσή τους απαιτούνται τεχνικές γνώσεις και εμπειρία, σε μια συνεχή ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας με ανάλογη μείωση των αρμοδιοτήτων της βουλής.

Άσκηση κανονιστικής αρμοδιότητας βάσει νομοθετικής εξουσιοδότησης σημαίνει ότι το νομοθετικό όργανο αναθέτει με πράξη του, δηλαδή με νόμο, σε ορισμένο διοικητικό όργανο την αρμοδιότητα να θεσπίζει με κανονιστικές πράξεις του πρωτεύοντες κανόνες δικαίου, που ιδρύουν νέες υποχρεώσεις ή νέα δικαιώματα για τους διοικουμένους, και τους οποίους διαφορετικά θα θέσπιζε το ίδιο το νομοθετικό όργανο ως αποκλειστικά αρμόδιο. Η εξουσιοδότηση συνεπάγεται μετακίνηση αρμοδιότητας στο εξουσιοδοτούμενο όργανο, του οποίου οι αρμοδιότητες διευρύνονται κατά την έκταση και το περιεχόμενο. Με την εξουσιοδότηση, το εξουσιοδοτούμενο όργανο ασκεί την αρμοδιότητα ως δική του. Η νομοθετική εξουσιοδότηση ρυθμίζεται στις παραγράφους 2 και 4 του άρθρου 43 του Συντάγματος, διακρίνεται δε σε ειδική και γενική.

Η παράγραφος 2 του άρθρου 43 Συντ. αφορά την ειδική εξουσιοδότηση. Το πρώτο εδάφιο της διάταξης ορίζει ότι, ύστερα από πρόταση του αρμόδιου Υπουργού, επιτρέπεται η έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων, με ειδική εξουσιοδότηση νόμου και μέσα στα όριά της. Η εξουσιοδότηση αυτή παρέχεται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Για να είναι συνταγματικώς επιτρεπτή, πρέπει να είναι ειδική και ορισμένη. Κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ειδική είναι η εξουσιοδότηση όταν προσδιορίζει καθ' ύλην το αντικείμενό της,

δηλαδή καθορίζει κατά τρόπο συγκεκριμένο τα θέματα που μπορούν να ρυθμιστούν με τις κανονιστικές πράξεις που θα εκδοθούν. Η ευρύτητα της εξουσιοδότησης, δηλαδή ο μεγάλος αριθμός περιπτώσεων τις οποίες η Διοίκηση μπορεί να ρυθμίσει κανονιστικώς, δεν επηρεάζει το κύρος της εφόσον τα θέματα είναι επαρκώς καθορισμένα<sup>61</sup>. Με άλλα λόγια, η εξουσιοδοτική διάταξη πρέπει να μην είναι γενική και αόριστη, ασχέτως αν είναι ευρεία ή στενή, αν περιλαμβάνει δηλαδή μεγάλο ή μικρό αριθμό περιπτώσεων, τις οποίες η Διοίκηση μπορεί να ρυθμίσει κανονιστικώς βάσει της νομοθετικής εξουσιοδότησης<sup>62</sup>. Η νομοθετική εξουσιοδότηση είναι ορισμένη όταν υπάρχουν επαρκή κριτήρια, γενικές αρχές, διδάγματα της κοινής πείρας και κατευθύνσεις που καθορίζουν κατά βάση το πλαίσιο της ρύθμισης των θεμάτων που αφορά<sup>63</sup>. Στην αντίθετη περίπτωση η σχετική κατ' εξουσιοδότηση κανονιστική πράξη είναι άκυρη<sup>64</sup>. Δεν απαιτείται όμως η εξουσιοδοτική διάταξη να διαγράφει η ίδια ή με παραπομπή σε άλλη διάταξη νόμου βασικές αρχές το πλαίσιο των οποίων οφείλει να ακολουθήσει η Διοίκηση<sup>65</sup>. Η νομοθετική εξουσιοδότηση είναι αντισυνταγματική όταν κρίνεται γενική και αόριστη, δηλαδή προβαίνει μόνο σε γενικό καθορισμό των αντικειμένων που μπορούν να μεταβιβαστούν χωρίς να προσδιορίζει την έκτασή τους, με συνέπεια να επαφίεται παντελώς στην κρίση της Διοίκησης η επιλογή των αντικειμένων αυτών, οι δε κανονιστικές πράξεις που έχουν εκδοθεί βάσει αυτής πάσχουν ακυρότητα<sup>66</sup>.

<sup>61</sup> ΣτΕ Ολ. 2150/2015, 2148/2015, 2090/2015, 3405/2014, 3299/2014, 3013/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>62</sup> Βλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 282 με παραπομπή σε ΣτΕ Ολ. 2307/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>63</sup> ΣτΕ 2574/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ : «...ο ορισμένος χαρακτήρας της νομοθετικής εξουσιοδότησης που παρέχεται από το άρθρο 18 παρ. 1 περιπτώσεις (α) και (β) του ν. 3475/2006, «Οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης» (Α' 146) προκύπτει από τους σκοπούς και τις περιεχόμενες στο νόμο γενικές κατευθύνσεις και γραμμές...», ΣτΕ 4044/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ : «...η εξουσιοδοτική διάταξη είναι ... και ορισμένη, αφενός διότι στον ίδιο τον νόμο περιέχεται ήδη η ουσιαστική ρύθμιση των θεμάτων ... που ρυθμίζονται με τα άρθρα 7 και 12 του π.δ. 77/2003 ... και αφετέρου διότι, ανεξαρτήτως του ότι για το συνταγματικό κύρος της νομοθετικής εξουσιοδότησης δεν απαιτείται, οπωσδήποτε, να διαγράφει η ίδια ή με παραπομπή σε άλλη διάταξη νόμου τις βασικές αρχές στο πλαίσιο των οποίων οφείλει να κινηθεί η Διοίκηση κατά την κανονιστική ρύθμιση των θεμάτων αυτών ... πάντως, εν προκειμένω, με τη διάταξη αυτή αλλά και τον Ν. 2338/1995 στο σύνολό του, παρέχονται οι γενικές κατευθύνσεις και αρχές για το περιεχόμενο των κανονιστικών ρυθμίσεων που θεσπίζονται, προς εκπλήρωση των σκοπών του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος για εξασφάλιση, πλην άλλων, της υψηλής ποιοτικής στάθμης των τηλεοπτικών προγραμμάτων και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου»

<sup>64</sup> Βλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 282, με παραπομπή σε ΣτΕ Ολ 720/2008 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>65</sup> ΣτΕ Ολ 3404/2014, 2304/1995, 1466/1995 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣτΕ 7μελής 1337/2013, 3748/2008, 966/2008, 2166/2002, 1672/2002, 3724/2000 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, πρβλ., όμως, και ΣτΕ Ολ 478/1989, 80/1989, 2573/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>66</sup> ΣτΕ Ολ 720/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «...Περαιτέρω, για το συνταγματικό κύρος της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως δεν απαιτείται οπωσδήποτε να διαγράφει η ίδια ή με παραπομπή σε άλλη διάταξη νόμου βασικές αρχές στο πλαίσιο των οποίων οφείλει να κινηθεί η Διοίκηση κατά την κανονιστική ρύθμιση των θεμάτων αυτών. Εξάλλου, ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως, όπως γενικότερα ο έλεγχος της συνταγματικότητας του νόμου γίνεται ενόψει των περιστατικών της υποθέσεως, λόγω του χαρακτήρα του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων ως παρεμπόδιος και επομένως αναφέρεται στη διάταξη του νόμου που αποτελεί τη συγκεκριμένη εξουσιοδότηση επί της οποίας στηρίζεται η συγκεκριμένη κανονιστική ρύθμιση (ΣτΕ Ολ 1466/1995.), και ΣτΕ 3051/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «...η νομοθετική εξουσιοδότηση για να είναι νόμιμη, πρέπει να είναι ειδική και ορισμένη, δηλαδή να προβαίνει σε συγκεκριμένο προσδιορισμό του αντικειμένου της και να καθορίζει τα όριά της σε σχέση προς αυτό. Επομένως, η εξουσιοδοτική διάταξη δεν πρέπει να είναι γενική και αόριστη, ασχέτως αν είναι ευρεία ή στενή, αν περιλαμβάνει δηλαδή μεγάλο ή μικρό αριθμό περιπτώσεων τις οποίες η Διοίκηση μπορεί να ρυθμίσει κανονιστικώς



Το δεύτερο εδάφιο επιτρέπει, κατ' εξαίρεση, την παροχή νομοθετικής εξουσιοδότησης και σε άλλα όργανα της Διοίκησης, υποδεέστερα του Προέδρου της Δημοκρατίας (Υπουργικό Συμβούλιο, Πρωθυπουργό, Υπουργό, Δημοτικό Συμβούλιο, Σύγκλητο ΑΕΙ κ.λπ.). Εν προκειμένω, το Σύνταγμα τάσσει αυστηρότερες προϋποθέσεις ως προς το εύρος της εξουσιοδότησης, δεδομένου ότι με τον τρόπο αυτό τα όργανα της Διοίκησης, που μπορεί να είναι λιγότερο ή περισσότερο απομακρυσμένα από την πηγή της λαϊκής κυριαρχίας, περιβάλλονται με νομοθετικές, κατ' ουσία, αρμοδιότητες. Η κανονιστική αυτή αρμοδιότητα αφορά τη ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων, η θεμάτων με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό.

Ερμηνεύοντας τους ανωτέρω όρους, η νομολογία δέχεται ότι ειδικότερα είναι τα θέματα που αποτελούν μερικότερη περίπτωση του θέματος που αποτελεί κύριο αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης ή έχει λεπτομερειακό χαρακτήρα σε σχέση με τη βασική ουσιαστική ρύθμιση που περιέχεται στον νόμο. Απαιτείται, επομένως, στην περίπτωση αυτή, να περιέχει το νομοθετικό κείμενο όχι απλώς τον καθ' ύλην προσδιορισμό του αντικείμενου της εξουσιοδότησεως, αλλά, επί πλέον και την ουσιαστική ρύθμιση του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο σύμφωνα προς το οποίο θα ενεργήσει η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα<sup>67</sup>. Η ανωτέρω δε ουσιαστική ρύθμιση μπορεί να υπάρχει τόσο στις διατάξεις του εξουσιοδοτικού νόμου όσο και σε διατάξεις άλλων νόμων σχετικών με τα θέματα που αποτελούν αντικείμενο της νομοθετικής εξουσιοδότησεως<sup>68</sup>. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις συναφώς είναι ο προσδιορισμός του χρόνου προβολής των πολιτικών κομμάτων από τα ιδιωτικά ραδιοτηλεοπτικά μέσα κατά την προεκλογική περίοδο<sup>69</sup> και ο καθορισμός της τιμής εισιτηρίων στα καζίνο<sup>70</sup>, που έχουν χαρακτήρα ειδικότερου θέματος<sup>71</sup>. Η περίπτωση του ειδικότερου

---

*βάσει της νομοθετικής εξουσιοδότησης. Η ευρύτητα, συνεπώς, της εξουσιοδότησης, εφόσον το περιεχόμενο της είναι ορισμένο, δεν επηρεάζει το κύρος της (ΣτΕ 2267, 2325/2013, Ολ 1210/2010, 11/1999, Ολ 1466/1995)».*

<sup>67</sup> ΣτΕ Ολ. 1749/2016, 2150/2015, 2148/2015, 2090/2015, 520/2015, 150/2015, 3299/2014, 3013/2014, 2186/2013, 235/2012, 1297/2011, 1300/2011, 738/2011, 3427/2010, 1210/2010, 2815/2004, 1101/2002, καθώς επίσης και ΣτΕ Ολ. 2113/2014, 3220/2010, 3489/2008, 1776/2007.

<sup>68</sup> ΣτΕ Ολ. 1749/2016, 520/2015, 3013/2014, 2186/2013, 1210/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>69</sup> ΣτΕ Ολ 3427/2010 (μειοψ.), ΣτΕ 4331/1996, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>70</sup> ΣτΕ Ολ 4027/1998, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>71</sup> ΣτΕ 2536/2011: «*Ειδικότερο θέμα δεν μπορούσε στη συγκεκριμένη περίπτωση να αποτελέσει, κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος, ο καθορισμός των εγγράφων που αποδεικνύουν τις γενικές εμπορικές ή επαγγελματικές γνώσεις των «συνδεδεμένων αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών», δεδομένου ότι η έννοια αυτή δεν καθορίζεται ούτε στο π.δ. 190/2006 ούτε στην Οδηγία 2002/92, αλλά μνημονεύεται απλώς ως όρος, χωρίς κανένα ειδικότερο προσδιορισμό, για πρώτη φορά στην εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 11 παρ. 3 β' του ν. 3557/2007. Συνεπώς, εφ' όσον για το θέμα αυτό δεν υπάρχει αρχική ρύθμιση ούτε στην οδηγία ούτε στο νόμο ή στο διάταγμα, αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο νομοθετικής εξουσιοδότησης μόνο προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας», ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣτΕ 780/2014 για τη δερματοστιξία ως λόγο αποκλεισμού υποψηφίου από τον διαγωνισμό για την πρόσληψη ειδικών φρουρών: «...η νομοθετική εξουσιοδότηση της παραγράφου 6 του άρθρου 9 του ν. 2734/1999, κατά το μέρος που αναθέτει τον καθορισμό «των λοιπών απαιτούμενων προσόντων» για την πλήρωση θέσεων ειδικών φρουρών στον Υπουργό Δημόσιας Τάξεως, είναι ειδική και ορισμένη, καθόσον καθορίζονται με αυτή, κατά τρόπο συγκεκριμένο, τα θέματα τα οποία είναι δυνατόν να ρυθμισθούν (πρβλ. ΣτΕ 2116/2009). Περαιτέρω ο καθορισμός των*

θέματος αντιδιαστέλλεται τόσο από το «λεπτομερειακό» θέμα, το οποίο αφορά στην θέσπιση όλως δευτερευουσών και επουσιωδών ρυθμίσεων, όσο και από το «τεχνικό» θέμα, για την ρύθμιση του οποίου γίνεται ευρεία χρήση επιστημονικής και εν γένει τεχνικής φύσεως κριτηρίων και μεθόδων, για τα οποία είναι αναγκαία η σύμπραξη ειδικών τεχνικών οργάνων, οργάνων δηλαδή που διαθέτουν εξειδικευμένη επιστημονική ή τεχνική, υπό ευρεία έννοια κατάρτιση<sup>72</sup>.

Ωστόσο, σύμφωνα με την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας<sup>73</sup>, η κατά νομοθετική εξουσιοδότηση ρύθμιση θεμάτων σχετικών με την οργάνωση και την άσκηση ενός ατομικού δικαιώματος, όπως η άσκηση του δικαιώματος παροχής έννομης προστασίας, μπορεί να είναι αντικείμενο διατάγματος και όχι υπουργικών αποφάσεων. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι, όπως επισήμανε το ΣτΕ με την υπ' αριθμ. 1804/2017 απόφαση της Ολομέλειας, «..ενώ αρχικώς εγένετο δεκτό από την νομολογία του Δικαστηρίου ότι η ρύθμιση της οργανώσεως επαγγέλματος ή της ασκήσεως οικονομικής ελευθερίας ή ατομικού δικαιώματος εν γένει πρέπει καταρχήν να γίνεται με κανονιστικό προεδρικό διάταγμα, μεταγενεστέρως με αποφάσεις επίσης της Ολομελείας του Δικαστηρίου<sup>74</sup> κρίθηκε ότι τα εν λόγω ζητήματα μπορούν τελικώς να ρυθμισθούν ειδικότερα και με υπουργική απόφαση, εφόσον, όμως, η ουσιαστική ρύθμιση του θέματος διαγράφεται, έστω σε γενικές γραμμές, στην εξουσιοδοτική ή σε άλλη διάταξη».

Στην προκειμένη περίπτωση, η παρ. 1 του άρθρου 4 του ν.3869/2010 ορίζει ότι «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας, Ναυτιλίας και Τουρισμού, Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης που θα εκδοθεί εντός ενός (1) μηνός από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, προσδιορίζονται ο τύπος της αίτησης της παρούσας παραγράφου με τυποποιημένα υποδείγματα και τα απαιτούμενα συνοδευτικά έγγραφα και δικαιολογητικά». Ακολούθως με την διάταξη του άρθρου 7 του εν λόγω άρθρου ορίζεται ότι «Με κοινή Απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται υποδείγματα των πιστοποιητικών, δηλώσεων, καταστάσεων και σχεδίων διευθέτησης οφειλών που προβλέπονται στον νόμο αυτόν.». Είναι πρόδηλο ότι με τις διατάξεις αυτές παρέχεται γενικώς και

---

εν λόγω «λοιπών απαιτούμενων προσόντων» αποτελεί ειδικότερο θέμα που σύμφωνα προς την αναφερθείσα συνταγματική διάταξη μπορεί να ανατίθεται σε άλλο εκτός του Προέδρου της Δημοκρατίας όργανο της Διοικήσεως, δεδομένου ότι η ουσιαστική ρύθμιση του θέματος των προσόντων των ειδικών φρουρών περιέχεται κατά βάση στις αναφερθείσες διατάξεις του άρθρου 9 παράγραφος 5 του ν. 2734/1999 όπως ισχύει, η θέσπιση δε λοιπών προσόντων τους εν όψει των ειδικών καθηκόντων τους αποτελεί μερικότερο θέμα".

<sup>72</sup> Βλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 285 με παραπομπή σε ΣτΕ Ολ 520/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>73</sup> ΣτΕ Ολ 3671/2006, 2815/2004, ΣτΕ 7μελ. 3257/2004, 4176/2001, 4167/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>74</sup> ΣτΕ Ολ. 780/2014, 2186/2013, 3220/2010, 2059/2009, 1634/2009, 3489/2008, 1776/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

αορίστως η νομοθετική εξουσιοδότηση στην Διοίκηση για να καθορίσει εκείνη τα συνοδευτικά της αίτησης έγγραφα, κατά τρόπο όλως αόριστο και γενικό, με αποτέλεσμα να επαφίεται στην δική της απόλυτη διακριτική ευχέρεια εξειδίκευση της εξουσιοδότησης που της χορηγείται. Μία τέτοια διακριτική ευχέρεια όμως επί αόριστης και γενικής εξουσιοδότησης αντιβαίνει την ρητή συνταγματική επιταγή και έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι καθίσταται άκυρη η εκδοθείσα υπ' αριθμ. 7534/2015 ΚΥΑ. Συναφώς ως μην λησμονούμε ότι η νομολογία<sup>75</sup> για να θεωρήσει συνταγματικώς επιτρεπτές τέτοιες κανονιστικές πράξεις, πρέπει αυτές να αφορούν σε έναν περιορισμένο και εντελώς εξειδικευμένο τομέα κρατικής δράσης, να ρυθμίζουν ζητήματα εξόχως τεχνικού χαρακτήρος, τα οποία ακριβώς λόγω του χαρακτήρα αυτού επιτρέπεται να ρυθμίζονται κανονιστικώς με πράξεις ήσσονος τυπικής ισχύος. Τα υποδείγματα και ο καθορισμός των συνοδευτικών εγγράφων δεν διαφαίνεται να πληρούν τις προϋποθέσεις αυτές, ώστε να δικαιολογείται η θεσμοθέτησή τους με υπουργική απόφαση και όχι με προεδρικό διάταγμα. Κάτι τέτοιο – δηλονότι ο καθορισμός των εγγράφων είναι ειδικότερο θέμα κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 Συντ. – θα μπορούσε να λεχθεί εάν για παράδειγμα καθορίζονταν στον νόμο κάποια από τα συνοδευτικά έγγραφα και η υπουργική απόφαση καθόριζε ορισμένα μερικότερα αυτών. Με την ίδια λογική, και το υπόδειγμα της αίτησης που ενσωματώνεται στην εν θέματι υπουργική απόφαση είναι ενδεικτικό ή συμβουλευτικό ή κατευθυντήριο και σίγουρα μη δεσμευτικό.

### **3.2.2. Η παραβίαση υπό το φώς της γενικής νομοθετικής εξουσιοδότησης κατ' άρθρο 43 παρ. 4 Συντ.**

Με την παρ. 4 του άρθρου 43 Συντ. προβλέπεται ότι *«Με νόμους που ψηφίζονται από την Ολομέλεια της Βουλής μπορεί να παρέχεται εξουσιοδότηση έκδοσης κανονιστικών διαταγμάτων για την ρύθμιση θεμάτων που καθορίζονται σ' αυτούς σε γενικό πλαίσιο. Με τους νόμους αυτούς χαράζονται οι γενικές αρχές και οι κατευθύνσεις της ρύθμισης που πρέπει να ακολουθηθεί και τίθενται χρονικά όρια για την χρήση της εξουσιοδότησης»*. Η διάταξη αυτή προβλέπει την παροχή προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας εκτεταμένης νομοθετικής εξουσιοδότησης με νόμους που καθορίζουν σε γενικό πλαίσιο τα θέματα τα οποία θα ρυθμιστούν με κανονιστικά διατάγματα. Στην περίπτωση αυτή, ο εξουσιοδοτικός νόμος, που ονομάζεται νόμος-πλαίσιο, προέρχεται από την Ολομέλεια της Βουλής και πρέπει να καθορίζει τις γενικές γραμμές και κατευθύνσεις που θα ακολουθήσει η Διοίκηση κατά τη ρύθμιση των θεμάτων που περιλαμβάνονται στην εξουσιοδότηση καθώς και τα χρονικά όρια για τη χρήση της εξουσιοδότησης. Μετά την πάροδο του χρονικού ορίου που προβλέπεται στον εξουσιοδοτικό νόμο-πλαίσιο δεν είναι πλέον δυνατή

<sup>75</sup> ΣτΕ Ολ 617/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

η χρήση της νομοθετικής εξουσιοδότησης ούτε για την τροποποίηση διατάξεων προεδρικού διατάγματος που έχει εκδοθεί δυνάμει αυτής. Η τροποποίηση είναι δυνατή είτε με τυπικό νόμο είτε με διάταγμα εκδιδόμενο δυνάμει νεότερης νομοθετικής εξουσιοδότησης. Σε αντιδιαστολή προς τη γενική εξουσιοδότηση της παραγράφου 4, για την εξουσιοδότηση της παραγράφου 2 δεν απαιτείται χρονικός περιορισμός, εκτός εάν αυτός είναι αναγκαίο στοιχείο για να θεωρηθεί η εξουσιοδότηση ορισμένη. Οι κανόνες που θέτει η Διοίκηση βάσει της κατά νομοθετική εξουσιοδότηση κανονιστικής της αρμοδιότητας πρέπει να βρίσκονται εντός των ορίων της εξουσιοδότησης. Τούτο σημαίνει, αφενός, ότι καλύπτουν μόνο τα θέματα για τα οποία παρεσχέθη κανονιστική αρμοδιότητα και, αφετέρου, ότι βρίσκονται σε αρμονία με τους κανόνες του εξουσιοδοτικού νόμου. Σε περίπτωση παράβασης της πρώτης υποχρέωσης συντρέχει υπέρβαση της νομοθετικής εξουσιοδότησης ενώ αν παραβιασθεί η διάταξη του εξουσιοδοτικού νόμου, οι θεσπιζόμενες κανονιστικές πράξεις είναι ακυρωτές.

Εν προκειμένω, με την διάταξη του άρθρου 7 του άρθρου 4 του ν.3869/2010 ορίζεται ότι *«Με κοινή Απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται υποδείγματα των πιστοποιητικών, δηλώσεων, καταστάσεων και σχεδίων διευθέτησης οφειλών που προβλέπονται στον νόμο αυτόν.»*. Επί τη βάση της διατάξεως αυτής εξεδόθη η υπ' αριθμ. Ζ1-1398/2010 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία στην συνέχεια αντικαταστάθηκε από την υπ' αριθμ. 7534/2015 ΚΥΑ. Η τελευταία ΚΥΑ, υπερβαίνει πρόδηλα το πλαίσιο της νομοθετικής εξουσιοδότησης και τούτο διότι ενώ η παράγραφος 7 του άρθρου 4 του ν.3869/2010 χορηγεί στην Διοίκηση την εξουσιοδότηση να ρυθμίσει με υπουργική απόφαση μόνο τα υποδείγματα πιστοποιητικών, δηλώσεων, καταστάσεων και σχεδίων διευθέτησης οφειλών, η εκδοθείσα ΚΥΑ προβλέπει και τον κατάλογο των συνοδευτικών της αίτησης εγγράφων, προς το οποίο δεν υφίσταται νομοθετική εξουσιοδότηση. Αποκορύφωμα δε της υπέρβασης της νομοθετικής εξουσιοδότησης είναι η καθιέρωση δυνάμει της εν θέματι ΚΥΑ, της υποχρέωσης προσκόμισης με την αίτηση και των αντίστοιχων συνοδευτικών εγγράφων που αφορούν το ανήλικο τέκνο του αιτούντος, εφόσον αυτό διαθέτει περιουσία, καίτοι στον νόμο δεν αναφέρεται τέτοια υποχρέωση. Εισάγεται επομένως, ουσιαστικού δικαίου ρύθμιση, η οποία μάλιστα επαυξάνει το υποχρεωτικό κατ' άρθρα 118, 216 και 747 ΚΠολΔ περιεχόμενο του δικογράφου της αίτησης, και απαριθμεί τα συνοδευτικά της αίτησης έγγραφα που ελέγχει ο γραμματέας του δικαστηρίου κατά την κατάθεση. Στο μέτρο που υπερβαίνει την νομοθετική εξουσιοδότηση, η ως άνω ΚΥΑ θα πρέπει να λογισθεί ως ανίσχυρη και επομένως η μη τήρηση της καθ' υπέρβαση διάταξής της, να μην

επιφέρει έννομες συνέπειες, πολλώ δε μάλλον το απαράδεκτο της κατάθεσης της αίτησης και την μη χορήγηση δικασίμου. Είναι άλλωστε άξιο προβληματισμού το ζήτημα ότι μια καθ' υπέρβαση της νομοθετικής εξουσιοδότησης κανονιστική πράξη πέραν από ανίσχυρη, είναι και αντισυνταγματική ένεκα παραβίασεως των συνταγματικών επιταγών που εκτέθηκαν αναλυτικά στις παραπάνω ενότητες, και παρόλα αυτά συνεχίζει να εφαρμόζεται και να στερεί τους ενδιαφερόμενους από το εγχείρημα υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010.

Συμπερασματικά, ενόψει των ανωτέρω διαπιστώνουμε ότι ο τυπικός έλεγχος της αίτησης και των συνοδευτικών αυτής εγγράφων δεν είναι συνταγματικά ανεκτός στο μέτρο που η ρύθμιση πάσχει τόσο κατά περιεχόμενο όσο και ως προς τον τρόπο νομοθέτησής της. Επομένως ενδεχόμενη προβολή από πιστωτή της παράλειψης ελέγχου ή του ελλιπούς ελέγχου δεν μπορεί να έχει τύχη, αφενός λόγω της αντισυνταγματικότητας της διάταξης κατά τα προλεχθέντα, και αφετέρου γιατί δεν προβλέπεται από τον νόμο απαράδεκτο ή ακυρότητα της διαδικασίας από τη μη αρχειοθέτηση της αίτησης από την γραμματεία. Το δικαστήριο οφείλει να προχωρήσει στην εκδίκαση της υπόθεσης και ενδεχομένως να την απορρίψει είτε για τυπικούς λόγους, λόγω ελλείψεων του περιεχομένου της, που δεν συμπληρώθηκαν κατά την συζήτηση, είτε ως αναπόδεικτης επειδή δεν προσκομίσθηκαν κατά την συζήτηση τα αποδεικτικά έγγραφα του οφειλέτη<sup>76</sup>.

Στον αντίποδα δεν θα πρέπει να παραβλέπουμε και το γεγονός ότι ομολογουμένως οι εν λόγω ρυθμίσεις αποσκοπούν στην ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης και στον περιορισμό των παρελκυστικών πρακτικών που παρατηρούνταν κατά το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς. Συγκεκριμένα, είχε διαπιστωθεί αφενός να κατατίθενται αιτήσεις με μοναδικό σκοπό τη χορήγηση προσωρινής διαταγής για την αναστολή των καταδιωκτικών μέτρων παρόλο που δεν είχαν πιθανότητες ευδοκίμησης, αφετέρου οι αιτούντες ζητούσαν και λάμβαναν αναβολή της συζήτησης της κύριας δίκης με τη δικαιολογία ότι δεν είχαν κατορθώσει ακόμη να συγκεντρώσουν τα απαραίτητα σχετικά έγγραφα. Αποτέλεσμα και των δύο αυτών πρακτικών ήταν οι αιτούντες να βρίσκονται επί μακρόν σε καθεστώς προστασίας επωφελούμενοι των ευεργετικών διατάξεων του νόμου. Επομένως θα μπορούσε να λεχθεί ότι οι νέες ρυθμίσεις επιδιώκουν να περιορίσουν τις παρελκυστικές αυτές συμπεριφορές των οφειλετών και να επιτύχουν την ταχύτερη και ορθότερη απονομή της Δικαιοσύνης.

---

<sup>76</sup> Βλ. Γ. Κομπολίτη, ο.π., 2016, άνευ αριθμησης σελίδων κειμένου.

## Β' Κεφάλαιο Ι Η διεύρυνση των υποκειμενικών ορίων δια της συμμετοχής τρίτων προσώπων στις δίκες του ν.3869/2010

### **1. Η κτήση της ιδιότητας του διαδίκου στις δίκες του ν.3869/2010**

#### **1.1. Η φύση της διαδικασίας ως μη γνήσιας υποθέσεως εκουσίας δικαιοδοσίας**

Όπως προεκτέθηκε, ο νομοθέτης επέλεξε την εκουσία δικαιοδοσία για την διαδικασία υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010, επιλογή αναμενόμενη αν αναλογιστούμε ότι το ίδιο διαδικαστικό πλαίσιο ισχύει και στις πτωχευτικές δίκες<sup>77</sup> και μάλιστα διαχρονικά ήδη υπό το προϊσχύσαν δυαδικό σύστημα της πτωχεύσεως ως εκκαθαρίσεως (άρθρα 525 επ. ΕμπΝ) και της εξυγιάνσεως ως άλλης μορφής συλλογικής εκτέλεσης (ν. 1346/1986 και 1892/1990) όσο και υπό το σημερινό ενιαίο σύστημα εκκαθαρίσεως και αναδιοργανώσεως<sup>78</sup>.

Ο ρόλος του δικαστή στην εκουσία δικαιοδοσία βρίσκεται στο μεταίχμιο δικαιοδοτικής και διοικητικής λειτουργίας, συνιστάμενος στον πρωτογενή καθορισμό του δικαίου κατ' απόκλιση της κυρωτικής αποστολής που έχει στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία. Με άλλα λόγια, στην εκουσία δικαιοδοσία το δικαστήριο δεν επιλαμβάνεται ούτε προς διάγνωση ούτε προς πραγμάτωση ιδιωτικών δικαιωμάτων αλλά επεμβαίνει προληπτικά και συνήθως είτε διαπλάσσει<sup>79</sup> μία έννομη κατάσταση ως αναγκαία σταθερή βάση για την παραπέρα εξέλιξη των βιοτικών σχέσεων, είτε προβαίνει σε ενέργεια διαπιστωτική<sup>80</sup>. Αυτή είναι και η θεσμική διαφοροποίηση της εκουσίας δικαιοδοσίας από την αμφισβητούμενη, η οποία (η αμφισβητούμενη) προϋποθέτει προϋφιστάμενη διαφορά, η οποία κατάγεται δευτερογενώς σε δίκη με σκοπό τον κατασταλτικό της έλεγχο από τα δικαιοδοτικά όργανα<sup>81</sup>. Έτσι ο δικαστής σε κάθε περίπτωση που επιλαμβάνεται αιτήσεως που εκδικάζεται κατά την διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας δεν επεμβαίνει για να ελέγξει εκ των υστέρων την νομιμότητα προγενέστερης συμπεριφοράς προσώπων και να επιβάλει τις προβλεπόμενες από το δίκαιο κυρώσεις αλλά ελέγχει απλώς αν σε κάθε περίπτωση συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, οι οποίες

<sup>77</sup> Βλ. σχετικά άρθρο 4 παρ. 3 του ΠτΚ, το οποίο ορίζει ότι αρμόδιο πτωχευτικό δικαστήριο για την κήρυξη της πτώχευσης είναι το πολυμελές πρωτοδικείο του κέντρου κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη, το οποίο δικάζει κατά την διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας και άρθρο 53 ΠτΚ το οποίο ορίζει ότι πτωχευτικό δικαστήριο είναι το πολυμελές πρωτοδικείο που κήρυξε την πτώχευση κατ' άρθρο 4 ΠτΚ και έχει την αρμοδιότητα να δικάζει τις διαφορές που ορίζονται στον πτωχευτικό κώδικα αλλά και όσες αναφέρονται από την πτώχευση και λόγω της κήρυξής της.

<sup>78</sup> Πρβλ. Ν. Κατηφόρη, «Συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων κατά τον ν. 3869/2010», ΕΠολΔ 2011, σελ. 298.

<sup>79</sup> Π.χ. 783, 786, 800 ΚΠολΔ.

<sup>80</sup> Π.χ. 782 ΚΠολΔ.

<sup>81</sup> Βλ. Π. Αρβανιτάκη, «Το διαδικαστικό πλαίσιο του ν. 3869/2010 για την ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Αρμ. 2010, σελ. 1461 επ.

δικαιολογούν το μέτρο που ζητείται<sup>82</sup>. Κατά τον κλασικό ορισμό του καθηγητή Μητσόπουλου<sup>83</sup>, το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της εκούσιας δικαιοδοσίας περιλαμβάνει υποθέσεις στις οποίες παρέχεται «η αναγνωρισμένη εις τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια εξουσία, όπως αυτά, εν καθοριστική λειτουργία δικαίου και άνευ υπάρξεως διαφοράς παρέχουν ένδικον προστασίαν δι' ενέργειας πράξεων διαπλαστικής κυρίως αλλά και βεβαιωτικής μορφής, επί σκοπώ κατοχυρώσεως ή προστασίας ιδιωτικού συμφέροντος». Η εκούσια δικαιοδοσία βρίσκεται έτσι στο μεταίχμιο της διοικητικής λειτουργίας, με την έννοια της κρατικής πρόνοιας για ιδιωτικά συμφέροντα, και της δικαιοδοτικής λειτουργίας<sup>84</sup>. Ωσαύτως, στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας υπάγονται εξ ορισμού υποθέσεις, στις οποίες ελλείπει το στοιχείο της αντιδικίας. Δέον να σημειωθεί ότι το στοιχείο της αντιδικίας θεωρούνταν από την παλαιότερη θεωρία ως στοιχείο διάκρισης της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας από την εκουσία. Η θεωρία αυτή είναι πλέον παρωχημένη, ωστόσο η ειδικότερη ανάλυση του ζητήματος εκφεύγει του αντικειμένου της παρούσας μελέτης.

Ο νομοθέτης εισάγει ενίοτε στη διαδικασία των άρθρων 741 επ. ΚΠολΔ και ορισμένες γνήσιες ιδιωτικού δικαίου διαφορές, ως επί το πλείστον διαπλαστικού χαρακτήρα, αντικείμενα δηλαδή όπου εμφανίζεται κανονικά το στοιχείο της αντιδικίας<sup>85</sup> για προϋφιστάμενη έννομη σχέση. Πρόκειται για τις λεγόμενες «μη γνήσιες» (ή υπό ευρεία έννοια) υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, οι οποίες λόγω της υπάρξεως σε αυτές αντιδικίας για προϋφιστάμενη έννομη σχέση παραλληλίζονται ως προς τη φύση τους προς τις συνήθεις διαφορές της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας<sup>86</sup>. Για παράδειγμα, μη γνήσια υπόθεση εκούσιας δικαιοδοσίας είναι η αίτηση για παροχή άδειας κατάσχεσης ειδικών περιουσιακών στοιχείων (άρ. 1022-1023 ΚΠολΔ) αλλά και εν προκειμένω η διαδικασία του ν. 3869/2010. Με την διαδικασία του ν.3869/2010 ο οφειλέτης πραγματώνει την δημοσίου δικαίου αξίωσή του προς την πολιτεία να προβεί στην λήψη του επιδιωκόμενου ρυθμιστικού μέτρου, ήτοι της διαπίστωσης συνδρομής των προϋποθέσεων για την διάπλαση της εξέλιξης της σχέσης του με τους πιστωτές του, ως προς την διαμόρφωση του τρόπου αποπληρωμής των οφειλών του. Αυτή η σκέψη περί του σκοπού εξυπηρέτησης του γενικού συμφέροντος, αποτυπώνεται και στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3869/2010, σύμφωνα με την οποία *«Η δυνατότητα της ρύθμισης, για το φυσικό πρόσωπο των χρεών του, με απαλλαγή από αυτά βρίσκει τη νομιμοποίησή της ευθέως στο ίδιο το κοινωνικό κράτος δικαίου που*

<sup>82</sup> Πρβλ. Κ. Μπότσαρη, «Βάσεις και Διαδικαστικά Προβλήματα της Εκουσίας Δικαιοδοσίας», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1997, σελ.18 με την παρατήρηση ότι στην εκουσία δικαιοδοσία οι κανόνες του δικαίου χρησιμοποιούνται ως μέτρο πρωτογενούς ενέργειας των δικαστικών οργάνων και όχι ως γνώμονας κρίσεως προγενέστερης συμπεριφοράς τρίτων προσώπων.

<sup>83</sup> Πρβλ. Γ. Μητσόπουλο, «Πολιτική Δικονομία Ι», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1972, σελ. 122.

<sup>84</sup> ΟΛΑΠ 914/1980, ΝοΒ 1981 σελ. 294.

<sup>85</sup> Πρβλ. Π. Αρβανιτάκη, ΕρμΚΠολΔ ΙΙ, 2000 σε Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, Εισαγ. Παρατ. στα άρ. 739 επ., εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, αριθμ. 15.

<sup>86</sup> Πρβλ. Π. Αρβανιτάκη, ο.π., σελ. 1463.

επιτάσσει να μην εγκαταλειφθεί ο πολίτης σε μία χωρίς διέξοδο και προοπτική κατάσταση, από την οποία άλλωστε, και οι πιστωτές δεν μπορούν να αντλήσουν κανένα κέρδος. Μία τέτοια απαλλαγή χρεών δεν παύει όμως να εξυπηρετεί και ευρύτερα το γενικό συμφέρον, καθώς οι πολίτες επανακτούν ουσιαστικά μέσω των εν λόγω διαδικασιών την αγοραστική τους δύναμη προάγοντας την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα.». Αξίζει να σημειωθεί ότι η θεωρία<sup>87</sup> υποστηρίζει και την ενδιαφέρουσα άποψη ότι η διαδικασία που ανοίγει με την αίτηση του άρθρου 4 του ν. 3869/2010 συνιστά και γνήσια υπόθεση εκουσίας δικαιοδοσίας στο μέτρο που οι συμμετέχοντες στην διαδικασία πιστωτές συγκατατίθενται στο προτεινόμενο σχέδιο διευθέτησης των οφειλών, το οποίο επικυρώνεται με την απόφαση του Ειρηνοδικείου και αποκτά ισχύ δικαστικού συμβιβασμού.

Οι μη γνήσιες υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας, μεταξύ των οποίων και οι υποθέσεις του ν.3869/2010, εκδικάζονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 739 επ. ΚΠολΔ, ήτοι με τις διατάξεις των γνήσιων υποθέσεων εκουσίας δικαιοδοσίας. Ωστόσο, δεν αποκλείεται να παρακαμφθούν οι εν λόγω διατάξεις, στο μέτρο που δεν συμβιβάζονται με την φύση των μη γνήσιων υποθέσεων της εκουσίας δικαιοδοσίας ως υποθέσεων οριστικής επίλυσης ιδιωτικού δικαίου διαφορών. Και τούτο διότι καθοριστικός παράγοντας στην εξέλιξη της διαδικασίας στις διαφορές αυτές είναι τα αντικρουόμενα ιδιωτικά συμφέροντα των διαδίκων (οφειλέτη και πιστωτών). Με το σκεπτικό αυτό τυγχάνουν, για παράδειγμα, εφαρμογής οι διατάξεις του ΚΠολΔ περί συμβιβασμού και περί παρέκτασης της αρμοδιότητας καίτοι το άρθρο 740 παρ. 2 ΚΠολΔ το απαγορεύει ρητά, υπό την προϋπόθεση ότι υιοθετούμε την άποψη ότι δεν πρόκειται για αμιγώς προσωπικού χαρακτήρα διαφορές<sup>88</sup>. Η υπαγωγή από το νομοθέτη των ανωτέρω υποθέσεων στην εκούσια δικαιοδοσία, καίτοι αυτές περιέχουν το στοιχείο της αντιδικίας, είναι ασφαλώς ηθελημένη. Ιδίως, μέσω αυτής σκοπείται η εκδίκαση των εν λόγω υποθέσεων βάσει των ευέλικτων δικονομικών αρχών που διέπουν την εκούσια δικαιοδοσία, εν αντιθέσει με την περισσότερο δύσκαμπτη διαδικασία της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας και τούτο προκειμένου το ζητούμενο ρυθμιστικό μέτρο να τύχει ουσιαστικής και όχι απλά τυπικής ανταπόκρισης προς την πραγματική κατάσταση. Η θεωρία<sup>89</sup> εντοπίζει τέτοια ευελιξία στην κατ' άρθρο 744 ΚΠολΔ παράκαμψη της αρχής της διαθέσεως και στην υιοθέτηση του ανακριτικού συστήματος<sup>90</sup>, ιδίως όπου η εξυπηρέτηση γενικότερου κοινωνικού χαρακτήρα συμφερόντων δεν προσαρμόζεται με την αρχή *ne procedat iudex ex officio*, στην κατ' άρθρα 751 και 752 παρ. 2 ΚΠολΔ υποχώρηση της αρχής της τηρήσεως προδικασίας και στην κατ' άρθρο 765 ΚΠολΔ παράκαμψη του

<sup>87</sup> Πρβλ. Ν. Κατηφόρη, ο.π., σελ. 299.

<sup>88</sup> Πρβλ. Π. Αρβανιτάκη, ο.π., σελ. 1463.

<sup>89</sup> Πρβλ. Π. Αρβανιτάκη, ο.π., σελ. 1463.

<sup>90</sup> Το οποίο εξυψώνει τον δικαστή σε κυρίαρχο παράγοντα διαπλάσεως της διεξαγόμενης διαδικασίας.



συστήματος συγκεντρώσεως. Επιπροσθέτως, ας μην λησμονούμε ότι είναι γνωστή η πρακτική του νομοθέτη να επιλέγει την υπαγωγή διαφορών σε διαδικασίες που επιτελούν τελείως διαφορετικό σκοπό, στοχεύοντας στην αξιοποίηση των διαδικαστικών κανόνων της εκάστοτε διαδικασίας ώστε να εξυπηρετηθεί ευστοχότερα η δικαιοδοτική λειτουργία. Παραδείγματα τέτοιας πρακτικής εντοπίζονται σε πληθώρα διατάξεων του ΚΠολΔ, όπως για παράδειγμα στις διατάξεις των άρθρων 786 και 1022-1023 ΚΠολΔ που υπαγάγουν ιδιωτικού δικαίου διαφορές στην εκουσία δικαιοδοσία καθώς και στις διατάξεις των άρθρων 150 παρ. 1, 167, 168, 291 παρ. 2, 348-351, 370 παρ. 2, 378 παρ. 1, 918 παρ. 5, 929 παρ. 3, 943 παρ. 3, 954 παρ. 4, 956 παρ. 4-6, 959 παρ. 6, 962, 966 παρ. 4, 973 παρ. 4, 988 παρ. 1, 994, 996 παρ. 2, 1000, 1019 παρ. 1, 1040 παρ. 2, 1052 περ. ε' ΚΠολΔ, που υπαγάγουν στην διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων διαφορές από τις οποίες ελλείπει το σύμφυτο με την προκειμένη διαδικασία χαρακτηριστικό του προσωρινού χαρακτήρα της δικαιοδοτικής κρίσης.

Στην προκειμένη περίπτωση αναφορικά με την υπαγωγή στην διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας των υποθέσεων του ν.3869/2010, σημειώνεται ότι η έννομη κατάσταση που διαπλάθεται είναι η συνδρομή των προϋποθέσεων του ν. 3869/2010 για την δικαστική ρύθμιση των χρεών του οφειλέτη και το ρυθμιστικό μέτρο είναι η διαμόρφωση του τρόπου αποπληρωμής αυτών, όπως θα αποτυπωθεί στην διαπλαστικού χαρακτήρα απόφαση. Στο σημείο τούτο αξίζει να σημειωθεί η διαφοροποίηση των διαπλαστικών αποφάσεων της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας από εκείνη της εκουσίας. Ειδικότερα, στις πρώτες, η επιδιωκόμενη διάπλαση είναι αποτέλεσμα προηγούμενης (δευτερογενούς<sup>91</sup>) διαγνώσεως ορισμένου δικαιώματος δικαστικής διαπλάσεως που δημιουργήθηκε λόγω προγενέστερης συμπεριφοράς άλλου προσώπου. Αντίθετα στην γνήσια εκουσία δικαιοδοσία, να μεν είναι διαπλαστικές οι αποφάσεις όμως δεν έχουν ως προδικαστικό όρο την ύπαρξη προγενέστερης συμπεριφοράς άλλου προσώπου αλλά συνιστούν αποτέλεσμα της πρωτογενούς δημοσίου δικαίου αξιώσεως του αιτούντος κατά της πολιτείας να λάβει το επιδιωκόμενο ρυθμιστικό μέτρο.

Στην φύση των υποθέσεων του ν.3869/2010, όπως προελέχθη ενυπάρχει το στοιχείο της προγενέστερης συμπεριφοράς που οδηγεί δευτερογενώς στην αξίωση λήψης του επιδιωκόμενου μέτρου, η συμπεριφορά δε αυτή συνίσταται στην μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αιτούντος προς εξόφληση των οφειλών έναντι των πιστωτών του. Επομένως όπως θα δούμε και στην επόμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου, τυγχάνουν εφαρμογής όσες από τις διατάξεις των άρθρων 739 επ. ΚΠολΔ συμβαδίζουν με την φύση των υποθέσεων του ν. 3869/2010 ως μη

---

<sup>91</sup> Το δευτερογενές της διάγνωσης εντοπίζεται συγκριτικά με την προηγούμενη διαπίστωση – εν είδει προδικαστικού ζητήματος - συμπεριφοράς τέτοιας που επιβάλλει στην συνέχεια την διάπλαση/λήψη ρυθμιστικού μέτρου.

γνήσιων υποθέσεων εκουσίας δικαιοδοσίας, άλλως προστρέχουμε στην εφαρμογή των εκάστοτε κατάλληλων διατάξεων της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας ή στις ειδικότερες διατάξεις του ν. 3869/2010.

## **1.2. Η ιδιότητα του διαδίκου στην εκουσία δικαιοδοσία**

Με αφετηρία την σκέψη ότι στην εκουσία δικαιοδοσία ελλείπει το στοιχείο της αντιδικίας ως στοιχείου που χαράσσει τα όρια του αντικειμένου της δίκης, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία η - κοινώς εκφερόμενη και στις δύο διαδικασίες (αμφισβητούμενη και εκουσία) - έννοια του διαδίκου στην διαδικασία αυτή εν σχέσει με την αμφισβητούμενη δικαιοδοσία, καθώς αντικείμενο της τελευταίας είναι η άρση της αβεβαιότητας ανάμεσα σε δύο τουλάχιστον πρόσωπα, τον ενάγοντα και τον εναγόμενο, αναφορικά με την ισχύ ή μη της επίδικης έννομης σχέσης του ιδιωτικού δικαίου, έτσι που το ένα από τα πρόσωπα τούτα να δεσμεύεται έναντι του άλλου κατά το διατακτικό της απόφασης για την ιδιωτική διαφορά που κρίθηκε<sup>92</sup>. Μάλιστα ακόμα και στην περίπτωση που πρόκειται για επιδιωκόμενη διάπλαση με βάση προηγούμενη διάγνωση ιδιωτικών δικαιωμάτων, ήτοι για μη γνήσιες υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, ο όρος «διάδικοι» εκλαμβάνεται με την ευρύτερη έννοια των μετεχόντων προσώπων. Δεν έχει εδώ σημασία, ποια πρόσωπα ενδεχόμενα ερίζουν, αλλά ποια θα θιγούν από τα ρυθμιστικά μέτρα που θα διαταχθούν. Έτσι, αντί για τα υποκείμενα κάποιας ουσιαστικής έννομης σχέσης, στη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας μετέχουν όλα τα πρόσωπα που είναι ενδιαφερόμενοι σχετικά με τη ρύθμιση που πρόκειται να διαταχθεί<sup>93</sup>.

Στις διατάξεις του γερμανικού νόμου περί της εκουσίας δικαιοδοσίας, χρησιμοποιείται ο όρος «μετέχοντες» για να χαρακτηρίσει τους διαδίκους. Μάλιστα η γερμανική επιστήμη διακρίνει αυτόν τον όρο σε ουσιαστικά μετέχοντες και τυπικά μετέχοντες<sup>94</sup>. Ως τυπικά μετέχοντες χαρακτηρίζει όσους παίρνουν μέρος στην διαδικασία ως αιτούντες, καθ' ων η αίτηση, παρεμβαίνοντες, προσεπικληθέντες κλπ ενώ ως ουσιαστικά μετέχοντες όλους τους ενδιαφερόμενους ακόμα και αν δεν μετέχουν τυπικά στην διαδικασία, οι τελευταίοι δε έχουν όλα τα δικαιώματα που ο νόμος αναγνωρίζει στους διαδίκους στις διαγνωστικές διαδικασίες της εκουσίας δικαιοδοσίας<sup>95</sup>, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα να ασκήσουν έφεση καίτοι δεν μετείχαν τυπικά στην πρωτοβάθμια διαδικασία.

<sup>92</sup> Πρβλ. Κ. Μπέη, στην διαδικτυακή σελίδα [www.kostasbeys.gr](http://www.kostasbeys.gr), έκτο βιβλίο, κεφάλαιο 4.2.

<sup>93</sup> Πρβλ. Κ. Μπέη, ο.π.

<sup>94</sup> Πρβλ. Κ. Μπότσαρη, ο.π., σελ. 58 επ. με τις σχετικές παραπομπές στα έργα των Γερμανών μελετητών.

<sup>95</sup> Πρβλ. Κ. Μπέη, ο.π.

Στο ελληνικό θετικό δίκαιο καταρχήν δεν φαίνεται να υπάρχει ανάλογη με τον γερμανικό νόμο διάκριση σε τυπικώς και ουσιαστικώς μετέχοντες, δεν αναγνωρίζει δηλαδή ο έλληνας νομοθέτης την ιδιότητα του ουσιαστικά μετέχοντα, ήτοι του ενδιαφερόμενου-επηρεαζόμενου από την επιδιωκόμενη διάπλωση ο οποίος όμως δεν έλαβε τυπικά μέρος στην δίκη. Έτσι λοιπόν, στην εκουσία δικαιοδοσία, ο όρος έχει ευρύτερη έννοια και ως διάδικοι νοούνται εκείνα τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα που κατέστησαν υποκείμενα της δίκης τυπικά. Επομένως τέτοια πρόσωπα είναι ο αιτών, οι κλητευθέντες κατ' άρθρο 748 παρ. 3 ΚΠολΔ, οι προσεπικληθέντες, οι παρεμβαίνοντες και οι τριτανακόπτοντες. Τρίτα πρόσωπα που δεν έχουν προσλάβει μία εξ αυτών των ιδιοτήτων δεν αποκτούν την ιδιότητα του διαδίκου υπό την έννοια του τυπικώς μετέχοντος και νομιμοποιούνται να στραφούν κατά της αποφάσεως μόνο με την τριτανακοπή (773 ΚΠολΔ).

Στις διατάξεις της εκουσίας δικαιοδοσίας, ο νομοθέτης κάνει αδιακρίτως χρήση τόσο του όρου «μετέχων» όσο και των όρων «διάδικος» και «ενδιαφερόμενος» στην διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, προκειμένου να χαρακτηρίσει τους διαδίκους. Έτσι για παράδειγμα στην διάταξη του άρθρου 744 ΚΠολΔ γίνεται αναφορά στον όρο «ενδιαφερόμενος», ενώ στην διάταξη του άρθρου 751 ΚΠολΔ γίνεται λόγος για «μετέχοντες» και στην διάταξη των άρθρων 753, 758, 759 και 764 γίνεται αναφορά σε «διαδίκους». Η χρήση και των τριών αυτών όρων μαρτυρά την βούληση του νομοθέτη να καταδείξει την ευρύτητα της έννοιας του διαδίκου στην εκουσία δικαιοδοσία. Όπως προαναφέραμε όμως παρά την ευρύτητα του όρου, ο ΚΠολΔ καταρχήν δεν διαχωρίζει μεταξύ τυπικώς μετέχοντα διαδίκου και ουσιαστικώς μετέχοντα. Στον αντίποδα παρατηρείται και διάταξη που συνηγορεί στο ότι εν τέλει υφίσταται και στον ΚΠολΔ αυτή η διάκριση, με την οποία αναγνωρίζεται η ιδιότητα του ουσιαστικώς μετέχοντα διαδίκου παρά το γεγονός ότι τυπικά δεν έλαβε μέρος στην διαδικασία. Συγκεκριμένα η διάταξη του άρθρου 748 παρ. 2 και 750 ΚΠολΔ προσδίδει στον εισαγγελέα δικαίωμα ουσιαστικώς μετέχοντα διαδίκου ακόμα και αν αυτός δεν μετείχε τυπικά στην δίκη, ήτοι του δίνει το δικαίωμα να παρίσταται ακόμα και αν δεν έχει επιδοθεί σε αυτόν αντίγραφο του δικογράφου.

Προκειμένου να γίνει περισσότερο κατανοητή η εν λόγω διάκριση μεταξύ των τυπικώς και των ουσιαστικώς μετεχόντων στην δίκη, σκόπιμη κρίνεται η επεξήγηση του τρόπου απόκτησης της ιδιότητας του διαδίκου στην εκουσία δικαιοδοσία. Τα πρόσωπα που λογίζονται ως ενδιαφερόμενα για την εκδοθησόμενη απόφαση στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, αποκτούν την ιδιότητα του διαδίκου με έναν από τους ακόλουθους τρόπους, είτε: α) με την τυπική συμμετοχή τους στην διαδικασία<sup>96</sup>, δηλαδή i) με την υποβολή της αίτησης κατ' άρθρο

---

<sup>96</sup> Έτσι και στην ΑΠ 41/2003, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ = ΕλλΔνη 2003 σελ. 434.

747 ΚΠολΔ για την εκδίκαση της κατά την εκουσία δικαιοδοσία, ii) με την διαταγή της κλήτευσης τους από τον δικαστή κατ' άρθρο 748 παρ. 3 ΚΠολΔ<sup>97</sup>, iii) με προσεπίκλησή τους είτε από τον διάδικο (κατ' άρθρο 753 παρ. 1 εδαφ. α' ΚΠολΔ) είτε από το δικαστήριο (κατ' άρθρο 753 παρ. 1 εδαφ. β' ΚΠολΔ), iv) με την άσκηση κύριας ή πρόσθετης παρέμβασης (κατ' άρθρο 752 παρ. 1 και 2 ΚΠολΔ αντίστοιχα) ή τριτανακοπής<sup>98</sup> (κατ' άρθρο 773 ΚΠολΔ), είτε β) εκ του νόμου όταν αυτό κρίνεται σκόπιμο για την προστασία του δικαιώματος τους ακροάσεως ή για την προάσπιση και διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος. Τέτοια περίπτωση εκ του νόμου διαδίκου είναι και ο εισαγγελέας του πρωτοδικείου στην περιφέρεια του οποίου έχει ασκηθεί η αίτηση, ως φορέας/θεματοφύλακας του δημοσίου συμφέροντος και όχι ως πρόσωπο<sup>99</sup>, ο οποίος αποκτά την ιδιότητα του διαδίκου σε όλες ανεξαιρέτως τις υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας, ανεξάρτητα από το άρθρο 748 παρ. 2 ΚΠολΔ που προβλέπει την υποχρεωτική κλήτευσή του σε ορισμένες υποθέσεις και ανεξάρτητα από το αν κλητεύθηκε στην δίκη ή όχι ή αν εμφανίσθηκε σε αυτήν. Γι' αυτό αντίγραφο της κρίσιμης αίτησης πρέπει να του κοινοποιείται, σε άλλες υποθέσεις υποχρεωτικά και σε άλλες αν το διατάξει ο δικαστής που προσδιορίζει τη δικάσιμο (748 § 2 ΚΠολΔ). Πάντως, καθώς ήδη σημειώθηκε, και αν ακόμη δεν του είχε επιδοθεί αντίγραφο της αίτησης, ο εισαγγελέας, ως διάδικος, έχει δικαίωμα να εμφανιστεί και να παραστεί στη διαδικασία, ή να ασκήσει απευθείας έφεση, παρόλο που δεν είχε μετάσχει στην πρωτόβαθμη διαδικασία (761 ΚΠολΔ). Επιπρόσθετα, εκ του νόμου αποκτά την ιδιότητα του διαδίκου και ο αμέσως ενδιαφερόμενος για το υπό ρύθμιση μέτρο ή φορέας του δημοσίου ή οργανισμού του δημοσίου που επηρεάζονται από το επιδιωκόμενο ρυθμιστικό

<sup>97</sup> Έτσι και στην ΑΠ 1103/2005 απόφαση η οποία έκρινε σε υπόθεση θέσης σε δικαστική συμπαράσταση έκρινε ότι «...Εξ άλλου κατά τη διάταξη του άρθρου 748 παρ. 3 του ίδιου Κώδικα, ο αρμόδιος δικαστής μπορεί να διατάξει την κλήτευση τρίτων που έχουν έννομο συμφέρον στη δίκη, με κοινοποίηση αντιγράφου της αίτησης στο οποίο σημειώνεται ο προσδιορισμός της δικάσιμου, κατά δε την παρ. 5 του ίδιου άρθρου 748, στις υποθέσεις που εισάγονται κατά την παράγραφο 4 του άρθρ. 747, εκείνος που εξέδωσε την πράξη, ορίζει δικάσιμο, κοινοποιεί αντίγραφο της πράξης στον εισαγγελέα και μπορεί να διατάξει την κλήτευση στη δίκη οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον. Από την τελευταία αυτή διάταξη προκύπτει, ότι ο τρίτος, με μόνη την κλήτευσή του κατά την ελεύθερη κρίση του δικαστή, η οποία δεν προσβάλλεται για το λόγο αυτό με ένδικο μέσο ή τριτανακοπή, αποκτά αυτοδικαίως την ιδιότητα του διαδίκου και υπό την ιδιότητά του αυτή μπορεί να προσβάλει την απόφαση με ένδικο μέσο.». Στην εν λόγω απόφαση έγινε δεκτή η αναίρεση κατά της απόφασης του Εφετείου που έκρινε ως απαράδεκτη την έφεση με το αιτιολογικό ότι δεν είχε αποκτήσει την ιδιότητα του διαδίκου η εκκαλούσα και νυν αναιρεσείουσα καιτοι είχε κλητευθεί με επιμέλεια του δικαστηρίου στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, όπου αιτών ήταν ο εισαγγελέας, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Χρ1Δ 2005 σελ. 51.

<sup>98</sup> Βλ. και ΑΠ 41/2003, ο.π., όπου κρίθηκε ότι «...Συνεπώς κατά την ανωτέρω διαδικασία ο καθού η αίτηση δεν προσλαμβάνει την ιδιότητα του διαδίκου με μόνη την απεύθυνση της αίτησης εναντίον του, αν δεν κλητεύθηκε ύστερα από διαταγή του Δικαστηρίου, δεν προσκλήθηκε ή δεν άσκησε παρέμβαση, ακόμη και όταν, χωρίς πάντως να ασκήσει παρέμβαση, παραστεί στη δίκη. Έτσι, εκείνος τον οποίο αφορά το ρυθμιστικό μέτρο, το οποίο διατάσσεται κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας και κατά την αμφισβητούμενη δικαιοδοσία τυχάνει διάδικος, αν δεν έγινε διάδικος κατά τον προεκτεθέντα τρόπο, έχει δικαίωμα τριτανακοπής..... Ειδικότερα, προκειμένου περί αποφάσεως, που εκδόθηκε κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, αυτή δεσμεύει με τη διαπλαστική της ενέργεια, υπό την έννοια ότι, εφόσον υπάρχει τέτοια απόφαση, κάθε τρίτος υποχρεούται να δεχθεί την επελθούσα μ' αυτή διάπλαση. Αν όμως έχει έννομο συμφέρον δικαιούται να ασκήσει τριτανακοπή, ισχυριζόμενος ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις προς έκδοση της αποφάσεως ή ότι εάν ακούονταν οι απόψεις του το δικαστήριο θα χρησιμοποιούσε διαφορετικά τη διακριτική του εξουσία.....».

<sup>99</sup> Πρβλ. Ν. Κατηφόρη, ο.π., σελ. 299.

μέτρο, εφόσον άπαντες οι ανωτέρω κλητευθούν, όπως ορίζει το άρθρο 748 παρ. 3 ΚΠολΔ. Οι εκ του νόμου διάδικοι – με εξαίρεση τον εισαγγελέα κατά τα ανωτέρω εκτιθέμενα - εάν δεν κλητεύθηκαν ή δεν κλητεύθηκαν νομίμως και αυτό διέλαθε της προσοχής του δικαστηρίου, δεν αποκτούν αυτοδικαίως την ιδιότητα του διαδίκου αλλά νομιμοποιούνται προς άσκηση παρέμβασης στην διαδικασία ή τριτανακοπής κατά την απόφασης, προκειμένου να προστατεύσουν τα έννομα συμφέροντά τους. Ένδικα μέσα δεν δικαιούνται να ασκήσουν στην περίπτωση αυτή, ούτε άλλωστε κρίνεται σκόπιμο να εγκλωβιστούν στις σύντομες προθεσμίες των ενδίκων μέσων, από την στιγμή που δεν έλαβαν – όχι τουλάχιστον εγκαίρως – γνώση της διαδικασίας.

### 1.3. Η επίδοση της αίτησης του ν.3869/2010

Όπως προελέχθη, η διαδικασία των υποθέσεων του ν.3869/2010 ως μη γνήσια υπόθεση εκουσίας δικαιοδοσίας να μεν υπάγεται στις διατάξεις των άρθρων 739 επ. ΚΠολΔ, όμως παρουσιάζει και αποκλίσεις από αυτές στο μέτρο που δεν συμβιβάζονται με την φύση τους ως διαδικασία δευτερογενούς διαγνώσεως ιδιωτικού δικαίου διαφοράς, για την ρύθμιση των οποίων καταφεύγουμε στις ειδικότερες δικονομικές διατάξεις του ν.3869/2010 ή ακόμα και στις διατάξεις της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας. Τέτοια απόκλιση αποτυπώνεται και στην διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του ν.3869/2010, σύμφωνα με την οποία ο οφειλέτης υποχρεούται να προβεί σε επίδοση της κατατεθείσας αίτησης του προς τους πιστωτές καθώς και προς τους εγγυητές<sup>100</sup>, εντός δεκαπέντε ημερών από την κατάθεση αυτής<sup>101</sup>. Η ρύθμιση αυτή ως προς την υποχρεωτικότητα της επίδοσης και στους εγγυητές χαρακτηρίζεται ως επιτυχημένη καινοτομία του νέου δικαίου της ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων<sup>102</sup>, διότι ενόψει της διατάξεως του άρθρου 12 του νόμου εισάγεται παρέκκλιση από το άρθρο 851 ΑΚ με αποτέλεσμα ο οφειλέτης να απαλλάσσεται και έναντι των εγγυητών δικαιούμενων σε αναγωγή κατά του οφειλέτη. Με βάση τη σκέψη αυτή οι εγγυητές δικαιούνται να γνωρίζουν ότι ο πρωτοφειλέτης υπέβαλε αίτηση υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010<sup>103</sup>. Ως απόκλιση χαρακτηρίζεται η νέα αυτή διάταξη διότι όπως προελέχθη, ο κανόνας στις γνήσιες υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας είναι η επίδοση της αίτησης στον καθ' ου να αποτελεί στοιχείο του παραδεκτού της συζήτησης, μόνο στις περιπτώσεις που έχει διαταχθεί η κλήτευσή του από τον αρμόδιο δικαστή κατά το άρθρο 748 §§ 3,4 ΚΠολΔ.

<sup>100</sup> Το αντίστροφο δεν είναι υποχρεωτικό, δηλαδή ο εγγυητής που καταθέτει την αίτηση του άρθρου 4 του ν.3869/2010, δεν είναι υποχρεωτικό να την κοινοποιήσει στον πρωτοφειλέτη, βλ. και ΕιρΝαυπλ. 113/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>101</sup> Πριν τον ν.4161/2013 η εν λόγω προθεσμία οριζόταν σε ένα μήνα από την κατάθεση της αίτησης.

<sup>102</sup> Πρβλ. Α. Κρητικό, ο.π., σελ. 207.

<sup>103</sup> Αυτονοήτως δεν απαιτείται επίδοση προς τους εγγυητές, όταν καταθέτουν κοινή αίτηση με τον πρωτοφειλέτη διότι τότε πληρούται το στοιχείο της γνώσης τους για την πορεία του πρωτοφειλέτη.

Ο κανόνας αυτός των γνήσιων υποθέσεων εκουσίας δικαιοδοσίας, δεν βρίσκει έδαφος στις μη γνήσιες υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας, όπως και εν προκειμένω οι υποθέσεις του ν.3869/2010. Οι ρυθμίσεις των άρθρων 747 και 748 § 3 ΚΠολΔ είναι προσανατολισμένες στην ex parte διαδικασία και στο σκοπό των γνήσιων υποθέσεων εκουσίας δικαιοδοσίας, όπου απαντάται καθοριστική λειτουργία του δικαίου. Αντίθετα, δεν συμβιβάζονται με το σκοπό των μη γνήσιων τέτοιων υποθέσεων, όπου το δίκαιο λειτουργεί αποκαταστατικά. Η εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού απαιτεί την κατά το δυνατόν μεγαλύτερη διασφάλιση της συμμετοχής όλων των πλευρών στη δίκη της εκουσίας δικαιοδοσίας<sup>104</sup>. Αυτό επιτυγχάνεται αποτελεσματικότερα με την υποχρεωτική κλήτευση του καθ' ου στη δίκη, παρά με τις εγγυήσεις του άρ. 748 § 3 ΚΠολΔ, όπου η κλήτευσή του επαφίεται σε μία πρόσθετη δικαστική ενέργεια και δεν προκύπτει ευθέως από το νόμο. Ωστόσο μετά την τροποποίηση που επέφερε στο άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν. 3869/2010, προβλέπεται έμμεσα η υποχρέωση του δικαστηρίου να κλητεύσει τον παραλειφθέντα πιστωτή κατ' άρθρο 748 παρ. 3 ΚΠολΔ, αναβάλλοντας την συζήτηση της αίτησης και ορίζοντας νέα δικάσιμο προς τον σκοπό αυτό.

Είναι ομολογουμένως αυστηρή η ρύθμιση ως προς την αποκλειστική δεκαπενθήμερη προθεσμία επίδοσης από την κατάθεση της αίτησης, στο μέτρο που πρόκειται για προθεσμία ενέργειας και όχι για προπαρασκευαστική προθεσμία με εναρκτήριο σημείο την συζήτηση<sup>105</sup> όπως συμβαίνει στα δικόγραφα της αμφισβητούμενης διαδικασίας και όχι μόνο. Σκοπός του νομοθέτη όμως είναι η ταχεία και μη δυνάμενη να οδηγήσει σε παρεκκλίσεις ρύθμιση της κατάστασης<sup>106</sup>.

Σύμφωνα δε με την θεωρία<sup>107</sup>, η επίδοση πρέπει να γίνεται και προς τους συνοφειλέτες, για την ταυτότητα του νομικού λόγου εν σχέσει με την πρόβλεψη επίδοσης προς τους εγγυητές, δεδομένου ότι δικαιολογητικός λόγος αυτής είναι η αρχή της οικονομίας της δίκης και η αποφυγή προσβολής των αποφάσεων με τριτανακοπή, καθώς πριν την θεσμοθέτηση της επίδοσης στους εγγυητές δυνάμει του ν.4161/2013, εκείνοι στερούνταν ex lege το δικαίωμα αναγωγής κατά του οφειλέτη κατά το άρθρο 12 του ν.3869/2010 και η θεωρία υποστήριζε ότι ήταν επιτακτική η ανάγκη να κλητευθούν στην δίκη κατ' άρθρο 748 παρ. 3 ΚΠολΔ προκειμένου

<sup>104</sup> Πρβλ. Β. Χατζηϊωάννου, «Δικονομικά Ζητήματα του Πτωχευτικού Δικαίου», 2012, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εισήγηση με θέμα «Η πτώχευση ως διαδικασία συλλογικής εκτέλεσης», στο 36<sup>ο</sup> Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων το οποίο διεξήχθη στην Λάρισα στις 15-18 Σεπτεμβρίου 2011, σελ. 156 επ.

<sup>105</sup> Δηλαδή με αφετηρία τον χρόνο συζήτησης, η προπαρασκευαστική προθεσμία «μετράει» προς τα πίσω.

<sup>106</sup> Πρβλ. Ε. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, «Η απόφαση διευθέτησης οφειλών κατά τον ν. 3869/2010», Εισήγηση στο σεμινάριο επιμόρφωσης Ειρηνοδικών της ΕΣΔΙ στις 29-30.09.2010 με θέμα τον ν.3869/2010, Αρμ. 2010, σελ. 1478.

<sup>107</sup> Πρβλ. Ν. Κατηφόρη, «Η Δικονομία της Ρυθμίσεως Οφειλών Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων – Συμπλήρωμα- Οι νέες ρυθμίσεις του ν. 4161/2013», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 28 και Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 302.

να ακουσθούν. Ο ίδιος δικαιολογητικός λόγος επιβάλλει την υποχρέωση επίδοσης προς τους συνοφειλέτες, δεδομένου ότι σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν.3869/2010 ο πρωτοφειλέτης απαλλάσσεται έναντι και των εις ολόκληρον υποχρέων ή άλλων δικαιούχων σε αναγωγή. Αναδεικνύεται δηλαδή η ανάγκη εξασφάλισης για τους συνοφειλέτες της δυνατότητας συμμετοχής στην δίκη στην οποία επιδιώκεται απαλλαγή του οφειλέτη και έναντι τους<sup>108</sup>. Έτσι θα χαρακτήριζε κανείς ατυχή την παράλειψη του νομοθέτη να συμπεριλάβει και τον συνοφειλέτη μεταξύ των προσώπων προς τα οποία πρέπει υποχρεωτικά να κοινοποιηθεί η αίτηση. Αντίθετη άποψη στην θεωρία<sup>109</sup> υποστηρίζει την δυνατότητα και όχι την υποχρέωση κοινοποίησης της αίτησης στους συνοφειλέτες καθώς και στους εγγυητές (στους τελευταίους εφόσον πρόκειται για αίτηση κατατεθείσα πριν την εφαρμογή του ν. 4161/2013), στους πιστωτές των οποίων οι απαιτήσεις δεν δύνανται να ενταχθούν (π.χ. δικαιούχος απαίτησης από αδικοπραξία) και σε πρόσωπα που δεν είναι πιστωτές αλλά έχουν άλλη ιδιότητα (π.χ. είναι προστατευόμενα μέλη της οικογένειας του οφειλέτη). Κατά την άποψη της γράφουσας, ορθότερη είναι η άποψη περί υποχρεωτικότητας της επίδοσης και στους συνοφειλέτες, καθώς έτσι εξυπηρετείται η τελολογία της ρύθμισης που δεν είναι άλλη από την τήρηση της αρχής της οικονομίας της δίκης για την επίτευξη συλλογικής ρύθμισης με ταχεία διαδικασία και ταυτόχρονη αποφυγή παρέλκυσης της δίκης.

Σε αντίθεση λοιπόν με τον κανόνα της εκουσίας δικαιοδοσίας περί μη υποχρεωτικότητας επίδοσης της αίτησης ως όρου της διαδικαστικής πράξης ασκήσεώς της ακόμα και όταν ο αιτών στρέφει το δικόγραφο κατά ορισμένου προσώπου<sup>110</sup>, στην περίπτωση της αίτησης του άρθρου 4 του ν.3869/2010 επιβάλλεται η επίδοση σε τρίτα πρόσωπα (πιστωτές, συνοφειλέτες και συνεγγυητές) και μάλιστα επιφέρει και έννομες συνέπειες με σημαντικότερη αυτών την απόκτηση της ιδιότητας του διαδίκου και την ως εκ τούτου άντληση όλων των δικονομικών δυνατοτήτων των διαδίκων. Υπό την αρχική μορφή του νόμου η προθεσμία της επίδοσης οριζόταν σε ένα μήνα από την κατάθεση της αίτησης ενώ δυνάμει του ν. 4161/2013 και του ν. 4336/2015 όπως αυτοί τροποποίησαν το άρθρο 5 παρ. 1 του ν.3869/2010, η προθεσμία αυτή περιορίστηκε στις δεκαπέντε ημέρες από την ολοκλήρωση της κατάθεσης, κατά πλεονασμό δε η ρύθμιση αυτή επαναλαμβάνεται στο άρθρο 4 παρ. 5 εδαφ. β' του εν θέματι νόμου. Μάλιστα, η προθεσμία αυτή είναι προθεσμία ενέργειας και όχι προπαρασκευαστική δεδομένου ότι έχει ως αφετηρία την κατάθεση της αίτησης.

---

<sup>108</sup> Πρβλ. *Ν. Κατηφόρη*, ο.π., σελ. 166.

<sup>109</sup> Πρβλ. *Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά*, ο.π., σελ. 303, 304 με το επιχείρημα ότι δεν προκύπτει τέτοια υποχρέωση από το γράμμα του νόμου.

<sup>110</sup> Πρβλ. *Π. Αρβανιτάκη*, ΕρμΚΠολΔ ΙΙ, ο.π., άρ. 747, αριθμ. 4.

Δέον να γίνει η διάκριση αναφορικά με την απόκτηση της ιδιότητας του διαδίκου στο πλαίσιο του ν. 3869/2010, συνεπεία της επίδοσης της αίτησης, σε συνάρτηση με την υποχρεωτικότητα αυτής. Ειδικότερα για τα πρόσωπα προς τα οποία ισχύει η υποχρεωτικότητα της επίδοσης, επέρχεται ως συνέπεια η απόκτηση της ιδιότητας του διαδίκου με όλα τα συνεπαγόμενα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Επιχείρημα προς την άποψη ότι με την επίδοση και μόνο οι πιστωτές καθίστανται διάδικοι, αντλείται και από την διάταξη του άρθρου 14 του εν θέματι νόμου, η οποία προβλέπει την δυνατότητα προσβολής της απόφασης με έφεση και αναίρεση, ήτοι με τα ένδικα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους οι διάδικοι. Επιπρόσθετο επιχείρημα προς την κατεύθυνση αυτή αντλείται και από την διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 εδαφ. β' και γ' του ν.3869/2010, σύμφωνα με την οποία οι πιστωτές μετά την επίδοση έχουν δικαίωμα να λάβουν πλήρη γνώση του σχηματισθέντος φακέλου και έχουν αποκλειστική προθεσμία ενός μηνός για την κατάθεση των παρατηρήσεών τους επί του προτεινόμενου σχεδίου διευθέτησης των οφειλών.

Δεν συμβαίνει το ίδιο όμως και με τα πρόσωπα ως προς τα οποία δεν εφαρμόζεται η υποχρεωτικότητα της επίδοσης αλλά η απλή δυνατότητα αυτής. Τέτοια πρόσωπα όπως αναφέρεται ανωτέρω είναι οι εγγυητές εφόσον πρόκειται για αίτηση κατατεθείσα πριν την εφαρμογή του ν. 4161/2013, οι πιστωτές των οποίων οι απαιτήσεις δεν δύνανται να ενταχθούν στη ρύθμιση (π.χ. δικαιούχοι απαίτησης από αδικοπραξία) και τα πρόσωπα που δεν είναι πιστωτές αλλά έχουν άλλη ιδιότητα (π.χ. είναι προστατευόμενα μέλη της οικογένειας του οφειλέτη). Για τα πρόσωπα αυτά η κοινοποίηση της αίτησης συνιστά απλή ανακοίνωση της δίκης<sup>111</sup> και ως εκ τούτου μόνο αν ασκήσουν παρέμβαση θα καταστούν διάδικοι δεσμευόμενοι από την απόφαση που θα εκδοθεί. Αν δεν ασκήσουν παρέμβαση, δεν καθίστανται διάδικοι, δεν ερημοδικάζονται, δεν δεσμεύονται από την απόφαση, δεν νομιμοποιούνται να ασκήσουν ένδικα μέσα αλλά η μόνη δικονομική δυνατότητα που διαθέτουν είναι η άσκηση τριτανακοπής κατά της απόφασης που θα εκδοθεί και εφόσον δικαιολογούν έννομο συμφέρον προς τούτο.

Προβληματισμός γεννάται αναφορικά με το τι θα συμβεί ως προς το δικαίωμα συμμετοχής των πιστωτών στην δίκη, στην περίπτωση που δεν τους επιδοθεί η αίτηση, καίτοι συμπεριλαμβάνονται στο δικόγραφο της αίτησης ως πιστωτές έναντι των οποίων επιδιώκει ρύθμιση οφειλών ο αιτών ή ακόμα και στην περίπτωση που ο αιτών παρά το ότι είναι οφειλέτης τους, δεν έχει συμπεριλάβει στην αίτηση κάποιον πιστωτή ώστε να ρυθμίσει και την έναντι αυτού οφειλή του. Η απάντηση στον προβληματισμό αυτό δίδεται στην αμέσως επόμενη ενότητα.

---

<sup>111</sup> Πρβλ. *Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 303.*



Πάντως αν προηγηθεί νομότυπη επίδοση και κάποιος διάδικος, είτε ο αιτών είτε πιστωτής είτε εγγυητής, δεν παραστεί στην συζήτηση, το δικαστήριο θα προχωρήσει στη συζήτηση σαν να ήταν παρών, όπως ίσχυει στο άρθρο 754 ΚΠολΔ. Μόνο αν δεν εμφανισθεί κανένας διάδικος ματαιώνεται η υπόθεση. Λόγω της οιονεί αναγκαστικής παθητικής ομοδικίας των πιστωτών και της συλλογικότητας της ρύθμισης, δεν νοείται ματαίωση της δίκης ως προς μερικούς διαδίκους.

#### **1.4. Παράλειψη επίδοσης σε καθ' ού πιστωτή**

Αφετηρία της σκέψης για την παρούσα ενότητα είναι το ζήτημα του εάν καθίσταται διάδικος ο πιστωτής στον οποίο επιδίδεται η αίτηση από μόνη την επίδοση με προσδιορισμό δικασίμου ή αν απαιτείται η άσκηση παρέμβασης εκ μέρους του προκειμένου να αποκτήσει την ιδιότητα του διαδίκου, καθώς αυτό είναι το κριτήριο για τον καθορισμό των συνεπειών της παράλειψης νομότυπης επίδοσης. Πράγματι εφόσον ο αιτών επιθυμεί να ρυθμίσει τις οφειλές έναντι των πιστωτών του, οι τελευταίοι πρέπει να μετάσχουν στην διαδικασία τόσο του ενδεχόμενου προδικαστικού συμβιβασμού όσο και στην κύρια συζήτηση της αίτησης.

Όπως αναπτύχθηκε παραπάνω, οι πιστωτές αποκτούν εκ του νόμου την ιδιότητα του διαδίκου στις δίκες του ν. 3869/2010, και τούτο διότι η νόμιμη και εμπρόθεσμη επίδοση προς αυτούς της αίτησης τους προσδίδει αυτοδικαίως την ιδιότητα του διαδίκου, ανεξαρτήτως μάλιστα από το γεγονός αν απευθύνεται το δικόγραφο ρητά στο όνομα συγκεκριμένου πιστωτή – εφόσον όμως τα χρέη έναντι του συγκεκριμένου πιστωτή περιλαμβάνονται στην κατάσταση πιστωτών και προορίζονται προς ρύθμιση - και φυσικά ανεξαρτήτως του εάν θα εμφανιστούν στη συζήτηση. Εν γένει στην διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας είναι αδιάφορη η αναφορά στο δικόγραφο ενός προσώπου, δεδομένου ότι δεν συνιστά προϋπόθεση για την απόκτηση της ιδιότητας του διαδίκου<sup>112</sup>. Και αντίστροφα, αν η αίτηση απευθύνεται εναντίον πιστωτή, χωρίς να του έχει κοινοποιηθεί νόμιμα και εμπρόθεσμα, ο πιστωτής αυτός δεν καθίσταται υποκείμενο της δίκης, δεν αποκτά ιδιότητα διαδίκου και παραμένει τρίτος μη δεσμευόμενος από την απόφαση, δικαιούμενος να ασκήσει τριτανακοπή εναντίον της εφόσον δικαιολογεί σχετικό έννομο συμφέρον και όχι έφεση.

Όπως ανέφερε η θεωρία<sup>113</sup> που διατυπώθηκε πριν την θέση σε ισχύ του ν.4161/2013, η κλήτευση των πιστωτών είναι υποχρεωτική κατά το γράμμα της διάταξης του άρθρου 748 παρ. 3 ΚΠολΔ, ως τρίτων που έχουν έννομο συμφέρον από την έκβαση της δίκης και θα ήταν ορθό ο

<sup>112</sup> Έτσι ΑΠ 1305/1994 ΕλλΔνη 1996 σελ. 638, ΕφΠατρ. 95/2002 ΑχΝομ 2003 σελ. 247, ΕφΑθ 1948/1994 ΝοΒ 1995 σελ. 64, ΜΠρΑθ 1052/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>113</sup> Πρβλ., Ε. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, ο.π., σελ.1477.

ίδιος ο δικαστής να διατάζει την κλήτευσή τους σε περίπτωση που δεν μερίμνησε για τις απαραίτητες επιδόσεις ο αιτών. Συμπληρωματικά σημειωνόταν ότι η κλήτευση αυτή τους παρέχει το δικαίωμα δικαστικής ακρόασης και πραγματικής δυνατότητας υποβολής παρατηρήσεων στο προτεινόμενο σχέδιο διευθέτησης οφειλών η οποία καθίσταται υποχρεωτική προκειμένου να επιτευχθεί ενδεχομένως επικύρωση του σχεδίου αυτού και αποφυγή της δικαστικής διαδικασίας ρυθμίσεως των οφειλών κατ' άρθρο 5 παρ. 1 και 7 του ν.3869/2010. Τα παραπάνω είχαν απασχολήσει την θεωρία και την νομολογία κυρίως υπό την προϊσχύουσα μορφή του ν.3869/2010, διότι το ζήτημα αυτό επιλύεται επιτυχώς δυνάμει των τροποποιήσεων που επέφερε ο ν.4161/2013 και συγκεκριμένα υπό το φώς της διάταξης του άρθρου 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν.3869/2010. Η διάταξη αυτή παραπέμπει στο άρθρο 744 και στο άρθρο 748 παρ. 3 ΚΠολΔ, ήτοι στο ανακριτικό σύστημα και στην επιβολή της κλήτευσης του πιστωτή εκ μέρους του δικαστηρίου σε περίπτωση που το παρέλειψε ο αιτών. Με την σκέψη αυτή ο πιστωτής που στερήθηκε την επίδοση της αίτησης και δεν απέκτησε την ιδιότητα του διαδίκου ούτε διασκήσεως κύριας παρέμβασης, δεν στερείται την ρύθμιση των απαιτήσεων που διατηρεί κατά του οφειλέτη ένεκα της εκ του νόμου αυτεπάγγελτης ρύθμισης αυτών δυνάμει του ανακριτικού συστήματος που διέπει την εκουσία δικαιοδοσία. Επιπρόσθετα, χωρεί αναβολή της συζήτησης της αίτησης και ταυτόχρονη διαταγή της κλήτευσής του από το δικαστήριο. Επομένως, ο πιστωτής που αναφέρεται μεν στην κατάσταση πιστωτών και χρεών αλλά δεν του επιδόθηκε η αίτηση καθώς και ο πιστωτής που παραλείφθηκε από την λίστα πιστωτών χωρίς δόλο ή βαρεία αμέλεια κατ' άρθρο 10 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν.3869/2010, θα κληθεί στην συζήτηση κατ' εντολή του δικαστή σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του εν θέματι νόμου, και θα ανασταλεί η έκδοση οριστικής απόφασης επί τω τέλει επιτεύξεως του σκοπού αυτού. Σε περίπτωση δε, που εμφανισθεί ο πιστωτής κατά την συζήτηση της αίτησης, θεραπεύεται η ακυρότητα από την έλλειψη κλητεύσεως ή από την ελαττωματική κλήτευση στο μέτρο που αυτός δεν υφίσταται δικονομική βλάβη κατ' άρθρο 159 παρ. 3 ΚΠολΔ<sup>114</sup> και ασκεί κύρια παρέμβαση προκειμένου να καταστεί διάδικος ή το δικαστήριο διατάσσει αυτεπαγγέλτως την αναβολή της συζήτησης προκειμένου να επιδοθεί νομίμως η αίτηση στον παραλειφθέντα προσδίδοντάς του έτσι την ιδιότητα του διαδίκου. Αυτές οι εκδοχές εντοπίζονται χρονικά στο στάδιο της κύριας συζήτησης της αίτησης δεδομένης της ταξινόμησης της στο άρθρο 8 του ν.3869/2010 που τιτλοφορείται

<sup>114</sup> Έτσι σε ΕιρΘεσ. 4935/2012, Ειρ Ιλίου 70/2012, ΕιρΠατρ 127/2012, ΕιρΑχαρν 3/2012, ΕιρΠειρ 127/2012, ΕιρΠειρ 1/2012, ΕιρΧαλκ 72/2012, ΕιρΑμαρ 1818/2011, ΕιρΑθ 84/2011, ΕιρΑθ 38/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ και ΕιρΠειρ 60/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, η οποία έκρινε ότι «..από τις διατάξεις των άρθρων 5 του ν. 3869/2010, 741, 122επ, 748 § 3, 159 αρ. 3 του ΚΠολΔ συνάγεται ότι η ακυρότητα από τη μη επίδοση ή τη μη νόμιμη επίδοση της αγωγής στον προσηκόντως παριστάμενο κατά τη συζήτηση αυτής πιστωτή του αιτούντος οφειλέτη επέρχεται μόνο υπό την προϋπόθεση της επελεύσεως σ' αυτόν (πιστωτή) βλάβης, η οποία δεν μπορεί να επανορθωθεί άλλως παρά μόνο με την κήρυξη της ακυρότητας» με παραπομπές σε ΑΠ 21/2001, ΠΠρΠειρ 523/1989, ΕφΑθ 5487/1985, ΕφΠειρ 315/1987.

«Δικαστική Ρύθμιση Χρεών». Τα ίδια ισχύουν όμως και στο αμέσως προηγούμενο στάδιο, ήτοι στο στάδιο από την κατάθεση της αίτησης μέχρι την συζήτηση της επικύρωσης του προτεινόμενου σχεδίου διευθέτησης των οφειλών ή της χορήγησης προσωρινής διαταγής, όπου η θεωρία<sup>115</sup> τάσσεται υπέρ της θεραπείας της έλλειψης ή της ελαττωματικότητας κλητεύσεως με την παράσταση του πιστωτή κατά την συζήτηση της επικύρωσης του σχεδίου διευθέτησης των οφειλών ή της χορήγησης προσωρινής διαταγής ή με την κατάθεση εκ μέρους του παρατηρήσεων επί του σχεδίου διευθέτησης των οφειλών. Στον αντίποδα, η νομολογία<sup>116</sup> έχει κρίνει ότι εάν δεν συμπεριληφθεί πιστωτής στην αίτηση και δεν του επιδοθεί αυτή, τότε παρά το συλλογικό χαρακτήρα της ρύθμισης, η παράλειψη αυτή του οφειλέτη δεν επιδρά στην πρόοδο της δίκης αλλά η απαίτηση του θα μείνει ανεπηρέαστη από την πρόοδο της διαδικασίας κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 6 του ν.3869/2010 (και ήδη σήμερα άρθρου 1 παρ. 1 εδαφ. τελευτ.). Ο παραληφθείς αυτός πιστωτής δύναται να επιδιώξει ατομικά πλέον την ικανοποίηση των απαιτήσεών του. Η θέση αυτή δέχεται ότι παρά τη συλλογικότητα της ρύθμισης, χωρεί η δυνατότητα αποσιώπησης ορισμένων οφειλών, χωρίς αυτό να επιδρά αρνητικά στην πρόοδο της διαδικασίας.

Κατ' άλλη αυστηρότερη άποψη<sup>117</sup> η παράλειψη της επίδοσης σε πιστωτή επιφέρει την απόρριψη της αίτησης ως απαράδεκτης διότι η προθεσμία επίδοσης είναι προθεσμία ενέργειας, ήτοι αυστηρή προθεσμία – εν συγκρίσει με την προπαρασκευαστική προθεσμία επίδοσης στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία – και ως τέτοια εξυπηρετεί την ταχεία ρύθμιση της κατάστασης με τρόπο που το να μένει σε εκκρεμότητα η ανεπίδοτη αίτηση στερείται νοήματος. Το θετικό της αυστηρής αυτής άποψης είναι ότι συμβαδίζει με την εμμέσως συνεπαγόμενη εκ του άρθρου 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν. 3869/2010 αξίωση συνολικής διευθέτησης των χρεών του οφειλέτη. Πράγματι η κήρυξη απαράδεκτης της συζήτησης ως προς τον συγκεκριμένο πιστωτή που δεν έλαβε γνώση του δικογράφου και επαναφορά αυτής σε νέα δικάσιμο διασπά το ενιαίο της δικαστικής ρύθμισης και αντιτίθεται με την αρχή της οικονομίας της δίκης καθώς και με το άρθρο 1 παρ. 1 εδαφ. γ του ν.3869/2010 περί της άπαξ απαλλαγής του οφειλέτη.

Μία τρίτη άποψη<sup>118</sup> υποστηρίζει ότι η παράλειψη επίδοσης προς συγκεκριμένο πιστωτή συνεπάγεται σιωπηρή παραίτηση του οφειλέτη από την αξίωσή του να υπαγάγει στην διαδικασία την συγκεκριμένη οφειλή του και επομένως η συζήτηση είναι απαράδεκτη ως προς εκείνον αλλά

---

<sup>115</sup> Πρβλ. Γ. Κομπολίτη, ο.π., άνευ αριθμησης σελίδων κειμένου, Ε. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, ο.π., Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά,, ο.π.

<sup>116</sup> ΜΠρΞανθ 42/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>117</sup> Πρβλ. Ε. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, ο.π., σελ. 1478.

<sup>118</sup> Πρβλ. Ι. Σπυριδάκη/Ε. Γεωργιακάκη, «Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», εκδ. Α. Σάκκουλα, 2011, σελ. 42.

μπορεί να συνεχισθεί ως προς τους λοιπούς πιστωτές. Η άποψη αυτή έχει τα ίδια ελαττώματα με την προηγούμενη στο μέτρο που αντίκειται στο άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. γ' και 1 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν.3869/2010.

Ενόψει των ανωτέρω λοιπόν, είναι ορθότερο να κρατήσουμε την άποψη ότι η μη επίδοση ή η ελαττωματική επίδοση της αίτησης προς τους πιστωτές και κατόπιν του ν.4161/2013 και προς τους εγγυητές και τους συνοφειλέτες<sup>119</sup>, δεν συνιστά δικονομική παράβαση ικανή να οδηγήσει σε απόρριψη της αίτησης ως αβάσιμης<sup>120</sup>, αλλά είναι απαράδεκτη η συζήτηση ως προς όλους τους μετέχοντες, οπότε αναβάλλεται προκειμένου να κληθούν νομοτύπως τα ανωτέρω πρόσωπα. Εναλλακτικώς προτείνεται η θεραπεία της ελλείπουσας ή ελαττωματικής επίδοσης, με την παράσταση των παραλειφθέντων πιστωτών και εγγυητών και συνοφειλετών, κατά την συζήτηση του αιτήματος χορήγησης προσωρινής διαταγής ή την συμμετοχή τους κατά την επικύρωση του σχεδίου διευθέτησης των οφειλών ή την υποβολή προτάσεων επ' αυτού ή με την παράστασή τους κατά την κύρια συζήτηση της υπόθεσης. Η ελλείπουσα επίδοση προς τους εγγυητές και συνοφειλέτες μπορεί να θεραπευθεί με την άσκηση εκ μέρους τους κύριας παρέμβασης με αίτημα την απόρριψη της αίτησης, καθώς έχουν πρόδηλο έννομο συμφέρον προς τούτο πηγάζον απευθείας από το άρθρο 12 του ν.3869/2010.

## **2. Η άσκηση της παρέμβασης των πιστωτών ή εγγυητών στις υποθέσεις του ν.3869/2010**

Στις παραπάνω ενότητες έγινε αναφορά στην κτήση της ιδιότητας του διαδίκου στις υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας δυνάμει – μεταξύ άλλων - ασκήσεως παρεμβάσεως στην ανοιγείσα δίκη εκ μέρους του ενδιαφερόμενου που έχει έννομο συμφέρον προς τούτο. Προτού εξειδικεύσουμε την ρύθμιση για την άσκηση της παρέμβασης στις υποθέσεις του ν. 3869/2010, θα γίνει μία συνοπτική αναφορά στο γενικό ρυθμιστικό πλαίσιο των παρεμβάσεων στην εκουσία δικαιοδοσία.

### **2.1. Η παρέμβαση στην εκουσία δικαιοδοσία**

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 752 ΚΠολΔ, στην εκουσία δικαιοδοσία η κύρια παρέμβαση ασκείται με έγγραφη προδικασία, ήτοι με κατάθεση δικογράφου, προσδιορισμό δικασίμου και επίδοση αυτού κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 748 παρ. 2 ΚΠολΔ, η δε πρόσθετη

---

<sup>119</sup> Για τους τελευταίους αναφέρθηκε ανωτέρω ότι διατυπώνεται και η άποψη ότι δεν είναι υποχρεωτική η κλήτευσή τους, οπότε αποδεχόμενοι την εκδοχή αυτή δεν επιφέρει καμία συνέπεια η μη επίδοση προς αυτούς. Ωστόσο κατά την γνώμη της γράφουσας, θα πρέπει να θεωρηθεί υποχρεωτική η επίδοση και προς τους συνοφειλέτες, δεδομένου του σκοπού του νομοθέτη να καθιερώσει συλλογικότητα της διαδικασίας, οικονομία της δίκης και ταχεία διευθέτηση των εν λόγω διαφορών.

<sup>120</sup> ΕιρΣητ 6/2012 ΕΠολΔ 2012, σελ. 225 με σχόλια Π. Αρβανιτάκη, ο οποίος αναφέρει ότι η μη ενσωμάτωση ενός πιστωτή στην διαδικασία δεν επιδρά στο αντικείμενο.

παρέμβαση ασκείται και προφορικά στο ακροατήριο χωρίς να απαιτείται για το νομότυπό της η τήρηση προδικασίας. Η διαφοροποίηση αυτή έχει ως δικαιολογητικό λόγο ότι η κύρια παρέμβαση εισάγει νέο αυτοτελές αίτημα δικαστικής προστασίας ενώ με την πρόσθετη παρέμβαση δεν επέρχεται αλλοίωση του αντικειμένου της δίκης<sup>121</sup>. Κατά τα άλλα, ως προς την έννοια και τον χρόνο άσκησης της παρεμβάσεως, τις συνέπειες αυτής και τις εξουσίες του παρεμβαίνοντος εφαρμόζονται οι κανόνες των άρθρων 79-85 ΚΠολΔ προσαρμοσμένες στην φύση της εκουσίας δικαιοδοσίας. Το αίτημα της κύριας παρέμβασης και εδώ συνίσταται στην παραδοχή ενός νέου αυτοτελούς αιτήματος του παρεμβαίνοντος και στην απόρριψη του αρχικού αιτήματος του αιτούντος.

Προβληματισμός δημιουργείται αναφορικά με το πώς η έννοια της κύριας παρέμβασης συμβαδίζει εννοιολογικά με την διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας όπου κατά κανόνα ελλείπει το στοιχείο της διαγνώσεως ιδιωτικής διαφοράς και αντιδικίας μεταξύ των ενδιαφερομένων-μετεχόντων σε αυτήν. Ο προβληματισμός αυτός αφορά δηλαδή τις κατεξοχήν γνήσιες υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, μολονότι ο νόμος προβλέπει ρητά ότι σε όλες τις υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας η άσκηση κύριας παρέμβασης είναι δυνατή. Χαρακτηριστική είναι η διατύπωση του προβληματισμού αυτού από την θεωρία<sup>122</sup>, σύμφωνα με την οποία *«Η κύρια παρέμβασις προϋποθέτει, ως ελέχθη, αφ' ενός μεν υπάρχουσαν μεταξύ δύο άλλων έριδα, αμφισβήτησιν περί την ύπαρξιν ή ανυπαρξίαν ωρισμένου δικαιώματος και την ικανοποίησιν αυτού, αφ' ετέρου δε προβολήν εκ μέρους του τρίτου ιδίων και αυτοτελών αξιώσεων και την επιδίωξιν της αναγνώρισεως και ενδεχομένως και της ικανοποιήσεως αυτών. Η κύρια παρέμβασις προϋποθέτει εν άλλαις λέξεσιν ύπαρξιν δίκης της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας. Επί υποθέσεων της εκουσίας δικαιοδοσίας, εφ' όσον τοιαύτη έρις δεν υφίσταται, εφ' όσον δεν υπάρχουσι πλείονα πρόσωπα, ερίζοντα και αντιδικούντα προς άλληλα, αλλ' είς ή πλείονες αιτούντες, δεν είναι δυνατόν να νοηθή η εκ μέρους τρίτου προβολή αυτοτελών αιτήσεων.»*. Η άποψη αυτή έχει δύο κριτήρια διάκρισης για την άσκηση της κύριας παρέμβασης. Το πρώτο κριτήριο είναι το στοιχείο της αντιδικίας, ως κριτήριο διάκρισης μεταξύ εκουσίας και αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, ωστόσο όπως έχει λεχθεί ξανά η θεώρηση αυτή είναι χαρακτηριστική της παλαιότερης θεωρίας, χωρίς παράλληλα να αμφισβητείται ότι πράγματι υφίσταται τέτοια διαφορά μεταξύ των δύο διαδικασιών. Όμως αντιδικία υπάρχει και στις μη γνήσιες υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, επομένως το ανωτέρω κριτήριο κρίνεται ως

<sup>121</sup> Πρβλ. Β. Βαθρακοκοίλη, «Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνευτική-Νομολογιακή Ανάλυση κατ' άρθρο», τ. Δ', 1996, σελ.432.

<sup>122</sup> Βλ. Σ. Κουσόλη, «Η κύρια παρέμβαση στην πολιτική δίκη», εκδ. Α. Σάκκουλα, 1987, σελ. 167 επ., ο οποίος παραθέτει την άποψη του καθηγητή Γ. Ράμμου, «Περί κυρίας παρεμβάσεως : ιστορικώς, δογματικώς και συγκριτικώς», εκδ. Αθήναι : Ζαχαρόπουλος, 1931, σελ. 78-79.

επιφαλές. Το δεύτερο κριτήριο είναι πράγματι χρήσιμο, καθώς αφορά το χαρακτηριστικό γνώρισμα της κύριας παρέμβασης που είναι η προβολή νέου αυτοτελούς ισχυρισμού κατά των αρχικών διαδίκων, και με βάση αυτό θα απαντηθεί ο προβληματισμός για την συμβατότητα της κύριας παρέμβασης με την εκουσία δικαιοδοσία.

Στην νομολογία και στην θεωρία είναι αυτονόητη η κύρια παρέμβαση στην εκουσία δικαιοδοσία, όμως ακανθώδες είναι το ζήτημα του διαχωρισμού της από την πρόσθετη παρέμβαση. Στις κατεξοχήν γνήσιες υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας, που δεν υπάρχει αντιδικία, η παρέμβαση που αποσκοπεί στην υποστήριξη της αιτήσεως θα είναι βεβαίως πρόσθετη. Πώς θα πρέπει όμως να χαρακτηριστεί η παρέμβαση, όταν το αίτημα του παρεμβαίνοντος εξαντλείται στην απόρριψη της ένδικης αιτήσεως χωρίς ταυτόχρονη προβολή δικού του αυτοτελούς αιτήματος; Από τη μία μεριά, για πρόσθετη παρέμβαση δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να γίνει λόγος, αφού το αίτημα του τρίτου είναι αντίρροπο με το αίτημα του αρχικώς αιτούντος, χωρίς όμως να είναι ομόρροπο με αυτό άλλου προσώπου μετέχοντος στη δίκη<sup>123</sup>. Από την άλλη, κύρια παρέμβαση υπάρχει όταν ο παρεμβαίνων δεν αρκείται στο να ζητήσει την απόρριψη του εκκρεμούς αρχικού αιτήματος, αλλά επιπρόσθετα σωρεύει δικό του αίτημα αυτοτελούς δικαστικής προστασίας, και μάλιστα στο περιορισμένο πλαίσιο της αντιποίησης του αντικειμένου της δίκης. Στις γνήσιες όμως υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, το δικαστήριο δεν προχωρεί σε δεσμευτική διάγνωση δικαιωμάτων, αλλά περιορίζεται στο να διατάξει ή μη το ζητούμενο ρυθμιστικό μέτρο, ώστε αντικειμενικά θα λείπει το στοιχείο της αντιποίησης δικαιώματος από τον παρεμβαίνοντα και έτσι θα έπρεπε να είναι αρκετή για τον χαρακτηρισμό της ως κύριας παρέμβασης, η αντιποίηση του δικαιώματος του αιτούντος.

Παρά τις ανωτέρω δυσχέρειες, κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη<sup>124</sup>, το αίτημα απορρίψεως της αίτησης προσδίδει στη συμμετοχή του τρίτου το χαρακτήρα της κύριας παρέμβασης, καθώς υφίσταται στην περίπτωση αυτή το στοιχείο του αμοιβαίου αποκλεισμού των εκατέρωθεν υποβληθέντων αιτημάτων. Έτσι, και στην περίπτωση που, για παράδειγμα, πρόκειται για αίτηση πτώχευσης ασκηθείσα από τον ίδιο τον οφειλέτη, ήτοι πρόκειται για γνήσια υπόθεση εκουσίας δικαιοδοσίας, η παρέμβαση τρίτου, κατά κανόνα πιστωτή, με την οποία ζητείται η απόρριψή της, θα είναι κατά την άποψη που κρατεί κύρια<sup>125</sup>. Η αντίληψη αυτή εκκινεί προδήλως και από τη σκέψη που αναφέρθηκε ανωτέρω, ότι δηλαδή αν ο παρεμβαίνων

<sup>123</sup> Βλ. Σ. Κουσούλη, ο.π., σελ. 170.

<sup>124</sup> ΑΠ 1076/2002 ΕλλΔνη 2002 σελ. 1689, ΕφΒορΑιγ 124/2013 ΔΕΕ 2014 σελ. 147, ΕφΠειρ 101/2001, Δ 2001 σελ. 556, και Π. Αρβανιτάκη, ΕρμΚΠολΔ ΙΙ, ο.π., άρθρο 752, αριθμ. 4, Σ. Κουσούλη, ο.π., σελ. 169.

<sup>125</sup> Πρβλ. Ε. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, «Δικονομικά Ζητήματα του Πτώχευτικού Δικαίου», 2012, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εισήγηση με θέμα «Η απόφαση της πτώχευσης - αναδιοργάνωση» στο 36ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων το οποίο διεξήχθη στην Λάρισα στις 15-18 Σεπτεμβρίου 2011, σ. 257.

τρίτος αποκρούει το αίτημα του μοναδικού ως τότε διαδίκου, δεν υπάρχει άλλος διάδικος, για την υποστήριξη του οποίου θα μπορούσε ενδεχομένως να παρέμβει προσθέτως, με αποτέλεσμα να μη μένει άλλη λύση, παρά εξ αντιδιαστολής να χαρακτηριστεί η παρέμβαση ως κύρια. Επιπρόσθετα, θεμελιακό δικονομικό γνώρισμα της κύριας παρέμβασης είναι ο αμοιβαίος κατά περιεχόμενο αποκλεισμός των αιτημάτων του αρχικού διαδίκου και του παρεμβαίνοντος, προϋπόθεση που πληρούται στην προκειμένη περίπτωση.

Ωστόσο, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η αποκλίνουσα στάση της νομολογίας, κατά την οποία κύρια παρέμβαση δεν μπορεί να είναι κάθε παρέμβαση που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως πρόσθετη, διότι ο δικονομικός πυρήνας της κύριας παρέμβασης εντοπίζεται στο αυτοτελές αίτημα δικαστικής προστασίας που υποβάλλει ο κυρίως παρεμβαίνων, με το οποίο αντιποιείται το αντικείμενο της δίκης, και ως εκ τούτου η άσκηση κύριας παρέμβασης στην εκούσια δικαιοδοσία δεν είναι πάντοτε δυνατή. Άλλωστε στο πλαίσιο της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, το αίτημα του παρεμβαίνοντος για απόρριψη της αγωγής, χωρίς ταυτόχρονη προβολή νέου αυτοτελούς αιτήματος, θεμελιώνει πρόσθετη παρέμβαση διότι το αίτημα του ταυτίζεται με το αίτημα του εναγομένου. Με το ίδιο σκεπτικό και η θεωρία<sup>126</sup> αποκλείει ρητώς την άσκηση κύριας παρέμβασης σε ορισμένες από τις κατεξοχήν γνήσιες υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, όπως για παράδειγμα στην διόρθωση ληξιαρχικής πράξης, στην κήρυξη ή άρση της αφάνειας, τον έλεγχο ΑΕ, στην παροχή άδειας εκποίησης ενεχύρου, στην παύση του μεσεγγυούχου, στην υιοθεσία, στην χορήγηση άδειας για την διενέργεια πράξεων, την θέση προσώπου σε δικαστική συμπαράσταση κλπ. Η ίδια άποψη υποστηρίζει ότι δεν νομιμοποιείται γενικά προς άσκηση κύριας παρέμβασης ο εισαγγελέας, πράγμα που κρίνεται ορθό αφού ο εισαγγελέας αντλεί το δικαίωμα παράστασης κατά την συζήτηση απευθείας από το νόμο (άρθρο 750 ΚΠολΔ). Από τις αποφάσεις που απαντώνται στην ύλη του πτωχευτικού δικαίου αξίζει να αναφερθεί η ΠΠΚορ 13/2014<sup>127</sup>, η οποία κρίνοντας σε δίκη που αφορούσε την επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης, σε αντίθεση με την κρατούσα άποψη, απέρριψε ως νόμω αβάσιμες τις κύριες παρεμβάσεις που ασκήθηκαν από πιστωτές της αιτούσας κοινοπραξίας με αίτημα τη μη επικύρωση της υποβληθείσας συμφωνίας, με την αιτιολογία, ότι στις γνήσιες υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας του άρ. 99 ΠτΚ, όπου ο αιτών ζητά από το δικαστήριο την βεβαίωση ή την διαπίστωση ενός γεγονότος και το δικαστήριο απλώς διατάζει ή όχι το αιτούμενο ρυθμιστικό μέτρο που προβλέπεται ad hoc στον νόμο, δεν δύναται να ασκηθεί παραδεκτώς και με νόμω βάσιμο τρόπο κύρια παρέμβαση, αφού εν προκειμένω δεν τίθεται προς δικαστική διάγνωση

<sup>126</sup> Πρβλ. Β. Βαθρακοκοίλη, ο.π., σελ. 433.

<sup>127</sup> ΕΕμπΔ 2014 σελ.445 επ., με Παρατηρήσεις Ι. Γερμανού, Α. Ρόκα.

κάποιο δικαίωμα, ώστε να μπορεί να το αντιποιηθεί με οποιονδήποτε τρόπο ο έχων έννομο συμφέρον τρίτος, που επιθυμεί να παρέμβει στην ανοιγείσα δίκη.

Αντίθετα με τα ανωτέρω, στις «μη γνήσιες» πτωχευτικές υποθέσεις, οι οποίες εκδικάζονται ουσιαστικά κατ' αντιδικία, δεν φαίνεται να δημιουργείται πρόβλημα. Τρίτος αιτούμενος την παραδοχή ή απόρριψη της αίτησης παρεμβαίνει προσθέτως, αφού θα προσδεθεί αναγκαστικά στο άρμα ενός εκ των διαδίκων, διότι το αίτημά του θα ταυτίζεται κατά περίπτωση είτε με αυτό του αιτούντος είτε με αυτό του καθ' ου η αίτηση. Έτσι, π.χ. στην αίτηση κήρυξης πτώχευσης με αίτημα πιστωτή, η παρέμβαση τρίτου με την οποία ζητά απλώς την απόρριψη της αίτησης, θα έχει τον χαρακτήρα πρόσθετης παρέμβασης υπέρ του καθ' ου οφειλέτη, διότι το αίτημα της παρέμβασης ταυτίζεται με το αίτημα του καθ' ου οφειλέτη και δεν συντρέχει το στοιχείο του αμοιβαίου αποκλεισμού όλων των προβληθέντων αιτημάτων. Αυτό βέβαια, δεν σημαίνει ότι στην εν λόγω δίκη αποκλείεται η άσκηση κύριας παρέμβασης, όπως για παράδειγμα θα συμβαίνει, όταν την παρέμβαση ασκεί άλλος πιστωτής, ζητώντας την κήρυξη του οφειλέτη σε πτώχευση επικαλούμενος την ύπαρξη δικής του απαίτησης.

## **2.2.Η δυνατότητα άσκησης κύριας παρέμβασης των πιστωτών στις υποθέσεις του ν.3869/2010**

Το ζήτημα του επιτρεπτού της άσκησης κύριας παρέμβασης εκ μέρους πιστωτή είχε απασχολήσει έντονα την θεωρία και την νομολογία υπό την αρχική μορφή του ν.3869/2010, κυρίως υπό το πρίσμα της αναγνώρισης ως εικονικής απαιτήσεως άλλου πιστωτή συμπεριληφθέντος στην αίτηση καθώς και με σκοπό την ένταξή της απαίτησης του παρεμβαίνοντος στη ρύθμιση. Η τότε κρατούσα άποψη τασσόταν υπέρ του μη παραδεκτού της ασκήσεώς της λόγω ελλείψεως εννόμου συμφέροντος και ειδικότερα ως προς την δεύτερη από τις ανωτέρω εκδοχές με το επιχείρημα ότι ο αιτών είχε την διακριτική ευχέρεια να επιλέξει ποιες απαιτήσεις θα εντάξει στην ρύθμιση χωρίς να δεσμεύεται εκ του νόμου από την καθολικότητα της διαδικασίας, αφού αυτή τότε δεν καν νομοθετηθεί ακόμα. Ήδη σήμερα η διάταξη του άρθρου 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του εν θέματι νόμου, επιτρέπει εμμέσως πλην σαφώς την άσκηση παρεμβάσεως εκ μέρους παραλειφθέντος πιστωτή και μάλιστα την χαρακτηρίζει ως κύρια. Η διάταξη αυτή μαρτυρά την καθολικότητα της ρύθμισης, με την έννοια ότι ο νομοθέτης θέλει με κάθε τρόπο να διασφαλίσει ότι όλες οι οφειλές του αιτούντος θα ρυθμισθούν δικαστικά με την ίδια απόφαση. Ο σκοπός αυτός του νομοθέτη επιρρώνεται και από το γεγονός ότι αντί για απόρριψη της αίτησης σε περίπτωση παράλειψης πιστωτή ο οποίος στην συνέχεια δεν άσκησε κύρια παρέμβαση, δίδεται η λύση της υποχρεωτικής αυτεπάγγελτης ρύθμισης και της δικής του



απαίτησης ή της υποχρεωτικής κλήτευσής του από το δικαστήριο κατ' άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν 3869/2010.

Σε προηγούμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου είδαμε ότι καταρχήν στην εκουσία δικαιοδοσία η επίδοση της αίτησης δεν συνιστά όρο της διαδικαστικώς παραδεκτής ασκήσεως της. Επιπροσθέτως, ότι η επίδοση εν γένει στην εκουσία δικαιοδοσία, δεν σημαίνει αυτομάτως ότι καθίσταται διάδικος εκείνος προς τον οποίο γίνεται η επίδοση αλλά απαιτείται προηγούμενη άσκηση παρεμβάσεως εκ μέρους του προκειμένου να καταστεί διάδικος<sup>128</sup>. Εξαίρεση από τον κανόνα αυτό θεσπίζει η διάταξη του άρθρου 748 παρ. 3 ΚΠολΔ, δυνάμει της οποίας η υποχρεωτικότητα της επίδοσης καθιστά άνευ ετέρου τον παραλήπτη διάδικο.

Στην περίπτωση του άρθρου 5 παρ. 1 του ν.3869/2010, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η επίδοση της αίτησης στους πιστωτές και εγγυητές, τους καθιστά άνευ ετέρου διαδίκους, με αποτέλεσμα η ενδεχόμενη άσκηση παρέμβασης εκ μέρους τους να έχει ως αποτέλεσμα την απόρριψή της ως απαράδεκτης. Αντιστρόφως η παράλειψη της επίδοσης σε πιστωτή ή εγγυητή καταρχήν του στερεί την ιδιότητα του διαδίκου και ως εκ τούτου νομιμοποιείται να ασκήσει κύρια παρέμβαση ως τρίτος μη διάδικος, προκειμένου να αποκτήσει την ιδιότητα του διαδίκου. Αυτή η επιλογή δίδεται στον πιστωτή ή εγγυητή εμμέσως από το άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν.3869/2010 σε συνδυασμό με το άρθρο 752 ΚΠολΔ και παρέχεται και στον δεύτερο βαθμό σύμφωνα με το άρθρο 79 παρ. 1 ΚΠολΔ.

Ως προς τον τρόπο άσκησής της ως προελέχθη δεν υπάρχει ειδικότερη πρόβλεψη στον ν.3869/2010 και επομένως ανατρέχουμε στις διατάξεις του ΚΠολΔ για την κάλυψη του κενού αυτού. Με αφορμή όμως την αναλογική εφαρμογή των πτωχευτικών διατάξεων κατ' άρθρο 15 του ν.3869/2010, θα μπορούσε να λεχθεί ότι κατισχύει η διάταξη του άρθρου 54 παρ. 1 ΠτΚ, ως ειδικότερη<sup>129</sup>. Με βάση τη σκέψη αυτή η παρέμβαση (τόσο η κύρια όσο και η πρόσθετη) ασκούνται χωρίς προδικασία με δήλωση στα πρακτικά. Αν πάλι ασκηθούν κατά τον ΚΠολΔ με κατάθεση δικογράφου, θα συνεκδικασθούν με την κύρια αίτηση του οφειλέτη προκειμένου να μην εκδοθούν αντιφατικές αποφάσεις.

### **2.2.1. Το έννομο συμφέρον για την άσκηση κύριας παρέμβασης**

Θεμελιώδης προϋπόθεση της παρεμβάσεως συνιστά η ύπαρξη του εννόμου συμφέροντος ως προς την έκβαση της δίκης, ήτοι να εξαρτάται η έννομη θέση του παρεμβαίνοντος από την έκβαση της δίκης. Τέτοια εξάρτηση δεν είναι άλλη από την επέλευση των δυσμενών συνεπειών

<sup>128</sup> ΑΠ 1040/2009 ΕΠολΔ 2009 σελ. 644, ΑΠ 305/2005 ΕλλΔνη 2006 σελ.1363.

<sup>129</sup> Πρβλ. Α. Κρητικό, ο.π., σελ. 103, Π. Αρβανιτάκη, ο.π., σελ. 1467.

της απόφασης σε βάρος του, ήτοι του δεδικασμένου, της εκτελεστότητας, της διαπλαστικότητας και των αντανακλαστικών συνεπειών. Σύμφωνα με την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου<sup>130</sup> «έννομο συμφέρον προς παρέμβαση υφίσταται όταν με αυτή μπορεί να προστατευθεί δικαίωμα του παρεμβαίνοντος ή να αποτραπεί η δημιουργία εις βάρος του νομικής του υποχρέωσης. Πρέπει όμως αυτά, είτε να απειλούνται από την δεσμευτικότητα, ή την εκτελεστότητα της αποφάσεως που θα εκδοθεί, είτε να υπάρχει κίνδυνος προσβολής τους από τις αντανακλαστικές συνέπειες της. Έτσι για την άσκηση πρόσθετης παρέμβασης, δεν αρκεί το γεγονός ότι σε εκκρεμή δίκη μεταξύ άλλων πρόκειται να λυθεί νομικό ζήτημα, που θα ωφελήσει ή θα βλάψει τον προσθέτως παρεμβαίνοντα, γιατί υπάρχει ή πρόκειται να προκύψει σε άλλη δίκη μεταξύ αυτού και κάποιου από τους διαδίκους ή τρίτου συναφής διαφορά, αλλά απαιτείται η έκβαση της δίκης στην οποία παρεμβαίνει, να θίγει από την άποψη του πραγματικού και του νομικού ζητήματος τα έννομα συμφέροντά του.». Με βάση αυτά έννομο συμφέρον προς άσκηση παρέμβασης δεν υπάρχει όταν είναι μόνο οικονομικό το θιγόμενο συμφέρον του παρεμβαίνοντος ούτε όταν το νομικό ζήτημα που θα επιλυθεί επιδρά τον παρεμβαίνοντα στο πλαίσιο άλλης δίκης. Το διατακτικό της συγκεκριμένης απόφασης θα πρέπει να επιδρά συγκεκριμένα στην νομική θέση του παρεμβαίνοντος<sup>131</sup>.

Με την κύρια παρέμβαση ο πιστωτής επιδιώκει να εισέλθει στην δίκη και να ληφθεί υπόψιν η απαίτησή του στην ρύθμιση στην οποία θα προβεί το δικαστήριο. Η θεωρία<sup>132</sup> που είχε διατυπωθεί πριν τη νομοθέτηση της υποχρεωτικότητας συνολικής διευθέτησης των οφειλών του αιτούντος, εντόπιζε έλλειψη εννόμου συμφέροντος των πιστωτών προς άσκηση παρέμβασης σε περίπτωση που δεν τους έχει επιδοθεί η αίτηση<sup>133</sup>. Την έλλειψη αυτή δικαιολογούσε στηριζόμενη αφενός στην ευχέρεια του αιτούντος να συμπεριλάβει τους πιστωτές που επιθυμεί στην αίτηση και την εκ ως εκ τούτου δικονομική δυνατότητα των παραλειφθέντων πιστωτών να ικανοποιήσουν τις αξιώσεις τους με τα μέσα ατομικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη τους, αφετέρου στην σύγκριση της τελολογίας των διατάξεων του ν.3869/2010 με τον πτωχευτικό κώδικα ως προς την συλλογικότητα της διαδικασίας, δηλαδή ως προς το ότι στην πτωχευτική διαδικασία οι πιστωτές δεν έχουν την επιλογή ικανοποίησης των αξιώσεών τους παρά μόνο με την εξασφάλιση της συμμετοχής τους στην δίκη της πτώχευσης ενώ εναντίον των οφειλετών που έχουν ενταχθεί στην ρύθμιση του ν.3869/2010 δεν απαγορεύεται η επίσπευση ατομικής αναγκαστικής εκτέλεσης από παραλειφθέντα πιστωτή.

<sup>130</sup> ΟΛΑΠ 8/1998 ΕλλΔνη 1998 σελ. 71=ΝοΒ 1998 σελ. 496, ΟΛΑΠ 38/1997 ΕλλΔνη 1998 σελ. 55.

<sup>131</sup> Πρβλ. Ν. Κατηφόρη, «Συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων κατά τον ν. 3869/2010», ΕΠολΔ 2011, σελ. 301.

<sup>132</sup> Πρβλ. Ν. Κατηφόρη, ο.π., σελ. 302.

<sup>133</sup> Πρβλ. Δ. Μακρή, ο.π., σελ. 73 και 89.

Ήδη σήμερα, μετά την τροποποίηση που επέφερε ο ν.4161/2013, το άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν.3869/2010 δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης της δυνατότητας του πιστωτή να ασκήσει κύρια παρέμβαση στην δίκη, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι δεν έχει ήδη αποκτήσει την ιδιότητα του διαδίκου με την επίδοση της αίτησης ή με την υποχρεωτική κλήτευσή του που προκύπτει από την συνδυαστική εφαρμογή της ως άνω διάταξης με το άρθρο 748 παρ. 3 ΚΠολΔ. Ο νομοθέτης τάσσεται πρόδηλα υπέρ της εξασφάλισης της συμμετοχής όλων των πιστωτών στην διαδικασία με την θέσπιση της συλλογικότητας της ρύθμισης και της υποχρεωτικής ρύθμισης των οφειλών ακόμα και του πιστωτή που δεν έχει ενταχθεί στο προτεινόμενο σχέδιο ρύθμισης των οφειλών. Μετά τον προβληματισμό της θεωρίας και της νομολογίας ως προς το ζήτημα, καθίσταται πλέον αυτονόητη η θεμελίωση του εννόμου συμφέροντος του παραλειφθέντος πιστωτή πρωτίστως στις ως άνω διατάξεις του ν.3869/2010, δευτερευόντως δε στον κίνδυνο μη ικανοποίησής του αν παραμείνει εκτός της διαδικασίας αφού η περιουσία του οφειλέτη θα διατεθεί για τους σκοπούς εκπλήρωσης της δικαστικής ρύθμισης. Σύμφωνα με την νομολογία έννομο συμφέρον προς κύρια παρέμβαση υπάρχει όταν με αυτή μπορεί να προστατευθεί δικαίωμα του παρεμβαίνοντος ή να αποτραπεί η δημιουργία σε βάρος του νομικής υποχρέωσης<sup>134</sup>. Δεν αρκεί η επίκληση γενικότερων ηθικών ή κοινωνικών συμφερόντων αλλά πρέπει να επικαλεσθεί και να αποδείξει ότι το διατακτικό της εκδοθησομένης θα επιδράσει με τις έννομες συνέπειες του σε βάρος των εννόμων συμφερόντων του. Σε πρακτικό επίπεδο ο παρεμβαίνων πιστωτής οφείλει να επικαλεσθεί και να αποδείξει ότι ενδεχόμενη υπαγωγή του οφειλέτη στις διατάξεις του ν.3869/2010 και προστασία του δυνάμει αυτών, θα λειτουργήσει ανασταλτικά ως προς την επιδίωξη ικανοποίησης της δικής του απαίτησης εκτός ρύθμισης με την διαδικασία της ατομικής αναγκαστικής εκτέλεσης, αφού η περιουσία του οφειλέτη θα διατεθεί προς τον σκοπό δικαστικής ρύθμισης των οφειλών, η δε ικανοποίηση των ενταγμένων στη ρύθμιση πιστωτών θα τους παράσχει προνομιακή ικανοποίηση σε βάρος του<sup>135</sup>.

Σημειώνεται ότι εξαλείφθηκε ακόμα ένας λόγος που έθετε υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος. Ειδικότερα δυνάμει του άρθρου 14 παρ. 2 του ν.4346/2015 αντικαταστάθηκε η παρ. 6 του άρθρου 4 του ν.3869/2010, η οποία υπό την τότε μορφή της όριζε ότι αν δεν συμπεριλαμβανόταν στην αίτηση πιστωτής, η απαίτησή του δεν επηρεαζόταν από την πορεία της διαδικασίας. Βέβαια η θεωρία υποστήριζε ότι και πάλι δεν αποκλειόταν το έννομο συμφέρον του να ασκήσει κύρια παρέμβαση για τον λόγο ότι δεν συνέτρεχε κανένας

---

<sup>134</sup>Πρβλ. *Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά*, ο.π., σελ. 338.

<sup>135</sup>Πρβλ. *Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά*, ο.π., σελ. 338.

ουσιαστικός λόγος, ικανός να αποκλείσει τη συμμετοχή του τρίτου στη δίκη προς διασφάλιση των εννόμων συμφερόντων του<sup>136</sup>.

### **2.2.2. Η άσκηση πρόσθετης παρέμβασης**

Είδαμε παραπάνω ότι κατά κρατούσα άποψη η παρέμβαση που ασκεί παραληφθείς πιστωτής ή εγγυητής είναι κύρια. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι αποκλείεται να ασκηθεί παραδεκτώς και πρόσθετη παρέμβαση στην δίκη του ν.3869/2010. Τέτοια παρέμβαση ασκεί οποιοδήποτε πρόσωπο έχει έννομο συμφέρον να νικήσει ο οφειλέτης, κυρίως για λόγους προστασίας των δικαιωμάτων που αντλεί από την περιουσία του οφειλέτη και την οποία επιθυμεί να προστατεύσει. Για παράδειγμα τέτοιες περιπτώσεις<sup>137</sup> είναι πιστωτής του οφειλέτη που έχει έννομο συμφέρον να προστατευθεί η περιουσία του οφειλέτη από την εκποίηση και τέλος ο πραγματικός δικαιούχος της απαίτησης ενώ ο οφειλέτης από παραδρομή έχει εμφανίσει άλλον ως δικαιούχο.

Στην νομολογία<sup>138</sup> υπάρχει διχογνωμία ως προς την θεμελίωση εννόμου συμφέροντος για την άσκηση πρόσθετης παρέμβασης εκ μέρους σωματείων προστασίας καταναλωτών υπέρ των αιτούντων. Κατά την ορθότερη άποψη δεν υφίσταται τέτοιο έννομο συμφέρον διότι ελλείπει το θεμελιώδες γνώρισμα της παρέμβασης, ήτοι η επέλευση των δυσμενών συνεπειών της απόφασης σε βάρος της έννομης θέσης των προσθέτως παρεμβαινόντων.

### **2.3. Περαιτέρω προβληματισμοί ως προς τους κυρίως παρεμβαίνοντες πιστωτές**

Συντρέχει περίπτωση ο αιτών να έχει συμπεριλάβει στην αίτησή του όλους τους πιστωτές του αλλά να έχει παραλείψει να συμπεριλάβει συγκεκριμένη απαίτηση ενός εξ αυτών. Στην περίπτωση αυτή απάντηση παρέχει απευθείας η ρύθμιση του άρθρου 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν.3869/2010, σύμφωνα με την οποία το δικαστήριο οφείλει να δράσει αυτεπαγγέλτως, στο πλαίσιο της εξουσίας που του δίνει το ανακριτικό σύστημα, και να συμπεριλάβει και αυτήν την οφειλή στην δικαστική ρύθμιση, χωρίς ειδικότερο αίτημα του οφειλέτη.

<sup>136</sup> Πρβλ. *Α. Κρητικό*, ο.π., σελ. 104 ο οποίος παραπέμπει και σε *Π. Αρβανιτάκη*, ο.π., σελ. 1467.

<sup>137</sup> ΕιρΑθ 108/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΑθ 15/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ που δέχθηκε κατόπιν ανακοίνωσης της δίκης την πρόσθετη παρέμβαση του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων για δάνειο του οφειλέτη που δεν επιτρεπόταν κατά την τότε ισχύουσα μορφή του άρθρου 1 παρ. 2 του ν.3869/2010 να ενταχθεί στην ρύθμιση. Ο αιτών, ο οποίος ήταν δημόσιος υπάλληλος, είχε λάβει εικοσαετές δάνειο από το ΤΠΔ για την εξόφληση του οποίου είχε εκχωρηθεί τμήμα των μηνιαίων απολαβών του προς το ΤΠΔ. Το ΤΠΔ επιθυμούσε να διατηρηθεί η μη ένταξη της απαιτήσεώς του στην ρύθμιση του νόμου, πράγμα που δεν επιθυμούσαν οι λοιποί πιστωτές γιατί με την εξαίρεση του ΤΠΔ θα περιοριζόταν το απομένον για αυτούς διαθέσιμο κεφάλαιο του οφειλέτη.

<sup>138</sup> Πρβλ. *Α. Κρητικό*, ο.π., σελ. 108, με παραπομπή στην ΕιρΑθ 178/2011 αδημ. που δέχεται το παραδεκτό της πρόσθετης παρέμβασης του σωματείου με την επωνυμία «ΕΚΠΟΙΖΩ» και στην αντίθετη ΕιρΑθ 102/2012 αδημ.

Περισσότερο προβληματική εμφανίζεται η περίπτωση στην οποία οι κυρίως παρεμβαίνοντες πιστωτές ασκούν την παρέμβασή τους για πρώτη φορά στην πρώτη συζήτηση της αίτησης (ήτοι την ημέρα επικύρωσης του προδικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 5 του ν.3869/2010), οπότε έχουν αποστερηθεί την δυνατότητα να μετάσχουν στην διαδικασία του προδικαστικού συμβιβασμού με διαμεσολάβηση (άρθρο 2 του ν.3869/2010), στον οποίο συμμετέχουν υποχρεωτικά όλοι οι πιστωτές. Οι πιστωτές αυτοί χρειάζονται ένα εύλογο χρονικό διάστημα να λάβουν γνώση του φακέλου της υπόθεσης κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 5 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν.3869/2010 και να διατυπώσουν τις απόψεις τους επί του προτεινόμενου σχεδίου. Η συμμετοχή τους όμως για πρώτη φορά στο στάδιο αυτό, δεν είναι αποδεκτή κατά τις διατάξεις του ν.3869/2010 περί συλλογικότητας της διαδικασίας, να τους αποστερεί από το δικαίωμα αυτό. Κρίνεται έτσι ορθό<sup>139</sup> να αναβληθεί η συζήτηση (του αιτήματος χορήγησης προσωρινής διαταγής ή της επικύρωσης του προτεινόμενου σχεδίου διευθέτησης) στην οποία παρενέβησαν, προκειμένου να διαπιστωθεί αν με την συμπερίληψή τους στην αίτηση υπάρχει πιθανότητα προδικαστικού συμβιβασμού<sup>140</sup>.

Υπάρχει ένας ακόμα προβληματισμός ως προς την άσκηση της κύριας παρέμβασης κατά την συζήτηση της προσωρινής διαταγής ή της επικύρωσης του προδικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 5 του ν.3869/2010, η οποία αφορά την αμφισβήτηση της απαίτησης. Με άλλα λόγια, αν ο αιτών ή οι υπόλοιποι πιστωτές αμφισβητούν την απαίτηση του κυρίως παρεμβαίνοντος, γεννάται ζήτημα για το εάν ο δικαστής θα αποφασίσει με την προσωρινή διαταγή επ' αυτού ή εάν θα αποφανθεί στην κύρια συζήτηση της υπόθεσης. Κατά την γνώμη της γράφουσας, κρίνεται ορθότερο να αποφανθεί για το ζήτημα αυτό το Δικαστήριο στην κύρια συζήτηση της υπόθεσης και τούτο διότι η ταχύτητα και προχειρότητα που διέπει πρακτικά την διαδικασία χορήγησης προσωρινής διαταγής, δεν αποτελούν εχέγγυα εξαγωγής ασφαλούς συμπεράσματος ως προς την νομική και ουσιαστική βασιμότητα της απαίτησης του κυρίως παρεμβαίνοντος, η οποία για να αποσαφηνιστεί απαιτεί ενδελεχή έρευνα από τον δικαστή, μη δυνάμενη να περιοριστεί στα στενά χρονικά περιθώρια έκδοσης της προσωρινής διαταγής. Επιπροσθέτως, αν απορριφθεί η κύρια παρέμβαση σε αυτό το στάδιο, ο πιστωτής θα συνεχίσει να έχει το δικαίωμα να στραφεί με ατομική εκτέλεση κατά του οφειλέτη, όμως ο τελευταίος θα προστατεύεται από την χορηγηθησομένη προσωρινή διαταγή κατά προνομιακή ικανοποίηση των ενταχθέντων στην ρύθμιση πιστωτών και σε βάρος του παραλειφθέντος πιστωτή.

---

<sup>139</sup> Πρβλ. *Α. Κρητικό*, ο.π., σελ. 205 επ.

<sup>140</sup> Αντίθετη η προσωρινή διαταγή με αριθμό 14764/2013 του Ειρηνοδίκη Θεσ/κης, ΕφΑΔ 2014 σελ. 535.

Προβληματισμός επίσης δημιουργείται και σε εκείνη την περίπτωση που η κύρια παρέμβαση ασκείται για πρώτη φορά στην κύρια συζήτηση της υπόθεσης. Τούτο διότι αυτό συνεπάγεται ότι εφόσον οι πιστωτές δεν μετείχαν στην διαδικασία χορήγησης προσωρινής διαταγής ή του προδικαστικού συμβιβασμού δεν έχουν υπολογισθεί στο ποσό των μηνιαίων καταβολών που έχει ορίσει το δικαστήριο με την προσωρινή διαταγή κατά το άρθρο 5 παρ. 2 του ν.3869/2010 ή που έχει ενδεχομένως ορισθεί με το σχέδιο διευθέτησης. Στην περίπτωση αυτή, η γενομένη και εκπληρωθείσα ρύθμιση δεν επιτρέπεται να ανατραπεί, επομένως η λήψη υπόψη και της απαιτήσεως του κυρίως παρεμβαίνοντος θα πρέπει να ισχύσει για το μέλλον.

#### **2.4. Άλλοι τρόποι συμμετοχής των πιστωτών στη δίκη**

Πέραν της άσκησης κύριας παρέμβασης, της υποχρεωτικής αυτεπάγγελτης κλήτευσης κατ' άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του νόμου σε συνδυασμό με το άρθρο 748 παρ. 3 ΚΠολΔ καθώς και της επίδοσης του δικογράφου, ως τρόπων απόκτησης της ιδιότητας του διαδίκου εκ μέρους των πιστωτών, η θεωρία<sup>141</sup> υποστηρίζει ακόμα έναν τρόπο συμμετοχής τους στην δίκη, ήτοι με προσεπίκλησή τους από τον οφειλέτη κατ' άρθρο 753 ΚΠολΔ<sup>142</sup>. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται μεν το δικαίωμα ακρόασης του πιστωτή κυρίως όμως αποτρέπεται η επιβράδυνση στην παροχή δικαστικής προστασίας – που αποτελεί πρόδηλο στόχο και του νομοθέτη του ν.3869/2010 – η οποία θα ήταν αναγκαίο επακόλουθο της μεταγενέστερης άσκησης τριτανakoπής εκ μέρους του βλαπτόμενου παραλειφθέντος οφειλέτη, εξυπηρετείται δε και το αναγκαίως ενιαίο της δικαστικής ρύθμισης των οφειλών. Για την άσκησή της δεν απαιτείται να υφίσταται έννομο συμφέρον στο πρόσωπο του προσεπικαλούμενου αλλά τέτοιο πρέπει να υπάρχει στο πρόσωπο του προσεπικαλούμενου. Η ειδικότερη ανάλυση του εννόμου συμφέροντος του παραλειφθέντος πιστωτή προς συμμετοχή στην δίκη παρατίθεται στην αμέσως προηγούμενη ενότητα. Επιπρόσθετα, η προσεπίκληση μπορεί να διαταχθεί αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, εφόσον δικαιολογείται σχετικό έννομο συμφέρον στο πρόσωπο του προσεπικαλούμενου, η ενέργεια δε αυτή εναπόκειται στην αναιρετικά ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου<sup>143</sup>. Και στις δύο περιπτώσεις η προσεπίκληση ασκείται με κατάθεση και επίδοση δικογράφου και ο προσεπικαλούμενος αποκτά με μόνη την άσκησή της την ιδιότητα του διαδίκου.

Τέλος σύμφωνα με την ανωτέρω θέση στη θεωρία ο παραλειφθείς πιστωτής μπορεί για πρώτη φορά να ενταχθεί στην ρύθμιση εφόσον ασκηθεί αίτηση μεταρρύθμισης της εκδοθείσας

<sup>141</sup> Πρβλ. Γ. Κομπολίτη, ο.π. άνευ αριθμησης σελίδων κειμένου.

<sup>142</sup> ΕιρΠατρ 1483/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>143</sup> Πρβλ. Β. Βαθρακοκόιλη, ο.π., σελ. 437.

απόφασης κατ' άρθρο 758 ΚΠολΔ, δηλαδή εφόσον ασκείται από τον οφειλέτη ή άλλον πιστωτή η αίτηση μεταρρύθμισης με σκοπό ένταξης του παραλειφθέντος πιστωτή, ή ακόμα και με άσκηση και επίδοση νέας αίτησης συμπληρωματικής προς την ήδη ασκηθείσα η οποία περιέχει μόνο τον παραλειφθέντα αυτόν πιστωτή με νέο σχέδιο διευθέτησης, οι οποίες θα συνεκδικασθούν.

## 2.5. Η φύση της ομοδικίας μεταξύ των συμμετεχόντων πιστωτών

Ως προελέχθη υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους οι πιστωτές δύνανται να αποκτήσουν την ιδιότητα του διαδίκου στις εν θέματι διαφορές. Ενδιαφέρον από θεωρητικής απόψεως παρουσιάζει η φύση του δεσμού της ομοδικίας που αναπτύσσεται μεταξύ τους και ειδικότερα για το αν πρόκειται για απλή ή αναγκαστική ομοδικία καθώς έχουν υποστηριχθεί στην θεωρία και οι δύο απόψεις.

Καταρχήν οι διατάξεις περί ομοδικίας του ΚΠολΔ εφαρμόζονται και στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (κατ' άρθρο 741 ΚΠολΔ)<sup>144</sup>. Κατά την πρώτη άποψη<sup>145</sup>, στη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων ο δεσμός που συνδέει τους πιστωτές του αιτούντος - οφειλέτη, ενόψει του ότι η ισχύς της αποφάσεως που θα εκδοθεί εκτείνεται σε όλους τους «μετέχοντες στη δίκη» πιστωτές, είναι αυτός της αναγκαστικής παθητικής ομοδικίας (αρ. 76 παρ. 1 περ. β' ΚΠολΔ). Στην εκούσια δικαιοδοσία - κατά την ορθότερη γνώμη - δεν εφαρμόζεται - όπως στην αμφισβητούμενη - η διάταξη του άρθρου 76 παράγραφος 1 εδάφιο τελευταίο του ΚΠολΔ, κατά την οποία «οι ομόδικοι που μετέχουν νόμιμα στη δίκη ή έχουν προσεπικληθεί, αν δεν παραστούν, θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύονται από εκείνους που παρίστανται»<sup>146</sup>. Και τούτο διότι η έκταση του επηρεασμού στις έννομες σχέσεις του αιτούντος και των άλλων ενδιαφερομένων είναι διάφορη<sup>147</sup>. Μάλιστα ειδικά στο ν.3869/2010, όπου συντρέχουν αντίθετα συμφέροντα των πιστωτών, δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής η ανωτέρω διάταξη. Έτσι σύμφωνα με την θεωρία, αν απουσιάζει πιστωτής που κλητεύθηκε νόμιμα και

---

<sup>144</sup> Πρβλ. Ν. Κατηφόρη, ο.π., ο οποίος υποστηρίζει το αντίθετο, δηλαδή ότι δεν υπάρχει συμβατότητα των διατάξεων περί ομοδικίας στις υποθέσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι αποκλείεται σε αυτές η ύπαρξη πλειονότητας ενδιαφερομένων, με παραπομπές σε Π. Γέσιου-Φαλτή, «Η ομοδικία εις την πολιτικήν δίκην», 1970, σελ. 138-139 και Ε. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, ο.π., σελ. 1478. Την ίδια θέση παρατηρούμε και σε Β. Βαθρακοκόλλη, ο.π., σελ. 409 με την διάκριση ότι δέχεται την δημιουργία απλής ομοδικίας με αφορμή την ΠΠΑ 3836/73 ΝοΒ 22/84.

<sup>145</sup> Πρβλ. Α. Κρητικό, ο.π., σελ. 16.

<sup>146</sup> ΜΠρΚορ 111/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ η οποία κήρυξε απαράδεκτη την συζήτηση έφεσης ασκηθείσας από πιστώτρια διότι η εκκαλούσα παρέλειψε να κλητεύσει την αναγκαία (παθητικώς) ομόδικο της κατά την πρωτοβάθμια συζήτηση, ΕιρΡοδ 13/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΠαμ 2/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΧαν 309/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, αντιθ. ΕιρΠειρ 85/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ η οποία δεν δέχεται τον δεσμό αναγκαστικής παθητικής ομοδικίας, ΕιρΕλευσ. 1/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>147</sup> Πρβλ. Β. Βαθρακοκόλλη, ο.π., σελ. 439.

εμπρόθεσμα δεν επηρεάζεται η πρόοδος της δίκης, που πλέον θα διεξαχθεί με τον απόντα πιστωτή να δικάζεται ωσει παρόν. Ζήτημα δε αντιπροσώπευσης του απολίποντος πιστωτή από τους παρόντες δεν τίθεται, καθώς ο καθένας από αυτούς έχει προφανώς αντικρουόμενα συμφέροντα έναντι άλλου. Επομένως, ενδεχόμενη αδράνεια ορισμένου πιστωτή σε συγκεκριμένο διαδικαστικό στάδιο επιφέρει δυσμενείς συνέπειες υποκειμενικά σε βάρος αυτού και υπέρ των υπολοίπων πιστωτών<sup>148</sup>.

Κατά την ανωτέρω θεωρία<sup>149</sup>, μετά τις τελευταίες τροποποιήσεις του ν.3869/2010, η συλλογικότητα και καθολικότητα της ρύθμισης που θέσπισε ο ν.4161/2013, επιρρώνει την άποψη ότι πρόκειται για αναγκαστική παθητική ομοδικία των πιστωτών και μάλιστα είναι οιονεί αναγκαστική παθητική ομοδικία. Παρόλο που οι απαιτήσεις των πλειόνων πιστωτών έχουν χωριστή αιτία γεννέσεως και τα συμφέροντά τους είναι αντικρουόμενα, ο δεσμός που τους συνδέει είναι αυτός της οιονεί αναγκαστικής παθητικής ομοδικίας ένεκα της ανάγκης συμμετοχής όλων τους στη δίκη αφού από την καθολική αυτή συμμετοχή θα καθορίσει το δικαστήριο το κοινώς καταβλητέο ποσό στο πλαίσιο του άρθρου 8 παρ. 1 του ν.3869/2010<sup>150</sup>. Ειδικότερα για να καθορίσει το ύψος του ποσού αυτού, το δικαστήριο θα προσθέσει το σύνολο των απαιτήσεων και θα το διαιρέσει με το συνολικό ποσό της μηνιαίας καταβλητέας δόσης πολλαπλασιαζόμενο με το ύψος της απαίτησης κάθε πιστωτή.

Υποστηρίζεται εναργώς στην θεωρία και η αντίθετη άποψη σύμφωνα με την οποία οι πιστωτές των οποίων οι απαιτήσεις αναφέρονται στην αίτηση και στο προτεινόμενο σχέδιο διευθέτησης οφειλών, συνδέονται μεταξύ τους με δεσμό απλής ομοδικίας<sup>151</sup>. Το επιχείρημα της άποψης αυτής είναι πλέον παρωχημένο και τούτο διότι αντλείται από την μορφή του νόμου πριν τις τροποποιήσεις που επέφερε ο ν.3869/2010. Ειδικότερα, με αφορμή την τότε ισχύουσα διάταξη του άρθρου 4 παρ. 6 του ν.3869/2010 η οποία όριζε ότι αν δεν συμπεριληφθεί στην αίτηση πιστωτής, η απαίτησή του δεν επηρεάζεται από την ρύθμιση, συνεπαγόταν ότι δεν

---

<sup>148</sup> Πρβλ. *Π.Αρβανιτάκη*, ο.π., σελ. 1469, ΕιρΣερ 97/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ που δίκασε ερήμην νομίμως κλητευθείσα πιστώτρια.

<sup>149</sup> Πρβλ. *Γ. Κομπολίτη*, ο.π., άνευ αριθμησης σελίδων κειμένου.

<sup>150</sup> Πρβλ. *Α. Κρητικό*, ο.π., σελ. 16 με περαιτέρω παραπομπές σε *Γ. Ευστρατιάδη*, Εισήγηση στην Εθνική Σχολή Δικαστών – Πρόγραμμα επιμόρφωσης Ειρηνοδικών, 8-9/12/2010, σελ. 6.

<sup>151</sup> Πρβλ. *Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά*, ο.π., σελ. 327 με περαιτέρω παραπομπές σε ΕιρΠειρ 60/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ και ΕιρΠειρ 85/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, *Ε. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη*, ο.π., σελ. 1478 η οποία μάλιστα εξειδικεύει στο χρονικό σημείο της κατάθεσης της αίτησης ότι δεν υπάρχει αναγκαστική ομοδικία, εννοώντας ότι δεν αποκλείεται στην πορεία της διαδικασίας να μετουσιωθεί σε τέτοιο δεσμό η σχέση μεταξύ τους. Επίσης ΜΠρΚορινθ 187/2014 Νομοπαίδια ([www.tetravivlos.com](http://www.tetravivlos.com)) η οποία δέχεται την απλή ομοδικία μεταξύ των πιστωτών



υπήρχε υποχρέωση κοινής εναγωγής και ανάγκη ενιαίας ρύθμισης ούτε τα αποτελέσματα της απόφασης εκτείνονταν στους δανειστές που δεν περιελήφθησαν στην αίτηση<sup>152</sup>.

Ενόψει της σημερινής μορφής του ν.3869/2010 και κυρίως της υποχρεωτικής συλλογικότητας και καθολικότητας της ρύθμισης δεν καταλίπεται περιθώριο αμφισβήτησης της πρώτης εκ των ανωτέρω απόψεων, η οποία είναι και η ορθότερη. Από την στιγμή που το δικαστήριο κατά την απόλυτη διακριτική του ευχέρεια θα εντάξει στην ρύθμιση και οφειλές που δεν έχουν προταθεί από τον οφειλέτη και δεν έχει ασκήσει κύρια παρέμβαση ο δικαιούχος αυτών, συμπεραίνουμε ότι η απόφαση θα επηρεάσει την έννομη θέση και του πιστωτή αυτού μολονότι δεν είχε την ιδιότητα του διαδίκου κατά την διάρκεια της εκκρεμοδικίας<sup>153</sup>. Το επιχείρημα ότι γι' αυτόν τον λόγο συνδέονται οι πιστωτές ως αναγκαίοι ομόδικοι, αντλείται και από τον εννοιολογικό προσδιορισμό της αναγκαστικής ομοδικίας υπό την μορφή εμφάνισης της ένεκα της έκτασης της ισχύος της εκδοθησομένης απόφασης σε όλους όσους μετείχαν στην δίκη. Σύμφωνα με αυτόν η ισχύς του δεδικασμένου εκτείνεται εξαιρετικώς και σε ορισμένα τρίτα πρόσωπα, μολονότι δεν είχαν την ιδιότητα του διαδίκου κατά την διάρκεια της εκκρεμοδικίας, οπότε αν μετείχαν τότε συνδέονται με όσους δεν έχουν θέση τυπικής αντιδικίας, ως αναγκαίοι ομόδικοι. Άλλωστε όπως ήδη αναφέρθηκε αυτός καθεαυτός ο δικαιολογητικός λόγος της ύπαρξης εννόμου συμφέροντος ως όρου της παραδεκτής άσκησης κύριας παρέμβασης εκ μέρους των παραλειφθέντων πιστωτών, είναι το ότι καταλαμβάνονται από τις δυσμενείς συνέπειες της απόφασης. Άρα αφού καταλαμβάνονται από τις συνέπειες της απόφασης, σύμφωνα με την ανωτέρω θεώρηση, συνδέονται με δεσμό αναγκαίας ομοδικίας. Την άποψη περί οιοινεί αναγκαστικής παθητικής ομοδικίας υιοθετεί και η κρατούσα νομολογία, η οποία δικάζει ωσει παρόντα τον απολιπόμενο νομίμως κλητευθέντα πιστωτή, μη δεχόμενη την εκπροσώπηση του από τους λοιπούς συνομοδίκους του καθ' ων η αίτηση – όπως ισχύει κατά κανόνα στην αναγκαστική ομοδικία – ένεκα της σύγκρουσης των συμφερόντων τους<sup>154</sup>.

### **2.5.1.Ζητήματα παθητικής νομιμοποίησης σε περίπτωση εκχώρησης απαιτήσεων και καθολικής ή ειδικής διαδοχής**

<sup>152</sup> Πρβλ. *Ε. Κιοντσιδου-Στρατουδάκη*, ο.π., σελ. 1478.

<sup>153</sup> Πρβλ. *Κ.Μπέη/Κ.Καλαβρό/Σ.Σταματόπουλο*, «Δικονομία των Ιδιωτικών διαφορών», Γενικό Μέρος, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 1999, σελ. 326.

<sup>154</sup> ΕπΚορινθ 375/2015 Νομοπαίδεια ([www.tetravivlos.com](http://www.tetravivlos.com))=ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΣερ 97/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΚορ 111/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΡοδ 13/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΠαμ 2/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΠαμ 1/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ ΕπΧαν 309/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΧαν 282/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΘεσ.7072/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΧαν 230/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΚαλαμ 94/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΡοδ 18/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΜασσητος 78/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΜεσ. 40/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΝαυπλ 363/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕπΑλεξ 485/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ κλπ.

### 2.5.1.1. Παθητική νομιμοποίηση επί εκχώρησης απαιτήσεων και επί ειδικής διαδοχής πιστωτικών ιδρυμάτων

Αρχικώς δέον να σημειωθεί ότι κατά το άρθρο 68 ΚΠολΔ – το οποίο εφαρμόζεται και στις υποθέσεις του ν.3869/2010 ως μη αντικείμενο στις διατάξεις του - η νομιμοποίηση του διαδίκου, ήτοι το δικαίωμα αυτού να υπερασπίζεται τη δικαζόμενη υπόθεση ως ενάγων ή εναγόμενος ή η εξουσία αυτού προς διεξαγωγή της δίκης για συγκεκριμένο δικαίωμα ή έννομη σχέση, αποτελεί διαδικαστική προϋπόθεση και πρέπει να υπάρχει γενικά κατά την έναρξη της δίκης και σ' όλη τη διάρκεια αυτής για να καθίσταται δυνατή η έκδοση απόφασης. Η έλλειψη της νομιμοποίησης κατά τον πιο πάνω χρόνο, εξεταζόμενη και αυτεπάγγελα (άρθρο 73 ΚΠολΔ), συνεπάγεται την απόρριψη της αγωγής ως απαράδεκτης<sup>155</sup>. Επίσης, από το συνδυασμό των άρθρων 68, 118 και 216 παρ. 1 ΚΠολΔ συνάγεται ότι στην αγωγή πρέπει να περιέχεται η νομιμοποίηση, δηλαδή η αναφορά του δικαιώματος στα πρόσωπα των διαδίκων, του ενάγοντα (και αιτούντα) ως δικαιούχου και του εναγόμενου (και καθ' ού) ως υποχρέου. Αν ο ισχυρισμός του ενάγοντος (και αιτούντος) ότι αυτός και ο εναγόμενος (καθ' ού) είναι τα υποκείμενα της έννομης σχέσης αποδειχθεί αναληθής, η αγωγή απορρίπτεται ως αβάσιμη στην ουσία της για ανυπαρξία του επιδίκου δικαιώματος και όχι για έλλειψη νομιμοποίησης<sup>156</sup>.

Σύμφωνα με το άρθρο 455 ΑΚ εκχώρηση είναι η μεταβίβαση της απαίτησης του δανειστή σε νέο δικαιούχο μέσω συμβάσεως μεταξύ τους χωρίς την συναίνεση του οφειλέτη. Ο εκδοχέας ως ειδικός διάδοχος υπεισέρχεται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του εκχωρητή, ενώ η απαίτηση πέραν της μεταβολής του προσώπου του φορέα της, παραμένει η ίδια. Ο εκχωρητής δεν νομιμοποιείται παθητικά πλέον αλλά την ιδιότητα του διαδίκου θα την αποκτήσει ο εκδοχέας με την επίδοση της αίτησης σε αυτόν. Περιπτώσεις ειδικής διαδοχής λόγω εκχώρησης, που αφορούν την παρούσα μελέτη είναι η απορρόφηση του ενεργητικού μίας τράπεζας από άλλη υγιή τράπεζα (στην οποία μεταβιβάζονται τα περιουσιακά στοιχεία της «μη υγιούς» τράπεζας και έτσι δημιουργείται μία υγιής και μία μη υγιής τράπεζα) καθώς επίσης και η περίπτωση της τιτλοποίησης απαιτήσεων κατά το άρθρο 10 του ν. 3156/2003<sup>157</sup>.

<sup>155</sup> ΑΠ 718/1984 ΕλλΔνη 26 σελ. 21, ΕφΚέρ 61/1990 ΕλλΔνη 33 σελ. 1287.

<sup>156</sup> ΕιρΛαρ 40/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑΘ 4138/1990 ΕλλΔνη 32 σελ. 820, ΜονΠρωτΑθ 3903/1988 ΕλλΔνη 33 σελ. 419.

<sup>157</sup> Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του οποίου «Για τους σκοπούς του νόμου αυτού Τιτλοποίηση απαιτήσεων είναι η μεταβίβαση επιχειρηματικών απαιτήσεων λόγω πώλησης με σύμβαση που καταρτίζεται εγγράφως μεταξύ "μεταβιβάζοντος" και "αποκτώντος" σε συνδυασμό με την έκδοση και διάθεση, με ιδιωτική τοποθέτηση μόνον, ομολογιών οποιουδήποτε είδους ή μορφής, η εξόφληση των οποίων πραγματοποιείται: (α) από το Προϊόν είσπραξης των επιχειρηματικών απαιτήσεων που μεταβιβάζονται ή (β) από δάνεια, πιστώσεις ή συμβάσεις παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων. Για τους σκοπούς του νόμου αυτού -ιδιωτική τοποθέτηση- είναι ή διάθεση των ομολογιών σε περιορισμένο κύκλο προσώπων που δεν μπορεί να υπερβαίνει τα εκατόν πενήντα. Αμοιβαία κεφάλαια και εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου με έδρα την Ελλάδα μπορούν να μετέχουν σε ιδιωτική τοποθέτηση, εφόσον

Προϋπόθεση για την εγκυρότητα της εκχώρησης είναι η ύπαρξη απαίτησης, η σύναψη της σύμβασης, το εκχωρητό της απαίτησης και η αναγγελία της εκχώρησης στον οφειλέτη. Στην δε περίπτωση της τιτλοποίησης η αναγγελία πραγματοποιείται κατά την παράγραφο 10 του άρθρου 10 του ν.3156/2003<sup>158</sup>, ήτοι με δημοσίευση της μεταβίβασης στο ειδικό βιβλίο του ενεχυροφυλακείου, ενώ πρέπει να προσκομιστεί απόσπασμα αυτού από την αρχικό πιστωτή για να αποδείξει ότι έχει πραγματικά τιτλοποιηθεί μεταβιβαστεί η απαίτηση κατά του οφειλέτη σε άλλον δικαιούχο. Η αποκοπή της απαίτησης από τον εκχωρητή συμβαίνει έναντι του εκδοχέα από τη συμφωνία τους, ενώ έναντι των τρίτων και του οφειλέτη από την αναγγελία. Τέλος σημειώνεται ότι η αναγγελία κατά τον ΑΚ γίνεται άτυπα. Κατά τις διατάξεις του ΑΚ ο τύπος δεν αποτελεί προϋπόθεση εγκυρότητας της αναγγελίας και μπορεί να γίνει σιωπηρά ή προφορικά, ενώ συχνά η αναγγελία μπορεί να γίνει και με μια απλή επιστολή ή ειδοποίηση του εκ-χωρητή ή του εκδοχέα προς τον οφειλέτη.

Σημασία έχει ο χρόνος κατά τον οποίο έγινε η εκχώρηση και η αναγγελία της εν σχέσει με τον χρόνο της επίδοσης. Αν η εκχώρηση και η αναγγελία αυτής γίνουν νομότυπα<sup>159</sup> μετά την κατάθεση της αίτησης αλλά πριν την επίδοσή της, ο οφειλέτης οφείλει να επιδώσει στον εκδοχέα, λαμβανομένου υπόψιν και του γεγονότος ότι ο εκχωρητής δεν έχει καν αποκτήσει την ιδιότητα του διαδίκου ακόμα διότι ως προαναφέρθηκε η ιδιότητα αυτή αποκτάται όχι με την αναφορά του πιστωτή στο δικόγραφο αλλά δια της επιδόσεως αυτού. Αν όμως η εκχώρηση και η αναγγελία της γίνουν μετά την κατάθεση και επίδοση της αίτησης, τότε ο εκχωρητής έχει ήδη αποκτήσει ιδιότητα διαδίκου και δεν απομένει άλλη λύση στον εκδοχέα από το να ασκήσει κύρια παρέμβαση, νομιμοποιούμενος ως φορέας της απαίτησης και να καταστεί με τον τρόπο αυτό διάδικος<sup>160</sup>. Αντιστοίχως, ο αιτών δεν υποχρεούται σε νέα επίδοση ούτε βέβαια σε

---

*οι ομολογίες έχουν αξιολογηθεί πιστοληπτικό από έναν διεθνώς αναγνωρισμένο οίκο αξιολόγησης (risk rating agency) σε ποσοστό το οποίο χαρακτηρίζεται διεθνώς ως επενδυτικού βαθμού (investment grade). Ασφαλιστικά ταμεία και ασφαλιστικοί οργανισμοί δεν μπορούν να μετέχουν σε ιδιωτική τοποθέτηση ούτε μέσω αμοιβαίων κεφαλαίων ή εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου.»* Στην πιο απλή μορφή της, η τιτλοποίηση συνίσταται στην εκχώρηση (μεταβίβαση λόγω πώλησεως) απαιτήσεων από έναν ή περισσότερους τομείς δραστηριότητας μιας εταιρίας προς μια άλλη εταιρία, η οποία έχει ως ειδικό σκοπό την αγορά, των εν λόγω απαιτήσεων έναντι τιμήματος. Το τίμημα καταβάλλεται από το προϊόν της διάθεσης σε επενδυτές ομολογιών, στο πλαίσιο ομολογιακού δανείου που η λήπτρια εταιρία εκδίδει για το σκοπό αυτό. Οι απαιτήσεις που μεταβιβάζονται με σκοπό την τιτλοποίηση μπορεί να είναι απαιτήσεις κατά οποιουδήποτε τρίτου ακόμη και των καταναλωτών υφιστάμενες ή μελλοντικές, εφόσον αυτές προσδιορίζονται ή είναι δυνατόν να προσδιοριστούν με οποιονδήποτε τρόπο (βλ. παρ. 6 του ως άνω νόμου).

<sup>158</sup> Σύμφωνα με την οποία «Ως αναγγελία λογίζεται η καταχώριση της σύμβασης αυτής στο δημόσιο βιβλίο του άρθρου 3 του ν. 2844/ 2000, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 8 του άρθρου αυτού. Πριν από την αναγγελία δεν αποκτώνται έναντι τρίτων δικαιώματα που απορρέουν από τη μεταβίβαση λόγω πώλησης της παραγράφου»

<sup>159</sup> Η μη ορθή εκχώρηση της απαίτησης στερεί τον εκδοχέα από την παθητική νομιμοποίηση.

<sup>160</sup> Βλ. ΕιρΚορ 89/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, η οποία δεχόμενη την παθητική νομιμοποίηση πιστωτικού ιδρύματος ως ειδικού διαδόχου έτερου πιστωτικού ιδρύματος, έκρινε ότι : «..Νομιμοποιούμενος να διεξαγάγει τη δίκη είναι ο διάδικος που μεταβίβασε μετά την επέλευση της εκκρεμοδικίας το επίδικο πράγμα ή δικαίωμα (ΑΠ 1591/2003), η σε περίπτωση θανάτου αυτού, ο νομιμοποιούμενος, σύμφωνα με το άρθρο 290 του ΚΠολΔ, να συνεχίσει στο όνομα του τη δίκη, κληρονόμος αυτού (ΑΠ 644/2000, ΑΠ 103/1997, ΑΠ πλειοψ. 372/1989). Ο ειδικός διάδοχος του δεν αποκτά

κατάθεση νέας αίτησης με αναφορά στον εκδοχέα. Ο εκχωρητής, που δέχεται την επίδοση της αίτησης από τον οφειλέτη, οφείλει εκ της συμβατικής του σχέσης με τον εκδοχέα και κατά τα άρθρ. 281 και 288 ΑΚ να προβεί σε ανακοίνωση δίκης προς τον εκδοχέα, ώστε αυτός να ασκήσει κύρια παρέμβαση και να καταστεί διάδικος, ώστε να ρυθμισθεί έτσι στο πρόσωπό του η απαίτηση. Επίσης γίνεται δεκτό δυνάμει του άρθρου 2 παρ. 5 εδαφ. β' του ν.3869/2010 ότι η επίδοση δύναται να γίνει στον εκχωρητή με την ιδιότητά του ως αντικλήτου του εκδοχέα<sup>161</sup>.

Αν η επίδοση έγινε προς τον εκχωρητή, παρόλο που η εκχώρηση και η αναγγελία της έλαβαν χώρα πριν την κατάθεση της αίτησης, και επομένως το όνομα του σωστού πιστωτή ελλείπει από την αίτηση, τότε καταρχήν η αίτηση είναι απορριπτέα ως ουσία αβάσιμη και τούτο διότι ο αναφερόμενος στην αίτηση πιστωτής δεν είναι πράγματι πιστωτής. Ειδικότερα, ο οφειλέτης οφείλει να αποδείξει ότι ο αναφερόμενος στην αίτηση είναι πράγματι πιστωτής του, ο δε πιστωτής έχει το βάρος να ανταποδείξει την επελθούσα μεταβολή στο πρόσωπο του φορέα της απαίτησης. Όμως η διάταξη του άρθρου 8 παρ. 1 εδαφ. γ' του ν.3869/2010, με στόχο την διασφάλιση της καθολικότητας και συλλογικότητας της διαδικασίας, δίδει στο δικαστήριο την δυνατότητα να αναβάλει την συζήτηση προκειμένου να κληθεί ο νέος πιστωτής/εκδοχέας, ώστε να μην μείνει το χρέος του εκτός ρύθμισης. Άλλος πιθανός τρόπος συμμετοχής του εκδοχέα στη δίκη, είναι να εμφανισθεί αυτοβούλως ή μετά από ανακοίνωση της δίκης εκ μέρους του εκχωρητή ή εκ μέρους του οφειλέτη, ασκώντας κύρια παρέμβαση ώστε να καταστεί διάδικος.

Τα ίδια ακριβώς ισχύουν και επί ειδικής διαδοχής πιστωτικών ιδρυμάτων, δεδομένου ότι η εκχώρηση συνιστά μορφή ειδικής διαδοχής.

### **2.5.1.2. Παθητική νομιμοποίηση επί καθολικής διαδοχής πιστωτικών ιδρυμάτων**

Σύμφωνα με το άρθρο 75 του ν. 2190/1920 ορίζεται ότι «.... α) Η απορροφούσα εταιρεία υποκαθίσταται στο σύνολο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων της ή των απορροφούμενων εταιρειών..... Γ) Η απορροφούμενη ή οι απορροφούμενες εταιρείες παύουν να υπάρχουν....2. Οι εκκρεμείς δίκες συνεχίζονται αυτοδικαίως από την απορροφούσα εταιρεία ή κατ' αυτής χωρίς καμία ειδικότερη διατύπωση από μέρους της για την συνέχιση και χωρίς να επέρχεται, λόγω της συγχώνευσης βίαια διακοπή της δίκης και χωρίς να απαιτείται δήλωση για την επανάληψή τους...». Εκ της διάταξης αυτής συνάγεται ότι η συγχώνευση των τραπεζών και εν γένει των ΑΕ συνεπάγεται την ex lege καθολική διαδοχή τόσο των ουσιαστικού δικαίου όσο και των

---

αυτοδικαίως την ιδιότητα του διαδίκου και δεν εισέρχεται στη θέση του δικαιοπαρόχου του, διαδίκου, ούτε μετά τον θάνατο του τελευταίου, αλλά έχει δικαίωμα, έως την έκδοση αμετάκλητης απόφασης, ν' ασκήσει παρέμβαση, ακόμη και για πρώτη φορά ενώπιον του Αρείου Πάγου (ΟΛΑΠ 1/1996)...», ΜΠρΘεσσαλ. 7072/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΝεαπ 9/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΛαρ 40/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>161</sup> Πρβλ. Ι.Βενιέρη/Θ.Κατσά, ο.π., σελ. 309.

δικονομικού δικαίου σχέσεων, με αποτέλεσμα η απορροφούσα τράπεζα να υποκαθίσταται πλήρως στην έννομη θέση της απορροφούμενης άνευ ετέρου. Η αυτοδίκαιη καθολική δικονομική διαδοχή σημαίνει ότι το νέο εταιρικό σχήμα νομιμοποιείται παθητικά στην δίκη λαμβάνοντας ex lege την ιδιότητα του διαδίκου, χωρίς να απαιτείται νέα επίδοση ή άσκηση κύριας παρέμβασης. Επειδή ακριβώς το νέο εταιρικό σχήμα έχει την ιδιότητα του διαδίκου, παρέπεται ότι ακόμα και αν δεν εμφανισθεί στην συζήτηση, δεσμεύεται από τις έννομες συνέπειες της απόφασης κατά τα άρθρα 325 παρ. 1 και 919 περ. 1 ΚΠολΔ<sup>162</sup>. Διαφοροποίηση υπάρχει όταν η συγχώνευση έλαβε χώρα μετά την έκδοση της πρωτοβάθμιας απόφασης, με την έννοια ότι το νέο εταιρικό σχήμα δεσμεύεται δυνάμει του άρθρου 325 περ. 2 ΚΠολΔ, αφού στην περίπτωση αυτή διάδικος κατά την έκδοση της απόφασης ήταν η απορροφούμενη εταιρεία και το νέο εταιρικό σχήμα θα δεσμεύεται ως καθολικός διάδοχος της δεδομένου ότι δεν απέκτησε κατά την διάρκεια της εκκρεμοδικίας την ιδιότητα του διαδίκου. Η απορρόφηση λοιπόν που έγινε κατά την διάρκεια της εκκρεμοδικίας και η πλήρης υποκατάσταση της απορροφούσας στην θέση της απορροφούμενης, πέραν των ανωτέρω, συνεπάγεται ότι η απόφαση που θα εκδοθεί θα αναφέρεται στο νέο εταιρικό σχήμα, κάθε δικόγραφο θα απευθύνεται κατά αυτό και κάθε επίδοση θα γίνεται προς αυτό. Και πάλι όμως η εσφαλμένη αναγραφή των στοιχείων ενός διαδίκου στο δικόγραφο, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 118 παρ. 3 ΚΠολΔ, δηλαδή η αναγραφή της απορροφούμενης εταιρείας αντί της καθολικής διαδόχου αυτής, θεραπεύεται και δεν συνεπάγεται απαράδεκτο αν από όλο το σώμα του δικογράφου προκύπτει η ταυτότητα του διαδίκου<sup>163164</sup>.

### 2.5.1.3. Η παθητική νομιμοποίηση επί θέσης πιστωτικού ιδρύματος σε ειδική εκκαθάριση

<sup>162</sup> ΑΠ 1954/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, η οποία έκανε δεκτή την αναίρεση κατά της απόφασης του Εφετείου, το οποίο πρόβη στην παράβαση του άρθρου 559 αρ. 14 ΚΠολΔ, απορρίπτοντας ως απαράδεκτες τις ένδικες εφέσεις ένεκα ελλείψεως εννόμου συμφέροντος, με την αιτιολογία ότι η πρωτοβάθμια απόφαση είναι ανύπαρκτη διότι η πρωτοβάθμια δίκη διεξήχθη κατά προσώπου ανύπαρκτου. Ως δε ανύπαρκτη διάδικο διέγνωσε την απορροφούμενη εταιρεία, παρορώντας ότι η απορροφούσα υπεισήλθε στην δικονομική της θέση ως καθολική διάδοχος.

<sup>163</sup> Πρβλ. *Ι.Βενιέρη/Θ.Κατσά*, ο.π., σελ. 311 με παραπομπές σε *Γ. Ορφανίδη* σε *Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα*, αρθρο 118 αρ. 6, σελ. 267 επ. και περαιτέρω παραπομπές σε νομολογία : ΑΠ 1126/2010 ΝοΒ 2011 σελ. 115 η οποία έκρινε ότι το εφετείο δεν έσφαλε και δεν υπέπεσε στην παράβαση του άρθρου 559 αρ. 14 ΚΠολΔ αναγράφοντας στην εκκαλουμένη την επωνυμία της απορροφούμενης εταιρείας και όχι της απορροφούσας καθολικής διαδόχου, ομοίως και σε ΕφΑθ 1514/2011 ΔΕΕ 2011 σελ. 904, ΕφΔωδ 1/2002 ΔωδΝομ 2003 σελ. 177.

<sup>164</sup> Βλ. ειδικότερα *Γ.Ορφανίδη* σε *Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα*, αρθρο 118 αρ. 6, σελ. 268 «...Τα στοιχεία που απαιτεί ο νόμος για το δικόγραφο δεν αποτελούν, με εξαίρεση την υπογραφή, προϋποθέσεις κύρους της διαδικαστικής πράξεως που εμπεριέχεται στο δικόγραφο. Έτσι δεν υφίσταται ακυρότητα της διαδικαστικής πράξεως, όταν παρά την έλλειψη ή την εσφαλμένη αναγραφή επιτυγχάνεται με άλλον τρόπο ο σκοπός για τον οποίο τέθηκε η συγκεκριμένη διατύπωση. Η επίτευξη του σκοπού κρίνεται σε σχέση με τον αντίδικο και το δικαστήριο, ανεξάρτητα από τυχόν εναντίωση του αντιδίκου (ΕφΑθ 7366/1993 ΕλλΔνη 1994 σελ. 1106 επ.)... Αν προσδιορίζεται η ταυτότητα του διαδίκου, η εσφαλμένη αναγραφή του επωνύμου, του ονόματος ή άλλων στοιχείων δεν ασκεί επιρροή.»

Το ζήτημα της υπαγωγής στην ρύθμιση των απαιτήσεων προς τα πιστωτικά ιδρύματα υπό ειδική εκκαθάριση, έχει λυθεί νομολογιακά<sup>165</sup>. Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 68 του ν. 3601/2007, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 του ν. 4021/2011 με την επιφύλαξη των διατάξεων του ν. 3458/2006 και του άρθρου 63Ε του ν. 3601/2007 : «α) Πιστωτικό ίδρυμα δεν δύναται να κηρυχθεί σε πτώχευση ούτε είναι δυνατόν να ανοίξει επ' αυτού προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης, β) Στην περίπτωση που ανακαλείται η άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος σύμφωνα με το άρθρο 8 αυτό τίθεται υποχρεωτικώς υπό ειδική εκκαθάριση με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος, γ) Κατά τη διάρκεια της εκκαθάρισης, τη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος αναλαμβάνει ειδικός εκκαθαριστής, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που ορίζεται με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος (...), δ) ... , ε) Από την κοινοποίηση στο πιστωτικό ίδρυμα της απόφασης περί ειδικής εκκαθάρισης, το πιστωτικό ίδρυμα απαγορεύεται να δέχεται καταθέσεις Η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να περιορίζει και άλλες εργασίες του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος, στ) Με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος δύναται, μέχρι την ολοκλήρωση των εργασιών εκκαθάρισης και χάριν προστασίας της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και ενίσχυσης της εμπιστοσύνης του κοινού στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα, να υποχρεωθεί ο ειδικός εκκαθαριστής στη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα, ή σε Μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα κατά το άρθρο 63Ε. Στην περίπτωση αυτή, οι διατάξεις του άρθρου 63Δ εφαρμόζονται ανάλογα (...)» ενώ κατά την παρ. 2 «Με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος μπορεί να εξειδικεύονται οι όροι εφαρμογής του παρόντος άρθρου, Στην ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος εφαρμόζονται συμπληρωματικώς και στο μέτρο που δεν αντίκειται στο παρόν άρθρο όπως αυτό εξειδικεύεται με την ανωτέρω απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος οι διατάξεις του Πρωχευτικού Κώδικα».

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι συνέπειες της ανάκλησης της άδειας ενός πιστωτικού ιδρύματος είναι καταρχήν οι ειδικά προσδιοριζόμενες συνέπειες στο νόμο 3601/2007 (άρθρο 68) και στο νόμο 3458/2006, που όμως αφορά περιπτώσεις που τα εκκαθαριζόμενα πιστωτικά, ιδρύματα έχουν υποκαταστήματα σε άλλα κράτη-μέλη. Σύμφωνα με τις διατάξεις τους, το πιστωτικό ίδρυμα τίθεται σε εκκαθάριση με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος η οποία διορίζει και τους εκκαθαριστές. Ο οριζόμενος με αυτόν τον τρόπο εκκαθαριστής αναλαμβάνει τη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος υποκείμενος στον έλεγχο και την εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Η περαιτέρω ιδιορρυθμία τη εκκαθάρισης αυτής έγκειται στο ότι επιτρέπεται η συνέχιση των τραπεζικών εργασιών, πλην της αποδοχής καταθέσεων και όσων εργασιών ρητά

<sup>165</sup> ΕιρΠατρ 486/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΠολυγ 64/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΞανθ 145/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΝεμ 104/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΜαραθ 31/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

εξαιρούνται με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος. Αν και δεν αναφέρεται ο λόγος της συνέχισης των εργασιών, φαίνεται πως αυτή θεωρείται αναγκαία προς διεξαγωγή και περαίωση ιδιαίτερα κερδοφόρων εργασιών προς όφελος των πιστωτών. Από της δημοσίευσεως της περί εκκαθάρισεως απόφασης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, η τράπεζα δεν μπορεί να κηρυχθεί σε πτώχευση, ενώ κατά τα λοιπά επέρχονται οι γενικές συνέπειες που προβλέπονται στο νόμο σε περιπτώσεις λύσεως ανωνύμων εταιρειών, δηλαδή επακολουθεί εκκαθάριση της εταιρικής περιουσίας με είσπραξη των εκκρεμών απαιτήσεων, πληρωμή των χρεών και ρευστοποίηση περιουσίας. Επίσης, κατά την διάταξη του άρθρου 68 του ν. 3601/2007 το πιστωτικό ίδρυμα συνεχίζει τη λειτουργία του ως προς το αντικείμενο που συνίσταται στα περιουσιακά στοιχεία που δεν έχουν μεταβιβαστεί, τα οποία διατηρούνται υπό τη δικαιοκτησία (ενεργητικό) του, ειδικά δε για τις συμβατικές σχέσεις, σ' αυτές συμβαλλόμενο παραμένει το τραπεζικό ίδρυμα. Άλλως η υπό εξυγίανση τραπεζική αυτή επιχείρηση συνεχίζει να υπάρχει για τις ανάγκες της εκκαθάρισης, εφόσον ανακαλείται η άδεια λειτουργίας της και τίθεται σε ειδική εκκαθάριση με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος (άρθρο 68 ν. 3601/2007).

Συνεπώς οι απαιτήσεις που δεν μεταβιβάσθηκαν δεν κωλύονται να υπαχθούν στις διατάξεις του ν.3869/2010, η διαδικασία του οποίου έχει ως αντικείμενο τη ρύθμιση των χρεών του υπερχρεωμένου οφειλέτη με σκοπό την οικονομική και κοινωνική επανένταξή του, είναι δε προσωποπαγής, αφορά δηλαδή το πρόσωπο του οφειλέτη που υπάγεται στις ευνοϊκές ρυθμίσεις και όχι τις απαιτήσεις των πιστωτών του, η δε παρέμβαση του δικαστηρίου έχει ρυθμιστικό και διαπλαστικό χαρακτήρα. Βέβαια θα επηρεάσει το περιεχόμενο των απαιτήσεων των πιστωτών του, πλην όμως ο περιορισμός τους επιβάλλεται προς εξυπηρέτηση του γενικότερου συμφέροντος, το οποίο εξυπηρετεί η επανένταξη του οφειλέτη. Επιπρόσθετα, η ένταξη στην ρύθμιση όλων των απαιτήσεων των πιστωτών είναι υποχρεωτική ένεκα της συλλογικότητας του άρθρου 8 παρ. 1 εδαφ. γ' ΚΠολΔ και δεν αποτελεί καταδιωκτικό μέτρο κατά την έννοια του άρθρου 25 ΠτΚ, το οποίο, εξάλλου, αναφέρεται στις ατομικές καταδιώξεις των πιστωτών της υπό ειδική εκκαθάριση τράπεζας, για την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους κατ' αυτής και όχι σε ρύθμιση των χρεών των οφειλετών της<sup>166</sup>.

Συμπερασματικά, για τα υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικά ιδρύματα, δεν ισχύει αναφορικά με την ρύθμιση των απαιτήσεών τους κατά τον ν.3869/2010, ο περιορισμός της αναστολής των καταδιωκτικών μέτρων κατά το εφαρμοζόμενο άρθρο 25 ΠτΚ και νομιμοποιούνται παθητικώς στην σχετική αίτηση.

---

<sup>166</sup> Πρβλ. ΕιρΠατρ 486/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ = ΧρΙΔ 2016 σελ. 122.

## Γ' Κεφάλαιο Ι Εκτελεστότητα της απόφασης δικαστικής ρύθμισης των χρεών και του πρακτικού συμβιβασμού

### **1. Η έννοια της εκτελεστότητας**

Προτού υπεισεέλθουμε στο ζήτημα της εκτελεστότητας της απόφασης δικαστικής ρύθμισης των οφειλών ή του πρακτικού συμβιβασμού, ήτοι του προταθέντος σχεδίου διευθέτησης το οποίο επικυρώνεται από τον Ειρηνοδίκη, χρήζει μία συνοπτική αναφορά στην έννοια της εκτελεστότητας όπως αυτή απαντάται στην θεωρία των διατάξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Η εκτελεστότητα κατά την τυπική της έννοια – όπως δηλαδή ερμηνεύεται για την αμφισβητούμενη δικαιοδοσία - είναι η έννομη σχέση που δημιουργείται από τον εκτελεστό τίτλο και συνίσταται, αφενός, στη δημόσια αξίωση του δανειστή έναντι της πολιτείας, να εξαναγκάσει τον οφειλέτη του στην εκπλήρωση της υποχρέωσης που έχει με το ιδιωτικό δίκαιο, και, αφετέρου, στη δημόσια υποχρέωση του οφειλέτη απέναντι στην πολιτεία να ανεχθεί τα βίαια μέτρα εξαναγκασμού του<sup>167</sup>. Σύμφωνα με την θεωρία η εκτελεστότητα, ως μία εκ των εννόμων συνεπειών της δικαστικής απόφασης, αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα των καταψηφιστικών μόνο αποφάσεων, θεωρείται δε ως η υλική συνέπεια της δικαστικής απόφασεως η οποία παρέχει τη δυνατότητα στο δικαιούχο να πραγματώσει το δικαίωμα που διαγνώσθηκε με τη μεσολάβηση των αρμόδιων οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας. Η δυνατότητα αυτή του υλικού εξαναγκασμού του υπόχρεου σε συμμόρφωση προς το περιεχόμενο της δικαστικής απόφασεως αποτελεί την εκτέλεση υπό τη στενή του όρου έννοια, η οποία διέπεται από τους κανόνες της αναγκαστικής εκτελέσεως των άρθρων 904-1054 ΚΠολΔ. Διακρίνεται έτσι η εκτέλεση αυτή από την εκτέλεση υπό ευρεία έννοια, που σημαίνει την εν γένει συμμόρφωση προς το περιεχόμενο της δικαστικής απόφασεως<sup>168</sup>.

### **2. Η εκτελεστότητα στην εκουσία δικαιοδοσία**

Καταρχήν οι αποφάσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας παράγουν έννομες συνέπειες από την δημοσίευσή τους<sup>169</sup> (και όχι μετά την τελεσιδικία τους όπως οι αποφάσεις της αμφισβητούμενης διαδικασίας βάσει του άρθρου 519 παρ. 1 ΚΠολΔ), καθώς σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 763 παρ. 1 ΚΠολΔ «η προθεσμία της έφεσης και η άσκηση της δεν αναστέλλουν την ισχύ και την εκτέλεση της απόφασης». Για αυτό άλλωστε οι αποφάσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας δεν

---

<sup>167</sup> Βλ. [www.kostasbeys.gr](http://www.kostasbeys.gr).

<sup>168</sup> Βλ. Ν. Νίκα, ο.π., σελ. 653.

<sup>169</sup> ΕιρΘεσ. 3033/2013, ΕΠολΔ 2013, σελ. 689 επ. με παρατηρήσεις Α. Κρητικού.



κηρύσσονται προσωρινά εκτελεστές και τυχόν αίτημα για κήρυξη της απόφασης που θα εκδοθεί προσωρινώς εκτελεστής απορρίπτεται ως αβάσιμο<sup>170</sup>. Η νομοθετική επιλογή για την άμεση ισχύ των αποφάσεων αυτών αμβλύνεται με την δεύτερη και τρίτη παράγραφο του άρθρου 763 ΚΠολΔ, σύμφωνα με τις οποίες δίδεται η δυνατότητα αναστολής της άμεσης ισχύος και εκτελέσεως τους έως την τελεσιδικία, είτε αυτεπαγγέλτως από το εκδόσαν την πρωτοβάθμια απόφαση δικαστήριο είτε με αίτημα των διαδίκων κατά την συζήτηση της εφέσεως.

Σκοπός του νομοθέτη δια της θεσπίσεως της άμεσης ισχύος των αποφάσεων της εκουσίας δικαιοδοσίας είναι η διασφάλιση της ταχείας ρύθμισης των εν λόγω υποθέσεων. Όμως ο κανόνας αυτός υποχωρεί όπου ο νομοθέτης ορίζει άλλως, διότι προκρίνει ότι η ταχύτητα δεν εξυπηρετεί την αυξημένη ασφάλεια των συναλλαγών και των κοινωνιών που απαιτείται σε ορισμένες υποθέσεις εξαιτίας της φύσης τους που επιτάσσει αυξημένο βαθμό δικονομικής ωριμότητας, όπως πχ. στο άρθρο 47 παρ. 1 ΑΚ και 785 ΚΠολΔ περί κήρυξης προσώπου σε αφάνεια και στο άρθρο 1438 ΑΚ για τη συναινετική λύση του γάμου, όπου απαιτείται η απόφαση να καταστεί αμετάκλητη για να παράγει τα αποτελέσματά της, στο άρθρο 824 παρ. 1 εδ. β' ΚΠολΔ για την παροχή κληρονομητηρίου, όπου η προθεσμία της έφεσης και η άσκησή της αναστέλλουν την ισχύ της απόφασης, στο άρθρο 1560 ΑΚ για την τέλεση της υιοθεσίας και στο άρθρο 1681ΑΚ για την ανάληψη καθηκόντων του δικαστικού συμπαραστάτη, όπου απαιτείται η απόφαση να καταστεί τελεσίδικη.

Αναφορικά με την χρήση του όρου «εκτέλεση» για τις αποφάσεις αυτές, στο μέτρο που γίνεται λόγος για αποφάσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας και επομένως για διαπλαστικές αποφάσεις, δεν είναι δυνατόν να γίνει κατ' ακρίβεια λόγος για «εκτέλεση» των σχετικών αποφάσεων και εφαρμογή των οικείων διατάξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης, αφού δεν πρόκειται για απόφαση που διαγιγνώσκει ιδιωτική διαφορά αλλά για απόφαση που λαμβάνει ρυθμιστικό μέτρο διαπλαστικού ή διαπιστωτικού χαρακτήρα. Γίνεται λοιπόν δεκτό ότι οι διαπλαστικές αποφάσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας επιφέρουν τα αποτελέσματά τους άμα τη εκδόσει τους, χωρίς την παρεμβολή αναγκαστικής εκτέλεσης με την τυπική του όρου έννοια. Θα μπορούσε λοιπόν να γίνει λόγος για εκτελεστότητα των διαπλαστικών αποφάσεων με την ευρεία έννοια του όρου, δηλαδή όχι μόνο την εναρμόνιση της πραγματικής καταστάσεως προς το περιεχόμενο της επίδικης αξιώσεως με την παρεμβολή των οργάνων της Πολιτείας, κατ' εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του ΚΠολΔ περί αναγκαστικής εκτέλεσης, αλλά με την έννοια της κάθε άλλης πραγμάτωσης του έννομου αποτελέσματος τους που επιφέρει η υποχρέωση συμμόρφωσης με την διάπλαση της έννομης σχέσης στο πεδίο του ουσιαστικού

---

<sup>170</sup> ΠολΠρΑθ 2337/1972 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΜονΠρΡοδ 2242/2004 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

δικαίου. Με άλλα λόγια, ως ισχύς των αποφάσεων της εκουσίας δικαιοδοσίας νοείται κυρίως η διαπλαστική ή διαπιστωτική ενέργεια που οι αποφάσεις αυτές αναπτύσσουν, η οποία διαμέσω των ρυθμίσεων του ουσιαστικού δικαίου διαμορφώνει ή κατοχυρώνει την υπόσταση ή το περιεχόμενο ορισμένης έννομης σχέσης ή κατάστασης<sup>171</sup>. Τέλος γίνεται δεκτό ότι η έννοια της εκτελεστότητας εμπεριέχεται αναμφίβολα στο περιεχόμενο των αποφάσεων της εκουσίας δικαιοδοσίας στο μέτρο που η διάπλαση ή το ρυθμιστικό μέτρο είναι ταυτόχρονα και κατανηφιστικό δεδομένου ότι επιβάλλει την υποχρέωση για πράξη, παράλειψη ή ανοχή<sup>172</sup>.

Στις μη γνήσιες υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας όμως δεν μπορεί να περιορισθεί η έννοια της εκτελεστότητας στην ευρεία της έννοια, στο μέτρο που έχουμε διάγνωση και επίλυση ιδιωτικού δικαίου διαφοράς. Υπενθυμίζεται εδώ ενδεικτικά το παράδειγμα του συναινετικού διαζυγίου, όπου η σχετική απόφαση ως προς το τμήμα της που ρυθμίζει το ζήτημα της επιμέλειας, της επικοινωνίας και της διατροφής των ανηλίκων, συνιστά κατά την διάταξη του άρθρου 1441 εδαφ. τελ. ΑΚ εκτελεστό τίτλο, ικανό να οδηγήσει αναγκαστική εκτέλεση κατά της περιουσίας του υπόχρεου σε διατροφή γονέα όπως και σε εκτέλεση κατ' άρθρο 950 ΚΠολΔ αναφορικά με το δικαίωμα επικοινωνίας καθώς και το παράδειγμα της απόφασης που κηρύσσει την πτώχευση κατ' άρθρο 7 παρ. 5 του ΠτΚ. Σε αυτές τις υποθέσεις έχουμε μία διαφορετική αντιμετώπιση του ζητήματος της εκτελεστότητας εν σχέσει με τα κρατούντα στις γνήσιες υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας, ήτοι γίνεται λόγος για εκτελεστότητα με την ίδια έννοια που την χρησιμοποιούμε στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία.

### **3. Η εκτελεστότητα στο πλαίσιο του ν.3869/2010**

#### **3.1. Η εκτελεστότητα της απόφασης δικαστικής ρύθμισης των οφειλών**

Αφορμή της παρούσας προβληματικής είναι η διάταξη του άρθρου 8 παρ. 6 του ν.3869/2010, σύμφωνα με την οποία η απόφαση που ορίζει μηνιαίες καταβολές είναι αμέσως εκτελεστή και δεν επιτρέπεται δικαστική αναστολή της. Ο μηχανισμός έκδοσης δικαστικής απόφασης ρύθμισης των οφειλών ενεργοποιείται εάν δεν ευδοκιμήσει η δια συμβιβασμού ρύθμισή τους είτε επειδή δεν έγινε αποδεκτό από την πλειοψηφία των πιστωτών το προτεινόμενο από τον οφειλέτη σχέδιο διευθέτησης είτε επειδή δεν ήταν δυνατό να υποκατασταθεί η ελλείπουσα συγκατάθεσή τους κατά τις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1 και 7 του νόμου. Τότε επεμβαίνει δραστικά το δικαστήριο και μεταπλάσσεται το περιεχόμενο των

<sup>171</sup> Πρβλ. Γ. Μητσόπουλου, «Η έννοια της εκουσίας δικαιοδοσίας Μελέται γενικής θεωρίας του δικαίου και αστικού δικονομικού δικαίου», εκδ. Α. Σάκκουλα, 1983, σελ. 52.

<sup>172</sup> Έτσι και κατά Π. Γέσιου-Φαλτσή, «Αναγκαστική Εκτέλεση-Γενικό μέρος», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 1998, σελ. 98, η οποία υποστηρίζει ότι οι αποφάσεις της εκουσίας εφόσον με αυτές επιβάλλεται υποχρέωση για πράξη, παράλειψη ή ανοχή, παράγουν κανονικά την ενέργεια της εκτελεστότητας.

αξιώσεων των πιστωτών προς όφελος του οφειλέτη<sup>173</sup>. Η αμεσότητα της εκτελεστότητας της απόφασης προσιδιάζει στην έννομη συνέπεια της προσωρινής εκτελεστότητας των αποφάσεων, διότι ο νομοθέτης δεν επέλεξε να προηγηθεί η δικονομική ωρίμανση της τελεσιδικίας για να της προσδώσει εκτελεστότητα. Αυτή η σκέψη είναι σε αρμονία και με την απαγόρευση της αυτοδίκαιης αναστολής της εκτελεστότητας σε περίπτωση άσκησης εφέσεως εναντίον της.

Η ως άνω διάταξη παρουσιάζει ενδιαφέρον συγκρινόμενη με τις ισχύουσες ρυθμίσεις και την ερμηνεία τους αναφορικά με την εκτελεστότητα των αποφάσεων της εκουσίας δικαιοδοσίας. Ειδικότερα, ως προελέχθη στις γνήσιες υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας γίνεται λόγος για εκτέλεση υπό την ευρεία έννοια του όρου, ήτοι για μία ιδιαίτερη ερμηνεία αυτής κατά την οποία να μην δεν έχουμε εφαρμογή των οικείων διατάξεων του ΚΠολΔ περί αναγκαστικής εκτέλεσης αλλά παράγεται δέσμευση υλοποίησης του διατακτικού της απόφασης με την πραγμάτωση του περιεχομένου της χωρίς την παρεμβολή των πολιτειακών οργάνων, και μάλιστα η εκτελεστότητα αυτή καταρχήν δεν αναστέλλεται από την προθεσμία και την άσκηση της έφεσης κατ' άρθρο 763 παρ. 1 ΚΠολΔ. Αντιθέτως στις μη γνήσιες υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας, δεδομένου ότι πρόκειται για ιδιωτική διαφορά που κατάγεται προς διάγνωση, πέραν της διάπλασης η απόφαση περιλαμβάνει και καταψηφιστικό τμήμα στις περισσότερες περιπτώσεις, όπως η προκείμενη απόφαση δικαστικής ρύθμισης των χρεών. Άλλωστε η εκτελεστότητα των αποφάσεων του ν.3869/2010 ορίζεται ρητά στον νόμο, ο οποίος ως ειδικότερος υπερισχύει σε κάθε περίπτωση των διατάξεων του ΚΠολΔ.

Η αναφορά του άρθρου 8 παρ. 6 του νόμου σε άμεση εκτελεστότητα της απόφασης, σημαίνει ότι η έκδοση της απόφασης θα ορίζει άμεση έναρξη των καταβολών χωρίς την δυνατότητα περιόδου χάριτος. Περίοδος χάριτος προβλέπεται μόνο για τις μηνιαίες δόσεις για την διάσωση της κύριας κατοικίας του οφειλέτη κατ' άρθρο 9 παρ. 2 του νόμου, προκειμένου να μην συμπίπτουν χρονικώς τα δύο είδη καταβολών. Μάλιστα η *ex lege* αμεσότητα της εκτέλεσης έχει ως συνέπεια ο δικαστής να μην έχει την διακριτική ευχέρεια να χορηγήσει περίοδο χάριτος για τις καταβολές του άρθρου 8 παρ. 6 του νόμου, ακόμα και αν κρίνει ότι ο οφειλέτης δεν έχει την δυνατότητα να ανταποκριθεί σε άμεσες καταβολές ένεκα της δεινής οικονομικής του κατάστασης. Αναφορικά με την εκποίηση της περιουσίας που δεν εξαιρέθηκε, η αμεσότητα της απόφασης συνίσταται στο ότι δεν χρειάζεται να παρεμβληθεί άλλη πράξη αλλά μόνη η ρητή διαταγή εκποίησης οδηγεί στην εκτέλεση του έργου αυτού από τον εκκαθαριστή που διορίζεται με την ίδια απόφαση. Έτσι αν η απόφαση παραλείπει να αναφέρει κάποιο περιουσιακό στοιχείο

---

<sup>173</sup> Βλ. *Α. Κρητικό*, ο.π., σελ. 311.

του οφειλέτη προς εκποίηση, τότε σημαίνει ότι δεν επιτρέπεται η διάθεσή του από τον εκκαθαριστή.

Επιπρόσθετα, ενώ κατά τον ΚΠολΔ η προθεσμία και η άσκηση της έφεσης δύνανται να αναστείλουν την ισχύ και την εκτέλεση των αποφάσεων της εκουσίας δικαιοδοσίας υπό τους όρους του άρθρου 763 παρ. 2 και 3, τέτοια αναστολή στις αποφάσεις δικαστικής ρύθμισης των οφειλών αποκλείεται *ex lege* με την ρητή πρόβλεψη του άρθρου 8 παρ. 6 του ν.3869/2010. Γίνεται όμως η διευκρίνιση ότι η απαγόρευση της αναστολής αφορά τις μηνιαίες καταβολές του άρθρου 8 παρ. 2 του ν.3869/2010, σκέψη που προκύπτει και από την θέσης της διάταξης στον εν θέματι νόμο. Αντίθετα, η απαγόρευση της αναστολής της εκτελεστότητας δεν καταλαμβάνει τις καταβολές για την διάσωση της κύριας κατοικίας κατά το άρθρο 9 παρ. 1 και 2 του ν.3869/2010<sup>174</sup>.

Μία ακόμα ιδιαιτερότητα της εκτελεστότητας των αποφάσεων του εν θέματι νόμου είναι ότι δεν υφίσταται δυνατότητα εκτέλεσης της απόφασης για την αναγκαστική είσπραξη των μηνιαίων καταβολών που ορίστηκαν<sup>175</sup>, ούτε η δυνατότητα αναγκαστικής εκποίησης της μη εξαιρεθείσας περιουσίας κατά τα ισχύοντα επί του πλειστηριασμού στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία. Κατά μία άποψη μάλιστα οι πιστωτές που έχουν ενταχθεί στην ρύθμιση δεν δύνανται να εκκινήσουν διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης κατά κανενός περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη, ακόμα και αυτών που βρίσκονται υπό εκποίηση. Τούτο διότι η απόφαση δικαστικής ρύθμισης σηματοδοτεί την τροποποίηση των όρων ως προς το ύψος και τον χρόνο ικανοποίησης των πιστωτών και την ικανοποίηση τους μόνο από την ροή πληρωμών του άρθρου 8 παρ. 2 (για 3 έτη), του άρθρου 9 παρ. 1 (για εκμετάλλευση-εκποίηση από εκκαθαριστή) και του άρθρου 9 παρ. 2 (καταβολές για εξαίρεση κύριας κατοικίας) του νόμου<sup>176</sup>. Μάλιστα ακριβώς ο εξοπλισμός της απόφασης με εκτελεστότητα έναντι όλων των διαδίκων, σημαίνει ότι η αναστολή των ατομικών καταδιωκτικών μέτρων κατά της περιουσίας του οφειλέτη ισχύει έναντι όλων των πιστωτών που περιλαμβάνονται στην ρύθμιση κατ' αναλογική - δυνάμει του άρθρου 15 του ν.3869/2010 - εφαρμογή του άρθρου 21 παρ. 2 ΠτΚ.

Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη γνώμη<sup>177</sup> σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του οφειλέτη με το διατακτικό της απόφασης ως προς την καταβολή των

---

<sup>174</sup> ΕιρΘεσ. 4625/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, η οποία δέχεται την εν μέρει αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης ως προς τη διάταξη της περί εκποίησης δια δημοσίου πλειστηριασμού του ακινήτου της αιτούσας, μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της ασκηθείσας εφέσεως της κατά της εν λόγω απόφασης.

<sup>175</sup> Πρβλ. *Ε. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, ο.π., σελ. 1490.*

<sup>176</sup> Πρβλ. *Ι.Βενιέρη/Θ.Κατσά, ο.π., σελ. 537 επ.*

<sup>177</sup> Αντίθ. *Ν. Κατηφόρη, ο.π., σελ. 101 επ.*

μηνιαίων δόσεων, ο πιστωτής έχει την δυνατότητα να προβεί σε περιαφή του εκτελεστήριου τύπου της εν θέματι απόφασης και άρα να προχωρήσει σε ατομική αναγκαστική εκτέλεση.

Το ορθότερο όμως είναι να θεωρήσουμε ότι αντί της αναγκαστικής είσπραξης, η συνέπεια από την μη συμμόρφωση του οφειλέτη προβλέπεται στο άρθρο 11 παρ. 2 του ν.3869/2010. Ειδικότερα σύμφωνα με αυτήν, σε περίπτωση που οφειλέτης καθυστερεί την εκπλήρωση των υποχρεώσεων από την ρύθμιση των οφειλών για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών ή δυστροπεί επανειλημμένα στην τήρηση της ρύθμισης, το δικαστήριο διατάζει την έκπτωση του οφειλέτη από την ρύθμιση μετά από αίτηση του θιγόμενου πιστωτή που κατατίθεται το αργότερο μέσα σε τέσσερις μήνες από την δημιουργία του λόγου έκπτωσης. Μάλιστα η έκπτωση συνεπιφέρει ως συνέπεια την επάνοδο των οφειλών στο ύψος που θα βρίσκονταν αν δεν είχε κατατεθεί η αίτηση υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010.

Καταληκτικά αξίζει να αναφερθεί ότι εκ της απορριπτικής για ουσιαστικούς λόγους αποφάσεως δεν παράγεται εκτελεστότητα, παρά μόνο η παρεμπόδιση του οφειλέτη να επανέλθει με νέα αίτηση προτού παρέλθει έτος από την τελεσιδικία της απορριπτικής απόφασης, όπως ορίζει το άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. τελευτ. του ν.3869/2010. Η απόρριψη της για τυπικούς λόγους δεν επιφέρει την ίδια απαγόρευση<sup>178</sup>, αν αναλογιστούμε τον σκοπό της διαδικασίας ως ταχείας μεθόδου εξυπηρετήσεως του γενικού συμφέροντος και κυρίως ότι η αρχή της αναλογικότητας επιβάλλει την χρονική κλιμάκωση της συγκεκριμένης δικονομικής κύρωσης με μέτρο την βαρύτητα της «οιονεί» παραβατικής συμπεριφοράς του οφειλέτη, καθώς πρέπει να διαφοροποιείται αξιολογικώς η απόρριψη της αιτήσεως για τυπικούς λόγους από την αντίστοιχη για ουσιαστικούς λόγους, ώστε μόνο η απόρριψη της αίτησης λόγω μη πλήρωσης των προϋποθέσεων υπαγωγής υποχρεώνει σε κατάθεση νέας αίτησης μετά την πάροδο ενός έτους από την τελεσιδικία της απορριπτικής απόφασης.

### **3.2.Η εκτελεστότητα του πρακτικού συμβιβασμού**

Η έννοια του συμβιβασμού στο πλαίσιο του ν.3869/2010 εντοπίζεται τόσο πριν την κατάθεση της αίτησης του άρθρου 4 του νόμου, οπότε γίνεται λόγος για προδικαστικό συμβιβασμό με διαμεσολάβηση, όσο και μετά την κατάθεση της αίτησης, οπότε γίνεται λόγος για προδικαστικό<sup>179</sup> και δικαστικό συμβιβασμό<sup>180</sup>. Στην ουσία τους δεν διαφέρουν οι δύο τύποι συμβιβασμού οι οποίοι πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της εκκρεμοδικίας, η μόνη διαφορά τους είναι μόνο τυπική και δη χρονική. Όσο εγγύτερα βρίσκεται η σύναψη του συμβιβασμού στην

<sup>178</sup> Σύμφωνα και ο Ι. Βενιέρης σε *Ι.Βενιέρη/Θ.Κατσά*, ο.π., σελ. 540.

<sup>179</sup> Ο οποίος ρυθμίζεται από το άρθρο 5 παρ. 1 και 2 του ν.3869/2010.

<sup>180</sup> Ο οποίος ρυθμίζεται κατά το άρθρο 7 του ν.3869/2010.

κύρια δίκη πρόκειται για δικαστικό συμβιβασμό, ενώ όσο απομακρύνεται χρονικά ο συμβιβασμός από αυτήν, πρόκειται για πρόκειται για προδικαστικό συμβιβασμό<sup>181</sup>. Όμως διαφορετική είναι η έννοια του εξωδικαστικού συμβιβασμού ο οποίος καθορίζεται στο άρθρο 2 του νόμου<sup>182</sup>.

### **3.2.1.Η εκτελεστότητα του πρακτικού συμβιβασμού στο πλαίσιο του προδικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 2 του ν.3869/2010 (με διαμεσολάβηση)**

Σε αυτήν την μορφή συμβιβασμού, ο οποίος χωρεί αποκλειστικά και μόνο πριν την κατάθεση της αίτησης του άρθρου 4 του νόμου, τυγχάνουν εφαρμογής συνδυαστικά με το άρθρο 2 του ν.3869/2010, οι διατάξεις που διέπουν την διαμεσολάβηση κατά τον ν.3898/2010 και οι διατάξεις των άρθρων 871 επ. ΑΚ περί συμβιβασμού. Αν επιτευχθεί ο συμβιβασμός, ο διαμεσολαβητής συντάσσει σχετικό πρακτικό, το οποίο υποχρεωτικά περιλαμβάνει την συμφωνία στην οποία κατέληξαν τα μέρη, άλλως διαπιστώνεται η αποτυχία της διαμεσολάβησης και αναγράφεται από κοινού με την αιτία της. Το πρωτότυπο πρακτικό κατατίθεται στην γραμματεία του μονομελούς πρωτοδικείου και εφόσον περιλαμβάνει συμφωνία των μερών, αποκτά εκτελεστότητα από την κατάθεση αυτή. Το πρακτικό συμβιβασμού με διαμεσολάβηση συνιστά εκτελεστό τίτλο κατά την έννοια του άρθρου 904 παρ. 2 εδαφ. γ' ΚΠολΔ, παρόλο που δεν συνιστά πρακτικό ενώπιον δικαστηρίου με την έννοια που απαιτεί η εν λόγω διάταξη. Και τούτο διότι αυτό ορίζεται ρητά στο άρθρο 9 παρ.3 του ν.3898/2010, ο οποίος κατισχύει ως ειδικότερος αλλά και διότι σύμφωνα με την θεωρία<sup>183</sup> η απαρίθμηση των εκτελεστών τίτλων στο άρθρο 904 ΚΠολΔ δεν είναι *numerus clausus*, στο μέτρο που αναγνωρίζεται στον ίδιο τον νομοθέτη η ευχέρεια δημιουργίας εκτελεστών τίτλων χωρίς περιορισμό και έξω από τα όρια του άρθρου 904 ΚΠολΔ<sup>184</sup>. Η εκτελεστότητα αυτή αφορά τις αναληφθείσες στο πλαίσιο του συμβιβασμού υποχρεώσεις και καταλαμβάνει όλους τους πιστωτές που έλαβαν μέρος στην συμφωνία και υπέγραψαν το πρακτικό, με την ειδικότερη επισήμανση ότι αυτοί οι πιστωτές πρέπει να είναι άπαντες οι πιστωτές του οφειλέτη. Τούτο ένεκα της καθολικότητας και συλλογικότητας της ρύθμισης που προκρίνεται με τον ν.3869/2010, υπό την έννοια ότι εάν το πρακτικό συνιστούσε εκτελεστό τίτλο μόνο για ορισμένους εκ των πιστωτών, οι λοιποί είτε θα προέβαιναν σε ατομική αναγκαστική εκτέλεση για την ικανοποίηση των αξιώσεών τους είτε ο οφειλέτης θα ασκούσε την αίτηση του άρθρου 4 του νόμου για να ρυθμίσει τα χρέη προς τους

<sup>181</sup> Πρβλ. *Α.Κρητικό*, ο.π., σελ. 283.

<sup>182</sup> Περισσότερο αναλυτική περιγραφή αναφορικά με τις παραπάνω έννοιες παρατίθεται στο επόμενο κεφάλαιο της παρούσας.

<sup>183</sup> Πρβλ. *Π.Γέσιου-Φαλτσή*, ο.π., σελ. 95.

<sup>184</sup> Όπως π.χ. στο άρθρο 989 ΚΠολΔ, όπου ο νομοθέτης ορίζει ως εκτελεστό τίτλο την θετική δήλωση τρίτου, εις χείρας του οποίου κατασχέθηκε η απαίτηση.

συγκεκριμένους οφειλέτες, κατά ευθεία παράβαση της ρύθμισης του νόμου που στόχο έχει την ρύθμιση όλων των χρεών του αιτούντος.

Αν το πρακτικό αυτό δεν κατατεθεί στο πρωτοδικείο, δεν αποκτά εκτελεστότητα και δεν αποτελεί τίποτε περισσότερο από ένα ιδιωτικό συμφωνητικό μεταξύ των μερών χωρίς καμία άλλη συνέπεια<sup>185</sup>, δεδομένου ότι ο συμβιβασμός αυτός συνιστά σύμβαση του αστικού δικαίου που διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 871 επ. ΑΚ. Σε κάθε περίπτωση ο συμβιβασμός που επιτυγχάνεται με την διαμεσολάβηση, δεν είναι δικαστική απόφαση αλλά πρόκειται για σύμπτωση των δηλώσεων βούλησης των μερών χωρίς διαγνωστικό χαρακτήρα που δεν επιφέρει δέσμευση των μερών με δύναμη δεδικασμένου.

Αν αποτύχει η διαδικασία, το σχετικό πρακτικό αποτυχίας που συντάσσεται δεν έχει βέβαια εκτελεστότητα και ούτε αποτελεί προϋπόθεση κατάθεσης της αίτησης του άρθρου 4 του ν.3869/2010, αντίθετα με το προϊσχύσαν δίκαιο σύμφωνα με το οποίο η προσπάθεια εξωδικαστικού συμβιβασμού αποτελούσε όρο της παραδεκτής άσκησης της αιτήσεως του άρθρου 4. Προβληματισμός υπάρχει σχετικά με την επίδραση της εκτελεστότητας του πρακτικού συμβιβασμού σε περίπτωση τελικά μη συμμόρφωσης του οφειλέτη με το περιεχόμενό του. Φρονιμότερο είναι να δεχτούμε ότι εφόσον η ίδια η απόφαση δικαστικής ρύθμισης των χρεών, ως προελέχθη, παράγει μεν εκτελεστότητα αλλά όχι με την τυπική έννοια του όρου, ήτοι δεν μπορεί να επιδιωχθεί η αναγκαστική είσπραξη των μηνιαίων δόσεων ούτε η αναγκαστική εκποίηση του υπό εξαίρεση ακινήτου του αιτούντος (αν π.χ. ο εκκαθαριστής δεν βρίσκει υπερθεματιστή κατά τον πλειστηριασμό), παρέπεται ότι το πρακτικό διαμεσολάβησης του άρθρου 2 του ν.3869/2010 καίτοι συνιστά εκτελεστό τίτλο, δεν αποτελεί προϊόν δικαστικής διάγνωσης και θα ήταν ιδιαίτερα επισφαλές να παράγει συνέπειες ισχυρότερες από την ίδια την απόφαση δικαστικής ρύθμισης. Έτσι δεν θα χωρεί δυνάμει αυτού αναγκαστική είσπραξη των απαιτήσεων που έχουν συμπεριληφθεί στην συμφωνία των μερών. Συνεπώς η μη τήρηση του πρακτικού δεν επιφέρει δικονομικές συνέπειες αλλά ο επιτευχθείς συμβιβασμός δεν παύει μεν να ισχύει όμως δεσμεύει συμβατικά τα μέρη με όλες τις εντεύθεν, κατά τις γενικές διατάξεις του συμβατικού δικαίου, συνέπειες<sup>186</sup>.

Τέλος το πρακτικό συμβιβασμού κατά την διαδικασία αυτή δεν επιδέχεται επικύρωσης από τον Ειρηνοδίκη, αλλά υπογράφεται από τα μέρη, τους πληρεξουσίους τους και τον διαμεσολαβητή.

---

<sup>185</sup> Πρβλ. *Ν.Κλαμαρή*, «Η διαμεσολάβηση ως τρόπος επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών», ΧρΙΔ 2015, σελ. 91.

<sup>186</sup> Πρβλ. *Σ.Ψυχομάνης*, «Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο Ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Ζ' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017, σελ.541.

### 3.2.2. Η εκτελεστότητα του πρακτικού συμβιβασμού στο πλαίσιο του προδικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 5 παρ. 1 και 2 και του δικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 7 του ν.3869/2010.

Ο ομόφωνος<sup>187</sup> συμβιβασμός του άρθρου 5 παρ. 1 και 2 και του άρθρου 7 παρ. 1 του νόμου καθώς και ο κατά πλασματική συναίνεση συμβιβασμός του άρθρου 7 παρ. 2 του νόμου, επικυρώνεται από τον Ειρηνοδίκη – χωρίς να μεσολαβήσει διαγνωστική διαδικασία ή δημοσίευση ή αιτιολογία επομένως δεν χαρακτηρίζεται ως δικαστική απόφαση αλλά ως πράξη του Ειρηνοδίκη<sup>188</sup> – και επιφέρει τα αποτελέσματα του δικαστικού συμβιβασμού των άρθρων 210 επ. και 293 ΚΠολΔ. Η εκτελεστότητα του πρακτικού συμβιβασμού – εφόσον αυτός περιλαμβάνει περιεχόμενο επιδεκτικό εκτελέσεως - προκύπτει ευθέως από τον συνδυασμό των άρθρων 212 παρ. 4, 214 Α παρ. 3 εδαφ. γ' και 293 και 904 παρ. 2 περ. γ' ΚΠολΔ<sup>189</sup>. Το πρακτικό συνιστά εκτελεστό τίτλο κατά του οφειλέτη, για τις αναληφθείσες στο πλαίσιο του υποχρεώσεις, και μάλιστα αντικαθιστά τους τυχόν ήδη υφιστάμενους ατομικούς εκτελεστούς τίτλους για τις ίδιες απαιτήσεις<sup>190</sup>. Οι πιστωτές πλέον δεν μπορούν να εμμένουν στις αρχικές απαιτήσεις τους ούτε στον τρόπο και τον χρόνο αποπληρωμής τους, αλλά αναμένουν και δικαιούνται την αποπληρωμή μόνο βάσει του συμβιβασμού<sup>191</sup>. Έτσι συνεπεία της εκτελεστότητάς του, δεν επιτρέπεται να συνιστά η αναγκαστική εκτέλεση της αρχικής απαίτησης πιστωτή, η οποία στο επικυρωθέν σχέδιο μειώθηκε στο ύψος της. Αποκλείεται επίσης και ο συμψηφισμός κατ' αυτής στο ύψος που προηγουμένως ήταν<sup>192</sup>. Η εκτελεστότητα αυτή σημαίνει επιπρόσθετα ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του οφειλέτη, ο πιστωτής που είναι πλέον εξοπλισμένος με εκτελεστό τίτλο<sup>193</sup> μπορεί κατά τα άρθρα 918 επ. ΚΠολΔ να θέσει σε κίνηση την διαδικασία της ατομικής αναγκαστικής εκτέλεσης εναντίον του καθώς και να εγγράψει υποθήκη στα ακίνητα του οφειλέτη κατά την διάταξη του άρθρου 293 παρ. 1 εδαφ. γ'

<sup>187</sup> Πράγματι με ομοφωνία συνάπτεται. Η περίπτωση που συνάπτεται με πλασματική συγκατάθεση ορίζεται στον συμβιβασμό του άρθρου 7 παρ. 2 ΚΠολΔ.

<sup>188</sup> Όμως ο κατά πλασματική συναίνεση συμβιβασμός δεν είναι απλώς πράξη αλλά δικαστική απόφαση, βλ. επόμενο κεφάλαιο της παρούσας.

<sup>189</sup> Βλ. και ΕφΑθ 7564/1982, Αρμ. 1984 σελ. 726 = ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, η οποία αναφέρει ότι «Επειδή, κατά τις διατάξεις των άρθρων 293 §1 και 904 § 2 εδ. γ' ΚΠολΔ, τα πρακτικά παντός δικαστηρίου, τα διαλαμβάνοντα συμβιβαστικήν επίλυσιν μεταξύ των διαδίκων της ενώπιον του Δικαστηρίου αχθείσης διαφοράς, παράγουν ως προς τον εις αυτά συμβιβασμόν δεσμευτικότητα και εκτελεστότητα, ανεξαρτήτως της διαδικασίας καθ' ην ετηρήθησαν ταύτα, ο δε κατά το στάδιον της συμβιβαστικής επί πάσης διαφοράς επεμβάσεως του Ειρηνοδίκου, επιτυγχανόμενος, κατ' άρθρον 208 § 1 ΚΠολΔ, συμβιβασμός, ταυτιζόμενος, κατ' άρθρον 212 του αυτού Κωδικός, προς δικαστικόν τοιούτον, έχει πάντα τα αποτελέσματα αυτού, ως προς την δεσμευτικότητα και εκτελεστότητα», ΕιρΠρεβ 17/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΧαν 397/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ Ολ 2092/1988 ΝοΒ 35 σελ. 1629, ΕφΑθ 5561/2000 ΕλλΔνη 42 σελ. 234, ΕφΑθ 8481/1996 ΕλλΔνη 39 σελ. 199.

<sup>190</sup> Βλ. Σ. Ψυχομάνη, ο.π., σελ. 562.

<sup>191</sup> Βλ. Ι.Βενιέρη/Θ.Κατσά, ο.π., σελ. 449.

<sup>192</sup> Βλ. Α. Κρητικό, ο.π., σελ. 290.

<sup>193</sup> Ουσιαστικά εκτελεστός τίτλος είναι το επικυρωθέν σχέδιο που είχε προτείνει οφειλέτης μαζί με τις οποιεσδήποτε προσθήκες/τροποποιήσεις θέλησαν τα μέρη.



ΚΠολΔ. Κατ' άλλη άποψη<sup>194</sup> αν κάποιος πιστωτής που αποδέχθηκε τον συμβιβασμό είτε πραγματικά είτε πλασματικά προβεί σε ατομική αναγκαστική εκτέλεση τότε προκύπτει λόγος ανακοπής του άρθρου 933 ΚΠολΔ λόγω της ήδη υφιστάμενης ρύθμισης των απαιτήσεων των πιστωτών.

Τα υποκειμενικά όρια της εκτελεστότητας καθορίζονται κατά το άρθρο 919 παρ. 2 ΚΠολΔ, δηλαδή υπέρ των δικαιούχων και κατά των υπόχρεων που αναφέρονται στα πρακτικά, καθώς και υπέρ ή κατά των καθολικών ή ειδικών διαδόχων τους που διαδέχθηκαν (οι τελευταίοι) τους διαδίκους μετά την έναρξη της δίκης αλλά όχι και μετά την κατάρτιση του συμβιβασμού<sup>195</sup>. Για τον μεν ομόφωνο συμβιβασμό προκύπτει αβίαστα ότι εφόσον συναίνεσαν όλοι οι πιστωτές, αυτονοήτως καταλαμβάνονται όλοι από την εκτελεστότητά του. Στην περίπτωση όμως του κατά πλασματική συναίνεση συμβιβασμού, δεσμεύονται τόσο οι συναινούντες όσο και οι μη συναινούντες πιστωτές, δεδομένου ότι ο νόμος προκρίνει την συλλογικότητα και καθολικότητα της ρύθμισης. Έτσι ακόμα και εκείνοι που συναίνεσαν μόνο πλασματικά, έχουν ίδιο δικαίωμα εκκίνησης της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη, σε περίπτωση μη συμμόρφωσής του με το περιεχόμενο του συμβιβασμού. Σημειώνεται ότι κατά το άρθρο 7 παρ. 2 εδαφ. τελευτ. του ν.3869/2010, ο οφειλέτης υποχρεούται να επιδώσει στους πιστωτές που δεν συγκατατέθηκαν αλλά υποκαταστάθηκαν, αντίγραφο του επικυρωμένου συμβιβασμού, έτσι ώστε αυτοί να προβούν στην περιαφή του εκτελεστήριου τύπου κατ' άρθρο 918 ΚΠολΔ και να προχωρήσουν στην εκτέλεση.

---

<sup>194</sup> Πρβλ. *Ι.Βενιέρη/Θ.Κατσά*, ο.π., σελ. 364.

<sup>195</sup> ΕφΘεσσαλ 279/2009 ΕφΑΔ 2009 σελ. 111 = ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

## 1.Γενικές παρατηρήσεις

Μία σύγχρονη έννομη τάξη οφείλει να προσφέρει στους πολίτες της περισσότερους από έναν τρόπους επίλυσης των διαφορών τους, οι οποίοι συνδέονται με διαφορετικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, έτσι ώστε να υφίσταται δυνατότητα επιλογής εκείνης ακριβώς της λύσης που προσήκει σε κάθε περίπτωση<sup>196</sup>. Παράλληλα, είναι σαφές το αξίωμα ότι η πρόσβαση στη δικαιοσύνη δεν πρέπει να ταυτίζεται μόνο με την τακτική δικαιοσύνη αλλά πρέπει να εξασφαλίζει στους πολίτες την καλύτερη κάθε φορά μέθοδο για την διευθέτηση των διαφορών τους<sup>197</sup>.

Στην ειρηνική επίλυση της διαφοράς, χωρίς δικαστική απόφαση, στοχεύουν οι εναλλακτικές μορφές επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών, οι οποίες έχουν κάνει δειλά, από ετών, την εμφάνιση τους στην ελληνική έννομη τάξη αλλά ομολογουμένως δεν έχουν καταφέρει ακόμα να πραγματοποιήσουν ολοκληρωμένα τον στόχο του νομοθέτη, ο οποίος δεν είναι άλλος από την εξίσωση τους με την επίλυση των διαφορών δια της δικαστικής οδού. Για την ακρίβεια, αυτό έχει επιτευχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό νομοτεχνικά, δεν έχει επιτευχθεί όμως και στην συνείδηση του Έλληνα πολίτη, ο οποίος συνεχίζει να επιλέγει την επίλυση των διαφορών του δια της δικαστικής οδού. Και τούτο λόγω της ελλιπούς ενημέρωσής του τόσο από την πολιτεία όσο και από τους δικηγόρους ότι υπάρχει και αυτός ο τρόπος επίλυσης των διαφορών, ο οποίος μάλιστα είναι εξίσου αξιόπιστος και αποτελεσματικός και διαθέτει πλείονα πλεονεκτήματα, συγκριτικά με την δικαστική διαδικασία.

Μορφή τέτοιας εναλλακτικής μορφής επίλυσης των διαφορών είναι και η διαδικασία συμβιβαστικής ρύθμισης των οφειλών του ν.3869/2010, ο οποίος είναι το κατεξοχήν παράδειγμα της προσπάθειας του νομοθέτη να ενσωματώσει αυτόν τον τρόπο επίλυσης διαφορών στην ελληνική έννομη τάξη. Ως διαδικασία συμβιβαστικής ρύθμισης, χαρακτηρίζεται η διαδικασία τριπλής διαδοχικής προσπάθειας επιτεύξεως συμβιβασμού, η οποία προηγείται εν μέρει υποχρεωτικά, της συζήτησης της αίτησης του οφειλέτη για δικαστική ρύθμιση των οφειλών

<sup>196</sup> Πρβλ. αιτιολογική έκθεση του ν. 3898/2010, υπό κεφάλαιο Α' «Γενικά - Επί της αρχής».

<sup>197</sup> Βλ. Δημήτριο Β. Θεοχάρη, «Διεθνή Μοντέλα προώθησης της πρακτικής εφαρμογής της διαμεσολάβησης και η ελληνική επιλογή», Αρμεν. 1/2015, σελ. 166 επ., ο οποίος παραπέμπει με την με αριθμό 18 υποσημείωση στην Διάσκεψη των Αντιπροσώπων των Κυβερνήσεων των Κρατών Μελών, Βρυξέλλες, 13.10.2004, Συνθήκη για την θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, Τμήμα 3, άρθρο III, άρθρο 269 περ. ζ, η οποία στο απορριφθέν τελικά σχέδιο του Συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είχε προβλέψει ρητά ότι η Ένωση, ιδίως σε αστικές υποθέσεις με διασυννοριακό χαρακτήρα, θα αναπτύσσει δικαστική συνεργασία και θα θεσπίζει μέτρα για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών ώστε, μεταξύ άλλων, να διασφαλίζεται η ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών.

του<sup>198</sup>. Αν δεν υπάρξει συμβιβασμός κατά την διαδικασία αυτή, το δικαστήριο θα προχωρήσει στην συζήτηση της αίτησης και την δικαστική πλέον ρύθμιση των χρεών. Οι τρεις αυτές προσπάθειες ορίζονται στα άρθρα 2, 5 παρ. 1 και 2 και άρθρο 7 του ν.3869/2010. Η διαδικασία του άρθρου 2 προηγείται της κατάθεσης της αίτησης, συνιστά προδικαστικό συμβιβασμό με διαμεσολάβηση και έχει προαιρετικό χαρακτήρα, ενώ η διαδικασία των άρθρων 5 παρ.1 και 2 και άρθρου 7 συνιστά προσπάθεια συμβιβασμού κατά την έννοια του δικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 293 ΚΠολΔ, πραγματοποιείται κατά το στάδιο της εκκρεμοδικίας και έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα συνιστάμενο στην υποχρεωτική δικαστική ρύθμιση των χρεών σε περίπτωση αποτυχίας του. Οποιαδήποτε μορφή εκ των ως άνω συμβιβασμών και αν επιλέξει ο οφειλέτης, εφόσον ευοδωθεί οδηγεί σε εκπλήρωση του σκοπού του νόμου και οι περαιτέρω ενέργειες παρέλκουν (διότι το πρακτικό επίτευξης του συμβιβασμού συνιστά εκτελεστό τίτλο).

Η αποτυχία του προδικαστικού συμβιβασμού με διαμεσολάβηση δίδει στον οφειλέτη την δυνατότητα να ασκήσει την αίτηση του άρθρου 4 του νόμου και να επιδιώξει στην συνέχεια την σύναψη των επόμενων δύο μορφών συμβιβασμού. Το να προηγηθεί βέβαια ο προδικαστικός συμβιβασμός με διαμεσολάβηση δεν είναι πλέον υποχρεωτικός όρος της προσφυγής στην κατάθεση της αίτησης του άρθρου 4. Η μη ευόδωση καμίας από τις παραπάνω προσπάθειες, καταλίπει στο δικαστήριο την δυνατότητα δικαστικής ρύθμισης αρχικά με την χορήγηση προσωρινής διαταγής ορίζουσας την μη μεταβολή της πραγματικής και νομικής κατάστασης της περιουσίας του οφειλέτη και την καταβολή μηνιαίων δόσεων (ή και μηδενικών εφόσον συντρέχουν οι όροι του άρθρου 8 παρ. 5 του ν.3869/2010).

Σε όλες τις προσπάθειες των συμβιβαστικών προσπαθειών ο οφειλέτης έχει την ευχέρεια να προσφύγει στην συμβουλευτική αρωγή του Συνηγόρου του Καταναλωτή ή της Επιτροπής Φιλικού Διακανονισμού του άρθρου 11 του ν. 2251/1994 ή της Ένωσης Καταναλωτών που είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο του άρθρου 10 παρ. 4 του ν.2251/1994 ή του Μεσολαβητή Τραπεζικών – Επενδυτικών Υπηρεσιών ή φυσικά δικηγόρου. Μάλιστα προς διευκόλυνση της συμβιβαστικής διαδικασίας το άρθρο 2 παρ. 4 και 4<sup>α</sup> του ν.3869/2010 υποχρεώνει τους πιστωτές, των οποίων οι απαιτήσεις δύνανται να υπαχθούν στην ρύθμιση, να χορηγήσουν στον οφειλέτη πλήρη κατάλογο των οφειλών του καθώς και να διορίσουν αντίκλητο στην ημεδαπή σε περίπτωση που έχει χωρήσει εκχώρηση των απαιτήσεών τους σε εκδοχέα που έχει έδρα η κύρια κατοικία στην αλλοδαπή, δίδοντας παράλληλα το μαχητό τεκμήριο ότι λογίζεται ως αντίκλητος ο τελευταίος εν Ελλάδι εκχωρητής. Ο διορισμός αντικλήτου είναι εν γένει προαιρετικός, όμως στην περίπτωση του άρθρου 2 παρ. 5 του ν.3869/2010 είναι υποχρεωτικός.

---

<sup>198</sup> Πρβλ. Σ. Ψυχομάνη, ο.π., σελ. 536.

Παρακάτω θα γίνει μία προσπάθεια παρουσίασης των σημαντικότερων ζητημάτων που διέπουν τα τρία είδη συμβιβασμού για την επίλυση των διαφορών του ν.3869/2010.

## **2. Ειδικότερα οι μορφές συμβιβαστικής επίλυσης που προβλέπονται ρητά στον ν.3869/2010**

### **2.1.Ο προδικαστικός (εξωδικαστικός) συμβιβασμός με διαμεσολάβηση**

Ως προελέχθη σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας, ο προδικαστικός συμβιβασμός με διαμεσολάβηση συνιστά στην ουσία του αμιγώς εξωδικαστικό συμβιβασμό εν είδει σύμβασης του αστικού δικαίου και διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 871 ΑΚ περί του συμβιβασμού αστικής φύσεως<sup>199</sup> και τις διατάξεις του ν.3898/2010 περί διαμεσολάβησης.

Στην αρχική του διατύπωση ο ν.3869/2010 με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 1 προέβλεπε ως υποχρεωτική την τήρηση εκ μέρους του οφειλέτη αυτού του σταδίου του εξωδικαστικού συμβιβασμού. Η προσφυγή απευθείας στην αίτηση του άρθρου 4 του νόμου, χωρίς να μεσολαβήσει η προσπάθεια του άρθρου 2, είχε ως αποτέλεσμα την απόρριψη της αίτησης ως απαράδεκτης λόγω έλλειψης προδικασίας. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν.3869/2010 το στάδιο του εξωδικαστικού συμβιβασμού θα επιτύγχανε την ανάπτυξη μίας κουλτούρας συζήτησης, διαπραγμάτευσης και ρυθμίσεως των οφειλών που στην σημερινή πρακτική είναι σχεδόν αδύνατη. Επίσης σκοπός του νομοθέτη ήταν πρωτίστως η ελάφρυνση του φόρτου υποθέσεων στα Ειρηνοδικεία, όμως εν τέλει δεν απέδωσε τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Αυτό συνέβη διότι κυρίως η ελληνική έννομη τάξη δεν είναι ακόμα αρκετά έτοιμη να ενσωματώσει στην πράξη τις εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης των διαφορών και διότι οι ίδιοι οι διάδικοι δεν είναι πρόθυμοι να τις επιλέξουν.

Ακολούθησε ο ν. 4161/2013 ο οποίος καθιέρωσε την προαιρετικότητα της διαδικασίας προδικαστικού συμβιβασμού με διαμεσολάβηση. Το μοναδικό στοιχείο που ενέχει υποχρεωτικότητα πλέον είναι ότι σε περίπτωση κατάθεσης της αίτησης του άρθρου 4, ο οφειλέτης δεν έχει πλέον την δυνατότητα προσφυγής στην διαδικασία του άρθρου 2 του νόμου αλλά θα ακολουθήσει την προσπάθεια συμβιβασμού με το άρθρο 5 παρ. 1 και 2 και ακολούθως με το άρθρο 7 του νόμου. Διευκρινίζεται ότι η αναφορά του άρθρου 2 παρ. 1 εδαφ. β του ν.3869/2010 στην υποβολή του αντιγράφου του πρακτικού αποτυχίας της διαμεσολάβησης, αν και κατά την διατύπωσή της δίδει την εντύπωση ότι είναι όρος του παραδεκτού για την κατάθεση της αίτησης του άρθρου 4, είναι ορθότερο να γίνει δεκτό ότι δεν αποτελεί τέτοιο όρο αλλά ο νομοθέτης το ζητά με σκοπό να διευκολύνει την διαδικασία του προδικαστικού

---

<sup>199</sup> Ως προς τα ελαττώματα της βούλησης των μερών εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις του ΑΚ.

συμβιβασμού του άρθρου 5 παρ. 1 και 2 και άρθρου 7 του ν.3869/2010. Θα ήταν ανεπιεικής λύση για τον οφειλέτη, η μη υποβολή του πρακτικού αποτυχίας να καθιστά απαράδεκτη την αίτησή του. Για την διενέργεια του συμβιβασμού, ο οφειλέτης διατηρεί το δικαίωμα να ζητά την συμβουλευτική συνδρομή δικηγόρου και των φορέων που αναφέρονται στο ανωτέρω.

Πλεονεκτήματα του θεσμού εντοπίζονται τόσο για τον οφειλέτη όσο και για τους πιστωτές. Από την μία πλευρά, ο οφειλέτης αποφεύγει την πολυδάπανη και πολυετή διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου, την υποχρεωτική εκποίηση της περιουσίας του, εκτός της κύριας κατοικίας του καθώς και την καταχώρηση του στα αρχεία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς που τηρούνται στα πιστωτικά ιδρύματα. Από την άλλη οι πιστωτές επωφελούνται από την ρύθμιση των απαιτήσεων τους στο ύψος που θα συμφωνήσουν με τον οφειλέτη, το οποίο σε κάθε περίπτωση θα είναι καλύτερο από το ύψος των απαιτήσεων που θα μπορούσαν να πετύχουν στο στάδιο της δικαστικής ρύθμισης, όπου διαμορφώνεται αυτό χωρίς την σύμφωνη γνώμη τους.

#### **2.1.1.Η διαδικασία του συμβιβασμού με διαμεσολάβηση**

Αναφορικά με τα διαδικαστικά ζητήματα και εν γένει την νομοθετική ρύθμιση του θεσμού, δέον να προστρέχουμε στον ν.3898/2010 περί της διαμεσολάβησης και φυσικά στις διατάξεις του αστικού δικαίου για τον συμβιβασμό. Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι το πρακτικό επίτευξης του συμβιβασμού αυτού δεν επικυρώνεται από τον Ειρηνοδίκη αλλά από τα μέρη.

Ενόψει της επικείμενης ψήφισης του νομοσχεδίου για την υποχρεωτικότητα της διαμεσολάβησης στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ως υποχρεωτικού σταδίου πριν την προσφυγή στα δικαστήρια, η παρούσα ενότητα καθίσταται εξαιρετικά επίκαιρη.

##### **2.1.1.1.Ο θεσμός της διαμεσολάβησης κατά τον ν.3898/2010**

Η διαμεσολάβηση (mediation) είναι ένας εξωδικαστικός - εναλλακτικός τρόπος επίλυσης διαφορών (alternative dispute resolution, ή συνοπτικά ADR), ο οποίος λειτουργεί με επιτυχία στο εξωτερικό εδώ και δεκαετίες και συμβάλει ουσιαστικά και αποφασιστικά στην ταχεία εξωδικαστική επίλυση αστικών και εμπορικών υποθέσεων. Πρόκειται για θεσμό, που γεννήθηκε στις ΗΠΑ. Στην Ελλάδα η Διαμεσολάβηση υπάγεται στις διατάξεις του νόμου 3898/2010 (Διαμεσολάβηση σε Αστικές και Εμπορικές διαφορές), ο οποίος μετέφερε στο εθνικό μας δίκαιο την κοινοτική Οδηγία 52/2008. Σύμφωνα με το άρθρο 4 εδ. β' του ν. 3898/2010, ως διαμεσολάβηση νοείται μία διαρθρωμένη διαδικασία ανεξαρτήτως ονομασίας, στην οποία δύο ή περισσότερα μέρη μιας διαφοράς επιχειρούν εκουσίως να επιλύσουν με συμφωνία τη διαφορά

αυτή με τη βοήθεια του διαμεσολαβητή. Είναι διαφορετικός θεσμός από την απόπειρα συμβιβασμού που γίνεται από τον Ειρηνοδίκη ή το δικαστήριο κατά τα άρθρα 208 επ. ΚΠολΔ.

Ο θεσμός της διαμεσολάβησης διέπεται από ορισμένες αρχές, δηλαδή την αρχή της εμπιστευτικότητας, της εκούσιας υπαγωγής και εκούσιας συνέχισης της διαδικασίας, της μη δεσμευτικότητας μέχρι τη σύναψη συμφωνίας επίλυσης, του μη επικριτικού ρόλου του διαμεσολαβητή, της ουδετερότητας και της αμεροληψίας του διαμεσολαβητή και τέλος του ελέγχου της εξουσίας δέσμευσης των μερών.

Η προσφυγή στην διαδικασία της διαμεσολάβησης κατά το άρθρο 3 του ν.3898/2010, γίνεται με τους εξής διαζευκτικούς τρόπους: α) με έγγραφη ρήτρα διαμεσολάβησης στην συμφωνία των μερών, προτού καν ανακύψει η διαφορά μεταξύ τους, β) με παρότρυνση του δικαστηρίου κατά την εκκρεμοδικία και συμφωνία των μερών περί υπαγωγής η οποία καταχωρίζεται στα πρακτικά, γ) με διαταγή δικαστηρίου άλλου κράτους-μέλους περί διεξαγωγής της διαμεσολάβησης στην Ελλάδα και δ) με ενδεχόμενη νομοθέτηση της υποχρεωτικής υπαγωγής σε διαμεσολάβηση ορισμένων ιδιωτικού δικαίου διαφορών (όπως και τώρα ενόψει της επικείμενης ψήφισης του νομοσχεδίου για την υποχρεωτική διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές διαφορές).

Ο διαμεσολαβητής είναι πρόσωπο τρίτο ως προς τα μέρη και επιλέγεται από αυτά μέσα από τον σχετικό πίνακα διαπιστευμένων διαμεσολαβητών, που τηρείται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Είναι ειδικά εκπαιδευμένο, ουδέτερο και αμερόληπτο, πρόσωπο που απολαμβάνει της εμπιστοσύνης και των δύο μερών, μιας και επελέγη με κοινή απόφασή τους. Είναι δηλαδή ο βοηθός στη διαπραγμάτευση, που θα ακολουθήσει και μετά τον ν. 4254/2014 (ΦΕΚ Α 85/7.4.2014) δεν είναι υποχρεωτικά δικηγόρος.

Σε ένα πρώτο στάδιο επικοινωνούν τόσο τα ίδια τα μέρη όσο και οι δικηγόροι τους με τον ουδέτερο τρίτο, το διαμεσολαβητή. Ο τελευταίος υποχρεούται να ενημερώσει ισότιμα τα μέρη για το θεσμό της διαμεσολάβησης, τα χαρακτηριστικά αυτού, τον τρόπο διενέργειάς του, το κατά πόσο η συγκεκριμένη υπόθεση είναι δεκτική διαμεσολάβησης και αν είναι, κατά πόσο δικαιολογούν έννομο συμφέρον να συμμετάσχουν σε αυτή. Η ως άνω ενημέρωση επιτυγχάνεται με μία σειρά προφορικών ή και γραπτών επικοινωνιών μεταξύ αφενός του διαμεσολαβητή και αφετέρου των μερών και των δικηγόρων αυτών.

Ως προς την διαδικασία, η ημερομηνία διεξαγωγής της διαμεσολάβησης καθορίζεται κατόπιν συνεννόησης του διαμεσολαβητή με τα μέρη και τους δικηγόρους τους. Ο σκοπός είναι διττός. Αφενός μεν να επιτευχθεί η αυτοπρόσωπη παρουσία των μερών και αφετέρου δε να

προσέξουν και να συγκεντρωθούν αναπόσπαστα στη διαδικασία διαμεσολάβησης. Η παρουσία τους είναι απαραίτητη, καθώς αν δεν παρίστανται και δεν συμβάλουν και οι ίδιοι στην επίλυση της διαφοράς, είναι αμφίβολο κατά πόσο θα τηρήσουν τη συμφωνία επίλυσης, η οποία θα προκύψει από τη διαμεσολάβηση. Εν συνεχεία γίνονται οι απαραίτητες συναντήσεις των μερών με τον διαμεσολαβητή, μέχρι να καταλήξουν σε μία κοινή συμφωνία για την επίλυση της μεταξύ τους διαφοράς. Μάλιστα μεσολαβούν και κατιδίαν συναντήσεις των μερών με τον διαμεσολαβητή και κοινολόγηση προτάσεων και αντιπροτάσεων.

Η προσφυγή στη διαμεσολάβηση αποκλείει προσωρινά και μέχρι περατώσεως της, τη διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων (άρθρο 3 παρ.1 του ν. 3898/2010), καθώς επίσης αν η υπαγωγή έγινε κατόπιν προτροπής του δικαστηρίου, αυτό αναβάλλει υποχρεωτικά τη συζήτηση της υπόθεσης σε δικάσιμο μετά την πάροδο τριμήνου και όχι πέραν του εξαμήνου (άρθρο 3 παρ.2 εδ. β' του ν. 3898/2010). Παρατηρούμε λοιπόν ότι ο νομοθέτης προκρίνει σύντομο χρονικό διάστημα για την ολοκλήρωση της διαμεσολάβησης, γεγονός που φανερώνει τον σκοπό του να μην ευνοηθούν παρελκυστικές συμπεριφορές των μερών, ήτοι τα μέρη να μην καθυστερούν αδικαιολόγητα τη δίκη, και να εξασφαλίζεται ασφάλεια των μερών.

Η έκβαση της διαδικασίας μπορεί να είναι επιτυχής ή και μη επιτυχημένη. Σε κάθε περίπτωση ο διαμεσολαβητής συντάσσει πρακτικό διαμεσολάβησης, στο οποίο διαπιστώνεται το αποτέλεσμα της διαδικασίας. Το πρακτικό διαμεσολάβησης πρέπει να περιέχει το όνομα και το επώνυμο του διαμεσολαβητή, τον τόπο και το χρόνο της διαμεσολάβησης, τα ονόματα και τα επώνυμα εκείνων που έλαβαν μέρος στη διαδικασία της διαμεσολάβησης, τη συμφωνία για τη διαμεσολάβηση, με βάση την οποία διεξήχθη η διαμεσολάβηση (το συμφωνητικό υπαγωγής της διαφοράς στη διαδικασία της διαμεσολάβησης) και τέλος τη συμφωνία στην οποία κατέληξαν τα μέρη κατά τη διαμεσολάβηση (αν αυτή ήταν επιτυχής) ή τη διαπίστωση της αποτυχίας της διαμεσολάβησης (αν αυτή δεν ήταν επιτυχής), καθώς και την αιτία της διαφοράς (άρθρο 9 παρ. 1 του ν. 3898/2010). Το πρακτικό στο οποίο αποτυπώνεται η επιτυχής έκβαση της διαμεσολάβησης και περιλαμβάνει την συμφωνία των μερών, αφού υπογραφεί από όλα τα μέρη και τον διαμεσολαβητή κατατίθεται στην γραμματεία του πρωτοδικείου του τόπου διενέργειας της διαμεσολάβησης και με την κατάθεση αυτή τρέπεται σε εκτελεστό τίτλο. Αν δεν κατατεθεί, δεν αποτελεί τίποτε άλλο παρά μία έγγραφη συμφωνία των μερών, η οποία έχει την φύση και τα αποτελέσματα του συμβιβασμού κατά το αστικό δίκαιο, μπορεί δε να χρησιμοποιηθεί για την θεμελίωση ένστασης ή λόγου ανακοπής σε περίπτωση που τα μέρη οδηγηθούν σε δίκη. Με άλλα λόγια, αν δεν κατατεθεί στο πρωτοδικείο, εφόσον αποδειχθεί το περιεχόμενό του στη συζήτηση της δικαστικής

ρύθμισης, υποχρεώνεται ο δικαστής να προβεί στη ρύθμιση σύμφωνα με το περιεχόμενό του<sup>200</sup>.

Η επίτευξη διαμεσολάβησης δεν είναι δικαστική απόφαση. Στη διαμεσολάβηση υπάρχει μόνο ταύτιση βουλήσεων μεταξύ των μερών και σε καμία περίπτωση διάγνωση της διαφοράς από κρατικό όργανο διατεταγμένο από το Σύνταγμα να δικαιοδοτεί. Για το λόγο αυτό στη διαμεσολάβηση δεν νοείται ούτε τελεσιδικία και επομένως ούτε δεδικασμένο. Απλώς το πρακτικό διαμεσολάβησης, στο οποίο θα περιέχεται η συμφωνία, θα μπορεί να αποτελέσει εκτελεστό τίτλο υπό τις προϋποθέσεις που είδαμε ανωτέρω. Αφού λοιπόν με την διαμεσολάβηση δεν έχουμε διάγνωση της πραγματικής νομικής κατάστασης και άρα διάγνωση δικαιώματος με αυθεντική δικαστική κρίση, όπως συμβαίνει με τη δικαστική απόφαση, είναι πιθανό ενώ έχει επιτευχθεί συμφωνία, περιεχόμενη στο πρακτικό διαμεσολάβησης, να ασκηθεί νέα αγωγή με αντικείμενο διαφοράς την ίδια νομική και ιστορική αιτία με αυτή, που προκάλεσε το πρακτικό διαμεσολάβησης.

#### **2.1.1.2. Η διαμεσολάβηση του ν.3898/2010 προσαρμοζόμενη στις ανάγκες του ν.3869/2010**

Η προσφυγή στην διαμεσολάβηση για τις ανάγκες του ν.3869/2010 είναι δυνατή πριν την εκκρεμοδικία, εφόσον το συμφωνούν τα μέρη. Η συμφωνία των μερών περί υπαγωγής στην διαδικασία υπόκειται στον αποδεικτικό τύπο του εγγράφου. Η εξωδικαστική διευθέτηση των διαφορών του ν.3869/2010 – σε σχέση με την προϊσχύουσα ρύθμιση - περιορίζει την ιδιωτική αυτονομία των μερών στο μέτρο που παραπέμπει σε μία ειδικώς διαρθρωμένη στο νόμο διαδικασία, εκείνη της διαμεσολάβησης. Η διεξαγωγή των εκατέρωθεν διαπραγματεύσεων ενώπιον του διαμεσολαβητή αμβλύνει τις δυσχέρειες που προέκυπταν από την ασυμμετρία στην διαπραγματευτική ισχύ μεταξύ των μερών, όπως αυτή είχε προκύψει κατά την εφαρμογή του προϊσχύσαντος δικαίου όπου δεν προβλεπόταν η διαρθρωμένη διαδικασία της διαμεσολάβησης αλλά τα μέρη προέβαιναν σε διαπραγματεύσεις μεταξύ τους χωρίς την μεσολάβηση τρίτου προσώπου με ειδικές γνώσεις.

Η διαδικασία της διαμεσολάβησης και εδώ διεξάγεται σύμφωνα με τα όσα ανωτέρω εκτέθηκαν σχετικά με τον ν.3898/2010. Δηλαδή η διαδικασία καθορίζεται από τον διαμεσολαβητή σε συνεννόηση με τα μέρη, τα οποία μπορούν να τερματίσουν την διαδικασία όποτε το επιθυμούν. Η διαδικασία έχει εμπιστευτικό χαρακτήρα και δεν τηρούνται πρακτικά. Οι πληροφορίες που αντλεί ο διαμεσολαβητής από τις συναντήσεις του με τα μέρη δεν κοινολογούνται στο άλλο μέρος χωρίς την σύμφωνη γνώμη του.

---

<sup>200</sup> Πρβλ. Σ. Ψυχομάνη, ο.π., σελ. 563.



Η φύση του συμβιβασμού που επιτυγχάνουν ο οφειλέτης με τους πιστωτές στην διαδικασία αυτή προσιδιάζει με τον συμβιβασμό κατά το άρθρο 871 ΑΚ. Στην διαδικασία υπάγονται τα είδη οφειλών που υπάγονται και στην διαδικασία δικαστικής ρύθμισης, κατά το άρθρο 1 παρ. 2 και 3 του ν.3869/2010. Φρόνιμο είναι η συμφωνία των μερών περί υπαγωγής στην εν θέματι διαδικασία να περιέχει και τις συνέπειες από την μη τήρηση του συμβιβασμού που θα επιτευχθεί. Στην αντίθετη περίπτωση, το κενό ενδείκνυται να καλυφθεί με βάση την ερμηνεία των συμβάσεων κατά τα άρθρα 173 και 200 ΑΚ, δυνάμει των οποίων – και αναλογιζόμενοι την φύση της διαδικασίας ως συλλογικής – θα πρέπει να εφαρμοσθεί αναλογικά το άρθρο 11 του ν.3869/2010 περί έκπτωσης του οφειλέτη από την ρύθμιση. Στο μέτρο όμως που δεν συμπεριλήφθηκε το σύνολο των πιστωτών στην διαδικασία, δεν θα πρόκειται για απόπειρα συλλογικής ρύθμισης κατά το άρθρο 2 του ν.3869/2010<sup>201</sup> και επομένως δεν ενδείκνυται η προσφυγή στον εν θέματι νόμο για την κάλυψη των κενών αλλά στις κοινές διατάξεις του ΑΚ περί ενδοσυμβατικής ευθύνης.

Ενόψει της συλλογικότητας της διαδικασίας διευθέτησης της αστικής αφερεγγυότητας, η οποία εφαρμόζεται και στην εξωδικαστική επίλυση/προδικαστικό συμβιβασμό με διαμεσολάβηση, είναι κρίσιμο να μετάσχουν όλοι οι πιστωτές – των οποίων οι απαιτήσεις επιτρέπεται να υπαχθούν στον ν.3869/2010 - και όχι κατ' επιλογή του οφειλέτη, άλλως δεν θα μπορεί να γίνει λόγος για κοινή συναινετική λύση. Όπως ευστόχως παρατηρεί η θεωρία<sup>202</sup>, η επιλογή από τον οφειλέτη των πιστωτών που θα υπαγάγει στον προδικαστικό συμβιβασμό με διαμεσολάβηση, δημιουργεί το φαινόμενο του free riding. Αυτό σημαίνει ότι οι πιστωτές που επιλέγονται από τον οφειλέτη να συμμετάσχουν στο στάδιο της διαμεσολαβήσεως – εφόσον γνωρίζουν ότι υπάρχουν κι άλλοι πιστωτές που δεν μετέχουν στην εν λόγω διαδικασία – δεν έχουν κίνητρο να προβούν σε ρυθμίσεις διευθετήσεως των απαιτήσεών τους (πχ να συναινέσουν σε παράταση της προθεσμίας αποπληρωμής των απαιτήσεών τους κλπ), όταν από την συνακόλουθη βελτίωση της οικονομικής καταστάσεως του οφειλέτη θα επωφεληθούν οι μη μετέχοντες πιστωτές, διατηρώντας στο ακέραιο τις απαιτήσεις τους, χωρίς να έχουν υποβληθεί σε οποιαδήποτε θυσία. Στον αντίποδα, ο οφειλέτης δεν στερείται του δικαιώματος συμβιβαστικής επίλυσης με ορισμένους πιστωτές του, ωστόσο στην περίπτωση αυτή δεν θα πρόκειται για διαδικασία συλλογικής διευθέτησης στο πλαίσιο του ν.3869/2010 και δεν θα επιτρέπεται η προσφυγή στην αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ν.3869/2010 για την κάλυψη ενδεχόμενων κενών της συμβιβαστικής συμφωνίας. Βέβαια μία τέτοια συμφωνία έχει

---

<sup>201</sup> Όπως περιγράφεται αμέσως κατωτέρω.

<sup>202</sup> Πρβλ. *Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 68.*

ευελιξία σε σχέση με τον ν.3869/2010 διότι μπορεί να συμπεριλαμβάνει ρύθμιση απαιτήσεων χωρίς τον περιορισμό του άρθρου 1 παρ. 2 και 3 του νόμου.

### **2.1.2.Οι έννομες συνέπειες της διαδικασίας**

Το περιεχόμενο της τελικής συμφωνίας διευθέτησης διαμορφώνεται κατά την πλήρη διακριτική ευχέρεια των μερών, γι' αυτό και όπως ήδη επισημάνθηκε στο στάδιο αυτό οι πιστωτές μπορούν να πετύχουν τον πιο αποτελεσματικό τρόπο ικανοποίησης των απαιτήσεών τους, χωρίς τον δεσμευτικό από το δικαστήριο καθορισμό του ύψους των δόσεων που θα εισπράξουν. Η συμφωνία αυτή αποτυπώνεται στο πρακτικό συμβιβασμού το οποίο υπογράφεται κατά τα αναφερόμενα στην παραπάνω ενότητα της παρούσης και συνιστά εκτελεστό τίτλο κατά το άρθρο 904 παρ. 2 εδαφ. γ' ΚΠολΔ από της καταθέσεως του στην γραμματεία του Πρωτοδικείου του τόπου όπου διεξήχθη η διαμεσολάβηση. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπό την αρχική μορφή του νόμου, το πρακτικό αποκτούσε εκτελεστότητα μετά την επικύρωσή του από τον Ειρηνοδίκη. Πριν την επικύρωση, ο Ειρηνοδίκης προέβαινε σε έλεγχο της νομιμότητας - όχι και σκοπιμότητας - της συμβιβαστικής συμφωνίας υπό τους όρους του ν.3869/2010. Προβληματισμό δημιουργεί το γεγονός ότι το έργο αυτό ανατίθεται πλέον στον διαμεσολαβητή, ο οποίος δεν είναι υποχρεωτικά δικηγόρος.

Η εκτελεστότητα κατά τα ανωτέρω καταλαμβάνει όλους τους πιστωτές που συμμετείχαν στην διαδικασία, οι οποίοι θα πρέπει να είναι υποχρεωτικά όλοι οι πιστωτές του οφειλέτη για τον σκοπό εκπλήρωσης της συλλογικότητας της ρύθμισης. Αν δεν περιλαμβάνονται όλοι πιστωτές, τότε όπως είδαμε ανωτέρω δεν θα πρόκειται για την διαδικασία του άρθρου 2 του νόμου αλλά για μια κοινή διαδικασία συμβιβασμού κατά τις οικείες διατάξεις του αστικού δικαίου. Παρόλα αυτά η θεωρία<sup>203</sup> υποστηρίζει και την άποψη ότι δεν είναι υποχρεωτική η συμμετοχή όλων των πιστωτών με τα επιχειρήματα ότι μπορεί ορισμένοι να επιθυμούν την συμβιβαστική επίλυση και είναι εύλογο η επιθυμία τους αυτή να είναι σεβαστή. Άλλο επιχείρημα είναι ότι οι μη συμμετάσχοντες εξ αρχής, μπορούν στην συνέχεια να παρέμβουν στην διαδικασία αν θέλουν και να επιζητήσουν την συμβιβαστική επίλυση, ωθούμενοι από το παράδειγμα των συμμετεχόντων πιστωτών.

Η επίτευξη συμφωνίας επιφέρει και συνέπειες ως προς την παραγραφή και την αποσβεστική προθεσμία κατά το άρθρο 11 του ν.3898/2010. Συγκεκριμένα η προσφυγή στην διαδικασία επιφέρει διακοπή της παραγραφής και της αποσβεστικής προθεσμίας, η οποία παύει

---

<sup>203</sup> Πρβλ. *Ι.Σπυριδάκη/Ε. Γεωργιακάκη*, «Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», δ' έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 2016, σελ. 338.

και αρχίζει πάλι να τρέχει από την κατάργηση της διαμεσολάβησης με οποιονδήποτε τρόπο, δηλαδή είτε με την σύνταξη πρακτικού είτε με την επίδοση δήλωσης αποχώρησης από την διαδικασία εκ μέρους ενός από τα μέρη.

Ο συμβιβασμός με διαμεσολάβηση μπορεί να μην καταργεί την δίκη – αφού δεν πραγματοποιείται στο πλαίσιο της εκκρεμοδικίας – αλλά σε μεταγενέστερη δίκη μπορεί να θεμελιώσει ανατρεπτική ένσταση και έκδοση απόφασης σύμφωνα με το περιεχόμενό του.

Επισημαίνεται ως εκ του περισσού ότι το πρακτικό συμβιβασμού δεν είναι δικαστική απόφαση, ούτε καν πράξη του δικαστηρίου στο μέτρο που δεν επικυρώνεται από τον δικαστή και επομένως δεν μπορεί να γίνει λόγος για δεδικασμένο και τελεσιδικία.

## **2.2.Ο (προ) δικαστικός συμβιβασμός του άρθρου 5 παρ. 1 και 2 και του άρθρου 7 του ν.3869/2010**

### **2.2.1.Γενικές παρατηρήσεις**

Καταρχήν διευκρινίζεται αναφορικά με τα παραπάνω δύο είδη συμβιβασμών ότι πρόκειται και στις δύο περιπτώσεις για δικαστικό συμβιβασμό στο μέτρο που ενεργοποιείται η δυνατότητα επίτευξής τους κατά την εκκρεμοδικία, και ότι υπόκεινται στις διατάξεις των άρθρων 871 ΑΚ, 210 επ. και 293 ΚΠολΔ. Κατά το στάδιο του δικαστικού συμβιβασμού δεν υπάρχει πεδίο δικαστικής παρέμβασης ούτε η δυνατότητα να υποχρεωθούν τα μέρη προς επίτευξη συμβιβασμού<sup>204</sup> και συνεπώς δεν μπορεί η επικύρωση του προτεινόμενου σχεδίου να αποτελέσει περιεχόμενο αιτήματος προς το Δικαστήριο

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 5 σε συνδυασμό με την διάταξη του άρθρου 4 παρ.5 του ν.3869/2010, με την κατάθεση της αίτησης του άρθρου 4 προσδιορίζεται εκτός της δικασίμου για την κύρια συζήτηση και η δικάσιμος για την επικύρωση του προτεινόμενου από τον οφειλέτη σχεδίου διευθέτησης των οφειλών, εντός το αργότερο δύο μηνών<sup>205</sup> από την ολοκλήρωση της κατάθεσης της αίτησης. Αν και ο νομοθέτης τον ονομάζει προδικαστικό, στην ουσία πρόκειται για δικαστικό συμβιβασμό αφού διεξάγεται στο πλαίσιο της εκκρεμοδικίας. Το μεγάλο του πλεονέκτημα σε σχέση με τον εξωδικαστικό συμβιβασμό του άρθρου 2 του νόμου, είναι τα εγγύα δικαστικής επικύρωσης και προστασίας σε περίπτωση που τα μέρη

---

<sup>204</sup> Με εξαίρεση τον πλασματικό συμβιβασμό όπως θα δούμε παρακάτω.

<sup>205</sup> Στην πράξη είναι δυσχερές να τηρηθεί αυτό το χρονικό πλαίσιο των δύο μηνών, αλλά σε σχέση με το παρελθόν έχουν βελτιωθεί τα φαινόμενα μεγάλων καθυστερήσεων που παρατηρούνταν, όπως π.χ. το να προσδιορίζεται η συζήτηση της προσωρινής πέραν του έτους από την κατάθεση.

συμφωνήσουν. Η διαφορά του με τον δικαστικό συμβιβασμό του άρθρου 7 του νόμου είναι κυρίως χρονική, αφού ο τελευταίος διεξάγεται χρονικά πιο κοντά στην κύρια συζήτηση.

Σύμφωνα με το άρθρο 7 τα μέρη έχουν την δυνατότητα σύναψης συμβιβασμού κατά το χρονικό διάστημα από την ημέρα χορήγησης της προσωρινής διαταγής, μέχρι την οριστική εκδίκαση της αίτησης του άρθρου 4. Αυτός ο συμβιβασμός συνιστά μία δεύτερη προδικασία πριν την οριστική εκδίκαση της αίτησης. Μάλιστα, η εν λόγω διάταξη συνιστά επιτυχή αντικατοπτρισμό της αναλογικά εφαρμοζόμενης διάταξης του άρθρου 214 Α ΚΠολΔ, η οποία δίνει την δυνατότητα επίτευξης συμβιβασμού μετά την επέλευση της εκκρεμοδικίας και μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης, και χωρίς να υφίσταται στάση δίκης<sup>206</sup>.

Κοινό γνώρισμα των διαδικασιών συμβιβασμού των άρθρων 5 και 7 του νόμου, το οποίο τους διαφοροποιεί από τον εξωδικαστικό συμβιβασμό του άρθρου 2, είναι η υποχρεωτικότητά τους. Δηλαδή αποτελούν στάδια μετά την κατάθεση της αίτησης από τα οποία υποχρεωτικά διέρχεται ο αιτών, με την έννοια ότι εάν αποτύχει ο μεν συμβιβασμός του άρθρου 5 ρυθμίζεται η καταβολή μηνιαίων δόσεων και η μη μεταβολή της πραγματικής και νομικής κατάστασης της περιουσίας του οφειλέτη δυνάμει προσωρινής διαταγής και εν συνεχεία ακολουθεί πάντα η δυνατότητα επίτευξης του συμβιβασμού του άρθρου 7, ενώ αν αποτύχει ο συμβιβασμός του άρθρου 7 επέρχεται η δικαστική ρύθμιση των οφειλών. Μία ακόμα έκφανση της υποχρεωτικότητας του συμβιβασμού του άρθρου 5 είναι ότι ο μη προσδιορισμός ημερομηνίας επικύρωσης του σχεδίου διευθέτησης ή συζήτησης της προσωρινής διαταγής, έχει ως αποτέλεσμα την ματαίωση της κύριας συζήτησης ή έστω την αναστολή έκδοσης οριστικής απόφασης κατά τα άρθρα 254 και 227 ΚΠολΔ, και τούτο διότι ο προσδιορισμός της εν λόγω ημερομηνίας πραγματοποιείται ταυτόχρονα με τον προσδιορισμό της κύριας συζήτησης, επομένως αν ελλείπει η μία δικάσιμος ελλείπει και η δεύτερη από το δικόγραφο.

Ακόμα ένα κοινό γνώρισμα και των δύο ως άνω μορφών συμβιβασμού υπό το πρίσμα του ουσιαστικού δικαίου είναι ότι πρόκειται για συμβιβασμό κατά την έννοια του 871 ΑΚ, με την διαφοροποίηση της τελολογίας τους. Δηλαδή ενώ ο συμβιβασμός του 871 ΑΚ έχει ως σκοπό την διάλυση της φιλονικίας ή έριδας με αμοιβαίες υποχωρήσεις, ο εν θέματι δικαστικός συμβιβασμός υπηρετεί τον σκοπό του ν.3869/2010, ο οποίος δεν είναι η ικανοποίηση των πιστωτών με αμοιβαίες υποχωρήσεις αλλά η επανένταξη του οφειλέτη στην κοινωνική και οικονομική ζωή με την επανάκτηση της οικονομικής ελευθερίας που συνεπάγεται η εξυγίανση των οφειλών του μέσω των ρυθμίσεων του νόμου ώστε να εξασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο

---

<sup>206</sup> Πρβλ. *N. Κατηφόρη*, ο.π. (συμπλήρωμα), σελ. 25

οικονομικής διαβίωσης. Έτσι για την κάλυψη των ερμηνευτικών κενών που ενδεχομένως προκύπτουν κατά την εφαρμογή του εν θέματι δικαστικού συμβιβασμού, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν ότι δεν χωρεί δέσμευση από τις προϋποθέσεις της συμβάσεως συμβιβασμού του ΑΚ αλλά προκρίνεται η ελεύθερη διευθέτηση και διαπραγμάτευση<sup>207</sup>.

Κατά μία γνώμη<sup>208</sup> το χρονικό διάστημα επίτευξης του συμβιβασμού που ορίζεται στο άρθρο 7 παρ. 1 δεν είναι περιοριστικό, λαμβανομένης υπόψιν και της αρχής της ελαστικότητας στην εκουσία δικαιοδοσία και των άρθρων 745 και 751 ΚΠολΔ. Με την σκέψη αυτή η γνώμη αυτή δέχεται την υποβολή αιτήματος δικαστικού συμβιβασμού και μετά την συζήτηση της αίτησης χωρίς να δημιουργείται κάποια ακυρότητα. Ορθό κρίνεται τούτο, με βάση τον σκοπό του νομοθέτη που είναι η ταχεία διευθέτηση των οφειλών και σίγουρα η επίτευξη συμβιβασμού ακόμα και μετά την συζήτηση της αίτησης δίδει ταχύτερη επίλυση της υπόθεσης καθώς αποφεύγεται η αναμονή έκδοσης απόφασης. Επομένως σε περίπτωση που προκύψει συναίνεση των πιστωτών με τον οφειλέτη σε οποιοδήποτε στάδιο της δίκης μέχρι την τελεσιδικία, τότε επέρχεται νόμιμα ο δικαστικός συμβιβασμός.

Σε αντίθεση με τον δικαστικό συμβιβασμό του άρθρου 5 του νόμου, ο συμβιβασμός του άρθρου 7 δεν χρειάζεται διαφορετική ημέρα εκδίκασης από την αίτηση αλλά μπορεί να επικυρωθεί ακόμα και αυτεπαγγέλτως μετά την συζήτηση της αίτησης, εφόσον ο Ειρηνοδίκης διαπιστώνει την συναίνεση των πιστωτών και εφόσον φυσικά είναι διατυπωμένο σχετικό αίτημα στο δικόγραφο ή διατυπώνεται προφορικά στο ακροατήριο. Με βάση τις διατάξεις των άρθρων 745, 751 και 765 ΚΠολΔ, το αίτημα δικαστικού συμβιβασμού μπορεί να προβληθεί το πρώτον στον δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας.

### **2.2.2.Συνέπειες από την επίδοση της αίτησης ως προς την προσπάθεια (προ)δικαστικού και δικαστικού συμβιβασμού**

Η επίδοση προς τους πιστωτές της αίτησης με τον προσδιορισμό των δικασίμων κατά τα ανωτέρω, τους καθιστά άνευ ετέρου τινός διαδίκους. Η παράλειψη της επίδοσης προς όλους τους συμπεριλαμβανόμενους στην αίτηση πιστωτές, επιφέρει ματαίωση της συζήτησης της επικύρωσης του προτεινόμενου σχεδίου ή της προσωρινής διαταγής αλλά και ματαίωση της κύριας συζήτησης, δεδομένου ότι στο δικόγραφο της αίτησης η πράξη κατάθεσης και προσδιορισμού δικασίμου περιλαμβάνει αμφότερες τις δικασίμους του άρθρου 5 και της κύριας συζήτησης, επομένως αν δεν επιδοθεί το δικόγραφο με την δικάσιμο του προδικαστικού

<sup>207</sup> ΕιρΚαβ 192/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΛαυρ 155/2011, 157/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>208</sup> Πρβλ. *Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά*, ο.π., σελ. 434.

συμβιβασμού συνεπάγεται ότι δεν έχει κοινοποιηθεί και η δικάσιμος της κύριας συζήτησης. Αν παραλειφθεί η επίδοση προς πιστωτή συμπεριλαμβανόμενο στην αίτηση, δέον να αναβληθεί η συζήτηση της επικύρωσης κατ' εφαρμογή του άρθρου 227 ΚΠολΔ αλλά και της συλλογικότητας της διαδικασίας, προκειμένου να επιτευχθεί νομότυπη επίδοση. Στην περίπτωση αυτή, αν δεν επιδοθεί νομότυπα η αίτηση σε περιληφθέντα πιστωτή αλλά παρόλα αυτά επιτευχθεί συμβιβασμός, χωρεί τριτανακοπή κατά της πράξης επικύρωσης του συμβιβασμού. Αν πάλι στην ίδια περίπτωση δεν επετεύχθη συμβιβασμός αλλά εξεδόθη προσωρινή διαταγή, χωρεί αίτηση ανάκλησης ή μεταρρύθμισής της κατά το άρθρο 781 παρ. 2 ΚΠολΔ. Αν παραλειφθεί πιστωτής από την αίτηση – επομένως και από την επίδοση αυτής – τότε προσφεύγουμε στις διατάξεις περί συλλογικότητας της διαδικασίας του ν. 3869/2010, ήτοι στο άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. γ'. Σύμφωνα με αυτά, είτε ο πιστωτής θα έχει δικαίωμα να ασκήσει κύρια παρέμβαση, για το οποίο απαιτείται προηγουμένως να έλθει εις γνώση του ότι ο οφειλέτης αιτείται την υπαγωγή στη ρύθμιση, είτε ο ίδιος ο Ειρηνοδίκης θα τον κλητεύσει αυτεπαγγέλτως, αναβάλλοντας ταυτόχρονα την συζήτηση μέχρι να επιδοθεί η αίτηση και σε αυτόν τον πιστωτή ακόμα και αν δεν αναφέρεται το όνομά του στην αίτηση. Τα παραπάνω ισχύουν αναλογικά και για τον εγγυητή.

Δεδομένου ότι δεν προβλέπεται ως συνέπεια η δικονομική ακυρότητα κατ' άρθρο 159 παρ. 1 ΚΠολΔ από την μη τήρηση της προθεσμίας των 15 ημερών για την επίδοση, τεκμαίρεται ότι η συζήτηση ή και η ίδια η αίτηση δεν πάσχουν υπό την πρόσθετη προϋπόθεση ότι δεν στοιχειοθετείται δικονομική βλάβη στους πιστωτές κατ' άρθρο 159 παρ. 3 ΚΠολΔ. Θα μπορούσε για παράδειγμα να επικαλεσθεί τέτοια βλάβη ο πιστωτής αν δεν πρόλαβε να λάβει γνώση του φακέλου και να υποβάλλει παρατηρήσεις επί του σχεδίου διευθέτησης. Αντίθετα, η αδιαμαρτύρητη κατάθεση απόψεων επί του σχεδίου και η παράστασή του κατά την συζήτηση, θεραπεύουν το ελάττωμα της εκπρόθεσμης επίδοσης. Κατά μία άποψη<sup>209</sup>, η εκπρόθεσμη αυτή επίδοση όταν η καθυστέρηση δεν ξεπερνά τις περίπου 10-15 μέρες, λειτουργεί σε βάρος του οφειλέτη με την έννοια ότι από την συντομεύει το χρονικό διάστημα από το πέρας του μηνός για την υποβολή των απόψεων μέχρι την ημερομηνία επικύρωσης του σχεδίου και δεν είναι αρκετό ώστε να μελετήσει ενδελεχώς ο οφειλέτης τις απόψεις των πιστωτών και να τις αντικρούσει ή να αντιπροτείνει<sup>210</sup>. Τούτο συνεπάγεται ότι ο πιστωτής δεν έχει καν έννομο συμφέρον να προβάλλει το εκπρόθεσμο της επίδοσης. Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη και αυστηρότερη άποψη

<sup>209</sup> Πρβλ. Α. Κρητικός, ο.π., σελ. 201.

<sup>210</sup> Αντίθετα βλάβη του πιστωτή έχουμε όταν το διάστημα που απομένει από την επίδοση μέχρι την συζήτηση της επικύρωσης είναι πχ. 15-20 ημέρες, οπότε ο πιστωτής δεν έχει τον κατάλληλο χρόνο να μελετήσει τον φάκελο και να υποβάλει τις απόψεις του επί του σχεδίου διευθέτησης. Ας μην λησμονούμε τον φόρτο εργασίας των τραπεζών, που είναι και η συνηθέστερη περίπτωση πιστωτή, ένεκα του οποίου οι ασφυκτικές προθεσμίες καθιστούν αδύνατη την ανταπόκρισή τους στην άσκηση των νομίμων δικαιωμάτων τους. Στην περίπτωση αυτή δέον να κηρυχθεί απαράδεκτη η συζήτηση της επικύρωσης προκειμένου να συμπληρωθεί ένας μήνας από την επίδοση της αίτησης.

σύμφωνα με την οποία η προθεσμία των 15 ημερών είναι η νόμιμη και δεν χωρεί παράτασή της με πρωτοβουλία είτε των μερών είτε του δικαστηρίου. Επομένως η άπρακτη παρέλευσή της έχει κατά το άρθρο 151 ΚΠολΔ ως αποτέλεσμα την έκπτωση από το δικαίωμα προς επιχείρηση πράξης. Στην περίπτωση αυτή η μόνη διέξοδος που απομένει στον οφειλέτη είναι η επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση κατ' εφαρμογή των αυστηρών προϋποθέσεων του άρθρου 152 ΚΠολΔ.

Αναφορικά με την μεταβολή του προσώπου του πιστωτή ένεκα εκχώρησης της απαίτησης, ισχύουν όσα ελέγχθησαν στην ενότητα 2.5.1. της παρούσας.

### **2.2.3.Η συμφωνία με το προτεινόμενο σχέδιο διευθέτησης**

Οι πιστωτές έχουν προθεσμία ενός μηνός από την επίδοση να καταθέσουν τις προτάσεις/παρατηρήσεις τους επί του σχεδίου διευθέτησης των οφειλών που πρότεινε ο οφειλέτης. Παρά το ότι στο άρθρο 5 παρ. 1 εδαφ. β' του ν.3869/2010 γίνεται χρήση του όρου «οφείλουν», αυτό δεν σημαίνει ότι πρόκειται για υποχρέωσή τους. Μπορούν και να μην καταθέσουν τις απόψεις τους επί του σχεδίου, χωρίς αυτό να έχει έννομα αποτελέσματα καθώς μετά τον ν.4161/2013 το τεκμήριο συμφωνίας με το σχέδιο καταργήθηκε. Διευκρινίζεται ξανά ότι ο οφειλέτης υποχρεούται να φέρει όλες τις οφειλές του για ρύθμιση και πρέπει όλοι οι πιστωτές του να μετάσχουν στον συμβιβασμό, λόγω της συλλογικότητας της ρύθμισης.

Ο Ειρηνοδίκης ερευνά αν έχουν συμφωνήσει με τον οφειλέτη όλοι οι πιστωτές<sup>211</sup> ή αν οι πιστωτές που συμφωνούν με το σχέδιο υπερβαίνουν το ήμισυ του συνολικού ποσού των απαιτήσεων, στους οποίους περιλαμβάνονται σε κάθε περίπτωση το σύνολο των πιστωτών με εμπραγμάτως εξασφαλισμένες απαιτήσεις και πιστωτές με απαιτήσεις που υπερβαίνουν το ήμισυ των τυχόν εργατικών απαιτήσεων. Στην δεύτερη περίπτωση, ο Ειρηνοδίκης υποκαθιστά την ελλείπουσα συγκατάθεση των καταχρηστικά αρνούμενων πιστωτών. Κριτήριο για την υποκατάσταση της ελλείπουσας συγκατάθεσης είναι η καταχρηστικότητα της άρνησης των πιστωτών, η οποία προκύπτει από τον έλεγχο του χρηματικού ποσού που θα προσδοκούσαν να λάβουν μετά από μία ολοκληρωμένη διαδικασία δικαστικής ρύθμισης συγκρινόμενο με το ποσό που θα λάβουν από την συμβιβαστική επίλυση<sup>212</sup>. Αν τα ποσά αυτά συμπίπτουν ή έστω δεν εμφανίζουν σημαντική απόκλιση, εξυπηρετώντας ισότιμα τα συμφέροντα τους, τότε πράγματι η άρνηση τους να συγκατατεθούν με το προτεινόμενο σχέδιο κρίνεται καταχρηστική.

<sup>211</sup> Πρέπει να συμφωνούν όλοι οι πιστωτές ένεκα και του δεσμού οιονεί παθητικής αναγκαστικής ομοδικίας που τους συνδέει. Σύμφωνα δε με την διάταξη του άρθρου 76 παρ. 2 ΚΠολΔ, απαιτείται η σύμπραξη όλων των αναγκαίων ομοδικών στον συμβιβασμό και δεν χωρεί εκπροσώπηση του ενός από τον άλλον.

<sup>212</sup> Πρβλ. Αιτιολογική έκθεση του ν.3869/2010, σελ. 3.

Κατά την θεωρία<sup>213</sup> ο Ειρηνοδίκης θα πρέπει επιπρόσθετα να ελέγξει αν ο αιτών τελεί σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων οφειλών του, αν τα συμπεριλαμβανόμενα χρέη είναι επιδεκτικά ρυθμίσεως κατά το άρθρο 1 του ν.3869/2010 και αν έχουν κατατεθεί στη γραμματεία του δικαστηρίου τα συνοδευτικά της αίτησης έγγραφα. Η υποκατάσταση της συγκατάθεσης των πιστωτών πρέπει επίσης να πληροί τους όρους του άρθρου 7 παρ. 3 του ν.3869/2010, ήτοι δεν επιτρέπεται να γίνει υποκατάσταση και αν γίνει, η επικύρωση προσβάλλεται με ένδικα μέσα εφόσον: α) η απαίτηση του πιστωτή που αντιτίθεται δεν ικανοποιείται σε ανάλογο με τις λοιπές απαιτήσεις βαθμό ή β) σε περίπτωση εφαρμογής του σχεδίου, ο πιστωτής που αντιτίθεται αποδεικνύει ότι θα περιέλθει σε δυσμενέστερη οικονομικά θέση από αυτήν στην οποία θα περιερχόταν αν συνεχιζόταν η διαδικασία ρύθμισης και απαλλαγής του οφειλέτη ή γ) αμφισβητείται απαίτηση από τον οφειλέτη ή οποιονδήποτε άλλον πιστωτή. Τα ίδια ισχύουν και για τον συμβιβασμό που επιτυγχάνεται δυνάμει του άρθρου 7 του εν θέματι νόμου.

Ως προς το περιεχόμενο της, η συμφωνία επαφίεται στην συμβατική ελευθερία των μερών, τα οποία δεν δεσμεύονται ως προς τον τρόπο και χρόνο αποπληρωμής από το πλαίσιο που θέτει ο ν.3869/2010, ακόμα και αν πρόκειται για την διάσωση της κύριας κατοικίας. Μπορούν για παράδειγμα τα μέρη να ορίσουν τακτικές ή εφάπαξ καταβολές, ρευστοποίηση ή αξιοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη κλπ. Αυτή η ελευθερία ισχύει μόνο για τον ομόφωνο συμβιβασμό. Όταν έχουν πλασματική συναίνεση, τότε ο Ειρηνοδίκης προβαίνει σε έλεγχο της τήρησης του πλαισίου του ν.3869/2010, όπως εκτίθεται αναλυτικότερα παρακάτω.

Ο συμβιβασμός που επιτυγχάνεται με τον τρόπο αυτό συνιστά δικαστικό συμβιβασμό κατά την έννοια του άρθρου 293 ΚΠολΔ. Ακολουθεί μία σύντομη επισκόπηση του τελευταίου, προκειμένου στην συνέχεια να τον προσαρμόσουμε στις απαιτήσεις του ν.3869/2010.

### **2.2.3.1.Ο δικαστικός συμβιβασμός του άρθρου 293 ΚΠολΔ**

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα του δικαστικού συμβιβασμού αποτελεί η αποσαφήνιση της νομικής του φύσεως, δηλαδή αν αποτελεί δικαιοπραξία του αστικού δικαίου και ως εκ τούτου διέπεται από τους κανόνες του αστικού δικαίου ή αν αποτελεί δικονομική σύμβαση και ως διαδικαστική πράξη διέπεται από τους κανόνες της πολιτικής δικονομίας. Αυτός ο προβληματισμός υφίσταται στο μέτρο που ο συμβιβασμός παράγει αποτελέσματα τόσο δικονομικού όσο και ουσιαστικού δικαίου. Για παράδειγμα επιφέρει την δικονομική συνέπεια

---

<sup>213</sup> Πρβλ. *Α. Κρητικό, ο.π., σελ. 287.*



της κατάργησης της δίκης αλλά και την ουσιαστική συνέπεια της διάλυσης της έριδας ή της φιλονικίας.

Κατά την κρατούσα άποψη στην ελληνική θεωρία, καθώς και στη γερμανική θεωρία και νομολογία, ο δικαστικός συμβιβασμός είναι διφυής πράξη, δηλαδή και δικαιοπραξία του ουσιαστικού δικαίου και διαδικαστική πράξη (δικονομική σύμβαση) ταυτόχρονα. Από τη νομική φύση του δικαστικού συμβιβασμού ως διφυούς πράξης προκύπτει ότι οι προϋποθέσεις, οι συνέπειές του, αλλά και τυχόν ελαττώματά του ρυθμίζονται τόσο από το ουσιαστικό, όσο και από το δικονομικό δίκαιο.

Στην αναγκαία ομοδικία, κατά την ορθότερη άποψη, ο δικαστικός συμβιβασμός που καταρτίζεται μεμονωμένα από τον αναγκαίο ομόδικο με τον αντίδικό του, δεν επεκτείνεται στους άλλους αναγκαίους ομόδικους, αλλά για την έγκυρη κατάρτισή του θα πρέπει να συμπράξουν όλοι οι αναγκαίοι ομόδικοι, διαφορετικά είναι ανίσχυρος και για τον ενεργήσαντα. Τούτο, διότι, στην αναγκαστική ομοδικία υφίσταται μια ενιαία έννομη σχέση της δίκης και όχι, όπως υποστηρίζεται από την κρατούσα άποψη, περισσότερες έννομες σχέσεις της δίκης, αφού στην τελευταία περίπτωση θα έπρεπε να υπάρχουν τομείς της δίκης στους οποίους οι έννομες αυτές σχέσεις θα μπορούσαν να ρυθμιστούν διαφορετικά. Έτσι, το άρθρο 76 παρ. 2 σύμφωνα με το οποίο η διάταξη της παραγράφου 1 περί αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων της δίκης, ότι δηλαδή οι πράξεις του καθενός αναγκαίου ομόδικου ωφελούν και βλάπτουν τους άλλους, δεν εφαρμόζεται στο συμβιβασμό, στην αναγνώριση, στην παραίτηση από τη δίκη και στη συμφωνία για διαιτησία, δεν μπορεί παρά να έχει την έννοια ότι για τις πράξεις αυτές η μεμονωμένη ενέργεια του ενός ομόδικου δεν ωφελεί ούτε βλάπτει τους λοιπούς. Το να υποστηρίζεται, όμως, εξ αντιδιαστολής, ότι οι πράξεις αυτές είναι ισχυρές για τον συγκεκριμένο ομόδικο που τις επιχείρησε, δεν είναι ασφαλές συμπέρασμα. Διότι ένα τέτοιο συμπέρασμα θα έρχονταν σε αντίθεση με την ουσία της αναγκαστικής ομοδικίας, που είναι η ενιαία ρύθμιση του επίδικου αντικειμένου, ενώ σε αντίθετη περίπτωση θα βρισκόμασταν μπροστά σε αλυσιτελείς συνέπειες, παραδείγματος χάριν, ο ένας ομόδικος να συμβιβάζονταν, ο άλλος θα αποδέχονταν την αγωγή, ο τρίτος θα συμφωνούσε σε διαιτητική λύση και ο τέταρτος μόνο θα παρέμενε να συνεχίσει τη δίκη.

Η σύσταση του δικαστικού συμβιβασμού επέρχεται όχι με την εξωτερικήυση των προφορικών δηλώσεων των διαδίκων ενώπιον του δικαστηρίου ή του συμβολαιογράφου, αλλά είτε με την καταχώρηση των δηλώσεων αυτών στα πρακτικά του δικαστηρίου, τα οποία υπογράφονται μόνον από τον δικαστή που διευθύνει τη συζήτηση και τον γραμματέα και όχι από τους διαδίκους, είτε με την καταχώρηση των δηλώσεων αυτών στο σχετικό

συμβολαιογραφικό έγγραφο. Το πρακτικό που περιέχει δικαστικό συμβιβασμό είναι και εκτελεστός τίτλος σύμφωνα με το άρθρο 904 παρ. 2 εδ. γ' ΚΠολΔ και υπόκειται όπως και το αντίστοιχο συμβολαιογραφικό έγγραφο σε μεταγραφή. Εκτελεστότητα παράγουν οι καταψηφιστικές διατάξεις του και εκείνες που υποχρεώνουν σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή. Ως προς τις καθαρά διαπλαστικές διατάξεις δεν παράγει δεδικασμένο αλλά δεσμευτική δύναμη ως σύμβαση ιδιωτικού δικαίου.

Ο δικαστικός συμβιβασμός επιφέρει τόσο δικονομικές όσο και ουσιαστικού δικαίου έννομες συνέπειες. Η σημαντικότερη δικονομική ενέργεια του δικαστικού συμβιβασμού, η οποία συνιστά και την ειδοποιό διαφορά από τον συμβιβασμό που καταρτίζεται έξω από τα πλαίσια της δίκης, είναι η αυτοδίκαιη κατάργηση της δίκης. Έτσι, με τη σύναψη του δικαστικού συμβιβασμού παύει αμέσως η εκκρεμοδικία και εξαφανίζονται για το μέλλον οι ουσιαστικές και δικονομικές συνέπειες της ασκήσεως της αγωγής. Όμως ο δικαστικός συμβιβασμός δεν είναι απόφαση της οποίας προηγήθηκε διάγνωση ιδιωτικών δικαιωμάτων. Γι' αυτό εφόσον, στον δικαστικό συμβιβασμό δεν υφίσταται διάγνωση της νομικής καταστάσεως, δεν μπορεί να παραχθεί από τον ίδιο και αμάχητο τεκμήριο ορθής δικαστικής κρίσεως, ούτε μπορεί να προκαλέσει και αποκλεισμό ενστάσεων του άρθρου 330 ΚΠολΔ. Ο δικαστικός συμβιβασμός αποτελεί κατά βάση σύμβαση του ουσιαστικού δικαίου και συνεπώς, εκτός από την κατάργηση της δίκης, η ενέργειά του περιορίζεται καταρχήν στα όρια της απλής συμβατικής δεσμεύσεως και για τον λόγο αυτόν δεν οπλίζεται με τελεσιδικία και δεδικασμένο.

Το να επανέλθει με νέα αγωγή ο ενάγων καταρχήν δεν αποκλείεται, ειδικά από την στιγμή που η επίδικη έννομη σχέση δεν αποσβέννυται πλήρως αλλά γνωρίζει κάποια νέα προσαρμογή. Όμως η νέα αγωγή μπορεί να προσκρούσει στην έλλειψη εννόμου συμφέροντος για το τμήμα του αγωγικού αιτήματος που ρυθμίσθηκε ήδη με τον συμβιβασμό.

Στο μέτρο που ο συμβιβασμός είναι διφυής πράξη, υπόκειται στα ελαττώματα των κοινών συμβάσεων ουσιαστικού δικαίου, με αποτέλεσμα να πάσχει ακυρότητας ή ακυρωσίας αναλόγως των περιστάσεων.

#### **2.2.4.Η πράξη της επικύρωσης**

Αναφορικά με την φύση της πράξης επικύρωσης του συμβιβασμού, ήτοι αν πρόκειται για πράξη του δικαστή ή δικαστική απόφαση, πρέπει να γίνει διάκριση ανάλογα με το εάν ο συμβιβασμός ήταν αποτέλεσμα της συναίνεσης των μερών ή επετεύχθη με υποκατάσταση της συναίνεσής τους.

Έτσι στο μέτρο που υπήρξε συναίνεση όλων των πιστωτών - και δεν μεσολάβησε διαγνωστικό στάδιο - πρόκειται για πράξη του δικαστή που φέρει τον χαρακτήρα ουσιαστικής διαδικαστικής συμβάσεως<sup>214</sup>. Μάλιστα, αφού συμφωνούν όλα τα μέρη στον συμβιβασμό και υπάρχει ελευθερία διάθεσης τους και ικανότητα δικαίου, η ομοφωνία τους δεσμεύει τον Ειρηνοδίκη να μην εξετάσει τα συμφωνηθέντα υπό τις προϋποθέσεις του ν.3869/2010 και να περιοριστεί μόνο στις εξουσίες των άρθρων 210 επ. ΚΠολΔ, επικυρώνοντας με απλή πράξη του τον συμβιβασμό. Έτσι ο Ειρηνοδίκης κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 214 Α παρ. 3 ΚΠολΔ θα εξετάσει αν η διαφορά ήταν δεκτική συμβιβαστικής επίλυσης, αν το πρακτικό υπεγράφη νομότυπα από τα μέρη και αν από το πρακτικό προκύπτει σαφώς το είδος του αναγνωριζόμενου δικαιώματος και το ποσό της οφειλόμενης παροχής καθώς και οι τυχόν όροι εκπλήρωσής της. Ο Ειρηνοδίκης δεν θα εξετάσει το παραδεκτό της αίτησης, το αν υπάγονται οι απαιτήσεις κατά το άρθρο 1 του ν.3869/2010 και το αν τηρήθηκε η προδικασία. Ο Ειρηνοδίκης υποχρεούται να επικυρώσει τον συμβιβασμό με το περιεχόμενο που συμφώνησαν τα μέρη και δεν έχει δικαίωμα να επέμβει στη σφαίρα της ιδιωτικής τους πρωτοβουλίας και ελευθερίας ούτε να ανατρέψει την συμφωνία που τα μέρη ηθελημένα συνέταξαν.

Υπάρχουν όμως δύο περιπτώσεις στις οποίες η πράξη της επικύρωσης προσιδιάζει σε δικαστική απόφαση διότι ο δικαστής προβαίνει σε ουσιαστικό έλεγχο των προϋποθέσεων του ν.3869/2010 προτού προχωρήσει στην επικύρωση του συμβιβασμού. Οι περιπτώσεις αυτές είναι οι κάτωθι:

A) Η περίπτωση στην οποία ο ίδιος ο πιστωτής που συναινεί στον συμβιβασμό θέτει ως αίρεση τον προηγούμενο έλεγχο από τον Ειρηνοδίκη των τυπικών προϋποθέσεων υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3869/2010.

B) Όταν ο συμβιβασμός επιτυγχάνεται μέσω υποκατάστασης, εκ μέρους του Ειρηνοδίκη, της συγκατάθεσης των πιστωτών που διαφώνησαν καταχρηστικά με το προτεινόμενο σχέδιο.

Στις ως άνω υπό (A) και (B) περιπτώσεις η επικύρωση έχει την μορφή της δικαστικής απόφασης. Τούτο συμβαίνει διότι ο Ειρηνοδίκης προβαίνει σε διάγνωση με την έννοια ότι οφείλει να προβεί σε έλεγχο των υπαχθέντων απαιτήσεων ως δυνάμενων να υπαχθούν κατά την διάταξη του άρθρου 1 του ν.3869/2010, σε έλεγχο πλήρωσης των τυπικών προϋποθέσεων της προδικασίας του άρθρου 4 του ν.3869/2010 και για την περίπτωση (B) σε έλεγχο τήρησης των προϋποθέσεων πλασματικής συναίνεσης κατά το άρθρο 7 παρ. 2 και 3 του ν.3869/2010. Επιπρόσθετα και στις δύο ως άνω περιπτώσεις, εφόσον στον συμβιβασμό συμπεριλαμβάνεται

---

<sup>214</sup> Έτσι σε *A. Κρητικό*, ο.π., σελ. 288.

συμφωνία για την διάσωση της κύριας κατοικίας, ο δικαστής πρέπει να εξετάσει – πριν την επικύρωση – αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 9 παρ. 2 του ν.3869/2010.

Σε αμφότερες τις περιπτώσεις συμβιβασμού, δηλαδή στον συμβιβασμό του άρθρου 5 και του άρθρου 7 του ν.3869/2010, η επικύρωσή του είναι διφυής πράξη, δηλαδή αποτελεί τόσο σύμβαση ουσιαστικού δικαίου που διαλύει την έριδα στην επίδικη έννομη σχέση όσο και διαμορφωτική διαδικαστική πράξη (δικονομική) που καταργεί την εκκρεμοδικία και παράγει εκτελεστότητα.

### **2.2.5.Οι έννομες συνέπειες του (προ)δικαστικού και δικαστικού συμβιβασμού**

Οι έννομες συνέπειες τόσο του ομόφωνου όσο και του συμβιβασμού με πλασματική συγκατάθεση είναι ίδιες, κατ' ευθεία εφαρμογή του άρθρου 7 παρ. 2 εδαφ. β' του ν.3869/2010 και δεσμεύουν τόσο τους συμφωνούντες πιστωτές όσο και τους διαφωνούντες των οποίων η συγκατάθεση υποκαταστάθηκε νόμιμα<sup>215</sup>. Όμως στην περίπτωση του τελευταίου, ο οφειλέτης υποχρεούται να επιδώσει αντίγραφο του συνταχθέντος πρακτικού στους πιστωτές των οποίων η συγκατάθεση υποκαταστάθηκε. Η επικύρωση του σχεδίου διευθέτησης από τον Ειρηνοδίκη, καθιστά το σχετικό πρακτικό συμβιβασμού εκτελεστό τίτλο κατά το άρθρο 904 παρ. 2 εδαφ. γ' ΚΠολΔ. Ειδικότερα αναφορικά με την εκτελεστότητά του έχουν ήδη αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης και για λόγους συντομίας δεν θα γίνει επανάληψή τους στην παρούσα ενότητα.

Επιπρόσθετη συνέπεια της επικύρωσής του είναι η αυτοδίκαιη ανάκληση της αίτησης, κατά το πνεύμα του άρθρου 293 ΚΠολΔ που οδηγεί σε κατάργηση της δίκης. Παύει δηλαδή η εκκρεμοδικία, λύεται οριστικά η διαφορά και εξαφανίζονται για το μέλλον οι ουσιαστικές και δικονομικές συνέπειες της ασκήσεως της αίτησης. Όμως η επικύρωση του συμβιβασμού δεν συνεπάγεται εξοπλισμό του πρακτικού με τελεσιδικία ή δεδουλευμένο και έτσι δεν κωλύεται ο οφειλέτης να επανέλθει με νέα αίτηση αν κωλύεται να συμμορφωθεί με τον συμβιβασμό, καθώς ως προελέχθη λογίζεται ως μηδέποτε ασκηθείσα η αίτησή του. Συνακόλουθα, δεν έχει αναλωθεί το δικαίωμα του οφειλέτη προς υπαγωγή στον ν.3869/2010 ούτε έχει επέλθει απαλλαγή του από τα χρέη με δικαστική ρύθμιση.

Αν ο οφειλέτης συμμορφωθεί και εκτελέσει προσηκόντως τις υποχρεώσεις του όπως αυτές αποτυπώνονται στον συμβιβασμό, επέρχεται απαλλαγή του από τα χρέη, αποσβέννυνται οι απαιτήσεις των πιστωτών και θεωρούνται εξοφλημένες. Ακόμα μία συνέπεια του

---

<sup>215</sup> Ωσαύτως δεσμεύονται οι νομίμως κλητευθέντες πιστωτές, εγγυητές και συνοφειλέτες που δεν παραστάθηκαν.

συμβιβασμού είναι το αλυσιτελές της εκκίνησης ατομικής αναγκαστικής εκτέλεσης εκ μέρους των πιστωτών αφ' ής στιγμής τηρείται κανονικά ο συμβιβασμός και δεν προκύπτει λόγος προσβολής του.

### **2.2.5.1.Υποκειμενικά όρια των εννόμων συνεπειών του συμβιβασμού**

Έχει εκτεθεί αναλυτικά στην παρούσα μελέτη η *ex lege* καθολικότητα και συλλογικότητα των ρυθμίσεων του ν.3869/2010. Ο νομοθέτης στοχεύει σε συνολική ρύθμιση των οφειλών απέναντι σε όλους τους πιστωτές. Με το σκεπτικό αυτό δεν νοείται συμβιβαστική ρύθμιση μέρους των οφειλών και δικαστική ρύθμιση των υπολοίπων. Έτσι λοιπόν, τα αποτελέσματα του συμβιβασμού (και των τριών ειδών συμβιβασμού που αναφέρονται στον εν θέματι νόμο) καταλαμβάνουν και τους πιστωτές που συναίνεσαν σε αυτόν και εκείνους που διαφώνησαν καταχρηστικά και υποκαταστάθηκε η συγκατάθεσή τους από τον Ειρηνοδίκη, εφόσον συμπεριλαμβάνονται στην αίτηση και η τελευταία τους έχει κοινοποιηθεί. Όσοι πιστωτές έμειναν εκτός ρύθμισης γιατί δεν περιλήφθησαν στην αίτηση ή γιατί δεν τους επιδόθηκε αυτή, έχουν το δικαίωμα να προβούν σε ατομική αναγκαστική εκτέλεση κατά του οφειλέτη.

Προβληματισμό δημιουργεί η αναλογικά εφαρμοζόμενη στις εν θέματι υποθέσεις διάταξη του άρθρου 210 παρ. 2 ΚΠολΔ, η οποία αναφέρεται σε συμβιβασμό για μέρος της διαφοράς. Εκ πρώτης όψεως η διάταξη αυτή φαίνεται να αντίκειται στο γράμμα και το σκοπό του ν.3869/2010. Με μία προσεκτικότερη μελέτη διαπιστώνουμε ότι τελικά τυγχάνει εφαρμογής προσαρμοζόμενη στις απαιτήσεις του ν.3869/2010. Ειδικότερα, ο οφειλέτης πράγματι μπορεί να συμβιβαστεί με ορισμένους πιστωτές όμως εφόσον το πράξει οφείλει να μεριμνήσει ώστε να μην συνεχιστεί η διαδικασία δικαστικής ρύθμισης με τους υπόλοιπους πιστωτές, παραιτούμενος έτσι από την ασκηθείσα αίτηση ως προς τους λοιπούς πιστωτές ώστε να καταργηθεί η δίκη. Με τον τρόπο αυτό θεραπεύεται η αρχικώς δημιουργηθείσα ελαττωματικότητα της μερικής υπαγωγής στη ρύθμιση. Αν όμως δεν καταργηθεί η δίκη ως προς τους λοιπούς πιστωτές, τότε η αίτηση θα απορριφθεί ως ουσία αβάσιμη ένεκα της μερικής και όχι γενικής αδυναμίας πληρωμών η οποία προκύπτει από την μερική συμβιβαστική διευθέτησή τους. Βέβαια ακόμα μία ενδεχόμενη πιθανότητα είναι το δικαστήριο να μην λάβει καθόλου υπόψη τον συμβιβασμό και να ενσωματώσει αυτεπαγγέλτως στην δικαστική ρύθμιση και τις απαιτήσεις που αρχικώς υπήχθησαν σε αυτόν. Υποστηρίζεται στην θεωρία και η αντίθετη γνώμη<sup>216</sup> ως προς την δυνατότητα εν μέρει συμφωνίας, ότι δηλαδή η τελική συμφωνία των πιστωτών που

---

<sup>216</sup> Πρβλ. *I. Βενιέρη/Θ. Κατσά*, ο.π., σελ. 445.

συμβιβάστηκαν τελεί σύμφωνα με την αρχή της καλής πίστης υπό την αίρεση της συμφωνίας όλων ή τη μη ανατροπή της συμφωνίας τους από τον δικαστή που θα προβεί σε διαφορετική δικαστική ρύθμιση.

Πράγματι δεδομένου ότι σκοπός του νομοθέτη είναι η επίτευξη συλλογικής απαλλαγής από τα χρέη, η παράλληλη ισχύς εν μέρει συμβιβασμού και εν μέρει δικαστικής ρύθμισης, θα επιφέρει αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Τούτο διότι ο δικαστής δεν μπορεί να υποχρεωθεί να συνυπολογίσει στην μηνιαία δαπάνη του οφειλέτη τις δόσεις που θα καταβάλει σε τήρηση του συμβιβασμού παρά μόνο κατ' απόλυτη επιείκεια του. Κατ' αποτέλεσμα ο οφειλέτης θα βρεθεί να έχει υποχρέωση καταβολών τόσο δυνάμει του συμβιβασμού όσο και δυνάμει της απόφασης – η οποία δεν θα έχει λάβει υπόψιν ως μηνιαίο του έξοδο τις καταβολές του συμβιβασμού – και έτσι θα πάθει ακόμα μεγαλύτερη οικονομική εμπλοκή. Ούτε άλλωστε είναι ορθό να απολαύουν προνομιακής μεταχείρισης συγκεκριμένοι πιστωτές. Στο ζήτημα αυτό τίθεται ακόμα ένας προβληματισμός και συγκεκριμένα ότι αν ορισμένοι πιστωτές υπαχθούν στην δικαστική ρύθμιση η οποία συμπεριλαμβάνει και καταβολές για την διάσωση της πρώτης κατοικίας, η μη συμμόρφωση του οφειλέτη με τις καταβολές αυτές θα συνεπιφέρει την έκπτωση του από την ρύθμιση και την αναγκαστική εκποίηση της κύριας κατοικίας με εκκίνηση διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης δυνάμει τίτλων που είχαν αποκτήσει ενδεχομένως πριν την υπαγωγή στις διατάξεις του ν.3869/2010 ή με νέους τίτλους που θα εκδώσουν μετά την έκπτωση. Με τον τρόπο αυτό μένουν χωρίς εξασφάλιση οι εκτός ρύθμισης αλλά με συμβιβασμό πιστωτές, αφού το μοναδικό περιουσιακό στοιχείο του οφειλέτη θα διατεθεί για την ικανοποίηση των περιληφθέντων στην δικαστική ρύθμιση πιστωτών. Επομένως διαπιστώνουμε δυσλειτουργικότητα του τμηματικού συμβιβασμού, τόσο σε βάρος του οφειλέτη όσο και σε βάρος των πιστωτών.

## **2.2.6.Προσβολή του συμβιβασμού**

### **2.2.6.1.Προσβολή του ομόφωνου συμβιβασμού**

Η προσβολή του ομόφωνου συμβιβασμού θα ερευνηθεί υπό το πρίσμα της φύσης του ως διφυούς πράξης αλλά και της φύσης του ως πράξης του δικαστή και όχι απόφασης. Τούτο καταρχήν σημαίνει ότι δεν χωρούν ένδικα μέσα εναντίον του. Όπως και ο εξωδικαστικός συμβιβασμός με διαμεσολάβηση, έτσι και ο ομόφωνος συμβιβασμός των άρθρων 5 και 7 του ν.3869/2010 προσβάλλεται ως σύμβαση κατά τις οικείες διατάξεις του ΑΚ, δηλαδή ως ακυρώσιμος λόγω πλάνης, απάτης, απειλής αλλά και ως άκυρος εφόσον ελλείπει μία από τις προϋποθέσεις του ουσιαστικού δικαίου κατά την επιταγή του άρθρου 293 ΚΠολΔ. Για

παράδειγμα ακυρώσιμος είναι αν κάποιο συμβαλλόμενο μέρος πλανήθηκε ως προς την ύπαρξη οφειλόμενου ποσού ενώ τελικά δεν υπάρχει τέτοιο ποσό, ενώ άκυρος είναι όταν εμφιλοχωρεί καταδυναστευτική διάταξη στο περιεχόμενο του. Μάλιστα στην περίπτωση της ακυρότητας θεωρείται ότι δεν έγινε ποτέ η δικαιοπραξία του συμβιβασμού κατά το άρθρο 180 ΑΚ, συμπαρασύροντας σε ακυρότητα κάθε άλλη συναφή πράξη ή συνέπεια του συμβιβασμού όπως για παράδειγμα την κατάργηση της δίκης (αναβιώνει η εκκρεμοδικία<sup>217</sup>). Πρακτικά η προσβολή πραγματοποιείται με την άσκηση σχετικής αγωγής στο Πολυμελές Πρωτοδικείο, με αίτημα την αναγνώριση της ακυρωσίας ή της ακυρότητας. Προσοχή χρειάζεται ως προς την διετή παραγραφή της αξίωσης ακύρωσης του συμβιβασμού κατά το άρθρο 157 ΑΚ, ενώ για την ακυρότητα η παραγραφή ορίζεται εικοσαετής.

Ακόμα ένας τρόπος προσβολής του συμβιβασμού προκύπτει στην περίπτωση που ο πιστωτής κινήσει αναγκαστική εκτέλεση εναντίον του οφειλέτη λόγω της μη συμμόρφωσής του με τις εκ του συμβιβασμού υποχρεώσεις του. Η ακυρότητα ή η ακυρωσία του συμβιβασμού προβάλλεται ευστόχως ως λόγος ανακοπής και συνακολούθως αναστολής κατά της αναγκαστικής εκτέλεσης, δυνάμει του άρθρου 933 παρ.4 ΚΠολΔ.

Ο ανυπόστατος συμβιβασμός δεν προσβάλλεται με τους παραπάνω τρόπους επειδή εξ αρχής δεν παράγει αποτελέσματα. Ως ανυπόστατος για παράδειγμα χαρακτηρίζεται ο συμβιβασμός που υπεγράφη από πιστωτές οι οποίοι όμως έχουν εκχωρήσει τις απαιτήσεις τους και έτσι δεν είναι φορείς του σχετικού δικαιώματος ή εκείνος που υπεγράφη από πληρεξούσιο του πιστωτή ελλείπουσας της σχετικής νομότυπης χορήγησης εξουσιοδότησης προς τούτο. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις ο συμβιβασμός είναι ανυπόστατος γιατί δεν έχει επέλθει η συναίνεση από τους πιστωτές.

Αφού ως προελέχθη ο εν λόγω συμβιβασμός είναι σύμβαση ιδιωτικού δικαίου, συνάγεται ότι μπορεί να συναφθεί υπό αναβλητική ή διαλυτική αίρεση. Η πλήρωση της διαλυτικής αίρεσης που είχε συμφωνηθεί ως ανατρέπουσα την ισχύ του, είναι ακόμα ένας τρόπος προσβολής και ανατροπής της ισχύος του.

#### **2.2.6.2. Προσβολή του πλασματικού συμβιβασμού**

---

<sup>217</sup> Η αναβίωση της εκκρεμοδικίας σε πρακτικό επίπεδο σημαίνει ότι ο διάδικος που έχει συμφέρον από την λύση της διαφοράς με δικαστική ρύθμιση ή ακόμα και νέο δικαστικό συμβιβασμό, επειδή δεν ωφελείται από τον ελαττωματικό συμβιβασμό, θα καταθέσει και θα κοινοποιήσει στους λοιπούς μετέχοντες κλήση επαναφοράς της συζήτησης. Στη συζήτηση αυτή όμως πρόκριμα θα είναι η διαπίστωση της ακυρότητας ή ακυρωσίας του συμβιβασμού. Αν δεν διαπιστωθεί αυτό, η κλήση επαναφοράς θα απορριφθεί.

Η επικύρωση του σχεδίου με πλασματική συναίνεση πιστωτών προάγει την οικονομία της δίκης. Σύμφωνα με απόφαση<sup>218</sup> που εξεδόθη εν ισχύ της αρχικής μορφής του νόμου, όπου η μη κατάθεση προτάσεων επί του σχεδίου συνεπαγόταν πλασματικά συναίνεση των πιστωτών, έχει διατυπωθεί ότι «η πλασματική συναίνεση επιδιώκει την καταπολέμηση της κωλυσιεργίας στην αποδοχή του σχεδίου, δεν θεωρείται αντισυνταγματική προσβάλλουσα το ενοχικό δικαίωμα πιστωτή..... με την επέμβαση του δικαστηρίου αναμορφώνεται το περιεχόμενο του ενοχικού δικαιώματος του πιστωτή... Απλή υποκατάσταση της ελλείπουσας συγκαταθέσεως πιστωτή ή πιστωτών με την απόφαση του αρμοδίου δικαστηρίου αποτελεί μηχανισμό για την εξουδετέρωση καταχρηστικών αντιρρήσεών τους, ώστε να καταστεί περαιτέρω δυνατή η έγκριση του σχεδίου και να αποκτήσει τούτο ισχύ δικαστικού συμβιβασμού».

Στο μέτρο που η πράξη επικύρωσης του συμβιβασμού αυτού συνιστά είδος δικαστικής απόφασης δεν έχουμε εφαρμογή των διατάξεων περί ακυρωσίας και ακυρότητας του ουσιαστικού δικαίου για την ανατροπή του αλλά δικονομικής φύσεως μέσα προσβολής του. Επομένως ανατρέπεται με αίτηση ανάκλησης<sup>219</sup> ή μεταρρύθμισης κατά το άρθρο 758 ΚΠολΔ<sup>220</sup> και με έφεση κατά το άρθρο 763 παρ. 1 ΚΠολΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 14 του ν.3869/2010 καθώς και με αίτηση αναίρεσης κατά το άρθρο 769 ΚΠολΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 14 του ν.3869/2010. Για την με αυτόν τον τρόπο ανατροπή του πρακτικού νομιμοποιούνται ενεργητικά μόνο όσοι κατέστησαν διάδικοι με την επίδοση της αίτησης. Λοιποί παραλειφθέντες πιστωτές ή εγγυητές είναι τρίτοι και νομιμοποιούνται μόνο προς άσκηση τριτανακοπής. Έτσι ο πιστωτής που δεν κλητεύθηκε νομίμως αλλά η απαίτησή του περιλαμβάνεται στην ρύθμιση, δεν έχει καταστεί διάδικος αλλά η επικυρωμένη πράξη συμβιβασμού τον δεσμεύει και μπορεί να την ανατρέψει με την τριτανακοπή κατά το άρθρο 773 ΚΠολΔ. Η αποδοχή της προσβολής του συμβιβασμού από το δικαστήριο συνεπάγεται την αναβίωση της εκκρεμοδικίας της ανακληθείσας αίτησης, η οποία όμως προκειμένου να εισαχθεί προς συζήτηση πρέπει να επαναφερθεί με κατάθεση και επίδοση κλήσης εκ μέρους του διαδίκου που έχει έννομο συμφέρον.

#### **2.2.6.2.1. Συνέπειες της ανατροπής του συμβιβασμού**

<sup>218</sup> ΕιρΘεσ. 1994/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

<sup>219</sup> Πραγματικό περιστατικό για την ανάκληση ή μεταρρύθμιση είναι η μη συμμόρφωση του οφειλέτη στον επικυρωθέντα συμβιβασμό με την έννοια ότι διαφορετική ήταν η αρχική πραγματική εικόνα για αυτόν την οποία δέχθηκε το δικαστήριο και διαφορετική η μεταγενέστερη. Άλλωστε η νομολογία δέχεται ότι η αιτία που επιβάλλει την μεταβολή των πραγμάτων συνίσταται, επί διαρκούς ρυθμίσεως, στη μη εκπλήρωση των όρων που τάχθηκαν με αυτή, ώστε η δικαστική ρύθμιση να μη δικαιολογείται πλέον (ενδ. ΕφΑθ 1639/2007 ΕλλΔνη 2008 σελ. 861).

<sup>220</sup> Η οποία επιφέρει αποτελέσματα για το μέλλον, σε αντίθεση με την έφεση και την αναίρεση που επιφέρουν αποτελέσματα αναδρομικά.



Σε κάθε περίπτωση, με οποιονδήποτε (δικαστικό) συμβιβασμό και αν έπαυσε η εκκρεμοδικία, δηλαδή είτε με ομόφωνο είτε με πλασματικό, η ανατροπή του συνεπιφέρει την αναβίωση της εκκρεμοδικίας. Δηλαδή αίρεται ο λόγος για τον οποίο ανακλήθηκε η ασκηθείσα αίτηση του άρθρου 4 του ν.3869/2010. Πρέπει τότε ο διάδικος που έχει έννομο συμφέρον να καταθέσει και να επιδώσει κλήση επαναφοράς της ανακληθείσας αίτησης, ώστε να προχωρήσει είτε το στάδιο του συμβιβασμού κατά το άρθρο 7 (σε περίπτωση που ο συμβιβασμός διεξήχθη στο πλαίσιο του άρθρου 5 του ν.3869/2010) είτε η δικαστική ρύθμιση των οφειλών (σε περίπτωση που ο συμβιβασμός διεξήχθη στο πλαίσιο του άρθρου 7 του ν.3869/2010). Μέχρι τότε οι πιστωτές θα έχουν το νόμιμο δικαίωμα να κινηθούν με αναγκαστική εκτέλεση κατά της περιουσίας του οφειλέτη, με βάση εκτελεστούς τίτλους που είχαν εκδώσει πριν την έναρξη της διαδικασίας συλλογικής διευθέτησης της αφερεγγυότητάς του.

### **3.Μορφές εναλλακτικής επίλυσης διαφορών που δεν προβλέπονται ρητά στον ν.3869/2010**

#### **3.1.Η δικαστική μεσολάβηση**

Σύμφωνα με την θεωρία<sup>221</sup> ο ν.3869/2010 και οι ρυθμίσεις του δεν αποκλείουν και άλλες μορφές συμβιβαστικής επίλυσης της διαφοράς, εκτός των ρητά προβλεπόμενων κατά το γράμμα του ως άνω νόμου. Έτσι γίνεται δεκτό ότι δύναται να επιτευχθεί συμβιβασμός μέσω της διαδικασίας δικαστικής μεσολάβησης κατά το άρθρο 214B ΚΠολΔ.

Ο θεσμός της δικαστικής μεσολάβησης, βρίσκει τις απαρχές του σε κοινοτικά - ευρωπαϊκά πλέον – θεμέλια και συγκεκριμένα στον θεσμό της διαμεσολάβησης, ο οποίος αποτελεί κατάκτηση του κοινοτικού νομοθέτη που αποτυπώθηκε στην με αριθμό 2008/52/ΕΚ Οδηγία, η οποία ενσωματώθηκε στη συνέχεια από τον Έλληνα νομοθέτη στην ελληνική έννομη τάξη με τον ν. 3898/2010. Στόχος της είναι η συμβιβαστική επίλυση της διαφοράς, χωρίς δίκη και χωρίς δικαστική απόφαση, αλλά με την σύναψη ενός πρακτικού συμβιβασμού, το οποίο θα ικανοποιεί τα αληθινά συμφέροντα αμφοτέρων των ενδιαφερόμενων μερών. Στο πρακτικό αυτό, θα οδηγηθούν τα ενδιαφερόμενα μέρη με την μεσολαβητική παρέμβαση του δικαστή, ο οποίος συμβάλλει αποφασιστικά στην ειρηνική και χωρίς αντιδικία επίλυση των ιδιωτικών διαφορών. Ως μεσολαβητής ορίζεται σε κάθε πρωτοδικείο και εφετείο, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 214 Β ΚΠολΔ, ένας ή περισσότεροι από τους υπηρετούντες προέδρους πρωτοδικών και εφετών

---

<sup>221</sup> *Ι.Σπυριδάκης/Ε. Γεωργιακάκη, ο.π., σελ. 337.*

ή από τους αρχαιότερους πρωτοδίκες και εφέτες, ως μεσολαβητές μερικής ή πλήρους απασχόλησης.

Η προσφυγή στην δικαστική μεσολάβηση δεν προϋποθέτει την προηγούμενη άσκηση αγωγής, μπορεί δηλαδή να υποβληθεί είτε πριν από την άσκηση της αγωγής είτε κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας, δηλαδή εωσότου εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 214B παρ.4 ΚΠολΔ, κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας, το δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η συζήτηση της υπόθεσης, εκτιμά τις περιστάσεις της υπόθεσης και, εφόσον το κρίνει χρήσιμο και σκόπιμο, έχει την ευχέρεια να προσκαλεί τα μέρη, σε κάθε στάση της δίκης, να προσφύγουν στην διαδικασία της μεσολάβησης. Η προτροπή αυτή του δικαστηρίου γίνεται είτε αυτεπαγγέλτως είτε μετά από αίτηση του ενός ή και των δύο μερών. Εάν τα μέρη συμφωνήσουν με την πρόσκληση αυτή του δικαστηρίου, η ανοιγείσα δίκη δεν καταργείται αλλά αδρανει προσωρινά και η περαιτέρω πορεία της εξαρτάται από την έκβαση της διαδικασίας ενώπιον του μεσολαβητή. Η αδράνεια αυτή έχει την έννοια ότι αναβάλλεται η εκδίκαση της υπόθεσης σε σύντομη δικάσιμο και πάντως όχι πέραν του εξαμήνου.

Δυνάμει του άρθρου 214B παρ. 1 εδαφ. α' ΚΠολΔ, στην διαδικασία της δικαστικής μεσολάβησης υπάγονται διαφορές ιδιωτικού δικαίου. Ελλείπει ειδικότερης διάκρισης, στην διαδικασία υπάγονται οι ιδιωτικές διαφορές ανεξαρτήτως υλικής αρμοδιότητας και δικαιοδοσίας (με εξαίρεση τις γνήσιες υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας), δηλαδή ανεξάρτητα αν ανήκουν στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου, του Μονομελούς Πρωτοδικείου, του Πολυμελούς Πρωτοδικείου ή του Εφετείου. Επιπρόσθετα για να χωρεί η μεσολάβηση, οι διαφορές αυτές είναι από τις ιδιωτικές, εκείνες στις οποίες το αντικείμενο της διαφοράς είναι ελεύθερα δεκτικό διάθεσης από τους διαδίκους και απαλλοτριωτό, ήτοι είναι επιτρεπτή η κατά το ουσιαστικό δίκαιο συνομολόγηση συμβιβασμού. Με την σκέψη αυτή και οι εν θέματι διαφορές του ν.3869/2010 υπάγονται νόμιμα σε δικαστική μεσολάβηση.

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 214B παρ. 5 εδαφ. δ' ΚΠολΔ, εφόσον το πρακτικό μεσολάβησης περιλαμβάνει συμφωνία των μερών για ύπαρξη αξίωσης, αποτελεί εκτελεστό τίτλο, κατά τους ορισμούς του άρθρου 904 παρ. 2 εδαφ. γ' ΚΠολΔ, από την κατάθεσή του στην γραμματεία του δικαστηρίου. Περαιτέρω, ο συμβιβασμός που περιελήφθη στο εν λόγω πρακτικό, υποκαθιστά τον τίτλο του συμβολαιογραφικού εγγράφου και μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτό ως τίτλος προς εγγραφή ή εξάλειψη υποθήκης, κατά τον ρητό ορισμό του άρθρου 293 παρ. 1 εδαφ. γ' ΚΠολΔ. Ένδικο μέσα εναντίον του πρακτικού δεν νοούνται, αφού αποτελεί προϊόν φιλικού διακανονισμού και όχι δικαστική απόφαση.

Ενόψει των ανωτέρω διαπιστώνουμε ότι ο θεσμός της δικαστικής μεσολάβησης ομοιάζει ως προς την διαδικασία με τον εξωδικαστικό συμβιβασμό του άρθρου 2 του ν.3869/2010, ο οποίος διέπεται από τις διατάξεις της διαμεσολάβησης του ν.3898/2010, οι οποίες με τη σειρά τους συμπληρώνουν τα ερμηνευτικά κενά της δικαστικής μεσολάβησης. Ωστόσο ως προς τα αποτελέσματα της προδιασίζει στον δικαστικό συμβιβασμό των άρθρων 5 και 7 του ν.3869/2010 καθώς η επίτευξη του πρακτικού συμβιβασμού αίρει την ενδεχόμενη εκκρεμοδικία, αλλά και ένεκα της εκτελεστότητας του κατά το άρθρο 904 παρ. 2 εδαφ. γ' ΚΠολΔ. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι από την στιγμή που ο νομοθέτης δίνει την εξουσία σε έναν τρίτο διαμεσολαβητή, ο οποίος δεν είναι υποχρεωτικά δικηγόρος, να επικυρώσει το πρακτικό και να επιλύσει εξωδικαστικά την διαφορά, δεν βρίσκεται βάσιμος λόγος που να δικαιολογεί την παρεμπόδιση του μεσολαβητή κατ' άρθρο 214 Β ΚΠολΔ, ο οποίος είναι δικαστής να προβαίνει στην επικύρωση του συμβιβασμού και μάλιστα όχι μόνο του εξωδικαστικού αλλά και του δικαστικού κατ' άρθρο 5 και 7 ΚΠολΔ. Προβληματισμός δημιουργείται ως προς την σύγχυση των αρμοδιοτήτων του Ειρηνοδίκη και του Πρωτοδίκη, δεδομένου ότι ο νόμος κάνει ρητή αναφορά σε επικύρωση από Ειρηνοδίκη. Και ειδικά όταν θα πρόκειται για τον συμβιβασμό με πλασματική συναίνεση ο οποίος είναι μορφή δικαστικής απόφασης, δημιουργείται ο προβληματισμός ως προς την προσβολή του με έφεση, καθώς ως απόφαση Πρωτοδικείου η προσβολή της με έφεση πρέπει να απευθύνεται στο Εφετείο σε αντίθεση με την ρητή αρμοδιότητα του Πρωτοδικείου ως δευτεροβάθμιου δικαστηρίου στις υποθέσεις του ν.3869/2010. Πάντως λαμβάνοντας υπόψιν ότι ο θεσμός της δικαστικής μεσολάβησης αδίκως δεν έχει γνωρίσει ιδιαίτερη αναγνώριση στην Ελλάδα, οι υποθέσεις του ν.3869/2010 είναι μία ευκαιρία ανάπτυξης του θεσμού σε γόνιμο έδαφος.

### **3.2.Η διαιτησία**

Η (εσωτερική) διαιτησία ρυθμίζεται στα άρθρα 867 επ. ΚΠολΔ ωστόσο δεν αποτελεί διαδικασία που θα μπορούσε να προσαρμοσθεί στις ανάγκες της συμβιβαστικής επίλυσης της διαφοράς στο πλαίσιο του ν.3869/2010, διότι σκοπός της τελευταίας είναι η κατάρτιση συμφωνίας μεταξύ των μερών ενώ η διαιτησία αποτελεί υποκατάστατο παροχής έννομης προστασίας, με την έννοια ότι ο διαιτητής δεν έχει ως σκοπό να κατευθύνει τα μέρη προς φιλική διευθέτηση αλλά αντιθέτως λαμβάνει αυτός την απόφαση για το πώς θα επιλύσει την διαφορά. Επιπρόσθετα ο διαιτητής δεν έχει αποκλειστικά την ιδιότητα του δικαστή και δεν διαθέτει τα συνταγματικά εχέγγυα ανεξαρτησίας, ουδετερότητας και αμεροληψίας, οπότε αυτομάτως αποκλείεται η εφαρμογή της για τον δικαστικό συμβιβασμό των άρθρων 5 και 7 του ν.3869/2010.

## Ε' Κεφάλαιο Ι Ρευστοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη

### 1. Γενικές παρατηρήσεις

Ο ν. 3869/2010 έχει ως σκοπό να διευκολύνει την έστω και μερική εξόφληση των χρεών, στην οποία δεν θα μπορούσαν να προβούν οι οφειλέτες χωρίς την ρύθμιση, όπως και να τους ανακουφίσει κατά το δυνατόν από την διαρκή πίεση των ατομικών διώξεων. Δεν περιλαμβάνεται όμως στις επιδιώξεις του νομοθέτη η απαλλαγή από χρέη ή από υπόλοιπά τους, όταν είναι δυνατή ή σε όποιο βαθμό είναι δυνατή η ικανοποίησή τους βάσει της υπάρχουσας περιουσιακής κατάστασης του οφειλέτη. Αυτός είναι σε κάθε περίπτωση υποχρεωμένος να εξυπηρετήσει τις οφειλές του και με τα εισοδήματα από την εργασία του, αλλά και με την περιουσία του. Έτσι λοιπόν με την αποδοχή της αίτησης, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψιν την περιουσία του οφειλέτη και διαμορφώνει αναλόγως την δικαστική ρύθμιση των χρεών, ήτοι αξιοποιώντας την περιουσία αυτή.

Ειδικότερα, ρευστοποίηση ή με προσοδοφόρο τρόπο εκμετάλλευση της περιουσίας του οφειλέτη διατάσσεται με την απόφαση δικαστικής ρύθμισης των χρεών, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 9 του ν.3869/2010 και εφόσον υπάρχει ρευστοποιήσιμη περιουσία του. Το δικαστήριο διορίζει εκκαθαριστή, ο οποίος αναλαμβάνει την εκποίηση της περιουσίας του οφειλέτη, εάν αυτή κρίνεται απαραίτητη για την ικανοποίηση των πιστωτών ή εάν το δικαστήριο κρίνει ότι είναι αναγκαία για την παρακολούθηση και υποβοήθηση της εκτέλεσης των όρων της ρύθμισης για την απαλλαγή του οφειλέτη από το υπόλοιπο των χρεών του<sup>222</sup>. Στο ζήτημα της ρευστοποίησης παρατηρείται αναλογική εφαρμογή μεγάλου εύρους των διατάξεων του ΠτΚ, ειδικά ως προς τις αρμοδιότητες του εκκαθαριστή και την άμυνα κατά των εκποιητικών δικαιοπραξιών, όπως αναλύεται ειδικότερα υπό το ΣΤ' κεφάλαιο της παρούσας.

Η προστατευτικότητα του νομοθέτη φανερώνεται στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου 9, με την πλήρωση των όρων της οποίας θα εξαιρεθεί από την ρευστοποίηση η κύρια κατοικία του οφειλέτη. Μάλιστα ως κύρια κατοικία δεν διασώζεται μόνο εκείνη την οποία χρησιμοποιεί ο οφειλέτης για την κάλυψη των στεγαστικών αναγκών του, αλλά και εκείνη που δύναται να χρησιμεύσει ως τέτοια (δυνητική κατοικία), όπως π.χ. όταν μισθώνει διαμέρισμα και παράλληλα έχει στην κυριότητά του έτερο διαμέρισμα στο οποίο δεν κατοικεί αλλά το εκμισθώνει με υψηλότερο μίσθωμα από εκείνο που καταβάλλει, έτσι ώστε να ανταποκριθεί καλύτερα στις μηνιαίες καταβολές της ρύθμισης. Η ρύθμιση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική στο μέτρο που συνιστά προσπάθεια διαφύλαξης των συνθηκών διαβίωσης του ίδιου και της οικογένειάς του,

---

<sup>222</sup> Πρβλ. Γ. Καλουτά, ο.π., σελ. 1316.

αναλαμβάνοντας παράλληλα την υποχρέωση αποπληρωμής ενός ιδιόμορφου στεγαστικού δανείου μέσω των μηνιαίων καταβολών του άρθρου 9, προκειμένου να διασώσει την κύρια κατοικία του<sup>223</sup>. Ωστόσο η ειδικότερη ανάλυση της ρύθμισης για την εξαίρεση της πρώτης κατοικίας, αν και είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, εκφεύγει των ορίων της παρούσας μελέτης.

Σε περίπτωση λοιπόν που οι καταβολές του άρθρου 8 παρ. 2 του ν.3869/2010 αλλά και αυτές που θα πραγματοποιηθούν για την διάσωση της κύριας κατοικίας του οφειλέτη, δεν επαρκούν για την ικανοποίηση των πιστωτών και δεν υπάρχει άλλη πηγή για την πληρωμή τους, το δικαστήριο διατάσσει ποια περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη υπόκεινται σε εκμετάλλευση ή εκποίηση προς ικανοποίηση των πιστωτών. Το ζήτημα ποια στοιχεία είναι ρευστοποιήσιμα είναι θέμα πραγματικό και κρίνεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες αλλά ένα γενικό κριτήριο είναι η αντικειμενική δυνατότητα να αποφέρει σημαντικά έσοδα στον οφειλέτη.

## **2. Έννοια ρευστοποιήσιμης περιουσίας**

Στην ρευστοποιήσιμη περιουσία του οφειλέτη περιλαμβάνονται όλα τα στοιχεία του ενεργητικού του (όχι της συζύγου του ή άλλων μελών της οικογένειάς του, αφού κατά το άρθρο 9 μόνο η δική του περιουσία είναι υπέγγυα στους πιστωτές), δηλαδή κάθε εμπράγματο δικαίωμα σε κινητά ή ακίνητα στην ελληνική επικράτεια ή στο εξωτερικό ή σε άυλο αγαθό. Αυτό είναι μία πρόσθετη έκφανση της συλλογικότητας της ρύθμισης<sup>224</sup>, με την έννοια ότι στην διαδικασία υπαγωγής εισφέρονται όλες οι προς ρύθμιση απαιτήσεις και προσφέρεται προς εκποίηση όλο το ενεργητικό της περιουσίας του οφειλέτη, το οποίο διαθέτει μέχρι και την έκδοση της απόφασης. Ωσαύτως θα πρέπει να υπαχθούν στην ρύθμιση όλες οι κατασχετές και ρευστοποιήσιμες περιουσιακές αξίες, τα κάθε φύσεως εισοδήματα και το ήμισυ της «μεταπτωχευτικής περιουσίας» που περιήλθε στον οφειλέτη αιτία θανάτου κατά το άρθρο 8 παρ. 2 εδαφ. δ' του ν.3869/2010. Γίνεται δεκτό<sup>225</sup> ότι σε περίπτωση που έχει παραλειφθεί κάποιο ακίνητο του οφειλέτη από την αίτηση, μπορεί αυτό να συμπληρωθεί με βάση τα άρθρα 744 και 745 ΚΠολΔ, με την προϋπόθεση βέβαια αυτή η παράλειψη να μην προσκρούει στις προϋποθέσεις ανειλικρινούς δηλώσεως κατά το άρθρο 10 παρ.1 του νόμου. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που το στοιχείο αποκτήθηκε μετά την κατάθεση της αίτησης μέχρι τη συζήτηση, καθώς σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 745 ΚΠολΔ μέχρι την περάτωση της συζήτησης στον πρώτο βαθμό δικαιούνται τα μέρη να προβάλλουν ισχυρισμούς.

<sup>223</sup> Πρβλ. Γ. Καλουτά, ο.π., σελ. 1317.

<sup>224</sup> Η πρώτη έκφανση αφορά την υπαγωγή όλων των οφειλών στην ρύθμιση.

<sup>225</sup> ΕιρΑθ 125/2011 αδημ. και Ε. Αθανασιάδου, «Οι Ειρηνοδίκες ως Λειτουργοί της Δικαιοσύνης», επιμορφωτικό σεμινάριο στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών την 21-09-2017.

Ως μη ρευστοποιήσιμο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το δικαίωμα ψιλής κυριότητας ή το δικαίωμα κυριότητας σε πολύ μικρό ποσοστό ή κάποιο χωράφι που δεν είναι προσοδοφόρο γιατί δεν είναι καλλιεργήσιμο, τα ακατάσχετα κατά το άρθρο 953 παρ. 3,4 ΚΠολΔ, οι ανεκχώρητες απαιτήσεις κλπ. Επιπρόσθετα, μη ρευστοποιήσιμο είναι το δικαίωμα κατοχής, π.χ. από αγορά κινητού με παρακράτηση κυριότητας από τον πωλητή, διότι στην περίπτωση αυτή ο οφειλέτης έχει δικαίωμα προσδοκίας, το οποίο εξαρτάται από την αναβλητική αίρεση της αποπληρωμής του τιμήματος.

Ειδικότερος προβληματισμός δημιουργείται αναφορικά με την «μεταπτωχευτική» περιουσία που απέκτησε ο οφειλέτης – εκτός της αποκτηθείσας αιτία θανάτου – ήτοι της περιουσίας που απέκτησε μετά την έκδοση της απόφασης δικαστικής ρύθμισης, καθώς δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη στον νόμο. Προτείνονται δύο λύσεις στον προβληματισμό αυτό. Πρώτον, η αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του πτωχευτικού δικαίου περί της «μεταπτωχευτικής» περιουσίας, οπότε να αποκλειστεί η υπαγωγή στις διατάξεις του ν.3869/2010 οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο περιέλθει στον οφειλέτη από επαχθή, χαριστική ή άλλη αιτία πλην της αιτίας θανάτου. Άλλωστε αν ο νομοθέτης ήθελε και αυτά τα περιουσιακά στοιχεία να περιληφθούν θα το όριζε ρητά στο άρθρο 8 παρ. 2 του νόμου. Η δεύτερη λύση προκύπτει από το άρθρο 8 παρ. 4 του ν.3869/2010, η οποία αναφέρεται σε μεταβολή της περιουσιακής και εισοδηματικής κατάστασης του οφειλέτη. Έτσι σε συνδυασμό με το άρθρο 758 ΚΠολΔ, συνάγεται ότι η απόκτηση μεταπτωχευτικής περιουσίας συνιστά μεταβολή ικανή να οδηγήσει σε τροποποίηση της αρχικής δικαστικής ρύθμισης και διαταγή διάθεσης των στοιχείων αυτών, ώστε να αξιοποιηθούν με τον πιο ωφέλιμο για τους πιστωτές και τον οφειλέτη τρόπο.

### **3.Ειδικότερα η απόφαση ρευστοποίησης**

Στο άρθρο 9 παρ. 1 του ν.3869/2010 ορίζεται η ρευστοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη, υπό την προϋπόθεση ότι είναι άξια και ικανή να προσφέρει σε ενδεχόμενη εκποίηση προσδοκία απολήψεως ικανοποιητικού ποσού υπέρ των πιστωτών. Έτσι δεν περιλαμβάνεται στη ρευστοποιούμενη περιουσία οποιοδήποτε στοιχείο του οφειλέτη αλλά μόνο εκείνα που θα ωφελήσουν τον σκοπό της ρευστοποίησης. Επιπρόσθετα η ρευστοποιήσιμη περιουσία, προκειμένου να διαταχθεί η εκποίησή της, θα πρέπει να κρίνεται και απαραίτητη για την ικανοποίηση των πιστωτών. Δηλαδή το γεγονός ότι υπάρχει ρευστοποιήσιμη περιουσία δεν σημαίνει αυτομάτως και ότι το δικαστήριο πρέπει να διατάξει την εκποίησή της, αλλά αντίθετα

κρίνει κατά περίπτωση<sup>226</sup> ανάλογα με το ποσό που θα απομένει μετά την αφαίρεση των εξόδων εκποίησης. Κρίσιμο δηλαδή είναι το αν η εξαίρεση από την εκποίηση του ρευστοποιήσιμου στοιχείου, θα ζημιώσει σημαντικά τους πιστωτές. Το ζήτημα του ρευστοποιήσιμου και του απαραίτητου της ρευστοποίησης είναι ζητήματα πραγματικά που κρίνονται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, χωρίς να υποβληθεί αίτημα των πιστωτών ή του οφειλέτη, δεδομένου ότι ο οφειλέτης έχει εξ αρχής διαθέσει το σύνολο της περιουσίας του – πλην της κύριας κατοικίας που επιθυμεί να διασώσει - προς τον σκοπό της ρύθμισης. Περαιτέρω συντρέχει και η πιθανότητα το δικαστήριο να κρίνει ότι είναι συμφερότερη για την εκπλήρωση των σκοπών της ρύθμισης, η εκμετάλλευση του περιουσιακού στοιχείου πχ με εκμίσθωση, αντί της εκποίησης του.

Τα παραπάνω κρίνονται με βάση το αγοραστικό ενδιαφέρον, την αξία του περιουσιακού στοιχείου, τα έξοδα εκποίησης κλπ, όμως η πλήρωση των προϋποθέσεων του ρευστοποιήσιμου και της σκοπιμότητας για την ρευστοποίηση πρέπει να αναλύονται και να αιτιολογούνται επαρκώς στην απόφαση.

Για τα περιουσιακά στοιχεία που εξαιρέθηκαν της εκποίησης ή έπαψε για αυτά η διαδικασία της εκποίησης, παραμένουν στην ελευθερία διάθεσης του οφειλέτη και στον κίνδυνο των καταδιωκτικών μέτρων των πιστωτών μέχρι την επέλευση της απαλλαγής κατά το άρθρο 11 του νόμου.

Σχετικά με την τροποποίηση που επέφερε ο ν.4346/2015 στο άρθρο 9 παρ. 1 και ειδικότερα ως προς το προτελευταίο εδάφιο, είναι πρόδηλο ότι δεν επέρχεται διαφοροποίηση σε σχέση με τα όσα ανωτέρω αναφέρονται, καθώς το δικαστήριο διατηρεί την διακριτική ευχέρεια να μην διατάξει την ρευστοποίηση του περιουσιακού στοιχείου που δεν κρίνει απαραίτητο για τον σκοπό του νόμου. Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη άποψη<sup>227</sup>, ότι δηλαδή η διάταξη αυτή συνεπάγεται ότι ο διορισμός του εκκαθαριστή συνεπιφέρει αυτοδικαίως και αποτελέσματα κατασχέσεως του συνόλου της περιουσίας του οφειλέτη, ο δε εκκαθαριστής θα είναι ο μόνος δικαιούμενος σε εκποίηση, όπως συμβαίνει και στην πτωχευτική απαλλοτρίωση κατά το άρθρο 17 ΠτΚ. Η θέση αυτή κρίνεται ως αντίθετη με το πνεύμα και τον σκοπό του νόμου, αφού δεν

---

<sup>226</sup> Πρβλ. ΕιρΘεσ. 5371/2017, αδημ. η οποία εξαίρεσε από την εκποίηση αποθηκευτικό χώρο του αιτούντος που χρησίμευε για την άσκηση της επαγγελματικής του δραστηριότητας, καθώς θα περιερχόταν σε καθεστώς ανεργίας, με συνέπειες δυσανάλογα δυσβάστακτες από αυτές που θα επέρχονταν από την ικανοποίηση των πιστωτών με την διανομή του προϊόντος εκποίησης.

<sup>227</sup> Πρβλ. Σ. Ψυχομάνη, ο.π., σελ. 575.

προκύπτει νόμιμο έρεισμα αναλογικής εφαρμογής του ΠτΚ στο σημείο αυτό, η δε διατύπωση του νόμου κρίνεται εσφαλμένη<sup>228</sup>.

#### **4.Ο εκκαθαριστής**

Συγχρόνως με την απόφαση ρευστοποίησης διορίζεται εκκαθαριστής, είτε από τον κατάλογο των εμπειρογνομόνων του άρθρου 371 ΚΠολΔ είτε από αυτόν που θα προτείνουν οι πιστωτές. Μαζί με τον εκκαθαριστή διορίζεται και συμβολαιογράφος, εφόσον αυτό απαιτεί η διαδικασία της ρευστοποίησης. Αναφορικά με τον διορισμό, την αποποίηση, την αντικατάσταση, τα καθήκοντα, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του εκκαθαριστή εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του ΠτΚ για τον σύνδικο. Αντίθετα με τον σύνδικο, ο εκκαθαριστής αποκτά την διοίκηση των ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων που καθορίζονται με την απόφαση και όχι του συνόλου της περιουσίας του οφειλέτη. Η απόφαση είναι εκείνη που καθορίζει τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές για το πώς θα δράσει ο εκκαθαριστής σχετικά με την εκποίηση, ενδεικτικά η απόφαση πέραν από τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία καθορίζει και τον τόπο εκποίησης, την τιμή πρώτης προσφοράς, το ελάχιστο επιδιωκόμενο τίμημα που είναι ίσο με την εμπορική αξία και το αν θα γίνει εκμετάλλευση ή εκποίηση. Γενικά ο εκκαθαριστής μεριμνά για την διατήρηση των ρευστοποιήσιμων στοιχείων στην ίδια πραγματική και νομική κατάσταση, η οποία επιτυγχάνεται με την νομιμοποίηση του ως μη δικαιούχου διαδίκου για την συνέχιση των δικών που αφορούν τα στοιχεία αυτά, με την λήψη ασφαλιστικών μέτρων όπως πχ συντηρητικής κατάσχεσης ή δικαστικής μεσεγγύησης κλπ.

#### **5.Η διαδικασία ρευστοποίησης**

Η ρευστοποίηση θα γίνει σύμφωνα με τον ν.3869/2010 κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην απόφαση, γι' αυτό άλλωστε αναστέλλονται τα καταδιωκτικά μέτρα των πιστωτών είτε αυτοδικαίως είτε με την προσωρινή διαταγή του άρθρου 5 παρ. 2 του νόμου και 781 ΚΠολΔ, είτε με την απόφαση των ασφαλιστικών μέτρων κατ' άρθρο 6 παρ. 1 και 2 του νόμου. Τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές της διαδικασίας τις χαράσσει η απόφαση, ενώ τα ειδικότερα ζητήματα επαφίονται στην ελεύθερη κρίση του εκκαθαριστή. Η διαδικασία της ρευστοποίησης δεν είναι διαδικασία αναγκαστικού πλειστηριασμού κατά τις διατάξεις του ΚΠολΔ περί εκτέλεσης, αλλά δύναται να λάβει τις εξής μορφές : α) δημόσιος πλειστηριασμός ενώπιον συμβολαιογράφου κατ' ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 959 και 998 ΚΠολΔ, β) πλειστηριασμός με ενσφράγιστες προσφορές ενώπιον του εκκαθαριστή κατ' ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 77,

---

<sup>228</sup> Πρβλ. Γ. Κομπολίτη, «Επεξεργασία φακέλου αιτήσεων για υπαγωγή στις διατάξεις του ν.3869/2010 – Η δικαστική απόφαση ρύθμισης χρεών», Εισήγηση σε σεμινάριο της ΕΣΔΙ, 2017.



146,147 και 149 ΠτΚ και γ) ελεύθερη εκποίηση κατά το άρθρο 966 παρ. 2 ΚΠολΔ. Η τελευταία σε σχέση με τις άλλες δύο συνεπάγεται τα λιγότερα έξοδα, όμως δημιουργεί προβληματισμό ως προς τις ειδικότερες συνθήκες υπό τις οποίες θα πραγματοποιηθεί, ήτοι ως προς τον πωλητή – ο οποίος σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι ο εκκαθαριστής καθώς δεν έχει την σχετική εξουσία διάθεσης- την διανομή του τιμήματος στους πιστωτές αφού η ελεύθερη εκποίηση είναι δικαιοπραξία του αστικού δικαίου και δεν χωρεί στην έννοια της η σύνταξη πίνακα διανομής κλπ. Εν γένει το πρόβλημα με την ρευστοποίηση μέσω ελεύθερης εκποίησης εστιάζεται στο ότι η φύση της ως δικαιοπραξίας του αστικού δικαίου δεν θα μπορούσε να επιτρέψει την εμφιλοχώρηση διατάξεων του πτωχευτικού δικαίου αναλογικά εφαρμοζόμενων, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι μόνο με διατάξεις του ΠτΚ μπορεί να γίνει λόγος για διανομή τιμήματος στους πιστωτές.

Κατά την διαδικασία της ρευστοποίησης, μετά την καταβολή του τιμήματος ή του εκπλειστηριάσματος, ο εκκαθαριστής συντάσσει κατακυρωτική έκθεση, η οποία μεταγράφεται εφόσον πρόκειται για ακίνητο κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 9 παρ. 1 ΠτΚ, ο δε υπερθεματιστής αποκτά το πράγμα ελεύθερο βαρών. Στην συνέχεια ο εκκαθαριστής πρέπει να συντάξει τον πίνακα διανομής του προϊόντος της ρευστοποίησης, τον υποβάλλει στον Ειρηνοδίκη για να τον κηρύξει εκτελεστό, και αναρτάται στο Ειρηνοδικείο ενώ παράλληλα δημοσιεύεται στο δελτίο δικαστικών δημοσιεύσεων του Ταμείου Νομικών. Ο πίνακας είναι προσβλητέος με ανακοπή δυνάμει αναλογικής εφαρμογής του άρθρου 161 ΠτΚ. Από το τίμημα της εκποίησης ικανοποιούνται οι πιστωτές όχι προνομιακά αλλά με τον τρόπο που ορίζεται στον ΚΠολΔ. Αν το τίμημα αυτό είναι πολύ υψηλό, με αποτέλεσμα να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις των πιστωτών ενώ ταυτόχρονα εκκρεμούν οι ρυθμίσεις των άρθρων 8 παρ. 2 και 9 παρ. 2, δεν συντρέχει λόγος συνέχισης των καταβολών αυτών και δέσμευσης του οφειλέτη από την απόφαση. Δέον ο οφειλέτης να υποβάλλει αίτηση μεταρρύθμισης της απόφασης είτε αίτημα απαλλαγής του κατά το άρθρο 11 παρ. 1.

Αν δεν ευοδωθεί η εκποίηση της περιουσίας, ο εκκαθαριστής ζητά από το Ειρηνοδικείο την παύση των εργασιών της ρευστοποίησης, με αναλογική εφαρμογή του άρθρου 166 ΠτΚ. Στην πράξη πάντως είναι συχνότερες οι περιπτώσεις της μη ευόδωσης της εκποίησης κυρίως λόγω της έλλειψης αγοραστικού ενδιαφέροντος και της χαμηλής αγοραστικής δύναμης του μέσου Έλληνα στις μέρες μας.

## ΣΤ' Κεφάλαιο I Ερμηνευτικά κενά του ν.3869/2010 που καλύπτονται από τον Πτωχευτικό Κώδικα

### 1. Γενικές παρατηρήσεις

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 15 του ν.3869/2010 «Για την ρύθμιση και απαλλαγή χρεών φυσικών προσώπων εφαρμόζονται, όπου επιβάλλεται, με την επιφύλαξη ειδικότερων διατάξεων του παρόντος, οι διατάξεις του πτωχευτικού κώδικα.». Δικαιολογητικός λόγος της εν λόγω διάταξης είναι η τελολογία των ρυθμίσεων του ν.3869/2010 και του ΠτΚ, η οποία είναι συμπίπτει εν μέρει, καθώς ο ν.3869/2010 εμφανίζει τη μεγαλύτερη συγγένεια σε σχέση με άλλα νομοθετήματα προς κάλυψη των εμφανιζόμενων κενών. Αμφότεροι οι νόμοι στοχεύουν στην συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών έναντι των οφειλετών που βρίσκονται σε μόνιμη και γενική αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων οφειλών τους. Ωστόσο ο ν.3869/2010 έχει ως σκοπό των αντιμετώπιση των περιπτώσεων πτώχευσης φυσικών προσώπων, χωρίς εμπορική ιδιότητα, με τρόπο διαδικαστικά ηπιότερο του προβλεπόμενου για τα έχοντα πτωχευτική ικανότητα πρόσωπα του ΠτΚ και με παροχή ομοίως διεξόδων απαλλαγής από τα χρέη<sup>229</sup>. Και ενώ ο ν.3869/2010 έχει απώτερο σκοπό την επανένταξη του οφειλέτη στην κοινωνική και οικονομική ζωή με την επανάκτηση της οικονομικής ελευθερίας που συνεπάγεται η εξάλειψη των χρεών, ο ΠτΚ σύμφωνα με το άρθρο 1 αποσκοπεί στην συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών με την ρευστοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη ή με άλλο τρόπο που προβλέπεται από το σχέδιο αναδιοργάνωσης και ιδίως με την διατήρηση της επιχείρησης του. Με άλλα λόγια ο ν.3869/2010 έχει στο επίκεντρο την αξιολόγηση της οικονομικής αστικής αφερεγγυότητας με έμφαση στο πρόσωπο του οφειλέτη ενώ ο ΠτΚ έχει στο επίκεντρο την εμπορική επιχείρηση με έμφαση στην απόσυρση μίας μη ανταγωνιστικής και υπερχρεωμένης εμπορικής επιχείρησης από την αγορά, προκειμένου το οικείο κεφάλαιο (ανθρώπινο ή υλικό) να μετοχευθεί σε άλλες παραγωγικές εργασίες<sup>230</sup>.

Τα κοινά σημεία των δύο νομοθετημάτων δικαιολογούν την ύπαρξη παραπλήσιων ρυθμίσεων. Ο νομοθέτης για να αποφύγει την επανάληψη στον ν.3869/2010 των σχετικών ρυθμίσεων του πτωχευτικού δικαίου, επιτάσσει την αναλογική εφαρμογή. Κατ' ακριβέστερη ορολογία, για να γίνει αναλογική εφαρμογή πρέπει να πρόκειται για κενά που κατέλιπε ακούσια ο νομοθέτης του ν.3869/2010 και οι αναλογικά εφαρμοζόμενες διατάξεις να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες του ν.3869/2010, μη επιτρεπόμενης της συλλήβδην εφαρμογής του ΠτΚ στην πτώχευση φυσικών προσώπων. Για παράδειγμα το γεγονός ότι το

<sup>229</sup> Πρβλ. Σ. Ψυχομάνη, ο.π., σελ. 525.

<sup>230</sup> Πρβλ. Ι. Βενιέρη/Θ. Κατσά, ο.π., σελ. 14.

άρθρο 4 παρ. 1 περ. γ' του ν.3869/2010 επιβάλλει να αναφέρει ο οφειλέτης στην αίτησή του τις μεταβιβάσεις εμπράγματων δικαιωμάτων επί ακινήτων στις οποίες προέβη την τελευταία τριετία, δεν σημαίνει ότι θα εφαρμοσθούν αναλογικά οι διατάξεις της πτωχευτικής ανάκλησης.

Παρατηρούμε ότι σε διατάξεις του ν.3869/2010 που ρυθμίζουν ζητήματα όμοια κατά περιεχόμενο με τον Πτκ, ο πρώτος διαφοροποιείται. Για παράδειγμα το άρθρο 10 Πτκ ρυθμίζει τα προληπτικά μέτρα για το διάστημα μετά την κατάθεση της αίτησης για την κήρυξη της πτώχευσης και μέχρι την δημοσίευση της απόφασης για την κήρυξη της πτώχευσης, ενώ στο άρθρο 6 παρ. 2 του ν.3869/2010 η «ανάλογη» ρύθμιση είναι διαφορετική ισχύουσα το πολύ για έξι μήνες από την κατάθεση της αίτησης, παρά το γεγονός ότι αμφότερες στοχεύουν στην μη μεταβολή της νομικής και πραγματικής κατάστασης της περιουσίας του οφειλέτη.

## **2.Ενδεικτική παράθεση των επιμέρους διατάξεων από τον Πτκ που τυγχάνουν εφαρμογής στο πλαίσιο του ν.3869/2010**

Ήδη στο άρθρο 1 παρ. 1 εδαφ. α' του ν.3869/2010 γίνεται ρητή αναφορά στην αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του Πτκ για τον προσδιορισμό της πτωχευτικής ικανότητας στο πρόσωπο του οφειλέτη. Το άρθρο 9 παρ. 1 του ν.3869/2010 περί του ορισμού εκκαθαριστή για την υπό ρευστοποίηση περιουσία του οφειλέτη, ορίζει την ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 63 επ. Πτκ περί συνδίκου, με εξαίρεση τη διάταξη που τυγχάνει άνευ αντικειμένου λόγω του ότι οι πιστωτές του ν.3869/2010 προκύπτουν από το δικόγραφο της αίτησης, ήτοι δεν εφαρμόζεται το άρθρο 89 Πτκ περί προσκλήσεως των πιστωτών προς αναγγελία<sup>231</sup> αλλά και με εξαίρεση διατάξεις που δεν συνάδουν με την λειτουργία της ρύθμισης όπως το άρθρο 68 Πτκ περί απογραφής της περιουσίας του οφειλέτη, το άρθρο 76 Πτκ περί εξέτασης των εμπορικών βιβλίων και σύνταξης ισολογισμού, το άρθρο 93 Πτκ περί συμμετοχής του συνδίκου στην επαλήθευση των πιστώσεων αφού η επαλήθευση ανήκει στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου. Ακολουθώντας ως προς την ικανοποίηση των προνομιούχων και ενυπόθηκων πιστωτών από τις καταβολές του άρθρου 8 παρ. 2, η τέταρτη παράγραφος του άρθρου 9 του ν.3869/2010 παραπέμπει στην ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 159 και 160 Πτκ.

Υπάρχει όμως και η ανάγκη ανάλογης εφαρμογής διατάξεων του Πτκ καίτοι δεν υπάρχει ρητή παραπομπή στο εκάστοτε άρθρο. Για παράδειγμα στο άρθρο 9 παρ. 1 Πτκ πρέπει να εφαρμοσθεί και για την απόφαση που διατάσσει την ρευστοποίηση της ακίνητης περιουσίας του οφειλέτη, ώστε αυτή να καταχωρείται στα οικεία βιβλία του Υποθηκοφυλακείου και του Κτηματολογίου, προκειμένου να εξασφαλισθεί η προστασία των τρίτων, οι οποίοι ίσως

---

<sup>231</sup> Συγκεκριμένα οι πιστωτές έχουν ήδη προσκληθεί με την επίδοση της αίτησης του άρθρου 4 του ν.3869/2010.

απέκτησαν απαίτηση κατά του οφειλέτη μετά την υπαγωγή του στον ν.3869/2010. Επιπρόσθετα θα ήταν ορθό να εφαρμοσθεί αναλόγως η διάταξη του άρθρου 25 ΠτΚ περί αναστολής των καταδιωκτικών μέτρων των συμμετασχόντων στην διαδικασία πιστωτών, εφόσον η αίτησή του έγινε δεκτή και επήλθε η ρύθμιση των χρεών. Άλλωστε ενδεχόμενη ατομική αναγκαστική εκτέλεση εκ μέρους του δεν θα ευδοκιμήσει με την άσκηση ανακοπής και αναστολής εκ μέρους του οφειλέτη και προβαλλόμενο λόγο την επελθούσα δικαστική (ή ακόμα και με συμβιβασμό) ρύθμιση. Επίσης για την εκποίηση/ρευστοποίηση της περιουσίας του αιτούντος, η οποία διατάχθηκε με την απόφαση κατά το άρθρο 9 του ν.3869/2010, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων 147 επ. ΠτΚ, με την διαφορά ότι αντί του συνδίκου και του εισηγητή, αρμόδιο όργανο είναι ο διορισθείς εκκαθαριστής. Αναφορικά δε με τα καθήκοντα του εκκαθαριστή, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων 153 επ. ΠτΚ για την σύνταξη πίνακα διανομής που κοινοποιείται στους πιστωτές, ώστε να έχουν κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 161 ΠτΚ να ασκήσουν ανακοπή κατά του πίνακα διανομής. Πράγματι είναι ορθή η αναλογική εφαρμογή του άρθρου 161 ΠτΚ για την άσκηση ανακοπής κατά του πίνακα διανομής που συντάσσει ο εκκαθαριστής. Την ανακοπή αυτή έχουν έννομο συμφέρον να την ασκήσουν οι πιστωτές που αναφέρονται στην απόφαση ρύθμισης των χρεών, στρέφεται κατά του εκκαθαριστή και αποσκοπεί στην μεταρρύθμιση του πίνακα διανομής σύμφωνα με τα όσα ορίζει ο νόμος και η απόφαση δικαστικής ρύθμισης. Χωρεί και η άσκηση κύριας ή πρόσθετης παρέμβασης ενώ η εκδοθησομένη δεσμεύει ως προς την ακυρότητα του πίνακα διανομής μόνο τους διαδικούς της ανακοπής.

Χρήσιμο και συμβατό με το πνεύμα του ν.3869/2010 κρίνεται να εφαρμόζονται αναλόγως και οι διατάξεις των άρθρων: α) 17 παρ. 1 και 18 παρ. 1 ΠτΚ για την διαχείριση της υπό εκποίηση περιουσίας από τον εκκαθαριστή από κοινού με τον οφειλέτη, β) 66 παρ. 1 ΠτΚ για την λήψη εκ μέρους του εκκαθαριστή συντηρητικών μέτρων υπέρ των πιστωτών, γ) 69 ΠτΚ περί ενημέρωσης εκ μέρους του εκκαθαριστή του φακέλου που τηρείται στα δικαστήρια σχετικά με την ρύθμιση και την πορεία της, δ) 73 ΠτΚ περί της κατάθεσης εκ μέρους του συνδίκου σε ειδικό έντοκο λογαριασμό τυχόν εισπραχθέντων χρημάτων, ε) 17 παρ. 4 ΠτΚ περί νομιμοποίησης του εκκαθαριστή ως μη δικαιούχου διαδικού σε δίκες που αφορούν την υπό εκποίηση περιουσία ή σε αξιώσεις κατά τρίτων, η ευδοκίμηση των οποίων θα επαυξήσει την υπάρχουσα περιουσία του και θα λειτουργήσει θετικότερα προς τον σκοπό της ικανοποίησης των πιστωτών, κλπ.<sup>232</sup>

---

<sup>232</sup> Πρβλ. *Ε. Κιουπσίδου-Στρατουδάκη*, ο.π., σελ. 1491.

Περαιτέρω τυγχάνει αναλογικής εφαρμογής και η διάταξη του άρθρου 152 ΠτΚ περί ασκήσεως ανακοπής από τρίτο κατά των πράξεων εκποίησης της περιουσίας του οφειλέτη. Η ανακοπή αυτή η οποία αποτελεί εισαγωγικό ένδικο βοήθημα με διαπλαστικό χαρακτήρα, καθώς αποσκοπεί στην ακύρωση των εννόμων συνεπειών της προσβαλλόμενης πράξης. Παρά το γεγονός ότι πρόκειται τυπικά για αίτηση της εκουσίας δικαιοδοσίας, η ανακοπή είναι μέσο άμυνας του ανακόπτοντος κατά της προσβαλλόμενης πράξης εκποίησης και αποτελεί ειδικότερη έκφανση του γενικού δικαιώματος ανακοπής των άρθρων 583 - 585 ΚΠολΔ. Είναι δε συγγενή ένδικα βοηθήματα με την ανακοπή του άρθρου 933 ΚΠολΔ και την τριτανακοπή των άρθρων 583 επ. ΚΠολΔ. Οι ειδικές δικονομικές διατάξεις του ΠτΚ (άρθρ. 53-54, 17 § 4 και 151) και της εκουσίας δικαιοδοσίας (άρθρ. 741 επ. ΚΠολΔ), η οποία εφαρμόζεται εν προκειμένω, έχουν προβάδισμα κατά την εφαρμογή και στην περίπτωση που αυτές δεν ταιριάζουν, εφαρμόζονται οι διατάξεις του γενικού μέρους του ΚΠολΔ<sup>233</sup>. Έννομο συμφέρον στοιχειοθετείται υπέρ εκείνου που βλάπτεται στα συμφέροντά του από την προσβαλλόμενη πράξη. Ασκείται κατά του εκκαθαριστή και του αγοραστή του εκποιούμενου πράγματος και μπορούν να ασκήσουν κύρια ή πρόσθετη παρέμβαση οι πιστωτές ή ο οφειλέτης, οι εγγυητές κλπ. Αίτημα της ανακοπής αυτής είναι η ακύρωση των εκποιητικών πράξεων που διενεργήθηκαν από τον εκκαθαριστή επειδή δεν συμφωνούν με το διατακτικό της απόφασης δικαστικής ρύθμισης που διέταξε την εκποίηση. Αν γίνει δεκτή η ανακοπή και ακυρωθούν οι εκποιητικές δικαιοπραξίες, τότε θα επαναληφθούν κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 144 ΠτΚ, κατά τρόπο σύμφωνο με την απόφαση που τις διέταξε. Με την απαγγελία της ακυρότητας της πράξης, αίρονται αναδρομικά τα επελθόντα αποτελέσματά της και, λόγω του διαπλαστικού χαρακτήρα της ανακοπής, η ακυρότητα ισχύει έναντι πάντων, ακόμα και έναντι αυτών των προσώπων που δεν ήταν διάδικοι στη δίκη.

---

<sup>233</sup> Βλ. *Β. Χατζηγιάννου*, «Η πτώχευση ως διαδικασία συλλογικής εκτέλεσης», Προδημοσίευση από τον τόμο με τα Πρακτικά του 36<sup>ου</sup> Συνεδρίου της «Ενώσεως Ελλήνων Δικονομολόγων» («Δικονομικά Ζητήματα του Πτωχευτικού Δικαίου», Λάρισα, 15 – 18 Σεπτεμβρίου 2011), ΝοΒ 2011, σελ. 2076 επ.

## ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Είναι γεγονός ότι ο ν.3869/2010 αποτελεί την πρώτη αξιολογη και ικανοποιητικά διαρθρωμένη προσπάθεια του έλληνα νομοθέτη να ικανοποιήσει την επιτακτική ανάγκη διαμόρφωσης ενός δικαίου αστικής αφερεγγυότητας. Ο αλόγιστος δανεισμός των ιδιωτών από τις τράπεζες τους οδήγησε σε οικονομική καταστροφή μόλις εμφανίσθηκαν τα πρώτα σημάδια της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, η καταναλωτική μανία που κυριεύσε από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 μεγάλη μερίδα των πολιτών και η σε μεγάλο βαθμό ανευθυνότητα πολλών από τους υπερχρεωμένους πολίτες οδήγησε σε υπερβολικό δανεισμό. Από την άλλη πλευρά η εκτεταμένη χρηματοδότηση των φυσικών προσώπων και αλόγιστη πρόσβασή των ιδιωτών σε κεφάλαια δανεισμού που κορυφώθηκε την δεκαετία του 2000 και η οποία ομολογουμένως ενθαρρύνθηκε διαμέσω των επιθετικών και προωθητικών πολιτικών των πιστωτικών ιδρυμάτων, επέτεινε ακόμα περισσότερο την υπερχρέωση των ιδιωτών. Η απότομη προσγείωση της ελληνικής οικονομίας στα μετά το 2009 δεδομένα και η κρίση που διερχόμαστε, η εκτόξευση της ανεργίας και η απώλεια εισοδημάτων σε ποσοστό που αγγίζει το 40% περίπου, οδήγησαν πολύ μεγάλο αριθμό δανειοληπτών σε πλήρη αδυναμία να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις και στην κατακόρυφη αύξηση των ληξιπρόθεσμων δανείων. Η ρύθμιση επομένως των οφειλών των υπερχρεωμένων οφειλών κατέστη αδήριτη ανάγκη από την στιγμή που το φαινόμενο απέκτησε τόσο μεγάλες διαστάσεις.

Ένα κράτος δικαίου δεν θα μπορούσε να μην μεριμνήσει για την εξισορρόπηση της κατάστασης που δημιουργήθηκε, ομολογουμένως θέτοντας κατά περιπτώσεις σε δυσμενέστερη μοίρα την περιουσία των πιστωτικών ιδρυμάτων και λοιπών φορέων που πλέον εντάσσονται επιτρεπτά στις ρυθμίσεις του ν.3869/2010. Γι' αυτό άλλωστε και έχει εκφραστεί συχνά ο φόβος ότι οι οφειλέτες σκοπίμως θα αποφεύγουν την αποπληρωμή των δανειακών τους υποχρεώσεων και αντ' αυτού θα καταφεύγουν στην αίτηση ρύθμισης και απαλλαγής από αυτά. Ας μην λησμονούμε όμως τις σοβαρές νομικές και πρακτικές συνέπειες που επέρχονται στον οφειλέτη από την εφαρμογή του νόμου αλλά και ότι η νομοθέτησή του κάλυψε το κενό που υπήρχε έως το 2010 καθώς δεν προβλεπόταν η δυνατότητα πτώχευσης των φυσικών προσώπων ούτε κατ' εφαρμογή του πτωχευτικού δικαίου που καταλαμβάνει μόνο τα νομικά πρόσωπα. Βεβαίως, η διαδικασία του ν.3869/2010 αποσκοπεί στην επάνοδο σε συμβατική ισορροπία και στον δίκαιο καταμερισμό των ευθυνών και δεν λειτουργεί με σκοπό να διαγράψει και να εξαφανίσει τις οφειλές αλλά στην ουσία να αποδώσει στους πιστωτές αυτά που πραγματικά μπορούν οι οφειλέτες να δώσουν, εξασφαλίζοντας σε αυτούς μία νέα αρχή.

Η εφαρμογή του εν θέματι νομοθετήματος στην πράξη ανέδειξε πλείστα ενδιαφέροντα ζητήματα δικονομικής φύσεως, τα οποία θα πρέπει πάντοτε να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα του σκοπού του ν.3869/2010, ήτοι της αναδιοργάνωσης του οφειλέτη και της χρεωστικής του θέσης με την δυνατότητα απαλλαγής από τα χρέη και της επίτευξης ενός νέου «ξεκινήματος». Στην παρούσα μελέτη έγινε μία προσπάθεια προσέγγισης των δικονομικών ζητημάτων που απασχολούν συχνότερα την δικαστηριακή πρακτική κατά την εκδίκαση των υποθέσεων υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων. Πράγματι, η δυσκολία του νόμου εντοπίζεται στην παράλληλη αναλογική εφαρμογή διατάξεων πρωτίστως του πτωχευτικού δικαίου και συμπληρωματικά διατάξεων του ΑΚ και του ΚΠολΔ, η οποία σε κάθε περίπτωση πρέπει να είναι εύστοχη και συμβατή με το πνεύμα του ν.3869/2010. Πέραν τούτου οι νομοτεχνικές ατέλειες της αρχικής μορφής του, οδήγησαν σε διαδοχικές τροποποιήσεις των διατάξεων του, με αποτέλεσμα να καθίσταται ακόμα πιο περίπλοκη η εφαρμογή του από τον εφαρμοστή του νόμου.

Είναι πρόδηλο ότι ο ν.3869/2010 εμφανίζεται κατά ένα μέρος μη συμβατός με τις συνταγματικές επιταγές, γεγονός που τον έχει θέσει υπό αυστηρή από την θεωρία και μάλιστα όχι αδίκως, πρωτίστως στο μέτρο που παρακωλύει την άσκηση συνταγματικώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, όπως π.χ. το δικαίωμα δικαστικής προστασίας. Ας μην λησμονούμε ότι η πολιτεία πρέπει να εγγυάται εν πρώτοις την ανεμπόδιστη άσκηση των δικαιωμάτων, λαμβάνοντας όλα τα πρόσφορα νομοθετικά, διοικητικά ή άλλα μέτρα. Επομένως σε όλες τις φάσεις της πολιτικής δίκης επιβάλλεται να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά κάθε τι που υπό τη μία ή την άλλη εκδοχή θα μπορούσε να παρακωλύσει ή να παρεμποδίσει την απρόσκοπτη εξέλιξή της<sup>234</sup>. Παρόλα αυτά στην παρούσα μελέτη εντοπίστηκαν τρόποι επαναφοράς του στην συνταγματική νομιμότητα, οι οποίοι θα ήταν φρόνιμο να περιβληθούν το κύρος της νομοθέτησής τους.

Τα ζητήματα συμμετοχής στην δίκη παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, εξ απόψεως των αποτελεσμάτων που επιφέρει η παράλειψη επίδοσης της αίτησης, ενώ ως προς την εκτελεστότητα της απόφασης ή του πρακτικού συμβιβασμού δεν εμφανίζονται ιδιαίτερα ακανθώδη ζητήματα που να δημιουργούν ερμηνευτικές δυσκολίες. Αντίθετα ιδιαίτερος ακανθώδης είναι τα ζητήματα που αφορούν την εκποίηση της περιουσίας του οφειλέτη κατά το άρθρο 9 του νόμου, δεδομένου ότι σε πολλά σημεία εντοπίζονται κενά του νομοθέτη που συμπληρώνονται εύστοχα με τις διατάξεις του πτωχευτικού δικαίου αλλά πρωτίστως δεδομένης της επέλευσης σοβαρών συνεπειών σε βάρος του οφειλέτη από την εκποίηση αυτή, τόσο σε

---

<sup>234</sup> Βλ. Γ. Παπαδημητρίου, «Η θεμελίωση της αρχής της οικονομίας της δίκης στο Σύνταγμα», Δ 2005, σελ. 427 επ.

νομικό όσο και σε πραγματικό επίπεδο. Αξιοσημείωτο δε είναι ότι στην πράξη δεν έχει γνωρίσει ιδιαίτερη ευδοκίμηση η εν λόγω διάταξη.

Εκείνο που αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο πλαίσιο του ν.3869/2010 είναι η προσαρμογή των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών στις ιδιαιτερότητες του νόμου, καθώς όπως παρατηρήσαμε εκτός από την διαιτησία, όλες οι υπόλοιπες εκφάνσεις των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών είτε προβλέπονται ρητά στις διατάξεις του ν.3869/2010 είτε χωρεί αναλογική εφαρμογή τους. Πράγματι υπάρχει γόνιμο έδαφος για επίλυση των εν θέματι διαφορών χωρίς δικαστική απόφαση ρύθμισης των οφειλών, γεγονός που παρατηρείται έντονα στην κρατούσα σήμερα πολιτική των πιστωτικών ιδρυμάτων, στο μέτρο που πλέον τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα στην προσπάθειά τους να εξυγιάνουν τις επισφαλείς απαιτήσεις τους, επιδιώκουν την ρύθμιση των οφειλών στο πλαίσιο εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων με τους οφειλέτες. Αυτή η λύση επιλέγεται από τα πιστωτικά ιδρύματα στην σημαντική πλειονότητα των περιπτώσεων, καθώς συνεπάγεται ένα ρεαλιστικό πλάνο αποπληρωμής, το οποίο θα τους επιφέρει υψηλότερη απόδοση από ότι θα εισέπρατταν κατά την διαδικασία της δικαστικής ρύθμισης. Άλλωστε κατά τον συμβιβαστικό τρόπο επίλυσης της διαφοράς, οι πιστωτές μπορούν να επηρεάσουν το ύψος των καταβολών ενώ αντίθετα κατά την δικαστική ρύθμιση το ύψος των καταβολών και η απαλλαγή από τα χρέη καθορίζονται πλέον χωρίς την σύμφωνη γνώμη τους.





## ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

### ❖ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

- ΣτΕ Ολ 478/1989, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ 80/1989, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 2152/93, ΤοΣ 1994 σελ. 117
- ΣτΕ Ολ. 2304/1995, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 1466/1995, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 4331/1996, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ 4027/1998, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 7μελής 3724/2000, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 1101/2002, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 7μελής 2166/2002, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 7μελής 1672/2002, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 2815/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 872/2005, ΔΔικ 2006 σελ. 1258
- ΣτΕ 1059/2006, ΔΔικ 2008 σελ. 461
- ΣτΕ Ολ 189/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 1776/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 4044/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 7μελής 966/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 7μελής 3748/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ 720/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 3489/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

- ΣτΕ 2574/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 3839/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 1210/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 3427/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 3220/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 1297/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 1300/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 738/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 2536/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 3087/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 601/2012, ΝοΒ 2012 σελ. 376 επ.
- ΣτΕ Ολ. 235/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 2186/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 7μελής 1337/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ 617/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 3405/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 2113/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 3013/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 3299/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 3404/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ 2573/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 2150/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 2148/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

- ΣτΕ Ολ. 2090/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 520/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 150/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 1749/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ Ολ. 1749/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

❖ **ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ**

- ΟΛΕΛΣυν 2006/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

❖ **ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ**

- ΟΛΑΠ 914/1980, ΝοΒ 1981 σελ. 294
- ΑΠ Ολ 2092/1988, ΝοΒ 35 σελ. 1629
- ΟΛΑΠ 38/1997, ΕλλΔνη 1998 σελ. 55
- ΟΛΑΠ 8/1998, ΕλλΔνη 1998 σελ. 71=ΝοΒ 1998 σελ. 496
- ΑΠ 288/2000, ΔΕΕ 2000 σελ. 743
- ΑΠ 1076/2002, ΕλλΔνη 2002 σελ. 1689
- ΑΠ 555/2002, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 41/2003, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ = ΕλλΔνη 2003 σελ. 434
- ΑΠ 1103/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 205/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1402/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1383/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1164/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1954/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

- ΑΠ 1732/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ - ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΑΠ 12/2010, ΧρΙΔ 2011, σελ. 272
- ΑΠ 293/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 341/2015 ΤΝΠ ΔΣΑ - ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

❖ **ΕΦΕΤΕΙΟΥ (ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ Κ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ)**

- ΕφΠειρ 1500/1981, ΑρχΝ 1983 σελ. 62 επ.
- ΕφΑθ 7564/1982, Αρμ. 1984 σελ. 726 = ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 14698/1987, ΕλλΔνη 1988 σελ. 701 επ.
- ΕφΑθ 4138/1990, ΕλλΔνη 32 σελ. 820 επ.
- ΕφΑθ 1948/1994, ΝοΒ 1995 σελ. 64 επ.
- ΕφΑθ 8481/1996, ΕλλΔνη 39 σελ.199 επ.
- ΕφΑθ 9738/1998, ΕλλΔνη 1999 σελ. 200επ.
- ΕφΑθ 5561/2000, ΕλλΔνη 42 σελ. 234 επ.
- ΕφΠειρ 101/2001, Δ 2001 σελ. 556επ.
- ΕφΠατρ 95/2002, ΑχΝομ 2003 σελ. 247επ.
- ΕφΠατρ. 778/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕφΘεσσαλ 279/2009, ΕφΑΔ 2009 σελ. 111επ. = ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 2061/2010, ΕφΑΔ 2012 σελ. 165 επ.

- ΕφΒορΑιγ 124/2013, ΔΕΕ 2014 σελ. 147 επ.
- ΔΕφΑθ 62/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΔΕφΑθ 140/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

❖ **ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (ΜΟΝΟΜΕΛΟΥΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΜΕΛΟΥΣ)**

- ΠΠρΑθ 2337/1972, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΑθ 3903/1988, ΕλλΔνη 33 σελ. 419 επ.
- ΜΠρΡοδ 2242/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΑθ 1052/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΑθ 1118/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΡοδ 15/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΞανθ 42/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΘεσ 15203/2014, ΔΕΕ 2014 σελ.881 επ.
- ΠΠρΚορ 13/2014, ΕΕμπΔ 2014 σελ.445 επ.
- ΜΠρΚορ 111/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΘεσσαλ. 7072/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΧαν 230/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

❖ **ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟΥ**

- ΕιρΠιερ 106/1975, ΕΕΝ 1975 σελ. 500επ.
- ΕιρΠρεβ 17/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑμαρ 1818/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 84/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 108/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 38/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠειρ 60/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαβ 192/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ,
- ΕιρΠαμ 2/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠειρ 85/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΕλευσ. 1/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠαμ 2/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 15/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 178/2011, αδημ.,
- ΕιρΠαμ 1/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαν 309/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 271/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

- ΕιρΛαυρ 155/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 125/2011, αδημ.
- ΕιρΛαυρ 157/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσ. 1994/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσ 4625/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑχαρν 3/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠειρ 127/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠειρ 1/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαλκ 72/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσ. 4935/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 57/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.
- Ειρ Ιλίου 70/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 102/2012, αδημ.
- ΕιρΣητ 6/2012 ΕΠολΔ 2012, σελ. 225 επ.
- ΕιρΚορ 89/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑλεξ 485/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- Προσωρινή διαταγή υπ' αριθμ. 14764/2013 ΕιρΘεσ, ΕφΑΔ 2014 σελ. 535επ



- ΕιρΘεσ. 3033/2013, ΕΠολΔ 2013, σελ. 689 επ.
- ΕιρΞανθ 145/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠολυγ 64/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΡοδ 18/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΝεμ 104/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΜαραθ 31/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΜεσ. 40/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΡοδ 13/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΝαυπλ 363/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΝαυπλ. 113/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠατρ 1483/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαλαμ 94/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚορινθ 375/2015, Νομοπαίδια ([www.tetravivlos.com](http://www.tetravivlos.com)) = ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠατρ 486/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ = ΧρΙΔ 2016 σελ. 122επ.
- ΕιρΝεαπ 9/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΛαρ 40/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΜασσητος 78/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

- ΕιρΧαν 397/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσ. 5371/2017, αδημ.,
- ΕιρΛαμ 16/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΣερ 97/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαν 282/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

❖ **ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ**

- Ε.Δ.Δ.Α., «Albert et LeCompte κατά Βελγίου», 10.2.1983
- Ε.Δ.Δ.Α., «Chevrol κατά Γαλλίας», 13.2.2003,
- Ε.Δ.Δ.Α., «Ευσταθίου κατά Ελλάδας», 27.07.2006, ΝοΒ 2006, σελ. 1170 επ. με παρατ. Χειρδάρη
- Ε.Δ.Δ.Α., «Γιαννούσης κατά Ελλάδας», 14.12.2006, ΝοΒ 2007, σελ. 516 επ.
- ΔΕΚ C-236/1995, ΕΕΕυρΔ 1997 σελ. 466 επ.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- *Βαθρακοκόιλης Β.*, «Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνευτική-Νομολογιακή Ανάλυση κατ' άρθρο», τ. Δ', 1996,
- *Βενιέρης Ι./Κατσάς Θ.*, Εφαρμογή του ν. 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα, 2016, 3<sup>η</sup> Έκδοση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη,
- *Γέσιου-Φαλτή Π.*, «Η ομοδικία εις την πολιτικήν δίκην», 1970, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη,
- *Η ίδια*, «Αναγκαστική Εκτέλεση-Γενικό μέρος», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 1998,
- *Δαγτόγλου Π.*, «Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα», β' αναθεωρημένη έκδοση 2005, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, τόμος Β',
- *Κατηφόρης Ν.*, «Η Δικονομία της Ρυθμίσεως Οφειλών Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων – Συμπλήρωμα- Οι νέες ρυθμίσεις του ν. 4161/2013», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2013,
- *Ο ίδιος*, «Η Δικονομία της Ρυθμίσεως Οφειλών Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων – Συμπλήρωμα- Οι νέες ρυθμίσεις του ν. 4161/2013», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2013, [συμπλήρωμα],
- *Κεραμέας/Κονδύλης/Νίκας Ν.*, «ΕρμΚΠολΔ ΙΙ», 2000 Εισαγ. Παρατ. στα άρ. 739 επ., εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- *Κρητικός Α.*, «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», δ' έκδοση, 2016, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη,
- *Κουσουλής Σ.*, «Η κύρια παρέμβαση στην πολιτική δίκη», εκδ. Α. Σάκκουλα, 1987,
- *Μακρής Δ.*, «Κατ' άρθρο ερμηνεία του ν.3869/2010», εκδ. Τσίμος, 2010

- *Μαυριάς Κ.*, «Συνταγματικό Δίκαιο», τέταρτη έκδοση επαυξημένη, 2005, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,
- *Μητσόπουλος Γ.*, «Πολιτική Δικονομία Ι», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1972,
- Ο ίδιος, «Η έννοια της εκουσίας δικαιοδοσίας Μελέται γενικής θεωρίας του δικαίου και αστικού δικονομικού δικαίου», εκδ. Α. Σάκκουλα, 1983,
- *Μπέης Κ.-Καλαβρός Κ.- Σταματόπουλος Σ.*, «Δικονομία των ιδιωτικών διαφορών», γενικό μέρος, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1999,
- *Μπότσαρης Κ.*, «Βάσεις και Διαδικαστικά Προβλήματα της Εκουσίας Δικαιοδοσίας», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1997,
- *Νίκας Ν.*, «Πολιτική Δικονομία», τόμος Ι, Εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015,
- *Ράμμος Γ.*, «Περί κυρίας παρεμβάσεως : ιστορικώς, δογματικώς και συγκριτικώς», εκδ. Αθήναι : Ζαχαρόπουλος, 1931,
- *Σπυριδάκης Ι./Γεωργιακάκη Ε.*, «Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», εκδ. Α. Σάκκουλα, 2011,
- *Οι ίδιοι*, «Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», δ' έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 2016,
- *Τζαννίνη Ε.*, «Υπερχρεωμένοι οφειλέτες: από τις οφειλές προς τις τράπεζες στις οφειλές προς το δημόσιο, Από το Ν. 3869/2010 στο Ν. 4346/2015», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016,
- *Ψυχομάνης Σ.*, «Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο Ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Ζ' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017,

#### **ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ – ΜΕΛΕΤΕΣ**

- *Αθανασιάδου Ε.*, «Οι Ειρηνοδίκες ως Λειτουργοί της Δικαιοσύνης», επιμορφωτικό σεμινάριο στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών την 21-09-2017.
- *Αρβανιτάκης Π.*, «Το διαδικαστικό πλαίσιο του ν. 3869/2010 για την ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Αρμ. 2010, σελ. 1461 επ.,

- *Ευστρατιάδης Γ.*, Εισήγηση στην Εθνική Σχολή Δικαστών – Πρόγραμμα επιμόρφωσης Ειρηνοδικών, 8-9/12/2010,
- *Θεοχάρης Δ.*, «Διεθνή Μοντέλα προώθησης της πρακτικής εφαρμογής της διαμεσολάβησης και η ελληνική επιλογή», Αρμ. 1/2015, σελ. 166 επ.
- *Καλουτά Γ./ Thorsten Tepassee*, «Η ρύθμιση των υπερχρεωμένων νοικοκυριών σε Ελλάδα και Γερμανία», ΕφΑΔ 12/2010, σελ. 1310 επ.,
- *Κατηφόρης Ν.*, «Συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων κατά τον ν. 3869/2010», ΕΠολΔ 2011, σελ. 298 επ.,
- *Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη Ε.*, «Η απόφαση διευθέτησης οφειλών κατά τον ν. 3869/2010», Εισήγηση στο σεμινάριο επιμόρφωσης Ειρηνοδικών της ΕΣΔΙ στις 29-30.09.2010 με θέμα τον ν.3869/2010, Αρμ. 2010, σελ. 1476 επ.,
- *Η ίδια*, «Δικονομικά Ζητήματα του Πτώχευτικού Δικαίου», 2012, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εισήγηση με θέμα «Η απόφαση της πτώχευσης - αναδιοργάνωση» στο 36ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων το οποίο διεξήχθη στην Λάρισα στις 15-18 Σεπτεμβρίου 2011,
- *Ν.Κλαμαρή*, «Η διαμεσολάβηση ως τρόπος επιλύσεως των ιδιωτικών διαφορών», ΧρΙΔ 2015, σελ. 91 επ.,
- *Κομπολίτης Γ.*, «Επεξεργασία φακέλου αιτήσεων για υπαγωγή στις διατάξεις του ν.3869/2010 – Η δικαστική απόφαση ρύθμισης των χρεών», Εισήγηση σε σεμινάριο της ΕΣΔΙ, 10.12.2016,
- *Ο ίδιος*, «Αοριστία κατά το άρθρο 4 παρ. 1 αιτήσεως του οφειλέτη περί υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3869/2010», Εισήγηση στο σεμινάριο Ειρηνοδικών Εθνικής Σχολής Δικαστών 3-4/11/2015,
- *Ο ίδιος*, «Επεξεργασία φακέλου αιτήσεων για υπαγωγή στις διατάξεις του ν.3869/2010 – Η δικαστική απόφαση ρύθμισης χρεών», Εισήγηση σε σεμινάριο της ΕΣΔΙ, 2017,
- *Παπαδημητρίου Γ.*, «Η θεμελίωση της αρχής της οικονομίας της δίκης στο Σύνταγμα», Δ 2005, σελ. 427 επ.,

- *Περάκης Ε.*, «Η διαδικασία του ν.3869/2010 για την ρύθμιση των οφειλών φυσικών προσώπων ως συλλογική διαδικασία», Προδημοσίευση από τον υπό έκδοση τιμητικό τόμο του ομότιμου καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ν. Ρόκα, ΔΕΕ 2011, σελ. 400 επ.,
- *Χατζηϊωάννου Β.*, «Δικονομικά Ζητήματα του Πτώχευτικού Δικαίου», 2012, εκδ. Σάκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εισήγηση με θέμα «Η πτώχευση ως διαδικασία συλλογικής εκτέλεσης», στο 36<sup>ο</sup> Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων το οποίο διεξήχθη στην Λάρισα στις 15-18 Σεπτεμβρίου 2011,
- *Ο ίδιος*, «Η πτώχευση ως διαδικασία συλλογικής εκτέλεσης», Προδημοσίευση από τον τόμο με τα Πρακτικά του 36<sup>ου</sup> Συνεδρίου της «Ενώσεως Ελλήνων Δικονομολόγων» («Δικονομικά Ζητήματα του Πτώχευτικού Δικαίου», Λάρισα, 15 – 18 Σεπτεμβρίου 2011), ΝοΒ 2011, σελ. 2076 επ.

#### **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ**

- ❖ ΤΝΠ-NΟΜΟΣ
- ❖ ΤΝΠ ΔΣΑ- ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ❖ [www.tetravivlos.com](http://www.tetravivlos.com)
- ❖ [www.kostasbeys.gr](http://www.kostasbeys.gr)